

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ
โครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารศาสตร์
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2564

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ
โครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

จันทร์ทิพย์ ไพเพอร์

คุณภีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาบริหารศาสตร์

สำนักบริหารและพัฒนาวិชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ
โครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ
การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

จันทร์ทิพย์ ไพเพอร์

คุณภีนิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารศาสตร์

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารณา ยศสุข)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ชื่อเรื่อง	ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ โครงการด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคมของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
ชื่อผู้เขียน	นางจันทร์ทิพย์ ไพเพอร์
ชื่อปริญญา	ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้าน ความรับผิดชอบต่อสังคม 2) เพื่อศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนและปัจจัยที่สัมพันธ์กับ ผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม และ 3) เพื่อนำเสนอกยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความ รับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบ ผสมผสาน ได้แก่ วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตสีเขียวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ กฟผ. จำนวน 59 ครัวเรือน และจาก การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับพนักงาน กฟผ. สำนักงานกลางและเขื่อนสิริกิติ์ 15 ราย และวิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือวัดผลตอบแทนจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ผลการวิจัยมีดังนี้

แนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่า กิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. มีทั้งความ รับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการธุรกิจ (CSR In Process) และกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม นอกกระบวนการธุรกิจ (CSR After Process) ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสัดส่วนของกิจกรรม และโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมนอกกระบวนการธุรกิจไม่มีความเชื่อมโยงกับความรู้ความ เชี่ยวชาญขององค์กรมีสัดส่วนมากกว่าคิดเป็นร้อยละ 61.29 ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนงาน ความรับผิดชอบต่อสังคมต่อไปในระยะยาว

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการความรับผิดชอบต่อ สังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ผ่านการดำเนินโครงการชีวิตสีเขียวเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า โครงการนี้มีผลตอบแทนจากการลงทุนมีค่าเท่ากับ 2.18 บาท (หมายความว่า

ว่า เงินลงทุน 1 บาทที่จ่ายลงทุน ได้ทำประโยชน์เกิดมูลค่ากับสังคม 2.18 บาท) ตัวอย่างเช่น เกิดความรู้เรื่องเกษตรกรรมธรรมชาติที่ครัวเรือนนำไปประยุกต์ใช้จนสามารถลดรายจ่ายและพึ่งพาตนเองได้

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่า ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดการถือครองที่ดิน ระยะเวลาการเข้าร่วม การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสังคมมากที่สุด (ร้อยละ 27.50) รองลงมาเป็นด้านสิ่งแวดล้อม (ร้อยละ 19.20) ด้านเศรษฐกิจ (ร้อยละ 14.60) และด้านสุขภาพ (ร้อยละ 9.80) ตามลำดับ

การนำเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่า จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (TOWS Matrix) นำมาสู่การเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมใน 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมด้านการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม ด้านพลังงานไฟฟ้า และสนับสนุนการป้องกันดูแลสุขภาพและเฝ้าระวังเผชิญภัยโรคระบาด ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการทบทวนความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต) และยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการถ่ายทอดองค์ความรู้

คำสำคัญ : ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน, ความรับผิดชอบต่อสังคม, การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

Title	FACTORS RELATED TO SOCIAL RETURN ON INVESTMENT OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECTS UNDER ELECTRICITY GENERATING AUTHORITY OF THAILAND
Author	Mrs. Chanthip Piper
Degree	Doctor of Philosophy in Administrative Science
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Chalermchai Panyadee

ABSTRACT

This study aims to (1) examine the concept idea and the process of the social responsibility projects, (2) study the social return on investment (SROI) and the factors that might be related to the SROI, and (3) exhibit an appropriate strategy for the process of the corporate social responsibility project of Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT). The research method was the combination of documentary research and survey research. The sampling data, which was obtained by using survey, structured-interview, and small group discussion, was collected from 59 households whom participated in EGAT's community project. Also, data was obtained by using semi-structure interview from 15 EGAT's responsible employees from head office and Sirikit Dam. The results which were analyzed by using social return on investment are as followed.

The results of EGATs corporate social responsibility project show that the proportion of CSR in process and CSR after process have different proportion, especially the CSR after process, which is not linked with the organization's expertise, having greater proportion of 61.29 percent. This is an obstacle in driving social responsibility in the long term.

The study of SROI, corporate social responsibility project of EGAT Sirikit Dam by using the Biological Way of Life for Sustainable Development project, revealed an

SROI of 2.18 Baht (meaning, every 1 baht of investment can benefit the community of 2.18 baht). For instance, some households applied their knowledge of natural agriculture and practiced use of it to sustain themselves and to reduce their household expenses.

The study of the social return on investment and the factors that might be related to the SROI of EGAT showed that number of households' member, their land size, participating time, participation and contribution to the project, and their attitude and mindset toward this project, have relationship with rewards from EGAT Sirikit Dam's development project. The most related factor is on social dimension of 27.50 percent, followed by environmental dimension of 19.20 percent, economic dimension of 14.60 percent, and lastly, health dimension of 9.80 percent.

Appropriate strategies for the process of the corporate social responsibility project of Electricity Generating Authority of Thailand (EGAT) were analyzed by using SWOT analysis and TOWS Matrix, achieving 3 appropriate strategies, which are, strategy 1) to promote energy, environmental, and power conservation, and to encourage people of selfcare to keep them healthy and be cautious of any epidemic. 2) To promote the CSR sustainability by reviewed the real need of key stakeholders (from the past, present and in the future). And 3) to develop the transferring of knowledge.

Keywords : Social Return on Investment, Corporate Social Responsibility, Electricity Generating Authority of Thailand

กิตติกรรมประกาศ

ดุชฎินิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ อาจารย์ที่ปรึกษาหลักของการทำวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี ที่ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือในการหาทางออกและติดตามแก้ไขระหว่างการทำวิทยานิพนธ์มาตลอด รวมทั้งอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารธนา ยศสุข ที่กรุณาตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ และ อาจารย์ ดร.สมคิด แก้วทิพย์ รวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำในรายละเอียดกระบวนการทำดุชฎินิพนธ์ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จนงานวิจัยสมบูรณ์ขึ้นและสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอบคุณน้องๆ SAS 7 ที่ช่วยเหลือกันมาโดยตลอด โดยเฉพาะน้องหิม ที่เป็นที่ปรึกษาตั้งแต่เริ่มต้นและให้ความช่วยเหลือร่วมมือในการเก็บข้อมูลและลงพื้นที่จนปิดเล่ม และทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในทุกเรื่อง

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ ผู้บริหารการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่อนุมัติให้ศึกษาต่อ และขอขอบพระคุณอดีตผู้ว่าการ กฟผ. ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย รวมถึงพี่นพดล แยมี่สุ่น หัวหน้าที่ให้โอกาส และเจ้าหน้าที่ของ กฟผ. ทั้งสำนักงานกลางและภูมิภาค เชื้อนสิริกิติ ผู้อำนวยการเชื้อนสิริกิติ และพี่ๆ ในกองโยธาเชื้อนสิริกิติ และที่สำคัญ คือ ผู้นำชุมชน และสมาชิกบ้านดงงามและบ้านท่าใหม่ จ.อุดรดิตถ์ ที่ให้ความช่วยเหลืออำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ และสนับสนุนข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

สุดท้ายขอขอบคุณครอบครัวที่ให้การสนับสนุนพร้อมทั้งกำลังใจมาตลอดและขอขอบพระคุณแม่ ที่เป็นต้นแบบให้การเรียนรู้ และความอดทนในการฟันฝ่าอุปสรรค รวมถึงครูบาอาจารย์ทุกท่านที่เคยอบรมสั่งสอนให้ผู้วิจัยมีความรู้ และนำมาปรับเพื่อใช้ในการศึกษา หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยยินดีปรับปรุงแก้ไขในโอกาสต่อไป

จันทร์ทิพย์ ไพเพอร์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์การวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ	9
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility).....	11
แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมทางธุรกิจ (Creating Share Value)	25
แนวคิดการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment :SROI) ...	32
แนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์	45
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	51
กรอบแนวคิดการวิจัย	63
บทที่ 3 วิธีการวิจัย.....	70

วิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1	71
วิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2	73
วิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3	78
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	80
ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)	81
ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงาน โครงการความ รับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์	123
ตอนที่ 3 กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิต แห่งประเทศไทย (กฟผ.).....	158
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	164
สรุปผล	164
อภิปรายผล.....	169
ข้อเสนอแนะ	173
บรรณานุกรม.....	177
ภาคผนวก.....	182
ประวัติผู้วิจัย.....	209

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ตารางรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และการดำเนินงาน CSR กฟผ.	72
ตารางที่ 2 ประเภทของโครงการเพื่อสังคม ภายใต้กรอบการกำกับดูแลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	113
ตารางที่ 3 การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเขื่อนสิริกิติ์ จำแนกตามประเภทโครงการ	116
ตารางที่ 4 องค์ประกอบ ตัวชี้วัด ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการ ความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์	128
ตารางที่ 5 ข้อมูลของหัวหน้าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ จำแนกตามลักษณะทั่วไป	130
ตารางที่ 6 ข้อมูลของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ จำแนกตามลักษณะทั่วไป.....	133
ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์	136
ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ในภาพรวม	138
ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ด้านการวางแผนและตัดสินใจ	139
ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ด้านการปฏิบัติการ	141
ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ด้านการรับผลประโยชน์.....	142
ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ด้านการประเมินผล.....	143

ตารางที่ 13	ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เจตคติของครัวเรือนต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์.....	144
ตารางที่ 14	แผนที่ผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	147
ตารางที่ 15	การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสังคม.....	148
ตารางที่ 16	ตัวแทนทางการเงินและการประเมินมูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น.....	149
ตารางที่ 17	ผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SOCIAL IMPACT ASSESSMENT: SIA) ของโครงการ ชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2560.....	150
ตารางที่ 18	ตารางสัดส่วน Deadweight และ Attribution ของผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน	151
ตารางที่ 19	ความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างตัวแปรอิสระ.....	153
ตารางที่ 20	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการ ความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์	156
ตารางที่ 21	การวิเคราะห์ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ.	159

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 CSR as Business.....	18
ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบทฤษฎี CSR pyramid ของ Carroll (ซ้าย) และของ Wayne Visser (ขวา).....	21
ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงการเสริมคุณค่าขององค์กรด้วยการบูรณาการ CSR ในการจัดการองค์กร	24
ภาพที่ 4 มุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปของแนวทางการมีส่วนร่วมทางสังคมขององค์กร	28
ภาพที่ 5 หลักเกณฑ์การออกแบบความคิดริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม	29
ภาพที่ 6 องค์ประกอบในการออกแบบความคิดริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม	30
ภาพที่ 7 กรอบความคิดในการวัดประเมินค่าผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม	36
ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	69
ภาพที่ 9 ลักษณะการประกอบธุรกิจของ กฟผ.....	88
ภาพที่ 10 ผังโครงสร้างการบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย	92
ภาพที่ 11 แผนที่ยุทธศาสตร์องค์กร.....	93
ภาพที่ 12 ประเภทของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ.....	114

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในระบบพัฒนาเศรษฐกิจของไทยอุตสาหกรรมพลังงานมีความจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจประเทศ เนื่องจากเป็นปัจจัยพื้นฐานในชีวิตประจำวัน คริวเรือน ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นแรงขับเคลื่อนในการขยายตัวในภาคเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะความต้องการด้านพลังงานไฟฟ้าในประเทศไทยโดยรวมสูงกว่าปีที่ผ่านมาและยังมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง มีปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อปริมาณความต้องการไฟฟ้า คือปัจจัยทางเศรษฐกิจในด้านการใช้จ่าย การใช้จ่ายภาคครัวเรือนและการลงทุนภาครัฐมีการขยายตัวสูง และปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหาด้านพลังงาน เนื่องจากมีแหล่งพลังงานธรรมชาติ ไม่เพียงพอต่อการผลิต และการบริการของภาคเอกชนและประชาชน โดยต้องพึ่งพาพลังงานประเภทต่างๆ จากต่างประเทศโดยเฉพาะปิโตรเลียมวันละประมาณ 7 แสนบาร์เรล หรือร้อยละ 63 ของการจัดหาทรัพยากรปิโตรเลียมของประเทศ ทำให้วิกฤติการณ์ทางด้านพลังงานของโลกมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบการเงิน การคลัง รวมทั้งภาคการผลิตและบริการของเอกชนและภาคประชาชนของประเทศไทย โดยมีสัดส่วนการใช้ไฟฟ้ารายสาขาในช่วงแรกปี 2560 พบว่าในภาคครัวเรือนร้อยละ 24 ภาคธุรกิจร้อยละ 24 ภาคเกษตรกรรม ร้อยละ 54 ภาคอุตสาหกรรมมีสัดส่วนการใช้ไฟฟ้าสูงสุด ร้อยละ 47 มีการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.84 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน (กระทรวงพลังงาน, 2562) ดังนั้นปัญหาด้านพลังงานจึงเป็นประเด็นสำคัญที่มีผลต่อการแข่งขันของประเทศในเวทีโลก และจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อมทางด้านพลังงานและจัดหาแหล่งพลังงานธรรมชาติเพิ่มขึ้นโดยการประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้ประโยชน์จากพลังงานภายในประเทศ โดยมีแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศ (Power Development Plan : PDP) เป็นแผนแม่บทในการผลิตไฟฟ้าของประเทศว่าด้วยการจัดหาพลังงานไฟฟ้าในระยะยาว 15 -20 ปี เพื่อสร้างความมั่นคงและความเพียงพอของกำลังการผลิตไฟฟ้า โดยคำนึงถึงนโยบายพลังงานของประเทศและปัจจัยต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เช่น การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การกระจายการใช้เชื้อเพลิงในการผลิตไฟฟ้า กำลังผลิตไฟฟ้าสำรองที่เหมาะสม การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน และนโยบายการพัฒนาพลังงานหมุนเวียน ฯลฯ

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นหน่วยงานหนึ่งที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงพลังงานกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้น โดยมีภารกิจและหน้าที่ในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอับความต้องการของประชาชน ให้มีความมั่นคงและมีราคาที่เหมาะสม รวมทั้งให้เพียงพอต่อ

ระบบเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าของประเทศ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ดำเนินธุรกิจหลักในการผลิต จัดให้ได้มา และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าให้แก่ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามกฎหมายกำหนดและ ประเทศใกล้เคียง พร้อมทั้งธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการไฟฟ้าภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ กฟผ. ที่จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2511 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม ดำเนินกิจการหลักในด้านการผลิต จัดให้ได้มา และจัดส่งพลังงานไฟฟ้าให้แก่ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซีย เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อพัฒนาประเทศคือจะต้องผลิตไฟฟ้าให้เพียงพอสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชนคนไทย รวมทั้งให้เพียงพอต่อระบบเศรษฐกิจประเทศ ไฟฟ้าไม่ตกไม่ดับ อีกทั้งมีราคาเหมาะสม

การพัฒนาพลังงานเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ด้านหนึ่งคือการพัฒนาเพื่อความจำเป็นและความเจริญของประเทศชาติแต่อีกด้านหนึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนับสนุนการพัฒนาเพื่อให้ทันต่อการขยายตัวและการเติบโตของประเทศ ในขณะเดียวกันในการพัฒนาที่เร่งตอบสนองต่อความต้องการได้ก่อให้เกิดของเสียจากโรงงานและอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นพร้อมกับการพัฒนาและการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมทั้งในประเทศ ต่างประเทศและระดับโลกที่ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหามลพิษ มลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา และกลายเป็นปัญหาในระดับชาติที่สากลทั่วโลกใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงเกิดการตื่นตัวของผู้ประกอบการธุรกิจทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการแสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ที่เป็นกระแสมาตั้งแต่ปี 2535 ที่มีการประชุมระดับโลกครั้งแรก ณ กรุงริโอเดอจาเนโรประเทศบราซิล ที่ต้องการให้มีทิศทางใหม่ของการพัฒนาโดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือที่เรียกรวมว่า "การพัฒนาที่ยั่งยืน" (Sustainable Development) ที่องค์การภาคธุรกิจต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการแสวงหากำไร อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อมของระบบทุนนิยมสมัยใหม่ที่มุ่งเน้นการเติบโตด้านอุตสาหกรรมเป็นหลัก ทำให้มีการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และเกิดการเบียดเบียนสังคม ที่มุ่งหวังให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวแบบพุ่งทะยาน เพื่อสนองต่อความต้องการและแสวงหากำไรที่ไม่สิ้นสุด มองเห็นแต่ว่าการแข่งขัน ความเหนือกว่าคู่แข่งและการได้เป็นผู้นำในตลาดและของธุรกิจหรือองค์กรนั้นๆ คือเป้าหมายและกลยุทธ์ที่จะต้องผลักดันให้องค์กรสามารถทะลุเป้าหมายเหล่านั้น ทำให้ละเลยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมซึ่งถือว่าเป็นต้นทุนของธุรกิจด้วยเหมือนกัน

การพัฒนาที่ขาดความสมดุลมักส่งผลทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ภาวะโลกร้อน ปัญหามลพิษต่างๆ ความเหลื่อมล้ำทางทรัพยากรธรรมชาติและต้นทุนทางสังคม การเจ็บป่วย และปัญหาทางสังคมกลับยิ่งเลวร้ายในแนวตั้ง และยังรวมถึงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจสารสนเทศ (Information Economy) ที่เติบโตอย่างรวดเร็วและมีปัญหารุนแรงตามมาแบบทวีคูณอย่างต่อเนื่อง ต่อมากระแสด้าน

สังคมก็เพิ่มขึ้นเนื่องจากเกิดปัญหาสังคม ทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง Triples Bottom Line กล่าวคือ การบริหารจัดการที่ใส่ใจ “ผลกำไร สิ่งแวดล้อม และสังคม” ไปพร้อมๆกัน เนื่องจากกระแสเรื่อง สิ่งแวดล้อมและสังคมเป็นประเด็นร้อน ทำให้องค์กรธุรกิจต้องหันมาใส่ใจ แต่ยังคงต้องรักษาผลกำไรของ องค์กรไว้เป็นหลักจึงเกิดแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมที่ภาคธุรกิจและภาคอุตสาหกรรมจะต้อง ดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมคือการปฏิบัติตามพื้นฐานกฎหมาย มีจริยธรรมและธรรมาภิบาล ในการร่วมกันป้องกัน เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในการตอบแทนคืนสู่สังคม มิใช่ดำเนินการ ธุรกิจเพื่อมุ่งหวังผลกำไรเพียงฝ่ายเดียว ดังคำกล่าวของ Mr. Bjorn Stigson ประธานสภาธุรกิจโลกเพื่อ การพัฒนาที่ยั่งยืน World Business Council for Sustainable Development ในปี 2555 ที่ระบุว่า “ธุรกิจไม่สามารถประสบความสำเร็จได้ในสังคมที่ล้มเหลว” ดังนั้นเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องสำคัญไม่เฉพาะแต่ประเทศไทยแต่ธุรกิจบนโลกนี้ก็ต่างใช้บรรทัดฐาน เดียวกันในการดำเนินธุรกิจ (จิตติ มงคลชัยอรัญญา, 2559)

สำหรับประเทศไทย การให้ความสนใจในเรื่องนี้เกิดขึ้นทั้งในภาคธุรกิจ และภาคอุตสาหกรรม มืองค์กรชั้นนำหลายแห่งได้ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติดำเนินงานเพื่อแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งหน่วยงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้นำด้านพลังงานของ ประเทศ มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายพลังงานของประเทศ พร้อมกับมีหน้าที่ในการหาแหล่ง ผลิตพลังงานให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศ ที่ปัจจุบันจะต้องผลิตและสำรองพลังงานให้ เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศที่เติบโตในอนาคต และสนองต่อภาคนโยบายของภาครัฐ และกระทรวงพลังงาน ทั้งนี้ความมั่นคงทางด้านพลังงานมีผลต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาของประเทศ โดยรวม เพราะพลังงานเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวต่อไปข้างหน้า พร้อมทั้งการอยู่ รอดภายใต้การเปลี่ยนแปลงจากโลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปัญญาประดิษฐ์ เทคโนโลยีพันธุกรรมสมัยใหม่อย่างก้าวกระโดดของกระทรวงพลังงานที่มีเป้าหมายเพื่อ ยกระดับและพัฒนาการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณค่ามากขึ้น โดยผสมผสานการใช้ลัง งานอย่างสะอาดและรักษาสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดการใช้พลังงานอย่างประหยัด คุ่มค่าไม่สร้างผลกระทบ ต่อสิ่งแวดล้อมและช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน บทบาทภาคพลังงาน ให้สอดคล้องกับแผน ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปีประเด็นด้านพลังงาน ที่มีนโยบายด้านพลังงานในการสร้างนวัตกรรม สร้างรายได้ สูงขึ้น เพื่อส่งเสริมปัจจัยการผลิตที่สำคัญในทุกภาคธุรกิจ ผลักดันกลไกขับเคลื่อนผ่านการสร้างและ ยกระดับผลิตภาพ กลไกขับเคลื่อนที่คนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง กลไกขับเคลื่อนที่ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นำไปสู่วิสัยทัศน์ขององค์การที่สนองต่อนโยบายของกระทรวง พลังงานที่ต้องการนำพาวงค์การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมพลังงานไฟฟ้าเพื่อชีวิตที่ดีกว่า ที่มี การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนมีการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพสูงและมีฐานทางการเงินมั่นคง และเป็น องค์กรที่มีธรรมาภิบาลสังคมไว้วางใจและเป็นความภาคภูมิใจของชาติบนความท้าทายเชิงกลยุทธ์ที่จะ

พัฒนาโรงไฟฟ้าที่มีประสิทธิภาพและต้นทุนที่แข่งขันได้และเพิ่มขีดความสามารถของโรงไฟฟ้าและระบบส่งให้รองรับโครงสร้างอุตสาหกรรมไฟฟ้าทั้งปัจจุบันและอนาคต โดยมีการปรับองค์การให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อสามารถแข่งขันในธุรกิจผลิตไฟฟ้าภายใต้ Disruptive Technology โครงสร้างอุตสาหกรรมไฟฟ้าในอนาคต ท่ามกลางกระแสด้านสิ่งแวดล้อมและการสร้างความยอมรับจากสังคม ภายใต้ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์การ รักร่องการ มุ่งงานเลิศ เทิดคุณธรรม นำด้วยนวัตกรรม ทำประโยชน์เพื่อสังคมที่ต้องการให้องค์การมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อมโดยมีพฤติกรรมมุ่งเน้นให้ผู้ปฏิบัติงานมีจิตสาธารณะ สร้างความเข้าใจอันดีกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมมาตั้งแต่ปี 2539 ที่มุ่งเน้นให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญต่อการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีของชุมชนและสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยและมีความมุ่งมั่นในการประกอบกิจการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม (กระทรวงพลังงาน, 2562)

ที่ผ่านมาการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้ดำเนินการสนับสนุนโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการ เพื่อดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืน อาทิ ดำเนินการจัดการด้านการใช้ไฟฟ้าอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมให้มีการใช้อุปกรณ์ประหยัดไฟฟ้า และรณรงค์สร้างจิตสำนึกของผู้บริโภคในการใช้พลังงานอย่างประหยัด รวมทั้งได้ดำเนินโครงการกลไกพัฒนาพลังงานที่สะอาด (Clean Development Mechanisms: CDM) เพื่อลดก๊าซเรือนกระจก ทำให้สามารถลดความต้องการใช้ไฟฟ้าสูงสุดของประเทศ ตั้งแต่ปี 2536 จนถึงปัจจุบันลงได้ 2,778 เมกะวัตต์ ลดปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าลงได้ 16,637 ล้านหน่วย ส่งผลให้ลดปริมาณการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์สู่บรรยากาศได้ถึง 10 ล้านตัน การติดตั้งอุปกรณ์ประหยัดไฟเบอร์ 5 อีก 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เครื่องทำน้ำอุ่น พัดลมระบายอากาศ และเตารีดไฟฟ้า ออกจำหน่ายสู่ท้องตลาด พร้อมลงนามความร่วมมืออีก 3 ผลิตภัณฑ์ใหม่ ได้แก่ หลอด LED ตู้แช่แสดงสินค้า และเครื่องซักผ้า เพื่อให้สามารถวางจำหน่ายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้ในปี 2556 โครงการนำร่องเปลี่ยนโคมไฟถนนชนิด LED ในเขื่อนขนาดใหญ่ 4 แห่งประกอบด้วย เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนศรีนครินทร์ และเขื่อนวชิราลงกรณ โครงการ “ปลูกป่าต้นน้ำเขื่อนสิริกิติ์เฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ” เขื่อนสิริกิติ์รวมทั้งรณรงค์ในการรกรักป่ารักษน้ำจังหวัดน่าน จำนวน 1,000,000 กล้า ปลูกหญ้าแฝก จำนวน 500,000 ต้น และสร้างฝายชะลอน้ำ จำนวน 896 ฝาย การสร้างศูนย์เรียนรู้พลังงานแก่ประชาชนและเยาวชนทั่วประเทศจำนวน 4 แห่ง การขยายความร่วมมือกับสำนักคณะกรรมการศึกษามิวิทยาลัยเข้าร่วมโครงการ 69 แห่ง ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การดำเนินงานของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มุ่งบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล และรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย ทั้งในกระบวนการผลิตไฟฟ้า (CSR in Process) และนอกกระบวนการผลิต (CSR after Process) เป็นสิ่งที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ไม่อาจที่จะละเลย โดยมีวิสัยทัศน์

พันธกิจ และกำหนดยุทธศาสตร์หลักและกำหนดวิสัยทัศน์ เป็นองค์การแห่งนวัตกรรมพลังงานไฟฟ้า เพื่อชีวิตที่ดีกว่า จุดมุ่งหมายสูงสุด เพื่อ “ให้บริการด้านพลังงานที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ในราคาที่เหมาะสม เป็นธรรม พร้อมทั้งสร้างการยอมรับและทำให้โรงไฟฟ้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและชุมชน โดยให้ความสำคัญต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม เพื่อสรรค์สร้าง พัฒนาคุณภาพชีวิตเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศ ภายใต้การกำกับดูแลที่ดี” และต้องการยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ไปสู่การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) ตามนโยบายและกรอบยุทธศาสตร์หลักขององค์กรที่กำหนดในแผนที่ยุทธศาสตร์ของ กฟผ. ปี 2559-2569 เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการตามพันธกิจ วิสัยทัศน์ เพื่อให้เกิดการยอมรับต่อสังคมในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคมและชุมชนทุกระดับด้วยความสุจริตใจ และห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม ด้วยมาตรฐาน ISO 26000 และแนวทางการกำกับดูแลที่ดี พร้อมทั้งส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างประหยัด และพัฒนาการใช้พลังงานหมุนเวียน เป็นองค์การสมรรถนะสูงที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง วัตถุประสงค์ คือการพัฒนา ระบบการ บริหารงานบุคคล ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมจริยธรรมตามค่านิยมองค์การ การสร้างนวัตกรรม รวมถึงการวิจัยต่างๆ เพื่อสร้างการยอมรับจากชุมชน ทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชนและผลิตไฟฟ้าให้มีความมั่นคงและยั่งยืนมาอย่างต่อเนื่อง

จากการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมก่อให้เกิดโครงการหลากหลายโครงการของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) นั้นแสดงถึงเจตนาในการแก้ไขปัญหาสังคมและต้องการการยอมรับทุกภาคส่วน แต่ปัจจุบันยังมีช่องว่างในการพัฒนาสังคม ของ กฟผ. ซึ่งพบว่ามุมมองของชุมชนที่มีต่อองค์กรมีภาพลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นไปในทางด้านลบประกอบกับชุมชนไม่ไว้วางใจ การดำเนินงานขององค์กร สัมพันธ์ภาพต่อกันไม่ตึง (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สายงานผลิตไฟฟ้า), 2558) แสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่ผ่านมามีผลลัพธ์ที่ตอบสนองคืนสู่สังคมไม่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนได้อย่างแท้จริง อะไรเป็นสาเหตุและปัจจัยที่สำคัญในการส่งผลสำเร็จต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาการผลิตพลังงานไฟฟ้ารวมถึงได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสีย จึงมีความสำคัญในการเร่งทบทวนสิ่งที่เป็นอยู่กับสิ่งที่ควรจะเป็นในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ให้เห็นชัดเป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาสังคมและชุมชนให้เกิดการยอมรับต่อการดำเนินงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และสร้างพลังในการเปลี่ยนแปลงเพื่อสังคมนำไปสู่การสร้างที่ยั่งยืนครอบคลุมทั้งธุรกิจและสังคมในระยะยาว ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรยุคใหม่ต้องมีกระบวนการบริหารจัดการองค์กรจะต้องดำเนินธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไปกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน อันถือเป็นกลไกสู่การสร้างคุณค่าให้กับองค์กร สังคม และสิ่งแวดล้อมโลกต่อไป

คำถามการวิจัย

การศึกษารายงานเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีคำถามในการวิจัย ดังนี้

1. การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีแนวคิดในการจัดการและการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร
2. ผลการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นอย่างไร ประเมินได้จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดใด และมีปัจจัยสำคัญอะไรที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
3. กลยุทธ์การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่เหมาะสมควรเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

1. เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
2. เพื่อศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยแบ่งออกเป็น
 - 2.1 เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
 - 2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
3. เพื่อนำเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้องค์ประกอบและตัวชี้วัดในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนเพื่อใช้ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ทั้งนี้องค์ประกอบและตัวชี้วัดดังกล่าวจะเป็นเครื่องมือในการแสดงผลลัพธ์ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชุมชนและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมและสามารถวัดค่าออกเป็นตัวเลขทางการเงินที่ชัดเจนเพื่อยืนยันผลลัพธ์จากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. อย่างเป็นรูปธรรม

2. ได้ทราบถึงผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนและปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งผลวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อ กฟผ. และหน่วยงานภาคธุรกิจพลังงานอื่นๆ จะได้ทราบถึงสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้ดำเนินการ การลงทุนที่เกิดขึ้น ได้ผลตอบแทนทางสังคมมากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใดบ้างที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณาทบทวนในการตัดสินใจในการลงทุน วางแผนกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสร้างความยั่งยืนต่อเศรษฐกิจฐานรากของชุมชนและสังคมต่อไป

3. ได้แนวทางด้านกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคมที่เหมาะสมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมต่อสังคมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมในระดับมหภาคของประเทศไทย

4. หน่วยงานธุรกิจด้านพลังงานและองค์กรอื่นๆ สามารถนำแนวทางกลยุทธ์การบริหารความรับผิดชอบต่อสังคมไปใช้พัฒนาใช้ให้เกิดประโยชน์และสร้างคุณค่าในการแก้ปัญหาสังคม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. กระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ (กฟผ.) ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสารในเรื่องนโยบาย วิสัยทัศน์ การกำหนดกลยุทธ์และยุทธศาสตร์ แผนที่น่าไปปฏิบัติ ระบบการติดตามแผน โครงสร้างการรับผิดชอบต่อสังคม งบประมาณ ตัวชี้วัดความสำเร็จของการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. รวมถึงการสร้างภาพลักษณ์ให้กับผู้ปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่รอบเขื่อนสิริกิติ์ อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์

2. ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม และศึกษาโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อสังเคราะห์ข้อมูลทางคุณลักษณะและองค์ประกอบตัวชี้วัดกิจกรรมหรือโครงการ เพื่อสร้างเครื่องมือ และการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่มีการปฏิบัติในบางพื้นที่ทั่วประเทศของ กฟผ. โดยเลือกตัวแทนพื้นที่การศึกษา คือ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ที่เกิดขึ้นในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2558-2562 โดยผู้วิจัยใช้เครื่องมือประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อวัดมูลค่าผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นและคำนวณหาผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการได้สร้างคุณค่าทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนและพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความเข้าใจสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงถึงผลลัพธ์และผลตอบแทนทางสังคม ซึ่งในหลายกรณีจะไม่สามารถวัดออกมาเป็นตัวเงินโดยตรง โดยสามารถนำ “ค่าแทนทางการเงิน” (financial proxy) มาประเมินมูลค่าผลลัพธ์ทางสังคม รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยความสัมพันธ์กับโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และปัญหาอุปสรรคจากการดำเนินงาน

3. เสนอกลยุทธ์ด้านการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมที่เหมาะสมของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรหลักที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ตัวแทนของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ ภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนนาน 5 ปีอันหลังตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 2 หมู่บ้านจำนวน 59 ราย และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกับพนักงาน กฟผ. สำนักงานกลางและเขื่อนสิริกิติ์

จำนวน 15 ราย ได้แก่ ผู้บริหารในสำนักงานกลาง กฟผ. และเขื่อนสิริกิติ์ พนักงานที่รับผิดชอบโครงการในปัจจุบันและอดีตพนักงานที่เคยดูแลรับผิดชอบโครงการชีววิถีฯ

นิยามศัพท์เชิงปฏิบัติการ

ความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) อย่างมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบโรงไฟฟ้าหรือหน่วยงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) หรือการสร้างคุณค่าเพิ่มร่วมกัน เป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจที่ใช้ตอบโจทย์ความรับผิดชอบต่อสังคมในบริบทของความต่อสังคมในกระบวนการดำเนินงานขององค์กร (CSR-in-process) ที่เน้นการใช้ประโยชน์จากความสำเร็จหลักของหน่วยงานและองค์กร เพื่อสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจให้กับกิจการและสังคมไปพร้อมกัน

ห่วงโซ่คุณค่า หรือ ห่วงโซ่ของการสร้างมูลค่า (Value Chain) หมายถึง กิจกรรมหรือโครงการที่มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน เพื่อสร้างมูลค่าให้กับความสัมพันธ์กระบวนการในโครงการทางสังคมและปัจจัยการผลิตทั้งกระบวนการ ซึ่งเริ่มตั้งแต่กระบวนการเริ่มแรกในการนำวัตถุดิบจากผู้ผลิตหรือผู้ขาย เข้าสู่กระบวนการผลิต การจำหน่าย การจัดส่ง จนถึงผู้บริโภคคนสุดท้ายและการบริการหลังการจำหน่ายเปรียบเสมือนการเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มเป้าหมายภายในโครงการหรือสังคม ซึ่งเป็นลูกค้าของ กฟผ.

ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) หมายถึง กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง ระดับปฏิบัติพนักงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ชุมชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่อยู่รอบโรงไฟฟ้าหรือเขื่อนที่อยู่ในความรับผิดชอบต่อ กฟผ.

การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม (The environment) หมายถึง กฟผ. มีการดำเนินงานที่อยู่บนพื้นฐานของการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม มีการป้องกันมลพิษ ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชน อย่างยั่งยืน

ผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact Assessment : SIA) หมายถึง คุณค่าทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและพันธกิจของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

การวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment :SROI) หมายถึง เครื่องมือคำนวณมูลค่าทางสังคมในการประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางสังคมที่ใช้ประเมินมูลค่าที่ กฟผ. สร้างขึ้นและรายงานผลให้กับสังคมได้ทราบและใช้ประกอบการตัดสินใจใน

การลงทุนของผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ โดยพิจารณาจากกรอบแนวทางในการนำผลลัพธ์ทางสังคม (Social Impact) ที่โครงการสร้างมาคำนวณหามูลค่า (Monetized Value) เป็นตัวเงินแล้วนำไปเปรียบเทียบกับมูลค่าทางการเงินของต้นทุนที่ใช้ในการดำเนินโครงการ เพื่อพิจารณาว่าโครงการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมเป็นมูลค่าเท่าไรต่อเงินทุก 1 บาทที่ลงทุน

ตัวชี้วัด หมายถึง สารสนเทศที่บ่งบอกสถานะหรือสภาพการณ์ของมูลค่าของผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ในลักษณะใดลักษณะหนึ่งซึ่งอาจอยู่ในรูปของข้อความ ตัวประกอบ ตัวแปรหรือค่าที่สังเกตได้เป็นตัวเลข เพื่อให้เกิดค่าหรือคุณค่าที่สามารถชี้ให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงานของการดำเนินงานโครงการ หรือผลการดำเนินงานนั้นๆ ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้หรืองบประมาณที่ลงทุนไป

โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ กฟผ. เชื้อนสิริภักดิ์ ได้ดำเนินการ ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึง โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management) หมายถึง กระบวนการในการวิเคราะห์กำหนดและปฏิบัติตามกลยุทธ์ที่กำหนดอย่างเหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ของ กฟผ. มีการติดตามและทบทวนอย่างสม่ำเสมอ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดกลยุทธ์ (Strategic formulation) หมายถึง กระบวนการของ กฟผ. ในการพัฒนาแผนระยะยาวบนพื้นฐานของข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลถึงโอกาสและอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยที่ได้มาจากสภาพแวดล้อมภายนอก และการวิเคราะห์ถึงจุดแข็ง จุดอ่อนจากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน โดยผู้บริหารจะต้องกำหนดและเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการพัฒนาของ กฟผ.

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ทบทวนวรรณกรรมและศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสรุปและนำเสนอเนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility)
2. แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมทางธุรกิจ (Creating Shared Value)
3. แนวคิดการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment :SROI)
4. แนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility)

การตื่นตัวในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคธุรกิจที่ต้องการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม และการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วน ในภาคธุรกิจทั่วโลก รวมถึงประเทศไทยร่วมกันผลักดันให้องค์กรแสดงบทบาทในการรับผิดชอบต่อสังคมโลกสู่การลงมือปฏิบัติให้การดำเนินงานภายในองค์กรมีความรับผิดชอบต่อปัญหาที่เกิดจากการกระทำขององค์กร ที่มุ่งปฏิบัติตามหน้าที่ตามระเบียบ รวมทั้งข้อกำหนดพื้นฐานให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และการมีธรรมาภิบาลภายในองค์กร ช่วยให้เกิดผลลัพธ์ในการแก้ปัญหาทางสังคม อาทิ การช่วยเหลือและการบริจาคสาธารณกุศล เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ที่เป็นผู้มีส่วนได้เสียหลักของกิจการในการประกอบธุรกิจ ที่มีใจเพียงมุ่งเน้นแต่ผลกำไรทางธุรกิจและผลประโยชน์ของภาคธุรกิจเพียงฝ่ายเดียว แต่หันกลับมาตระหนักและคำนึงถึงห่วงโซ่คุณค่าของผู้มีส่วนได้เสีย และมุ่งให้การเติบโตของกิจการธุรกิจไปพร้อมกับการพัฒนาและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาทางสังคมควบคู่กันไป โดยการสร้างพลังขับเคลื่อนจากภายในองค์กร Inside Out ในการสร้างนโยบาย กลยุทธ์นำไปสู่การปฏิบัติงาน ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้มีส่วนได้เสียทุกระดับขององค์กรจนขยายไปสู่การสร้างเครือข่ายความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคธุรกิจ เพื่อสร้างความสมดุล

ด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมตามหลักของ Triple bottom line เพื่อเกิดบริบทในโอกาสการดำเนินงานในภาคธุรกิจและภาคสังคมทำงานร่วมกันโดยไม่เกิดการแบ่งแยกต่อไป

ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม

ประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคม มีการกล่าวถึงมากขึ้นในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 1990s - 2000s โดยเป็นการอธิบายที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยมีสาเหตุมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคอุตสาหกรรมของโลกในช่วงเวลาที่ผ่านมาก่อนหน้านี้ ได้ก่อให้เกิดปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและสังคมที่เป็นผลมาจากการเร่งรัดพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ในขณะเดียวกันนี้การเกิดขึ้นของระบบเศรษฐกิจเสรีนิยมประชาธิปไตยที่มาแทนที่ระบบสังคมนิยมในหลายประเทศ ได้มาพร้อมกับการเอาใจเปรียบของกิจการบริษัทข้ามชาติ (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559)

ความหมายและคำจำกัดความของความรับผิดชอบต่อสังคมหรือ CSR (Corporate Social Responsibility) สืบเนื่องมาจากประเด็นปัญหาจากการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจอุตสาหกรรมและวิกฤตเศรษฐกิจดังกล่าว ได้เป็นหัวข้อสำคัญในการประชุมระดับโลกครั้งแรกที่กรุงริโอเดอจาเนโร ในปี 2535 ได้มีการกล่าวถึงทิศทางใหม่ของการพัฒนาที่เรียกว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน” (Sustainable Development) ซึ่งเป็นการเรียกร้องที่ให้เกิดการพัฒนาโดยรวมความเอาใจใส่ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมนอกเหนือจากมุ่งเน้นแต่การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่เพียงด้านเดียว การพัฒนาที่รวมถึง “ความรับผิดชอบต่อสังคมเชิงบริษัท” หรือ “Corporate Social Responsibility” ได้ทวีความเข้มข้นและจริงจัง เมื่อองค์กรความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ได้บรรจุเรื่อง CSR ไว้ในแนวทางปฏิบัติสำหรับวิสาหกิจข้ามชาติ ในปี 2543 โดยไม่เพียงแต่เสนอแนะให้วิสาหกิจข้ามชาติคำนึงถึง CSR ในองค์กรเองแล้ว ยังเสนอให้วิสาหกิจเหล่านี้ติดต่อค้าขายกับเฉพาะคู่ค้าที่มี CSR เช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ธุรกิจใดที่ไม่มี CSR อาทิ การผลิตที่สร้างปัญหาให้กับสิ่งแวดล้อม การใช้แรงงานเด็กอย่างไม่เป็นธรรม ผลิตภัณฑ์ที่สร้างปัญหาต่อสังคม ฯลฯ (อวิกา สุภาพจน์, 2553) จะไม่สามารถติดต่อค้าขายกับวิสาหกิจที่มีถิ่นฐานอยู่ในประเทศสมาชิก OECD ได้อีกต่อไป และถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ก่อให้เกิดกระแสการรับผิดชอบต่อสังคมในภาคธุรกิจระหว่างประเทศขึ้นในภายหลัง

CSR เป็นคำย่อจากภาษาอังกฤษว่า Corporate Social Responsibility (CSR) หรือ บริษัทบริหาร หมายถึง การดำเนินกิจกรรมภายในและภายนอกองค์กร ที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคมทั้งในองค์กรและในระดับใกล้และไกล ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในองค์กรหรือทรัพยากรจากภายนอกองค์กร ในอันที่จะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข หากพิจารณาแยกเป็นรายคำศัพท์ คำว่า Corporate มุ่งหมายถึง กิจการที่ดำเนินไปเพื่อแสวงหาผลกำไร (หมายรวมถึงองค์กรประเภทอื่นได้ด้วย) ส่วนคำว่า Social ในที่นี้ มุ่งหมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีวิถีร่วมกันทั้งโดย

ธรรมชาติหรือโดยเจตนา รวมถึงสิ่งมีชีวิตอื่นและสิ่งแวดล้อมที่อยู่รายรอบประกอบ และคำว่า Responsibility มุ่งหมายถึง การยอมรับทั้งผลที่ไม่ดีและผลที่ดีในกิจการที่ได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของกิจการนั้นๆ ตลอดจนการรับภาระหรือเป็นธุระดำเนินการป้องกันและปรับปรุงแก้ไขผลที่ไม่ดี รวมถึงการสร้างสรรค์และบำรุงรักษาผลที่ดีซึ่งส่งกระทบไปยังผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ลำดับชั้นของผู้มีส่วนได้เสียในระดับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ CSR และคำว่า กิจกรรม (activities) ในความหมายข้างต้น หมายรวมถึง การคิด การพูดและการกระทำ ซึ่งครอบคลุมตั้งแต่การวางแผนการตัดสินใจ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ และการดำเนินงานขององค์กร สังคม (Social) ในความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการ จะพิจารณาตั้งแต่ผู้มีส่วนได้เสียในองค์กร ได้แก่ ผู้ถือหุ้น ผู้บริหาร พนักงาน และผู้มีส่วนได้เสียนอกองค์กร ซึ่งสามารถแบ่งออกได้ เป็น 2 ระดับ ได้แก่ 1) สังคมใกล้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับองค์กรโดยตรง ได้แก่ ลูกค้า คู่ค้า ครอบครัวของพนักงาน ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่ ซึ่งรวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้าง และ 2) สังคมไกล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรโดยอ้อม ได้แก่ คู่แข่งขันทางธุรกิจ ประชาชนทั่วไป ระบบนิเวศโดยรวม เป็นต้น

นอกจากนี้นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ได้ให้คำนิยามความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม ไว้อย่างหลากหลายดังต่อไปนี้

ที่ประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) ได้ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคม ว่าหมายถึง การดำเนินงานขององค์กรธุรกิจที่ต้องอยู่ภายใต้การมีความรับผิดชอบต่อสังคม ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล เพื่อมุ่งเน้นการสร้างการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างยั่งยืน (พัคตร์ศุภางค์ ศรีสวัสดิ์, 2554)

Bowen (1953) ให้ความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมว่า เป็นพันธะและหน้าที่ของผู้ประกอบการในองค์การภาคธุรกิจ ที่ต้องมีการดำเนินนโยบายให้บรรลุตามเป้าหมายขององค์การ และต้องเป็นนโยบายที่เป็นที่ยอมรับในสังคมที่ดำเนินธุรกิจอยู่

พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ (2559) อธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและการบริหารงานของภาคธุรกิจเอกชน ที่สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรนั้นมีความรับผิดชอบต่อชุมชน ผู้บริโภค ผู้มีส่วนให้ส่วนเสียและภาครัฐ โดยไม่ได้อยู่ในรูปแบบของการจัดกิจกรรมหากแต่เป็นส่วนหนึ่งในกลยุทธ์ขององค์กร

เจษฎา นกน้อย (2558) อธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องที่องค์กรต่างๆ มีการดำเนินงานไปด้วยความเอาใจใส่ ดูแลรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยนำเอาหลักจริยธรรมมาใช้อย่างทั่วถึงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในองค์การ เพื่อให้การดำเนินงานทางด้านธุรกิจขององค์กรมีความสำคัญอย่างยิ่ง

เดธินัทธ์ แหยมคง (2562) อธิบายว่าความรับผิดชอบต่อสังคม หมายถึงการดำเนินธุรกิจ เพื่อแสวงหาผลกำไรและการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยทำไปควบคู่กับการคำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม โดยรวมถึงผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินธุรกิจด้วย

ประเภทของกิจกรรมของความรับผิดชอบต่อสังคม

จิรประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร (2552) ได้ศึกษาและจำแนกประเภทของกิจกรรมของความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้เกณฑ์กระบวนการ (Process) ในการจำแนกประเภท โดยสามารถจำแนกประเภทของกิจกรรมของความรับผิดชอบต่อสังคมได้ 3 จำพวก (Division) ดังนี้

1. CSR after process คือ การดำเนินกิจกรรมขององค์กรธุรกิจ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในด้านต่างๆ โดยจัดกิจกรรมแยกจากการดำเนินธุรกิจที่เป็นกระบวนการหลักและจะดำเนินการให้เกิดขึ้นในภายหลัง

2. CSR in process คือ การดำเนินกิจกรรมขององค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม อยู่ในกระบวนการหลักหรือกลยุทธ์หลักของการประกอบการ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการทำธุรกิจที่แสวงหาผลกำไรและมีความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม

3. CSR as process คือ การดำเนินกิจกรรมขององค์กรธุรกิจที่ไม่แสวงหาผลกำไร โดยเป็นองค์กรที่ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ให้แก่สังคมในทุกกิจกรรมขององค์กร

William C. Frederick ได้เสนอแนวคิด Social Issues in Management: CSR as religious โดยได้จัดประเภทของ CSR ไว้ตามลักษณะต่างๆ 4 ประเภท ดังที่ พิชิตน์ นนทนาธรณ์ (2559) ได้สรุปไว้ดังต่อไปนี้

1. CSR 1 Corporate Social Responsibility เป็นการเน้นไปยังความรับผิดชอบต่อสังคมโดยทั่วไป

2. CSR 2 Corporate Social Responsiveness เป็นความรับผิดชอบต่อการดำเนินงาน

3. CSR 3 Corporate Social Rectitude เป็นกรณีที่ต้องการเน้นไปยังเรื่องความเที่ยงธรรม(ความรับผิดชอบต่อ ผู้จัดจ่ายวัตถุดิบ ผู้บริโภคและลูกค้า)

4. CSR 4 Corporate Social Religious เป็นการเน้นไปยังการสร้างรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดเป็นกติกาสังคมโดยพื้นฐาน เช่น ศาสนา โดยแนวคิดนี้เชื่อว่า CSR as religious นี้จะเป็นหลักประกันในการจัดการแก้ไขปัญหาความรับผิดชอบต่อสังคมในประเด็นต่างๆ ได้อย่างแท้จริง

ในขณะเดียวกัน ศาสตราจารย์ฟิลิป คอตเลอร์ แห่งมหาวิทยาลัยนอร์ธเวสเทิร์น และแนนซี ลี อาจารย์สมทบแห่งมหาวิทยาลัยอชิงตัน และมหาวิทยาลัยซีแอตเติล (Kotler and Nancy, 2005) ได้จำแนกความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้กิจกรรม (type) เป็นเกณฑ์ในการจำแนก โดยสามารถจำแนกประเภทของกิจกรรมของความรับผิดชอบต่อสังคมได้ ดังนี้

1. การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (Cause Promotion) เป็นการจัดหาเงินทุน วัสดุสิ่งของ หรือทรัพยากรอื่นขององค์กร เพื่อขยายการรับรู้และความห่วงใยต่อประเด็นปัญหาทางสังคมนั้น ตลอดจนสนับสนุนการระดมทุน การมีส่วนร่วม หรือการเฟ้นหาอาสาสมัครเพื่อการดังกล่าว องค์กรธุรกิจอาจริเริ่มและบริหารงานส่งเสริมด้วยตนเอง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่ง องค์กรใดหรือกับหลายๆ องค์กรก็ได้

2. การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม (Cause-Related Marketing) เป็นการอุดหนุนหรือการบริจาครายได้ส่วนหนึ่งจากการขายผลิตภัณฑ์เพื่อช่วยเหลือหรือร่วมแก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคมจำเพาะหนึ่งๆ ซึ่งมักมีช่วงเวลาที่กำหนดแน่นอน หรือดำเนินการแบบจำเพาะผลิตภัณฑ์ หรือให้แก่การกุศลที่ระบุไว้เท่านั้น กิจกรรมCSRชนิดนี้ องค์กรธุรกิจมักร่วมมือกับองค์กรที่ไม่มีวัตถุประสงค์หากำไรเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพในประโยชน์ร่วมกัน ด้วยวิธีการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์ เพื่อนำเงินรายได้ไปสนับสนุนกิจกรรมการกุศลนั้นๆ (ใจแก้ว แฉมเงิน และคณะ, 2557) ในขณะเดียวกันก็เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ผู้บริโภคได้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือการกุศลผ่านทาง การซื้อผลิตภัณฑ์โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอื่นใดเพิ่มเติม

3. การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคม (Corporate Social Marketing) เป็นการสนับสนุนการพัฒนาหรือการทำให้เกิดผลจากการณรงค์เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในด้านสาธารณสุข ด้านความปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อม หรือด้านสุขภาพ ความแตกต่างสำคัญระหว่างการตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมกับการส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคม (วรรณษา กาญจนมุสิก, 2554) คือ การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคมจะเน้นที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavior Change) เป็นหลัก ในขณะที่การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาทางสังคมจะเน้นที่การสร้างตระหนักรู้ (Awareness) ตลอดจนการสนับสนุนทรัพยากรด้านทุนและอาสาสมัครเพื่อให้รับรู้ถึงประเด็นปัญหาดังกล่าว

4. การบริจาคเพื่อการกุศล (Corporate Philanthropy) เป็นการช่วยเหลือไปที่ประเด็นปัญหาทางสังคมโดยตรง ในรูปของการบริจาคเงินหรือวัสดุสิ่งของ เป็นกิจกรรมCSRที่พบเห็นในแทบทุกองค์กรธุรกิจ และโดยมากมักจะจะเป็นไปตามกระแสความต้องการจากภายนอกหรือมีผู้เสนอให้ทำมากกว่าจะเกิดจากการวางแผนหรือออกแบบกิจกรรมจากภายในองค์กรเอง ทำให้ไม่เกิดการเชื่อมโยงเข้ากับเป้าหมายหรือพันธกิจขององค์กรเท่าใดนัก

5. การอาสาช่วยเหลือชุมชน (Community Volunteering) เป็นการสนับสนุนหรือจูงใจให้พนักงาน คู่ค้าร่วมสละเวลาและแรงงานในการทำงานให้แก่ชุมชนที่องค์กรตั้งอยู่และเพื่อตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมที่องค์กรให้ความสนใจหรือห่วงใย องค์กรธุรกิจอาจเป็นผู้ดำเนินการเองโดยลำพัง หรือร่วมมือกับองค์กรหนึ่งองค์กรใด และอาจเป็นผู้กำหนดกิจกรรมอาสาดังกล่าวนั้นเอง หรือ

ให้พนักงานเป็นผู้คัดเลือกกิจกรรมแล้วนำเสนอต่อองค์กรเพื่อพิจารณาให้การสนับสนุน โดยที่พนักงานสามารถได้รับการชดเชยในรูปของวันหยุดหรือวันลาเพิ่มเติม

6. การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Socially Responsible Business Practices) เป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกันด้วยการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม หรือในเชิงร่วมกันแก้ไขด้วยการช่วยเหลือเยียวยาปัญหาทางสังคมนั้นๆ ด้วยกระบวนการทางธุรกิจ เพื่อการยกระดับสุขภาวะของชุมชนและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรธุรกิจสามารถที่จะดำเนินการเอง หรือเลือกที่จะร่วมมือกับพันธมิตรภายนอกก็ได้ (วรรณชากาญจนมุลิก, 2545)

7. การพัฒนาและส่งมอบผลิตภัณฑ์และบริการตามกำลังซื้อของคนในระดับฐานราก (Developing and Delivering Affordable Products and Services) เป็นการใช้กระบวนการทางธุรกิจในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการสู่ตลาดที่เรียกว่า The Bottom of the Pyramid (BoP) ในราคาที่ไม่แพง เหมาะกับกำลังซื้อของผู้บริโภคในระดับฐานราก ให้สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต พร้อมกันกับเป็นโอกาสสำหรับธุรกิจในการเข้าถึงตลาดปริมาณมหาศาล

พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ (2559) ได้ศึกษาการแบ่ง CSR ในลักษณะการแบ่งตามกระบวนการและการแบ่งตามทรัพยากร โดยมีลักษณะที่เป็นการแบ่งความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ดังนี้

1. การแบ่งตามกระบวนการ ในการดำเนินธุรกิจโดยแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1.1 CSR นอกกระบวนการ (CSR-after-Process) เป็นการทำ “กิจกรรมเพื่อสังคม” ที่แยกจากการดำเนินธุรกิจหลักและดำเนินการหลังจากที่ได้ทำกระบวนการธุรกิจนั้น และมักจะทำกิจกรรมนอกเวลางานปกติ เช่น การเป็นอาสาสมัครบำเพ็ญประโยชน์ การบริจาคเงินสิ่งของบรรเทาทุกข์ CSR นอกกระบวนการนี้เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสังคมที่ใช้กำไรที่ได้จากการดำเนินธุรกิจแต่ไม่ได้เป็นการรับประกันว่าการดำเนินงานของกิจการจะรับผิดชอบต่อสังคมซึ่งการกล่าวว่าการกระทำเช่นนี้เป็น CSR เทียมแต่ที่จริงแล้วการทำ CSR นั้นไม่มีแท้เทียมเป็นการทำเพื่อสังคมทั้งสิ้น แต่องค์กรจะดำเนินการได้สักซึ่งเพียงใด ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งจึงไม่ควรไปแบ่งแยกว่าอันไหนแท้ หรืออันไหนเทียม เพราะการทำ CSR นอกกระบวนการนี้อาจจะเป็นการทำเพื่อสังคมในขั้นเริ่มต้นแต่ก็ดีกว่าไม่ทำอะไรเลย

1.2 CSR ในกระบวนการ (CSR-in-Process) เป็นการทำ “ธุรกิจเพื่อสังคม” โดยนำเอาความรับผิดชอบต่อสังคมไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางธุรกิจตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การผลิต การจัดจำหน่าย และการให้บริหารหลังการขายที่ตระหนักถึงการป้องกันและกำจัดมลภาวะต่างๆ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ และเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสต่อผู้มีส่วนได้ส่วน

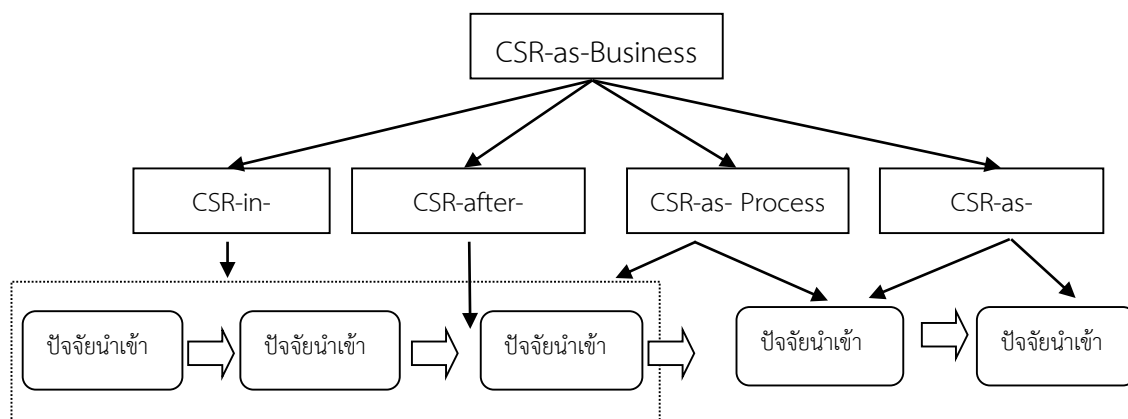
เสีย การชดเชยความบกพร่องจากสินค้าและบริการซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นการดำเนินการในเวลาปกติของการทำงาน

1.3 CSR ทั้งกระบวนการ (CSR-as-Process) เป็น “กิจกรรมเพื่อสังคม” มักเป็นองค์การที่ดำเนินงานโดยไม่แสวงหากำไร มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งเพื่อยังประโยชน์ให้แก่สังคมในทุกกระบวนการของกิจกรรม ได้แก่ มูลนิธิองค์การสาธารณประโยชน์ องค์การภาคประชาชน และส่วนราชการต่างๆ

อย่างไรก็ดี กิจกรรมเพื่อสังคมในความหมายเต็มของ CSR-as-Process นั้น มีข้อแตกต่างจากหน่วยงานที่เรียกตัวเองว่า องค์การที่ไม่มีวัตถุประสงค์หากำไร (Nonprofit Organization) ตรงที่หน่วยงานที่ไม่หากำไร อาจจะอยู่ในสภาพที่ไม่มีกำไร ให้ทั้งแก่ตนเองและแก่สังคม อันเนื่องมาจากการขาดกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

1.4 CSR ทั้งวิสาหกิจ (CSR-as-Enterprise) เป็น “วิสาหกิจเพื่อสังคม” หรือ Social Enterprise เป็นธุรกิจที่หารายได้ด้วยนวัตกรรม การแสวงหาโอกาสจากความยุติธรรม การไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ ซึ่งแบ่งเป็นองค์การแบบดั้งเดิมที่ไม่แสวงหากำไร องค์การแบบดั้งเดิมที่แสวงหากำไร และองค์การแบบผสม ผู้ดำเนินงานในวิสาหกิจเพื่อสังคมเรียกว่า ผู้ประกอบการสังคม (Social Entrepreneur) ซึ่งเป็นผู้ที่มีความเด็ดเดี่ยว กัดติตและต้องการเปลี่ยนแปลงสังคม หรือการปฏิวัติสังคมอย่างยั่งยืน ตัวอย่างเช่น Muhammed Yuns แห่ง Graeme Bank ที่ปล่อยสินเชื่อกับคนจนในบังกลาเทศ

1.5 CSR ทั้งธุรกิจ (CSR-as-Business) เป็น “การทำธุรกิจสังคม” เป็นการนำเอาประเด็นสังคมมาทำธุรกิจซึ่งมีทั้งการผลิต การค้า และการบริการ เช่น เป็นผู้ผลิตเครื่องจักรอุปกรณ์ที่ช่วยประหยัดพลังงาน หรือลดมลพิษ ผู้ขายปัจจัยการผลิตที่ไม่ปนเปื้อนมีที่มาที่รับผิดชอบต่อสังคม เป็นผู้รับซื้อขยะอุตสาหกรรมไปคัดแยกและหมุนเวียนนำมาใช้ใหม่ เป็นบริษัทที่ให้คำปรึกษาหรือจัดฝึกอบรมทางด้าน CSR เป็นต้น องค์ประกอบลักษณะนี้จะทำธุรกิจกับหน่วยงานที่ดำเนินงานที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกระดับ

ภาพที่ 1 CSR as Business

2. การแบ่งตามทรัพยากร

การแบ่ง CSR ลักษณะนี้เป็นการแบ่งโดยพิจารณาจากทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางด้าน CSR ขององค์กรดังนี้

CSR ที่ขับเคลื่อนด้วยสังคมหรือการตลาด (Social /Marketing Driven CSR) เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรนอกองค์กรเป็นหลัก เช่น การเชิญชวนให้ลูกค้าซื้อสินค้าและบริการของบริษัทในช่วงเวลาการรณรงค์โดยบริจากรายได้จากการขายสินค้า และบริการส่วนหนึ่งต่อทุกๆ การซื้อแต่ละครั้ง บริจาคจากการซื้อของลูกค้า และมอบหมายให้ผู้อื่นที่มีใช้พนักงานในองค์กรการลงแรงช่วยเหลือในพื้นที่

CSR ที่ขับเคลื่อนด้วยองค์กร (Corporate-Driven CSR) เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเป็นหลัก เช่น การที่องค์กรบริจาคเงินที่ได้จากกำไรในกิจการหรือบริจาคสินค้าและบริการขององค์กรเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยสึนามิ ถือเป็น การเสียสละทรัพยากรที่เป็นสิ่งของหรือเป็นการลงเงินอย่างหนึ่ง หรือการที่องค์กรนำพนักงานลงพื้นที่เพื่อเป็นอาสาสมัครช่วยเหลือผู้ประสบภัย ถือเป็น การเสียสละทรัพยากรด้านเวลาหรือเป็นการลงแรงอย่างหนึ่ง

CSR ที่ขับเคลื่อนด้วยองค์กรเป็นการแสดงออกและมุ่งไปข้างหน้าของค่านิยมและวัตถุประสงค์ขององค์กร

การจำแนกกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมที่กล่าวมาข้างต้น พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2549) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หากพิจารณาตามตระกูล (order) ของ CSR จะพบว่า กิจกรรม 3 ชนิดแรกเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการพูด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าเป็นการสื่อสารการตลาดที่เข้าข่ายการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรนอกองค์กรเป็นหลัก (Social-driven CSR) ส่วนกิจกรรม 4 ชนิดหลังเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางการกระทำ หรือเป็นการดำเนินกิจกรรมขององค์กรโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่

ภายในองค์กรเป็นหลัก (Corporate-driven CSR) และหากพิจารณาโดยยึด ที่ตัวกระบวนการทางธุรกิจ (business process) CSR ในตระกูล Corporate-driven CSR ยังสามารถจำแนกออกเป็น CSR จำพวก (division) ที่อยู่ในกระบวนการทางธุรกิจ (CSR in process) กับ CSR จำพวกที่อยู่นอกกระบวนการทางธุรกิจ หรือเกิดขึ้นภายหลังโดยแยกต่างหากจากกระบวนการทางธุรกิจ (CSR after process)

แนวคิดและทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม

Porter and Kramer (2006) ได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมหรือ CSR ซึ่ง เจษฎา นกน้อย (2558) ได้ศึกษาและสรุปออกมาเป็น 4 แนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อสังคมในมุมมองด้านจริยธรรม (Moral Obligation) เป็นการเรียกร้องให้องค์กรธุรกิจต่างๆ มีการดำเนินงานที่คำนึงถึงการเป็นพลเมืองดีอย่างถูกต้องตามกฎหมายระเบียบและข้อบังคับทางสังคมอย่างเคร่งครัด

2. ความรับผิดชอบต่อสังคมในมุมมองด้านความยั่งยืน (Sustainability) เป็นการเรียกร้องให้มองความรับผิดชอบต่อสังคมสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและชุมชน โดยการดำเนินกิจกรรมต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ในระยะยาว หลีกเลี่ยงการทำลายทรัพยากรสิ่งแวดล้อมของชุมชนและต้องการให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ความรับผิดชอบต่อสังคมในมุมมองด้านฉันทานุมัติในการดำเนินธุรกิจ (License to Operate) มาจากแนวคิดที่ว่า “องค์กรจัดดำเนินธุรกิจได้ก็ต่อเมื่อได้รับความยินยอม ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการจากองค์กรภาครัฐบาล ชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกคน” ซึ่งถือเป็นแนวทางที่มีความเป็นรูปธรรมมากที่สุด เพราะเป็นเรื่องของกระบวนการตัดสินใจในการคำนึงถึงผลกระทบหรือผลอื่นๆ ที่อาจเกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกรายเพื่อไม่ให้เกิดการต่อต้านในภาคหลังดังนั้นแนวคิดนี้จึงตระหนักถึงการรับฟังความคิดเห็นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ได้มากที่สุด

4. ความรับผิดชอบต่อสังคมในมุมมองด้านภาพลักษณ์ขององค์กร (Reputation) แนวคิดนี้มองว่าความรับผิดชอบต่อสังคมจะส่งผลต่อภาพลักษณ์ขององค์กรมากยิ่งขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นยังสามารถสร้างความแข็งแกร่งของตราสินค้า เพิ่มขวัญกำลังใจแก่พนักงานและเพิ่มมูลค่าหุ้นขององค์กร การทำกิจกรรมเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นหลักประกันว่าในอนาคตสังคมจะลดการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ดังนั้น จึงเป็นการแสวงหาผลในระยะยาว

ทฤษฎี CSR pyramid ของ Carroll (1991) อธิบายว่า การดำเนินกิจการขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ จะแสดงให้เห็นว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคมจากล่างขึ้นไปตามลำดับ และแสดงจากงานโดยปกติพื้นฐานไปสู่การตัดสินใจทางธุรกิจที่สูงขึ้นไปตามลำดับ ดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง ความรับผิดชอบทางด้านเศรษฐกิจ คือ การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือด้านต่างๆ ของสังคม โดยอาศัยผลกำไรที่ได้จากการประกอบธุรกิจ ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่แสดงออกถึงการมีความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจของตนเอง

ขั้นที่สอง ความรับผิดชอบทางด้านกฎหมาย คือ การดำเนินการแสดงออกต่อความรับผิดชอบต่อสังคมตามกฎหมายที่กฎหมายและข้อบังคับอื่นๆ ทั้งในระดับประเทศและในท้องถิ่นกำหนด ทั้งนี้เพราะกฎหมายเป็นการจัดระเบียบเงื่อนไขความถูกต้องของสังคม เป็นการแสดงออกต่อกฎกติกาของสังคม องค์กรธุรกิจที่ปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดจึงถือได้ว่ามีความรับผิดชอบต่อสังคม

ขั้นที่สาม ความรับผิดชอบทางด้านจริยธรรม คือ การเชื่อมโยงเอาองค์กรธุรกิจเข้ากับสิ่งที่ควรจะเป็น กล่าวคือ เป็นสิ่งที่มีความถูกต้องตามความคิดทางจริยธรรมขั้นพื้นฐานของสังคมมนุษย์ แสดงถึงการมีความเป็นธรรม และไม่ละเมิดศีลธรรมอันดีของสังคม

ขั้นที่สี่ ความรับผิดชอบต่อเชิงสาธารณะประโยชน์ คือ การก้าวเข้าสู่การเป็นองค์กรธุรกิจแบบพลเมืองดี มุ่งอุทิศทรัพยากรหรือสิ่งของที่มีอยู่กลับคืนสู่สังคมส่วนรวม เพื่อแสดงออกถึงการช่วยเหลือหรือยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในสังคม

ในขณะที่ อนันต์ ธรรมชาลัย (2561) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่าในบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นที่มีความแตกต่างกัน จึงไม่อาจนำรูปแบบความรับผิดชอบต่อสังคมของ Carroll มาปรับใช้ในทุกประเทศแบบเดียวกันได้ ซึ่งอ้างอิงจากการที่ Wayne Visser ได้นำเสนอรูปแบบของ CSR ของกลุ่มประเทศที่กำลังพัฒนาว่า ให้ความสำคัญต่อการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจเป็นพื้นฐาน แต่ในลำดับต่อมาจะให้ความสำคัญกับการบริจจาคารุศลก่อนความรับผิดชอบต่อสังคมกฎหมายและความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม ซึ่งถือเป็นการอธิบายกลับข้างทฤษฎี CSR pyramid ของ Carroll A.B. ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการนำทฤษฎีว่าด้วย Pyramid of CSR ทั้งสองข้างต้นมาปรับใช้ตามปัญหาสถานะทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างกัน

ภาพที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบทฤษฎี CSR pyramid ของ Carroll (ซ้าย) และของ Wayne Visser (ขวา)

ในขณะเดียวกัน Wayne Visser ได้นำเสนอทฤษฎี CSR drivers เพื่อแสดงการขับเคลื่อนประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่สะท้อนถึงลักษณะของความยั่งยืน โดย พิชฌิม์ นนทนาธรณ์ (2559) ได้สรุปทฤษฎี CSR drivers ของ Wayne Visser ว่าการขับเคลื่อนประเด็นความรับผิดชอบต่อสังคมที่สะท้อนถึงลักษณะของความยั่งยืน แบ่งได้เป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. พลังขับเคลื่อนระดับชาติ (National Drivers) เป็นการขับเคลื่อนในประเด็นต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมประเพณี การปฏิรูปการเมือง ช่องว่างทางสังคม การแก้ไขสภาวะทางเศรษฐกิจ ตลาดการนำเข้าสินค้า เป็นต้น
2. พลังขับเคลื่อนระดับสากล (International Drivers) เป็นการขับเคลื่อนในประเด็นต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับการหนดมาตรฐานสากล การกำหนดแรงจูงใจ การเคลื่อนไหวของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และห่วงโซ่อุปทาน เป็นต้น

จากที่กล่าวมานี้จะเห็นได้ว่า แนวคิดและทฤษฎีเบื้องต้นเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมนั้น มีการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อยอดขึ้นตามบริบทของแต่ละสังคม ซึ่งล้วนแล้วแต่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ เช่น ทฤษฎีโลกาภิวัตน์ ทฤษฎีบริษัทข้ามชาติ ทฤษฎีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่เป็นผลมาจากการต่อต้านโลกาภิวัตน์และประเด็นสิ่งแวดล้อมอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึงทฤษฎีภาคส่วนทางสังคม (Stakeholder Theory) ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม การทำงานร่วมกันแบบแนบแน่น การบริหารจัดการเครือข่าย

และรวมถึงทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง พิพจน์ นนทนาธรณ์ (2559) ได้สรุปทฤษฎีและนำเสนอทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีการพัฒนาขึ้นใหม่ 3 ทฤษฎี โดยจะยกตัวอย่างคือ

CSRas Public Policy ซึ่งเป็นแนวคิดของ Laura et al. (2008 อ้างใน พิพจน์ นนทนาธรณ์, 2559) โดยเป็นแนวคิดของการดำเนินงานที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมแบบทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรภาคธุรกิจ ภาครัฐบาลและภาคประชาสังคม โดยเป็นการทำงานร่วมกันในลักษณะ ภาครัฐบาลกับภาคองค์กรธุรกิจ, ภาครัฐบาลกับภาคประชาสังคม และการทำงานร่วมกันระหว่างทั้ง 3 ภาคส่วน สาเหตุสำคัญที่ต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างทั้ง 3 ภาคส่วน คือ ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาการดำเนินกิจกรรมของภาคองค์กรธุรกิจต่างๆ ได้สร้างผลกระทบต่อประเด็นทางสังคมและสิ่งแวดล้อม จึงก่อให้เกิดแนวคิดการเชื่อมโยงเอาภาครัฐบาลและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมหลักในการดำเนินกิจกรรม เพราะเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นเรื่องที่ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนไปพร้อมกัน โดยพบว่ามีกรณีการดำเนินงาน CSRas Public Policy ในต่างประเทศโดยเฉพาะในทวีปยุโรป 4 โมเดล ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะองค์กรภาคธุรกิจเอกชนเท่านั้น แต่องค์กรภาครัฐและประชาสังคมก็สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในแผนงานและกลยุทธ์การดำเนินงานขององค์กรของตนเองได้เช่นกัน ดังนี้

1. Partnership เป็นการสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือที่เป็นการทำงานร่วมกันของทั้ง 3 ภาคส่วน โดยส่วนมากแล้วจะพบในประเทศเดนมาร์ก ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์และสวีเดน
2. Business in the Community หรือวิสาหกิจชุมชน เป็นการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันในพื้นที่ของชุมชน เช่น การทำกิจกรรมอาสา
3. Sustainability and citizenship การดำเนินงานที่สนับสนุนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในฐานะที่เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม เพื่อให้เกิดการดำเนินงานที่มุ่งเน้นไปที่การใช้แนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้
4. Agora เป็นการใช้นโยบายของความรับผิดชอบต่อสังคมมาเป็นเงื่อนไขในการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมร่วมกัน

ความสำคัญของความรับผิดชอบต่อสังคม

จิระประภา อัครบวร และประยูร อัครบวร (2552) อธิบายว่า แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมสามารถจำแนกได้เป็น 3 กระแสหลัก คือ

1. กระแสโลกาภิวัตน์ อันเนื่องมาจากการขยายตัวของภาคธุรกิจต่างๆ ในทุกพื้นที่ทั่วโลก ได้นำมาซึ่งการเอาเปรียบ การขาดความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม สิ่งที่กำลังมาขึ้นเกิดขึ้นมาได้ด้วยการขาดเรื่องของการควบคุมด้านมนุษยธรรมที่มีต่อองค์กรภาคธุรกิจ ดังนั้น หากองค์กรธุรกิจทั้งในท้องถิ่นและธุรกิจข้ามชาติ ต้องนำเอาหลักการความรับผิดชอบต่อสังคมมาปรับใช้กับคู่ค้าหรือสาขาของตนเองในท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาไปพร้อมกัน

2. การเปิดเสรีทางการค้าและการปฏิรูปด้านกฎหมาย อันเนื่องมาจากกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่มีอยู่แต่เดิมนั้น อาจไม่ครอบคลุมหรือเพียงพอที่จะคุ้มครองให้ผู้ประกอบการ และองค์กรภาคธุรกิจต่างๆ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากให้มีจรรยาบรรณและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้น หากองค์กรธุรกิจเหล่านี้มีความรับผิดชอบต่อสังคม ก็จะสามารถสร้างบรรทัดฐานของความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรภาคธุรกิจอื่นๆ ให้เกิดขึ้น และจะมีผลต่อการอุดช่องว่างหรือช่องทางกฎหมายที่ ภาครัฐบาลไม่สามารถเข้าไปดูแลได้อย่างทั่วถึง

3. สิ่งแวดล้อมและสังคม หลังจากที่มิประเด็นเกี่ยวกับข้อตกลงโลกโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดกระแสสังคมในด้านการจัดการธุรกิจที่มีความใส่ใจใน ประเด็นด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ดังนั้นองค์กรภาคธุรกิจต่างๆ จึงต้องให้ความสนใจในการดำเนินธุรกิจเพื่อแสวงหาผลกำไรและในขณะเดียวกันก็ต้องใส่ใจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ด้วย

ที่กล่าวมานี้จึงเห็นว่า ประเด็นที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นประเด็นที่เป็นกระแสการ ประกอบธุรกิจขององค์กรภาคธุรกิจต่างๆ ของโลก และอาจกล่าวได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญในแง่ที่ได้ กลายเป็นบรรทัดฐานหรืออาจสูงไปจนถึงกฎหมายของหลายสังคม เพื่อควบคุมให้องค์กรธุรกิจต่างๆ ต้อง ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดและหลีกเลี่ยงไม่ได้

จะเห็นได้ว่าองค์กรสามารถที่จะดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมได้แบบหลากหลาย ซึ่งล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่เป็นการดำเนินกิจการอย่างมีคุณธรรม จริยธรรม โดยตระหนักถึงผลรวมของ สังคมและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก ซึ่งการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมให้ประสบผลสำเร็จได้นั้น กระบวนการและกิจกรรมต่างๆ จะต้องเชื่อมโยงไปด้วยกันทั้งหมด เพื่อให้เกิดการมีประสิทธิภาพและ นำไปสู่หนทางการได้รับประโยชน์ของทุกฝ่าย

ปัจจุบันองค์กรมีการเปิดเผยข้อมูลการดำเนินงานเพื่อแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนิน ธุรกิจขององค์กร โดยมาตรฐานส่วนมากมาจากรายงานผลการดำเนินงานที่คำนึงถึงด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่มาพร้อมกับตัวชี้วัดที่สอดคล้องกันหลายรูปแบบ อาทิ รายงานสิ่งแวดล้อม (GRI) หรือรายงานประจำปี แต่ที่ผ่านมามีประเทศไทยทำรายงานแบบก้าวกระโดด เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ สุดท้ายที่สวยงาม ซึ่งอาจทำให้องค์กรมองข้ามประเด็นสำคัญบางอย่างไป หากจะก้าวสู่ความยั่งยืนได้ นั้น องค์กรต้องรู้จักคำว่า ‘Materiality Issue’ ประเด็นที่เป็นสาระสำคัญขององค์กร โดยมองจาก กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใน 2 เรื่อง คือ ความกังวลของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลกระทบขององค์กร ซึ่งเดิมเรามักทำ CSR เพื่อแก้ปัญหาในอดีต แต่มุมมองของ Strategic CSR เน้นเรื่องการมองอนาคต ที่มีทั้ง Risk และ Uncertainty ทั้งนี้ Strategic CSR ดำเนินการผ่านวิธีคิดที่เป็นกระบวนการ ชัดเจน และครบถ้วนทุกมุมมองจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ตลอดจนสามารถวัดผลและสื่อสารผล การดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ อันเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กรและเติบโตได้อย่างยั่งยืน

Enhancing Corporate Value

Integration of CSR into management

ภาพที่ 3 แผนภาพแสดงการเสริมคุณค่าขององค์กรด้วยการบูรณาการ CSR ในการจัดการองค์กร

ที่มา: <http://www.ftpi.or.th/2015/6299>

จากกระบวนการ Materiality Assessment ที่กล่าวข้างต้น เพื่อเสริมสร้างคุณค่าขององค์กร จึงต้องบูรณาการแนวทางของ CSR ดังนี้

1. เข้าใจเทรนด์ของโลก ทั้งเรื่อง CSR และความยั่งยืน
2. ระบุปัญหาประเด็นที่เกี่ยวข้องทั้งในเรื่องของ CSR และความยั่งยืน และจัดลำดับความสำคัญของประเด็นเหล่านั้น
3. นำประเด็นที่คัดเลือกมาพัฒนาในแผนการดำเนินงานบนพื้นฐานของประเด็นที่กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียวิตกกังวลและมีความคาดหวัง
4. การสรุปผลและรายงานผล ด้วยการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น รายงานประจำปีที่จะบอกถึงรายงานผลการดำเนินงานด้านอื่นๆ ด้วย ที่นอกเหนือจากการเงิน

ทั้งนี้ พื้นฐานของกระบวนการการบูรณาการ CSR นั้นจะต้อง มุ่งเน้นเรื่องการพัฒนาคน ซึ่งเป็นฐานของการพัฒนา CSR โดยจะกลับเข้าไปสู่กลยุทธ์ขององค์กร (Business Strategy) ซึ่งต้องบรรลุให้ได้ ส่วน Partnership เป็นหนึ่งในเรื่อง Stakeholder Engagement ที่องค์กรต้องทำ Strategic CSR เครื่องมือที่มองถึงอนาคต โดยเริ่มจากการวิเคราะห์กลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อสร้างความผูกพัน จนมาถึงกระบวนการ Materiality Assessment ซึ่งผลลัพธ์สุดท้าย คือ การทำรายงาน

ความยั่งยืนที่ถูกต้อง แนวทางนี้เป็นการหาประเด็นที่ตรงจุด โดยกำหนดเป็นกลยุทธ์ขององค์กร ทำให้เรามองเห็นปลายทางที่ชัดเจน มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อีกทั้งยังสามารถย้อนกลับไปตรวจสอบหาสาเหตุตั้งแต่ต้นทางได้ว่า กลยุทธ์ที่องค์กรทำมาจากเหตุหรือผลอะไร และด้วยมุมมองแบบไหน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันขององค์กรในระยะยาวเพื่อให้องค์กรอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป (กุลชุตดา ดิษยบุตร, 2558)

จากการศึกษาแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่าขององค์กรภาคธุรกิจที่แสดงความรับผิดชอบต่อสังคม ควรมีการออกแบบและพัฒนากิจกรรม CSR เพื่อให้เกิดคุณค่าที่แท้จริงจะต้องเริ่มต้นจากภายในโดยมีมุมมองด้านศีลธรรม และกิจกรรม CSR ที่มีประสิทธิภาพจะต้องสามารถเชื่อมร้อยเข้าในกระบวนการธุรกิจ (CSR in Process) และกิจกรรม CSR ที่มีประสิทธิผลจะต้องเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มเป้าหมายภายในมุมมองด้านสังคมเสมือนลูกค้าหนึ่งขององค์กร (Social as Customer) โดยองค์กรควรมีการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมที่คำนึงถึงผลประโยชน์และกำไรที่จะได้รับแล้ว ภาคธุรกิจในปัจจุบันจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผลกระทบที่ครอบคลุมด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านสิ่งแวดล้อมบนเงื่อนไขและเป้าประสงค์ที่มีจุดตั้งต้นในการดำเนินกิจกรรมที่ก่อให้เกิดความยั่งยืน มีจริยธรรม มีความจริงใจในการมีหน้าที่เป็นพลเมืองดีของสังคมไปพร้อมๆ กับการดำเนินธุรกิจที่มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาและเปลี่ยนแปลงสังคม

แนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมทางธุรกิจ (Creating Share Value)

Porter and Kramer (2011 อ้างใน สถาบันไทยพัฒนา, 2557) แสดงทัศนคติมุมมองหรือท่าทีที่องค์กรธุรกิจมีต่อประเด็นปัญหาทางสังคมและสิ่งแวดล้อม (1) จากระดับต่ำสุด คือ ที่ไม่ได้ตระหนักว่าเป็นปัญหาแก่องค์กร จึงแสดงออกด้วยการเพิกเฉย หรือรับผิดชอบต่อให้น้อยที่สุด และหากเลี่ยงไม่ได้ ก็จะใช้วิธีการบริจาคเป็นทางออก (2) ระดับต่อมาคือ เริ่มตระหนักว่าเป็นปัญหาแก่องค์กร จึงเพิ่มกิจกรรมการบริจาคให้มากขึ้น ใช้การประชาสัมพันธ์ และการสร้างสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย เป็นเครื่องมือดำเนินการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม (3) ระดับที่ถัดมาคือ เริ่มมีจิตสำนึกที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ด้วยการจัดสรรทรัพยากรสำหรับแก้ไขปัญหา หรือใช้ความถนัดที่องค์กรมีอยู่บริหารจัดการ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินการกับปัญหานั้นๆ (4) ระดับสูงสุดคือ การพิจารณาว่าเป็นโอกาสที่จะสร้างคุณค่าร่วมกับสังคม มากกว่าที่จะมองว่าเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งทำให้องค์กรธุรกิจสามารถเห็นช่องทางการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ขยายการเจริญเติบโตของรายได้ พร้อมทั้งสร้างความแตกต่างในคุณค่าที่นำเสนอเหนือองค์กรธุรกิจอื่นๆ

จากมุมมองขององค์กรธุรกิจในทัศนะของ Porter and Kramer ทำให้สามารถจัดแบ่งประเภทของแนวคิดด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจได้ 3 ประเภท (ปราโมทย์ ศุภปัญญา, 2555) ดังต่อไปนี้

1. การบริจาค (Corporate Philanthropy) หรือการทำความดี (Do Good Deed) คือการแสดงออกถึงความมีใจเป็นกุศลขององค์กรธุรกิจ เช่น การคืนกำไรบางส่วนของบริษัทให้แก่สังคม โดยการสร้างห้องสมุด หรือการให้ทุนการศึกษา เป็นต้น เป็นการทำไม่เต็มที่และไม่มีความยั่งยืน

2. การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) คือ การทำกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมพร้อมกับการดำเนินธุรกิจขององค์กร หรือการไม่ทำลายสภาพแวดล้อม (Do No Harm) อาทิ การปฏิบัติตามกฎระเบียบมาตรฐานของอุตสาหกรรม การเป็นองค์กรที่ห่วงใยสังคม (Good Corporate Citizenship) การปฏิบัติตามมาตรฐานการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) การไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งบางครั้งกิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ตอบประเด็นด้านสังคมของชุมชน และถูกวิจารณ์ว่าเป็นเพียงการสร้างภาพลักษณ์

3. การสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) เป็นโมเดลทางธุรกิจในอนาคต ที่นำระบบทุนนิยม (Capitalism) มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาทางสังคม ซึ่งอยู่บนความเชื่อว่าคุณภาพก้าวหน้าของสังคมและธุรกิจเชื่อมถึงกัน และความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจกับความกินดีอยู่ดีของสังคมนั้นพึ่งพาซึ่งกันและกัน

แนวคิดเรื่อง CSV ถูกบัญญัติขึ้นโดย ไมเคิล อี พอร์เตอร์ เจ้าสำนักทางด้านการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขัน (Competitiveness) และห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ปรากฏเป็นครั้งแรกในบทความที่เขียนร่วมกับ มาร์ เครเมอร์ ชื่อว่า “The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility” ตีพิมพ์เมื่อเดือนธันวาคม ปี 2549 โดยให้คำนิยามไว้ว่า เป็นการพัฒนาเชิงสังคมในวิถีของการสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจด้วยรูปแบบทางธุรกิจนั้น หมายความว่า วิธีการสร้างคุณค่าร่วม ตามแนวทาง CSV ของพอร์เตอร์ จะต้องผนวกเข้ากับความสามารถในการแสวงหากำไรและการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร โดยใช้ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักของกิจการในการสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

จุดยืนของพอร์เตอร์ในเรื่อง CSV ก้าวล้ำไปถึงขั้นที่กล่าวว่า เป็นการใช่วิถีทางของทุนนิยมในการแก้ปัญหาสังคม มิใช่การดำเนินตามมาตรฐานทางจริยธรรม และค่านิยมส่วนบุคคลเป็นที่ตั้งแต่ประการใด

นอกจากนี้ ยังสำคัญด้วยว่า CSV มิใช่การแบ่งปันคุณค่าที่เกิดขึ้นแล้วหรือมีอยู่แล้วให้แก่สังคม ในรูปของการบริจาค มิใช่การสร้างสมดุลในผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย และที่สำคัญและทำหายอย่างยิ่ง คือ CSV มิใช่เรื่องเดียวกันกับความยั่งยืน (Sustainability)

Shared Value IS:

- Creating economic value by creating societal value
- Using capitalism to address social problems
- Solutions to social problems that are scalable and self-sustaining

Shared Value is NOT:

- Sharing the value already created (philanthropy)
- Acting based on strong personal values and ethical standards
- Balancing stakeholder interests
- The same as sustainability

ที่มา: Porter (2014)

การที่พอร์เตอร์ต้องการแสดงจุดยืนที่ชัดเจนในช่วงต้น ประการแรก เกิดจากความล้มเหลวของการนำแนวคิด CSR ไปปฏิบัติให้เกิดผล โดยองค์กรธุรกิจไม่สามารถแสดงให้เห็นผลลัพธ์จากการดำเนินงาน CSR ในมุมที่สังคมได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น หรือประเด็นปัญหาสังคมต่างๆ ได้รับการดูแลป้องกันและแก้ไขด้วยความเป็น “บริษัทที่ดี” (Good Company) มากไปกว่าการเป็น “บริษัทที่ทำการตลาดดี” (Good Marketing) โดยใช้ CSR เป็นเครื่องมือสื่อสาร

ไมเคิล อี พอร์เตอร์ และมาร์ค เครเมอร์ ชี้ให้เห็นถึงมุมมองหรือท่าทีที่องค์กรธุรกิจมีต่อประเด็นปัญหาทางสังคม จากระดับต่ำสุดที่ไม่ได้ตระหนักว่าประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาแก่องค์กร จึงแสดงออกด้วยการเพิกเฉย หรือรับผิดชอบให้น้อยที่สุด และหากเลี่ยงไม่ได้ ก็จะใช้วิธีการบริจาคเป็นทางออก

ระดับต่อมา คือ ตระหนักว่าเป็นปัญหาแก่องค์กร จึงเพิ่มกิจกรรมการบริจาคให้มากขึ้น ใช้การประชาสัมพันธ์ และการสร้างสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสีย เป็นเครื่องมือดำเนินการ

ระดับที่ถัดขึ้นมาอีกขั้น คือ สำนักที่จะมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา ด้วยการจัดสรรทรัพยากรสำหรับแก้ไขปัญหา หรือใช้ความถนัดที่องค์กรมีอยู่จัดการ ติดตาม ตรวจสอบ และรายงานผลการดำเนินงานกับปัญหานั้นๆ

ส่วนระดับที่ Shared Value จะเกิดขึ้น คือ การพิจารณาว่าเป็นโอกาสแทนที่จะมองว่าเป็นปัญหาที่ต้องได้รับการแก้ไข ซึ่งจะเปิดทางให้องค์กรสามารถเห็นช่องทางในการลดต้นทุนค่าใช้จ่าย ขยายการเติบโตของรายได้และสร้างความแตกต่างในคุณค่าที่นำเสนอองค์กรอื่น

ภาพที่ 4 มุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปของแนวทางการมีส่วนร่วมทางสังคมขององค์กร

ที่มา: Shared Value Initiative, Evolution of Corporate Mindset (2013 อ้างใน ปราโมทย์ ศุภปัญญา, 2555)

เนื่องจากความสับสนระหว่างเรื่อง CSR และ Philanthropy กับเรื่อง CSV ยังคงมีอยู่ และหลายองค์กรยังจำแนกไม่ออก ตัวช่วยที่ใช้จำแนกความแตกต่างคือ คุณลักษณะของ CSV จะต้องมีความ “ภาวะคู่กัน” (Duality) ของประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นทั้งต่อองค์กรและสังคม มิใช่เกิดขึ้นกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงฝ่ายเดียว

หมายความว่า กรณีของ CSR หรือความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่สังคมได้ประโยชน์ฝ่ายเดียว ไม่จัดว่าเป็น CSV ส่วนกรณีของ Philanthropy หรือการบริจาคที่เป็นการส่งมอบคุณค่าที่ได้เกิดขึ้นแล้ว มิใช่คุณค่าที่สร้างขึ้นหรือเกิดขึ้นควบคู่ไปพร้อมกัน ไม่ถือว่าเป็น CSV เช่นกัน

จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่า CSV เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำธุรกิจที่องค์กรใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขัน และความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมไปพร้อมกัน

การสร้างคุณค่าร่วม หรือ CSV เป็นแนวคิดที่มีรากฐานมาจากเรื่อง CSR ที่ถูกปรับแต่งเพื่อให้ตอบโจทย์ทางกลยุทธ์ในการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมของภาคธุรกิจ เพื่อสร้างให้เกิดคุณค่าร่วมระหว่างองค์กรและสังคมไปพร้อมๆ กัน

จุดที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดระหว่าง CSR และ CSV คือ คุณค่าที่องค์กรได้รับในบริบทของ CSR นั้น เป็นเรื่องของยอมรับ ภาพลักษณ์ ชื่อเสียง หรือปัจจัยที่นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ขณะที่คุณค่าที่องค์กรได้รับในบริบทของ CSV จะเป็นเรื่องของได้มาซึ่งความสามารถในการสร้างผลกำไรในระยะยาว

ส่วนจุดที่เป็นเอกลักษณ์ของ CSV คือ การขับเคลื่อนการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาสังคมในบริบทของ CSV จะมุ่งเน้นในเรื่องหรือประเด็นทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดการใช้ประโยชน์จาก

สินทรัพย์และจากความเชี่ยวชาญขององค์กรเป็นสำคัญ ขณะที่ในบริบทของ CSR การดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมจะครอบคลุมทั้งในเรื่องประเด็นทางสังคมที่องค์กรต้องปฏิบัติตามกฎหมายเป็นพื้นฐาน รวมถึงเรื่องและประเด็นที่สังคมหรือผู้มีส่วนได้เสียของกิจการคาดหวังให้องค์กรดำเนินการ โดยไม่จำกัดว่าเรื่องนั้น องค์กรจะมีสินทรัพย์หรือมีความเชี่ยวชาญเป็นทุนเดิมอยู่หรือไม่ก็ตาม

ภาพที่ 5 หลักเกณฑ์การออกแบบความคิดริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม

ที่มา: Shared Value Initiative, Evolution of Corporate Mindset (2013 อ้างใน ปราโมทย์ ศุภปัญญา, 2555)

การออกแบบความคิดริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม หรือ Shared Value Initiative องค์กรต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ 3 ประการเป็นพื้นฐาน คือ

1. การสร้างให้เกิดโอกาสหรือผลตอบแทนทางธุรกิจ
2. การตอบสนองต่อประเด็นปัญหาหรือความจำเป็นทางสังคมจำเพาะเจาะจง (ไม่หว่านกระจัดกระจาย หรือสะเปะสะปะ)
3. การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและความเชี่ยวชาญหลักขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และก่อให้เกิดประสิทธิผล

ภาพที่ 6 องค์ประกอบในการออกแบบความคิดริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม

ที่มา: Shared Value Initiative, Evolution of Corporate Mindset (2013 อังนิน ปราโมทย์ ศุภปัญญา, 2555)

สำหรับองค์ประกอบที่ช่วยในการออกแบบความคิดริเริ่มหรือแผนงานในการสร้างคุณค่าร่วม ประกอบด้วย

1. การพัฒนากรณีทางธุรกิจเพื่อดึงดูดสนใจลงทุนดำเนินการโดยชี้ให้เห็นคุณค่าทางสังคมและคุณค่าทางธุรกิจที่คาดว่าจะได้รับ
2. การเข้าร่วมกับหุ้นส่วนดำเนินการภายนอกองค์กรเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อขยายพื้นที่ดำเนินการ
3. การกำหนดกิจกรรมและเม็ดเงินลงทุนสำหรับการขับเคลื่อน
4. การจัดโครงสร้างทรัพยากรและการจัดการภายในองค์กรสำหรับรองรับการดำเนินงาน
5. การกำหนดและติดตามวัดผลลัพธ์ทางธุรกิจและผลลัพธ์ทางสังคม

ประเด็นที่สำคัญของแนวคิด CSV คือ การวางรูปแบบของการทำธุรกิจที่นำประเด็นปัญหาสังคมมาเป็นโจทย์ร่วมในการคิดค้นและพัฒนาแนวทางการดำเนินธุรกิจขององค์กร โดยให้ความสำคัญกับการทำงานร่วมกับภาคีหุ้นส่วนภายนอกซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการมุ่งพัฒนาและแก้ไขปัญหาสังคมเป็นหลัก แตกต่างจากการดำเนินธุรกิจทั่วไป ซึ่งมีรูปแบบที่มุ่งตอบโจทย์ผลได้ทางธุรกิจเป็นหลัก โดยมีหุ้นส่วนซึ่งเป็นพันธมิตรในห่วงโซ่ธุรกิจที่มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งแสวงหาผลกำไรเหมือนกัน

กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวคิด CSV เป็นเรื่องของการทำงานธุรกิจ เป็นเรื่องที่ธุรกิจต้องการดูแล แก้ไขปัญหาสังคมไปพร้อมกับการทำธุรกิจ ด้วยเหตุนี้ CSV จึงเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างผลกำไรทางธุรกิจ

จะเห็นว่าแนวคิด CSV มีได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อมาทดแทนเรื่อง CSR หรือเรื่องความยั่งยืน แต่ธุรกิจที่นำแนวคิด CSV มาใช้ สามารถแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบต่อสังคมผ่านการทำธุรกิจที่แต่ละองค์กรได้ใช้ความถนัดและความเชี่ยวชาญของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูง โดยมีแรงจูงใจจากผลตอบแทนทางธุรกิจ เป็นตัวขับเคลื่อนในตัวเอง และไม่จำเป็นต้องอาศัยแรงกดดันจากภายนอก

ความท้าทายของแนวคิด CSV ที่ใช้แรงจูงใจภายในด้วยผลกำไรทางธุรกิจอาจจะมี ความยั่งยืน และได้รับการตอบรับจากองค์กรธุรกิจมากกว่าเรื่อง CSR ที่มีอาศัยแรงกดดันจากภายนอกให้แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนก็เป็นได้

ความคิดที่ยิ่งใหญ่ในการสร้างมูลค่าร่วมกัน (Porter and Kramer, 2011) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมาธุรกิจได้ถูกมองว่าเป็นสาเหตุสำคัญของปัญหาของสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ บริษัท โดยมุมมองของชุมชนว่าระบบทุนนิยมกำลังมีปัญหาและมุ่งเน้นในการแข่งขันทางธุรกิจ ผู้นำทางการเมืองที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างๆ ที่มุ่งแต่จะทำลายและติดอยู่ในวงจรอุปาท ส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจลดลง และติดกับวิธีการที่ล้าสมัย แต่แนวคิดของ Porter และ Kramer ภาคธุรกิจและภาคสังคมสามารถมาร่วมตัวกันสร้าง “ค่านิยมร่วมกัน” เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจที่ก่อให้เกิดคุณค่าทางสังคมจัดการกับความท้าทายต่างๆ โดยวิธีมูลค่าร่วมกันเชื่อมโยงความสำเร็จของธุรกิจและความก้าวหน้าทางสังคม โดยการทบทวนผลิตภัณฑ์และการตลาด การกำหนดมูลค่า ผลผลิตใหม่ในห่วงโซ่คุณค่าและสร้างอุตสาหกรรมที่สนับสนุนของบริษัทและชุมชนในภาคสังคมให้มีการเติบโต ความหลากหลายของนวัตกรรมของการแข่งขันธุรกิจและการแก้ปัญหาสังคมไปพร้อมกัน เพื่อสร้างคุณค่าร่วมกัน

จากการศึกษาแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม CSV สามารถสรุปได้ว่าการสร้างคุณค่าร่วมเป็นแนวปฏิบัติที่ดีที่คืนสู่สังคมที่ปรารถนาจะแสดงศักยภาพในการพัฒนาขององค์กรธุรกิจต้องการจะเปลี่ยนแปลงโลก โดยการผลักดันให้องค์กรสร้างคุณค่าร่วม โดยคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่เป็นแกนหลักของธุรกิจให้มีประสิทธิภาพนำไปสู่การพัฒนาองค์กรธุรกิจยกระดับจากการดำเนินงาน CSR ไปสู่ CSV ซึ่งแนวคิดในการดำเนินงาน CSV จะต้องระบุงบจ่ายโดยใช้ปัญหาสังคมมาเป็นโจทย์ในการทำธุรกิจควบคู่ไปกับการแก้ไขปัญหาสังคมที่โดดเด่น เพื่อพัฒนาและริเริ่มการสร้าง Share Value สร้างมูลค่าให้เกิดขึ้นในองค์กร โดยเป็นมูลค่าที่สามารถวัดได้ (Scalable) และมีความยั่งยืน (Sustainable) เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างความมั่นคงและด้านพัฒนาและ

การรักษาสมดุลของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและเกิดความคุ้มค่าเชิงเศรษฐกิจและคุ้มค่าทางสังคมบนความท้าทายในการแก้ไขปัญหาสังคม

แนวคิดการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social return on investment :SROI)

เครื่องมือประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน

องค์กรต่างๆ สามารถแบ่งมูลค่าของกิจการได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) มูลค่าทางธุรกิจจะเป็นเรื่องของผลตอบแทนจากการลงทุนในรูปของตัวเงิน เช่น รายได้ ต้นทุนของสินค้า เป็นต้น และ 2) มูลค่าสังคม หรือผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่ใช่รูปของตัวเงิน เช่น จำนวนการใช้น้ำที่สามารถลดปริมาณลงได้ จำนวนขยะสิ้นเปลืองที่มีจำนวนลดลง เป็นต้น และ Brook (2008 อ้างใน อรรถพร สุขประสงค์, 2556) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ประกอบการทางสังคมจะต้องแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคม และต้องทำการประเมินมูลค่าทางสังคมออกมาอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร เพื่อแจ้งให้ผู้มีส่วนได้เสียทุกส่วนได้ทราบ ดังนั้นจึงต้องอาศัยเครื่องมือชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) มาคำนวณมูลค่าทางสังคม เพื่อไปประกอบกับรายงานทางการเงิน ซึ่งรายงานทางการเงินตามรูปแบบการบัญชีแบบเดิม ไม่สามารถวัดผลตอบแทนจากการลงทุนที่ไม่ใช่รูปแบบของตัวเงินได้ (Lingane and Olsen, 2009)

ในปี 1990 กองทุน REDF (Robert Enterprise Development fund) เป็นองค์กรที่ผู้ริเริ่มเรื่องการประเมินผลการปฏิบัติการด้านสังคม โดยได้พัฒนาเครื่องมือที่มีชื่อเรียกว่าผลตอบแทนทางด้านสังคมจากการลงทุน (SROI) โดยจะนำมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ของผลตอบแทนทางสังคมมาหารด้วยเงินลงทุนและนำผลลัพธ์ไปเสนอต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกส่วนได้ทราบ (Scholten et al., 2006) ได้วิเคราะห์ถึงผลการทำงานของ SROI โดยได้อธิบายว่าเป็นวิธีที่ง่ายในประเมินมูลค่าที่องค์กรสร้างขึ้น และรายงานผลให้กับสังคมได้ทราบ อีกครั้งใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้ประกอบการและผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ซึ่งผลที่ได้จะนำไปเปรียบเทียบกับการทำงานขององค์กรในอดีตหรือเปรียบเทียบกับอุตสาหกรรมอื่นๆ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถวางกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจต่อไป (อรรถพร สุขประสงค์, 2556)

การดำเนินงานของกิจการในทุกวันนี้ จะมีบทบาท 2 ส่วน คือ กิจกรรมเชิงพาณิชย์ และกิจกรรมเชิงสังคม โดยที่กิจกรรมเชิงพาณิชย์วัดผลประกอบการในงบการเงินเทียบกับเป้าหมายของกิจการ ในขณะที่กิจกรรมเชิงสังคมวัดจากผลตอบแทนของผู้มีส่วนได้เสีย และสังคมโดยรวมเทียบกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียของสังคม ดังนั้นงานแนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) จึงเป็นเครื่องมือในการประเมินผลลัพธ์และ

ผลกระทบทางสังคมนำไปสู่ผลตอบแทนเชิงสังคมในการลงทุนของกิจการ ประยุกต์ใช้ในการประเมินผลกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจากการลงทุนโดยได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง (Scholten et al., 2006)

แนวคิดในการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน หรือ Social Return on Investment (SROI) เริ่มต้นตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1990 ในประเทศอังกฤษ โดยกองทุน Roberts Enterprise Development Fund หรือ REDF เป็นองค์กรไม่แสวงผลกำไรที่จัดหาแหล่งเงินทุนให้กับผู้ประกอบการทางสังคมเพื่อช่วยเหลือคนยากจน ให้มีทักษะในการทำงานและมีอาชีพ มีโอกาสได้รับการจ้างงาน โดยวิธี SROI ของ REDF มีลักษณะเป็นแม่แบบ ให้ผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาเพิ่มเติมและพัฒนาปรับปรุง โดยที่ REDF แบ่งมูลค่าขององค์กรออกเป็น 2 มูลค่า คือ 1) มูลค่าทางธุรกิจ (Enterprise Value) ซึ่งเน้นผลตอบแทนจากการลงทุนที่เป็นตัวเงิน เช่น รายได้ ต้นทุน และค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ และ 2) มูลค่าทางสังคม (Social Value) ซึ่งเน้นมูลค่าของสิ่งที่องค์กรได้ให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเมื่อรวมองค์ประกอบทั้งสอง จะได้มูลค่าผสม (Blended Value) ซึ่งใช้คิดคำนวณผลตอบแทนโดยรวม SROI ของ REDF ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนในสามขั้นแรกจะเป็นการประเมินค่าผลกระทบที่องค์กรกระทำให้กับสังคม สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจให้ออกมาเป็นตัวเงินที่เป็นตัววัดมูลค่าผสมขององค์กร ที่ประกอบไปด้วย มูลค่าทางธุรกิจ และมูลค่าทางสังคม ในขั้นที่ 4-6 มูลค่าเหล่านี้จะถูกเปรียบเทียบกับการลงทุนเพื่อเป็นดัชนีชี้วัดว่าการลงทุนนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ และจะรายงานต่อผู้มีส่วนได้เสีย และคำนวณ SROI โดยนำมูลค่าปัจจุบัน (Present Value) ของผลตอบแทนทางสังคม มาหารด้วยเงินที่ต้องใช้ไปในการลงทุนดังกล่าว SROI ของ REDF จำเป็นต้องมีการใช้ทรัพยากรทั้งทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์ในการวิเคราะห์ และยังเป็นเพียงจุดเริ่มต้นที่ยังไม่ชัดเจนและสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันเว็บไซต์อย่างเป็นทางการของ REDF (www.redf.org) เองไม่ได้ใช้ SROI ต่อไปแล้วแต่ยังเผยแพร่เอกสารเกี่ยวกับวิธีการประเมิน SROI อยู่ (Scholten et al., 2006)

สำหรับองค์กรที่ทำการพัฒนา SROI ต่อยอดมาจาก REDF คือ New Economics Foundation (NEF) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระในสหราชอาณาจักร ได้ปรับปรุงแก้ไขจุดบกพร่องต่างๆ เช่น การสร้างกรอบอธิบายตัวแปรต่างๆ ให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับกิจกรรมเพื่อสังคมทุกภาคส่วนได้อย่างชัดเจนมากขึ้น ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ของกิจการเพียงเล็กน้อย ซึ่งแตกต่างกับ REDF ตรงที่ NEF เน้นในเรื่องผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับองค์กรมากกว่า เพื่อระบุมูลค่าและตัวชี้วัดที่ครอบคลุมมากขึ้น เพิ่มการกำหนดผลกระทบเข้าไปในการวิเคราะห์ SROI เพื่อความชัดเจน โดยการวิเคราะห์ที่ละขั้นตอนตั้งแต่ Input, Output ถึง Outcomes และนำไปสู่ Impact นอกจากนี้ NEF ยังแนะนำ Deadweight analysis เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นหากไม่มีการแทรกแซงจากภายนอก ซึ่งมีความชัดเจนมากกว่า และความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจนนที่สุดคือ NEF ไม่ได้สนใจมูลค่าผสม

(Blended Value) แต่ทำการเปรียบเทียบเฉพาะมูลค่าของผลตอบแทนทางสังคม (Social Return) เท่านั้น โดยไม่รวมผลตอบแทนทางการเงิน ทำให้ผลตอบแทนที่คำนวณได้จะน้อยกว่า SROI ของ REDF

จากการศึกษา SROI ของ REDF ซึ่งเป็นผู้บุกเบิก มีลักษณะเป็นต้นแบบ ให้ผู้สนใจเข้ามาทำการศึกษาพบว่ายังอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จำกัด เช่น การคำนึงถึงแต่การคิดมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมในมุมมองของภาครัฐเท่านั้น และยังมีข้อจำกัดในวิธีการทำความเข้าใจอย่างมาก ส่วน SROI ของ NEF ที่พัฒนาต่อจาก REDF ที่พยายามปรับปรุงจุดบกพร่องต่างๆ ให้สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกภาคส่วนมากขึ้น แต่ให้ความสำคัญกับการสร้างรายได้ของกิจการเพื่อสังคมเพียงเล็กน้อย ซึ่งแตกต่างจาก REDF ที่มองว่าเป็นส่วนหนึ่งของมูลค่าที่เกิดขึ้นจากกิจการเพื่อสังคม และการคำนวณ SROI ไม่ง่ายต่อการใช้ และมีราคาแพง (Scholten et, al 2006) หลังจากนั้นยังมีกลุ่มคนที่ทำงานเกี่ยวกับการใช้เครื่องมือ SROI จนมีการจัดตั้ง The SROI Network ขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการใช้ และพัฒนาเครื่องมือ SROI ให้เกิดขึ้นในระดับนานาชาติ โดยจัดทำเป็นศูนย์หนังสือคู่มือเพื่อวางมาตรฐานการปฏิบัติ พัฒนาระเบียบวิธี และแสดงข้อมูลการใช้ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่ชัดเจน สำหรับผู้ที่ต้องการประเมินโครงการเพื่อสังคมต่างๆ

The SROI Network (2013 อ้างใน สุชาติ เอกพิทักษ์, 2554) ระบุว่า การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนถือเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวัดประเมินผลลัพธ์ทางการบัญชีสำหรับกิจกรรมต่างๆ ที่กิจการสร้างขึ้นเป็นมูลค่าทางสังคมโดยสามารถเปรียบเทียบกับราคาตลาดของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ความพยายามลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันในสังคม การทำลายสิ่งแวดล้อม และการสร้างความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นในสังคม โดยการวัดเป็นมูลค่าทางการเงิน กิจกรรมหลายแห่งใช้ SROI ในการจัดทำแผนธุรกิจเหมือนกับแผนการเงิน โดยวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม SROI บอกถึงเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกิจการออกมาเป็นตัวเลขทางการเงินที่กิจการสามารถนำเสนอให้บุคคลภายนอกรับรู้ได้ เป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการลงทุนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการต่อไป คู่มือที่เรียกว่า A Guide to Social Return on Investment (2012 อ้างใน สุชาติ เอกพิทักษ์, 2554) ที่จัดทำโดย SROI Network นำเสนอขั้นตอนการวิเคราะห์ SROI ไว้ 6 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดขอบเขตและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย
2. การจัดทำแผนที่ผลลัพธ์เพื่อกำหนดว่าในกิจกรรมหรือโครงการที่ประเมินนั้นมีทรัพยากรที่จะต้อง ใช้ ผลผลิต และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง
3. การรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์และประเมินมูลค่าในรูปของตัวเงิน
4. การประเมินผลกระทบต่อผลลัพธ์ที่ประเมินเป็นตัวเงิน

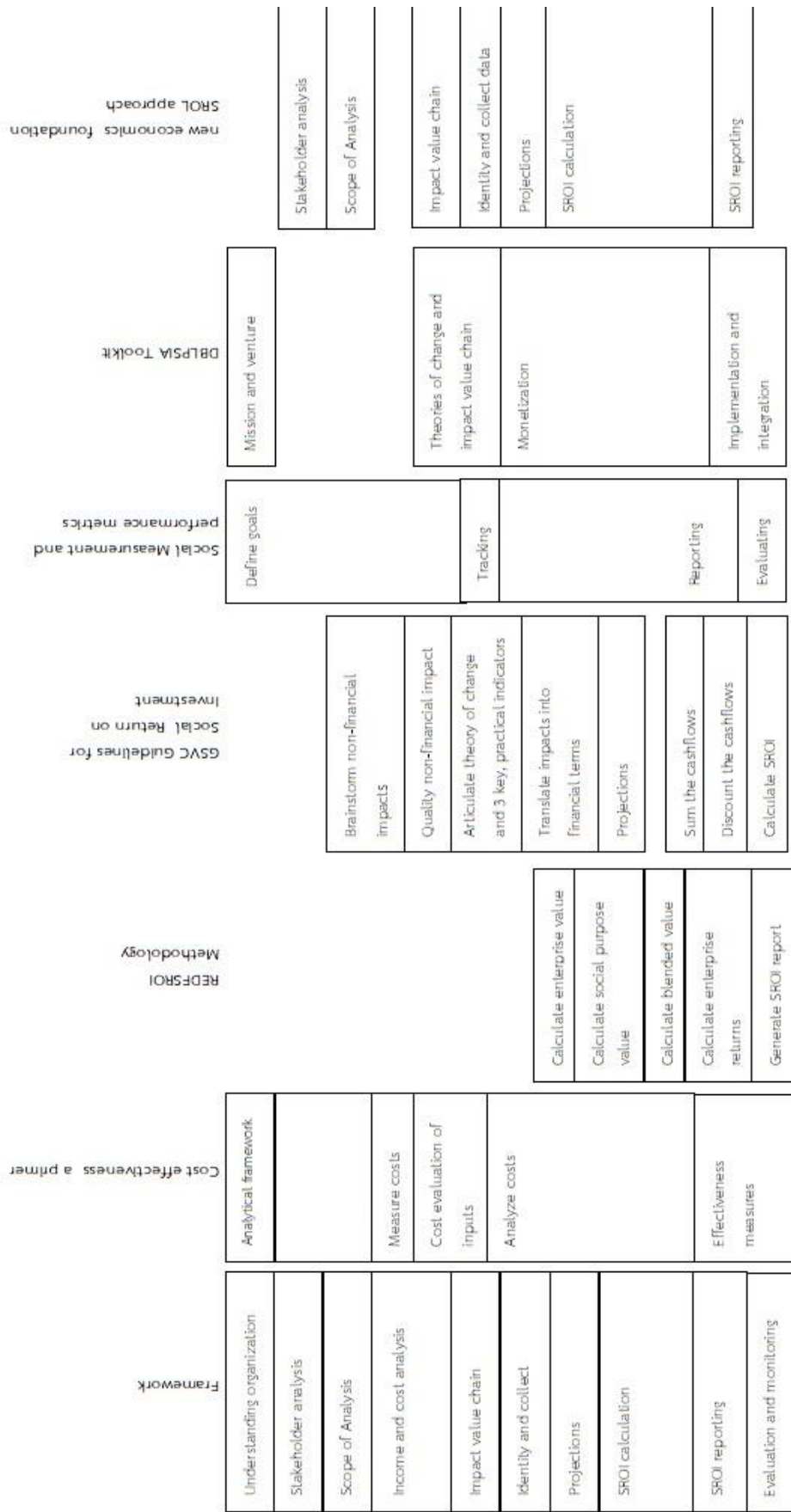
5. การคำนวณ SROI โดยนำมูลค่าปัจจุบันของประโยชน์ทั้งหมด หาดด้วยมูลค่าปัจจุบันของการลงทุนทั้งหมด

6. วิเคราะห์ความอ่อนไหวของการประเมิน ทั้งนี้ในหลายประเทศที่มีการส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมในกิจการที่ช่วยเหลือหรือเป็นประโยชน์ต่อสังคมดังตัวอย่างการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในประเทศต่างๆ ดังตัวอย่างเช่น

Coellon (2011) ผลการศึกษาของโครงการ Food Connect Brisbane ประเทศออสเตรเลีย ซึ่งเป็นโครงการจัดจำหน่ายสินค้าการเกษตรซึ่งปลูกโดยเกษตรกรในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในเมือง Brisbane ซึ่งผู้มีส่วนได้เสียประกอบไปด้วย เกษตรกรในท้องถิ่น ผู้กระจายสินค้า ผู้ซื้อสินค้า และภาครัฐ โดยประโยชน์ที่เกษตรกรได้รับจากโครงการคือรายได้จากการจำหน่ายผักและผลไม้เพิ่มขึ้น ผู้ซื้อสินค้าในเมือง Brisbane ได้บริโภคอาหารปลอดภัย ผู้กระจายสินค้าได้ช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ในการกระจายสินค้าท้องถิ่น บริษัท Food Connect Brisbane ได้รับกำไรมากขึ้นจากการดำเนินกิจการ และภาครัฐมีรายได้จากการเก็บภาษีมากขึ้น ผลการศึกษาของโครงการนี้พบว่าทุกๆ 1 เหรียญออสเตรเลียที่บริษัทลงทุนไปให้ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน 16.38 เหรียญออสเตรเลีย

Kersley, Helen and Aleksi, Kruutila (2011 อ้างใน สุชาติ เอกไพฑูรย์, 2554) โครงการ Food for Life Partnership ซึ่งเป็นโครงการเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในท้องถิ่น เพื่อปรุงอาหารให้กับเด็กนักเรียนใน Nottinghamshire และ Plymouth ในประเทศอังกฤษ โดยผู้มีส่วนได้เสียในโครงการนี้ได้แก่ ผู้จัดหาสินค้าในท้องถิ่น ลูกจ้างในชุมชน คนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาครัฐช่วยเหลือเกษตรกรในพื้นที่ในการกระจายสินค้าท้องถิ่น บริษัท Food Connect Brisbane ได้รับกำไรมากขึ้นจากการดำเนินกิจการ และภาครัฐมีรายได้จากการเก็บภาษีมากขึ้น ผลการศึกษาของโครงการนี้พบว่าทุกๆ 1 เหรียญออสเตรเลียที่บริษัทลงทุนไปให้ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน 16.38 เหรียญออสเตรเลีย (เบญจวรรณ พานทอง, 2557)

Sara Olsen and Jeremy Nicholls (2005 อ้างใน สุชาติ เอกไพฑูรย์, 2554) สมาชิกในกลุ่มทำงานเกี่ยวกับการอภิปราย SROI ที่เริ่มต้นในปี 2004 สรุปการศึกษารอบความคิดของ SROI จากการรวมตัวของนักวิชาการที่สนใจและผู้ปฏิบัติงานที่นำ SROI ไปใช้ในองค์กร โดยก่อนศึกษาได้ทำการรวบรวมกรอบความคิดจำนวนมากจากกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการประเมิน SROI พบว่ามีมากมายไม่ต่ำกว่า 6 แหล่งที่ทำการประเมินมูลค่าทางสังคมจากการลงทุน หรือสร้างกรอบความคิด SROI โดยสรุปเป็นวิธี เช่น วิธีการประเมินประสิทธิภาพต้นทุนเป็นหลัก วิธี SROI ของ กองทุน REDF (Roberts Enterprise Development Fund Robert Economic) หรือ ของ มูลนิธิ NEF (The New Economics Foundation) เป็นต้น (ดังแผนภาพ)

ภาพที่ 7 กรอบความคิดในการวัดประเมินค่าผลตอบแทนจากการลงทุนทางสังคม

ที่มา: Olesn and Nicholls (2005 อ้างใน สุชาติ เอกโพธิ์, 2554)

ทั้งสองทำการศึกษาและสรุปเป็นกรอบแนวคิดโดยรวมของ SROI ว่ามีทั้งสิ้น 10 กิจกรรม ซึ่งบางวิธีจากแหล่งต่างๆ ก็จะมีครบหรือไม่ครบบ้างแตกต่างกันไป ดังนี้ 1) ให้ความสนใจในตัวองค์กร ทราบถึงพันธกิจขององค์กร รวมทั้งรูปแบบลักษณะการดำเนินการขององค์กร 2) วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ไม่เพียงแต่เฉพาะผู้ถือหุ้น หรือตัวลูกค้าขององค์กรเท่านั้น ยังต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรายอื่นๆ เช่น ชุมชน พนักงาน หรือสังคมโดยรวม เป็นต้น 3) กำหนดขอบเขตในการวิเคราะห์ไม่ให้เกินเลยจากความเป็นจริงจนเกินไป 4) ทำการวิเคราะห์รายได้และต้นทุนขององค์กร 5) สร้างห่วงโซ่มูลค่าผลกระทบ หมายถึง วิเคราะห์ถึงสิ่งที่นำไปในกระบวนการถึงออกมาเป็นผล โดยเพิ่มเติมผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและผลกระทบที่จะตามมา 6) ระบุและทำการเก็บข้อมูล ที่จะใช้มาเป็นตัวประเมินมูลค่า 7) ประมาณการหรือคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต 8) ทำการคำนวณหาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) 9) ทำการรายงานผล SROI ที่คำนวณได้ และ 10) ประเมินและติดตามผลการดำเนินการจากตัวชี้วัดต่างๆ ที่ใช้ในการคำนวณ โดยสิ่งที่ได้จากการศึกษาอีกประการ คือ หากต้องการจะใช้วิเคราะห์ SROI องค์กรต่างๆ จะเกี่ยวข้องกับลักษณะอย่างน้อย 3 อย่างคือ อยู่ในขั้นการพัฒนาองค์กร องค์กรได้รับเงินอุดหนุนเพื่อจุดประสงค์ด้านสังคมหรือไม่ และแสดงให้เห็นถึงความเต็มใจที่แยกรายได้และรายจ่ายทางสังคมกับรายได้และรายจ่ายทางการเงินหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในปี 2009 Cabinet Office, Office of the Third Sector ของประเทศอังกฤษ ได้รวมการวิเคราะห์ของนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องที่ศึกษา SROI รวมทั้ง ซาราห์ โอลเซน และ เจเรมี นิโซล สรุปเป็น A guide to Social on Investment (2009 อ้างใน เอกไพบูลย์, 2554) ซึ่งจาก 10 กิจกรรม ก็จะเหลือเพียง 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กำหนดขอบเขตในการวิเคราะห์ และระบุถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Establishing scope and identifying stakeholders) 2) กำหนดผลลัพธ์ที่ได้ (Mapping outcomes) 3) รวบรวมข้อมูลหลักฐานและให้มูลค่าแก่ผลลัพธ์ (Evidencing outcomes and giving them a value) กำหนดผลกระทบ (Establishing Impact) และสุดท้าย 5) คำนวณหาผลตอบแทนทางสังคมที่เกิดจากการลงทุน (สุชาติ เอกไพฑูรย์, 2554)

Context International Cooperation (2006 cite in Scholten et al., 2006) องค์กรพัฒนาเอกชนของประเทศเนเธอร์แลนด์ทำการศึกษาเกี่ยวกับเครื่องมือประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment:SROI) สรุปผลประโยชน์และความท้าทายของ SROI ว่ามี ประโยชน์ 1) SROI ช่วยองค์กรระบุถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากกระบวนการทำงาน ไม่ใช่เพียงผลกระทบทางเศรษฐกิจเท่านั้นระบบการบริหารจัดการสามารถวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นของการเปลี่ยนแปลงในกลยุทธ์ที่มีผลต่อผลกระทบเหล่านั้นด้วยการใช้ตัวชี้วัดที่ถูกตีเป็นมูลค่าทางการเงิน 2) SROI สามารถทำให้องค์กรประเมินผลการดำเนินงานทั้งในมิติด้านเวลา (เปรียบเทียบกับผลงานในอดีต) และการเปรียบเทียบกับองค์กรภายนอกที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน สามารถกระตุ้นการสื่อสารในองค์กรต่อการเพิ่มมูลค่าให้กับสังคม และโน้มน้าวใจพนักงานผ่านการทำความเข้าใจต่อ

ผลกระทบเหล่านี้ 3) หลักการของผลกระทบตอบแทนทางสังคม (Social Return) เปลี่ยนความเข้าใจว่าเงินทุนให้เปล่า หรือ หนี้ สำหรับองค์กรนั้นเป็นการลงทุนอย่างต่อเนื่อง มากกว่า การอุดหนุนช่วยเหลือ องค์กรสามารถแสดงให้กับนักลงทุน องค์กรสามารถแสดงให้กับนักลงทุนว่าต้องมีผลตอบแทนจากการลงทุนกับมา 4) SROI ช่วยให้การสื่อสารมีความเป็นสากลมากขึ้นในแง่การอธิบายมูลค่าทางสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจแก่ผู้ให้ทุน นักลงทุน ผู้ดำเนินการ รวมไปถึงมีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ 5) การวิเคราะห์ SROI สามารถแสดงการออมค่าใช้จ่ายต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากผลของการดำเนินกิจกรรมขององค์กร เช่น กิจกรรมในการสร้างการจ้างงานอาจนำไปสู่การลดลงของค่าใช้จ่ายด้านสวัสดิการสังคม หรือ ด้านสุขภาพต่างของรัฐบาล 6) การนำเสนอมูลค่าทางการเงินที่เกิดขึ้นโดยผลประโยชน์ทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สามารถเป็นสิ่งสำคัญในการตัดสินใจให้เกิดการลงทุนในกิจกรรมที่ไม่ได้สร้างผลตอบแทนทางการเงินโดยตรง นั่น คือ SROI สามารถแสดงมูลค่าที่เกิดขึ้นจากสังคมและสิ่งแวดล้อมให้สังคมรับรู้ 7) ผลลัพธ์ของการวิเคราะห์ SROI สามารถสนับสนุนให้เกิดนโยบายที่ตระหนักถึงความสำคัญของมูลค่าทางสังคมและสิ่งแวดล้อม และมีความท้าทาย 1) การคัดเลือกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก และผลกระทบหรือมูลค่าที่มีความสำคัญที่สุดของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ยังเป็นความท้าทายของผู้นำ SROI ไปปฏิบัติ ซึ่งมีความแตกต่างกัน และบางครั้งเป็นผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกันภายในองค์กรและระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 2) ขาดตัวชี้วัดที่ชัดเจนสำหรับความสำเร็จที่เกิดขึ้นโดยองค์กร 3) ข้อจำกัดของข้อมูลที่ต้องการซึ่งจำเป็นในการสร้างผลลัพธ์ของกิจกรรม รวมไปถึงสภาพปกติที่จะต้องเข้าใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้าง หากไม่มีองค์กรหรือกิจกรรมเพื่อสังคมอยู่ 4) มูลค่าทางการเงินของผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่พิสูจน์มายังเป็นความท้าทายสำคัญ บางอย่างที่ทำให้การพิสูจน์มาก็เป็นปรากฏการณ์ใหม่ไม่มากนักน้อย ไม่มีแนวทางหรือการเปรียบเทียบในการพิจารณามาก่อน 5) ทรัพยากรเงินและทรัพยากรมนุษย์เป็นสิ่งจำเป็นในการนำ SROI ไปใช้ เช่นในงานสายบัญชีและการลงทุน การนำ SROI ไปใช้ภายในบริษัท จำเป็นต้องฝึกอบรมพนักงาน และลงทุนกับระบบข้อมูลต่างๆ 6) การวิเคราะห์ SROI ดูเหมือนจะเป็นพื้นฐานของสมมติฐานว่ากระบวนการเปลี่ยนแปลงมีลักษณะไปในทางเดียวกันตามลำดับ และการคาดการณ์ อย่างไรก็ตามในความเป็นจริงมันอาจจะซับซ้อนและไม่เรียงตามลำดับ ทำให้การคาดการณ์ผลลัพธ์และการตัดสินใจต่างๆ เป็นเพียงการมองภาพกว้างเท่านั้น

นอกจากนั้นการกำหนดตัวชี้วัดที่สำคัญ คือตัวชี้วัดทางสังคม (Social Impact Indicator) (สถณี อาชวานันทกุล and ภัทรภร แยมละออ, 2561) ได้ให้ความหมายแนวทางและตัวอย่างการกำหนดตัวชี้วัดทางสังคมว่า การกำหนดตัวชี้วัดทางสังคมเป็นการพัฒนาห่วงโซ่ผลลัพธ์ไปสู่การหาผลลัพธ์ทางสังคม หรือไปถึงการคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) คือการเลือกตัวชี้วัดทางสังคมหนึ่งตัวหรือมากกว่านั้นที่สามารถสะท้อนผลลัพธ์ทางสังคมแต่ละเรื่องในห่วงโซ่ เพื่อบอกได้ว่าผลลัพธ์เกิดขึ้น “หรือไม่” และเกิดขึ้น “เท่าไร”

การสร้างตัวชี้วัดที่บ่งบอกการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเพื่อตรวจวัดความเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรม การบริโภค สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ ตามประเด็นที่จะสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมที่กิจการต้องการสร้างอยู่เสมอ ตัวชี้วัดเหล่านี้จะชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างจุดแรกเริ่มตอนที่กิจการหรือโครงการที่เพิ่งก่อตั้งกับพัฒนาการที่เกิดขึ้นหลังจากทำงานไประยะหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะวัดในกรอบเวลาใด และตัวชี้วัดจะต้องเชื่อมโยงกับพันธกิจขององค์กรและผลลัพธ์ที่ต้องการอยู่เสมอ และตัวชี้วัดก็จะมี ความแตกต่างกันไปตามประเภทของกิจการเพื่อสังคมและปัญหาสังคมที่ต้องการแก้ไข

ในการหา “ผลผลิต” ที่ชัดเจนและเชื่อมโยงกับ “ผลลัพธ์” แต่ละข้อในกิจกรรมที่ดำเนินการคือการเขียนห่วงโซ่ผลลัพธ์ ผลผลิตเหล่านั้นก็มักจะใช้เป็นตัวชี้วัดได้โดยตรง แต่ถ้าผลผลิตยังไม่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ต้องพิจารณาต่อว่าตัวชี้วัดที่เหมาะสมกว่าคืออะไร เช่น “จำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมอบรมด้านเกษตรอินทรีย์” อาจจะไม่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้าน “สุขภาพที่ดีขึ้นจากการลดการใช้สารเคมี” เพราะจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วมอบรมไม่ได้หมายความว่าเกษตรกรทุกคนที่จะกลับไปเปลี่ยนวิธีเพาะปลูกให้เป็นอินทรีย์แล้วส่งผลให้สุขภาพของพวกเขาดีขึ้น ดังนั้น ตัวชี้วัดที่เหมาะสมกว่าน่าจะเป็น “จำนวนเกษตรกรที่เจ็บป่วยจากการใช้สารเคมีลดลง” จะเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ “สุขภาพที่ดีขึ้นจากการลดการใช้สารเคมี” ได้ชัดเจนกว่า

หรืออีกตัวอย่าง เช่น ตัวชี้วัดของ “จำนวนคนในชุมชนที่มีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น” ที่จะเชื่อมโยงกับผลลัพธ์ เพราะถ้าเพียงการมีจิตสำนึกรักษ์สิ่งแวดล้อมแต่ไม่ลุกขึ้นมาทำอะไรก็จะไม่ช่วยส่งผลให้ชุมชนมีสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น แต่หากดูพฤติกรรม เช่น “จำนวนคนในชุมชนที่เข้าร่วมกิจกรรมรักษาสีสิ่งแวดล้อมโดยสมัครใจ” หรือ “จำนวนครั้งของไฟไหม้ป่าที่เกิดจากการจุดของคนในชุมชนลดลง” ก็จะเป็นตัวชี้วัดที่ชัดเจนกว่าการที่เพียง “จิตสำนึก”

กิจการอาจเลือกสร้างตัวชี้วัดทางสังคมให้เหมาะสมกับบริบทของงาน ของกิจการเองได้ตามตัวอย่างข้างต้น โดยการระบุสิ่งที่สะท้อนว่าผลลัพธ์ทางสังคมได้เกิดขึ้นแล้ว แต่หากกิจกรรมต้องการผ่านมาตรฐานใดมาตรฐานหนึ่งหรือมุ่งสร้างผลลัพธ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับแนวคิดสากล เช่น กิจการด้านเกษตรอินทรีย์ที่ใช้มาตรฐาน IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) หรือการทำธุรกิจกับชุมชนโดยใช้ตรามาตรฐานสินค้าเพื่อการค้าที่เป็นธรรม (fair trade) ก็ควรจะอ้างอิงตัวชี้วัดจากมาตรฐานดังกล่าว

ตัวชี้วัดที่มีความเป็นสากล ปัจจุบันคลังชุดตัวชี้วัดที่มีองค์กรใช้มากที่สุดในโลก ได้แก่ Impact Reporting and Investment Standards หรือ IRIS (<http://iris.thegiin.org/metrics>) จากองค์กรไม่แสวงหากำไร Global Investing Network (GIIN) IRIS เป็นคลังตัวชี้วัดที่เริ่มใช้เมื่อ ค.ศ. 2009 ที่รวบรวมตัวชี้วัดไว้ถึง 559 ตัว จนถึงปัจจุบัน จากการสำรวจนักลงทุนทางสังคม ค.ศ. 2016 พบว่า

นักลงทุนทางสังคมถึงร้อยละ 65 ใช้ตัวชี้วัดของ IRIS หรือเครื่องมือประเมินที่อ้างอิงตัวชี้วัดของ IRIS (GIIN Research Team, 2016 อ้างใน สฤณี อาชวานันทกุล และภัทราพร แยมลออ, 2561)

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะเลือกใช้ตัวชี้วัดระดับสากลหรือไม่ก็ตาม ตัวชี้วัดที่ “ดี” ควรมีลักษณะ “SMART” ดังต่อไปนี้

จำเพาะเจาะจง (Specific) ไม่เหวี่ยงแหเห็ดคลุม มีความเฉพาะเจาะจงในระดับพื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย

วัดได้ (Measurable) รวมถึงมีความน่าเชื่อถือ ถูกต้องตามหลักวิชาการใช้เปรียบเทียบข้ามองค์กรได้

บรรลุได้ (Achievable) สามารถบรรลุได้ในความเป็นจริง มิใช่เลื่อนลอยหรือเป็นไปได้

เกี่ยวข้องกับประเด็น (Relevant) ตรงตามผลลัพธ์ทางสังคมที่ต้องการศึกษา และสอดคล้องกับเป้าหมายของกิจการ

มีเงื่อนไขเวลา (Time-bound) สามารถใช้ติดตามความคืบหน้าเมื่อเวลาผ่านไป และแยกย่อยการวัดตามหน่วยเวลาแต่ละช่วงได้ (เช่น รายปี รายเดือน รายไตรมาส ฯลฯ)

โดยมีตัวอย่างของตัวชี้วัดในกิจกรรมเพื่อสังคมดังนี้: (สฤณี อาชวานันทกุล และภัทราพร แยมลออ, 2561)

1) กิจกรรมเพื่อสังคมอินทรีย์ไทย (กิจการสมมุติ)

ผู้มีส่วนได้เสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล
สมาชิกเกษตรกรที่เข้าร่วม	ฐานะเศรษฐกิจของสมาชิกดีขึ้น	- รายได้ที่เพิ่มขึ้นของสมาชิก - ต้นทุนที่ลดลงของสมาชิก - จำนวนสมาชิกที่มีฐานะยากจนลดลง	- การเก็บข้อมูลที่เป็นระบบของกิจการเองจากยอดขายสินค้า - สถิติของสำนักงานเศรษฐกิจการคลังที่เก็บข้อมูลผู้ลงทะเบียนรายได้น้อย
ชุมชน	สุขภาพของคนในชุมชนดีขึ้น	- จำนวนผู้ป่วยจากสารเคมีเกษตรลดลง - ปริมาณสารเคมีในเลือดลดลง	- สถิติของสถานพยาบาลในชุมชน - การเก็บข้อมูลโดยกิจการเองด้วยการเจาะเลือดสมาชิกก่อนเข้าร่วมโครงการ

ผู้มีส่วนได้เสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล
ชุมชน	เกิดความสามัคคี ในชุมชน	- สมาชิกใช้เวลาในการประชุม เครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้ มากขึ้น หรือทำกิจกรรม สาธารณประโยชน์ด้วยความ สมัครใจมากขึ้น	- บันทึกการประชุมของ เครือข่ายหรือกลุ่ม กองทุน หรือชมรมในชุมชนที่มีการทำ กิจกรรมสาธารณประโยชน์
รัฐ	ประหยัดค่าใช้จ่าย ด้านสวัสดิการผู้มี รายได้น้อย	- จำนวนคนที่ออกจากการใช้ บริการสวัสดิการผู้มีรายได้น้อย เพราะรายได้เกินเกณฑ์	- รายงานของสำนักงาน เศรษฐกิจการคลัง

2) โครงการ “คืนชีวิตให้พื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม” (กิจการสมมุติ)

ผู้มีส่วนได้เสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล
สิ่งแวดล้อม	ระบบนิเวศป่า ชายเลนจะ สมบูรณ์ขึ้น	- จำนวนและชนิดพันธุ์พืช เพิ่มขึ้น - จำนวนและชนิดพันธุ์สัตว์ เพิ่มขึ้น	- การติดตามการเปลี่ยนแปลง โดยนักนิเวศวิทยาหรือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง
ชุมชน	คุณภาพชีวิตที่ดี ขึ้น	- จำนวนสัตว์น้ำจากป่าชาย เลนที่ชุมชนนำไปบริโภคได้ เพิ่มขึ้น - ความเสียหายจากवादภัยต่อ ชุมชนลดลง - ความเสียหายที่เกิดจาก ชายฝั่งกัดเซาะลดลง	- การสำรวจจากชุมชน และ ชาวประมงพื้นบ้าน - รายงานและสถิติจาก หน่วยงานการปกครอง ท้องถิ่น เช่น อบต. - แผนที่ภาพถ่ายทางดาวเทียม เช่น จากสำนักงานพัฒนา เทคโนโลยีอวกาศและภูมิ สารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ รายงานจากกรมทรัพยากร ทางทะเลและชายฝั่ง

3) ตัวอย่างอื่นๆ

ผู้มีส่วนได้เสีย	ผลลัพธ์	ตัวชี้วัด	วิธีเก็บข้อมูล
ผู้โรงงาน	การมีงานทำและรักษางานไว้ได้	- อัตราการมีงานทำหลังจากผ่านไป 12 เดือน	- แบบสำรวจผู้มีส่วนได้เสียทางไปรษณีย์ประจำปีและการติดต่อขอข้อมูลทางโทรศัพท์
นักเรียน	มีพฤติกรรมที่ดีขึ้น	- จำนวนและประเภทของการถูกพักการเรียนหรือให้ออกจากโรงเรียน	- รายงานโดยอาจารย์
ชุมชน	การรีไซเคิลขยะที่เพิ่มขึ้น	- ปริมาณขยะที่นำไปฝังกลบ	- การติดตามตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะหรือขอข้อมูลจากองค์กรปกครองท้องถิ่น
เยาวชน	มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด	- จำนวนเยาวชนที่กลับมาทำงานที่ชุมชนของตนเองเมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว	- การสำรวจในชุมชน
ผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้ว	การกระทำผิดซ้ำที่ลดลง	- ความถี่ของการกระทำผิดซ้ำที่ทำให้ต้องกลับสู่เรือนจำอีก	- สถิติของกรมราชทัณฑ์

ชื่อตัวชี้วัด (Indicator Name)	นิยาม (Definition)	รูปแบบการรายงาน (Reporting Format)
ราคาส่วนเพิ่มที่ผู้ผลิตได้รับ	ราคาส่วนเพิ่มที่ผู้ผลิตสินค้าได้รับจากการขายให้องค์กร เปรียบเทียบกับราคาเฉลี่ย (หากไม่มีกิจการนี้) ในท้องถิ่นของสินค้าที่คล้ายคลึงกันในระยะเวลารายงาน การคำนวณ:(ยอดขายที่เป็นรายได้ทั้งหมดที่ผู้ผลิตได้รับจากการขายสินค้า - ยอดขายที่น่าจะได้รับจากการขายสินค้าจำนวนเดียวกันในตลาดท้องถิ่น)/(ยอดขายที่น่าจะได้รับจากการขายสินค้าจำนวนเดียวกันในตลาดท้องถิ่น)	เลขทศนิยม
ลูกค้ารายบุคคล: เกษตรกรรายย่อย	จำนวนเกษตรกรรายย่อย (บุคคลหรือครัวเรือน) ที่เป็นลูกค้าในระยะเวลารายงาน	จำนวนคนหรือครัวเรือน

4) ประเภทกิจการ (Sector): สิ่งแวดล้อม

ชื่อตัวชี้วัด (Indicator Name)	นิยาม (Definition)	รูปแบบการรายงาน (Reporting Format)
การปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตลอดวงจรชีวิตของ ผลิตภัณฑ์	การปล่อยก๊าซเรือนกระจกตลอดวงจรชีวิตของ ผลิตภัณฑ์ ใ้หมายเหตุดูอธิบายสมมติฐานหรือ เครื่องมือที่ใช้ในการคำนวณ	ปริมาณเทียบกับก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ (เมตริกตัน)
การปล่อยก๊าซเรือนกระจก ในช่วงชีวิตของผลิตภัณฑ์ที่ นำมาทดแทน	การปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากผลิตภัณฑ์ที่นำมา ทดแทน ตลอดวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ขององค์กร ใ้ หมายเหตุระบุผลิตภัณฑ์ที่นำมาทดแทน และ แหล่งข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของ ผลิตภัณฑ์	ปริมาณเทียบกับก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ (เมตริกตัน)
	หมายเหตุ: การคำนวณนี้ควรจะนับการปล่อยก๊าซ เรือนกระจกของผลิตภัณฑ์ที่นำมาทดแทนในวงจร ชีวิตของผลิตภัณฑ์ขององค์กร ไม่ใช่วงจรชีวิต ผลิตภัณฑ์ที่ถูกทดแทน	
การทดแทนหรือการลดการ ปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ปริมาณการทดแทนหรือการลดการปล่อยก๊าซหรือ กระจกในระยะเวลารายงานไม่ว่าจะด้วยวิธีที่นำ พลังงานกลับมาใช้ใหม่ ใช้พลังงานแบบใหม่ การ เพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงาน โดยใช้การวัด เทียบเท่าก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์หลักการตาม กลไก Clean Development Mechanism (CDM) เท่าที่ทำได้ ในหมายเหตุควรระบุสมมติฐาน ที่ใช้	ปริมาณเทียบกับก๊าซ คาร์บอนไดออกไซด์ (เมตริกตัน)
การหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ อันตราย	ปริมาณขยะอันตรายที่ลดได้ โดยวิธีนำขยะกลับมา ปรับปรุงใหม่ นำกลับมาใช้ซ้ำหรือการรีไซเคิล ใน ระยะเวลารายงาน	ปริมาณ(กิโลกรัม)
การหลีกเลี่ยงการสร้างขยะ มูลฝอย	ปริมาณขยะมูลฝอยที่ลดได้ โดยวิธีนำขยะกลับมา ปรับปรุงใหม่ นำกลับมาใช้ซ้ำ หรือการรีไซเคิล ใน ระยะเวลารายงาน	ปริมาณ (กิโลกรัม)
การปลูกต้นไม้	เนื้อที่ซึ่งนำต้นไม้ไปปลูกในระยะเวลารายงาน	เนื้อที่ (ไร่)
การปลูกต้นไม้:พันธ์ท้องถิ่น	เนื้อที่ซึ่งนำต้นไม้ที่เป็นพันธ์ท้องถิ่นไปปลูก ระยะเวลารายงาน	เนื้อที่ (ไร่)
การปลูกป่าทดแทน	เนื้อที่ซึ่งมีการปลูกป่าทดแทนในระยะเวลารายงาน	เนื้อที่ (ไร่)
พื้นที่สงวน	เนื้อที่ซึ่งกันไว้เป็นพื้นที่สงวน	เนื้อที่ (ไร่)

ชื่อตัวชี้วัด (Indicator Name)	นิยาม (Definition)	รูปแบบการรายงาน (Reporting Format)
พื้นที่สงวนป่าที่มีมูลค่าทาง สิ่งแวดล้อม	เนื้อที่ซึ่งกันไว้เป็นพื้นที่สงวนสำหรับป่าที่มีมูลค่า ทางสิ่งแวดล้อมสูง	เนื้อที่ (ไร่)
แหล่งน้ำที่ได้รับการอนุรักษ์	ความยาวของสายน้ำและแหล่งน้ำที่ได้รับการ คุ้มครอง	ความยาว (กิโลเมตร)

เครื่องมือผลตอบแทนทางด้านสังคมจากการลงทุน (SROI) เป็นเครื่องมือที่ใช้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมของกิจการ โดยประเมินและตีค่าออกมาเป็นตัวเงินและเป็นรูปธรรมของผู้มีส่วนได้เสียของกิจการได้มีข้อมูลที่เป็นประโยชน์ประกอบการตัดสินใจเพื่อจะลงทุนหรือยุติการลงทุน รวมทั้งเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถแก้ไขปัญหาและตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

กิจการเพื่อสังคมและงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละองค์กร มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม การประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ด้วยการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงาน เป็นประโยชน์ไม่ใช่เฉพาะผู้ประกอบการ ชุมชน สังคม ผู้ดำเนินงานและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ช่วยทบทวนเป้าหมายและกลุ่มเป้าหมายได้ชัดเจน และเป็น การติดตามผลการดำเนินงานว่าได้สร้างผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและสิ่งแวดล้อมใน ด้านใดบ้าง ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือลบ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนากลยุทธ์ เปรียบเทียบการดำเนินงานเปลี่ยนแปลงนโยบายและปรับปรุง กระบวนการทำงาน รวมทั้งเป็นข้อมูลสำคัญในการตัดสินใจให้กับผู้บริหาร สำหรับสนับสนุนการลงทุน ขยายผล หรือยุติกิจการหรือโครงการและงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมหรือไม่ต่อไป รวมทั้งยัง ช่วยให้การสื่อสารงานเพื่อสังคมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

โดยสรุปจากการตรวจเอกสารพบว่าองค์กรหรือกิจการเพื่อสังคม ควรมีการประเมินผลลัพธ์ โครงการลงทุนทางสังคมในมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อนำข้อมูลมา ปรับปรุง ทบทวนการออกแบบ และกระบวนการทำงานในด้านสังคม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพสร้างผลกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งภายในและภายนอกองค์กร

แนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์

ความหมายของกลยุทธ์

Robbins and Coulter (2559) ได้ให้ความหมาย กลยุทธ์ ไว้ว่า หมายถึง การตัดสินใจในการดำเนินการอย่างมีเป้าหมายด้วยการจัดสรรทรัพยากรภายในองค์กรและความสามารถหลักขององค์กรให้สอดคล้องกับโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อม จากคำจำกัดความดังกล่าว กลยุทธ์ขององค์กรประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) กลยุทธ์เป็นเรื่องเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กร 2) ผู้บริหารควรเลือกกลยุทธ์การดำเนินงานที่ช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมาย 3) ผู้บริหารจะต้องเน้นถึงการนำกลยุทธ์อย่างมีเป้าหมาย 4) กลยุทธ์ควรคำนึงถึงจุดแข็งหรือทรัพยากรภายในองค์กรและความสามารถหลักขององค์กรนั้น นอกจากนี้ Rothaermel (2013) ได้ให้คำจำกัดความถึง กลยุทธ์ คือ แนวทางหรือวิธีการในการปฏิบัติที่ประกอบด้วยการทำงานเชิงแข่งขัน และแนวทางในการดำเนินธุรกิจสำหรับผู้จัดการทั้งหลาย เพื่อสามารถไปดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายทั้งหมดขององค์กร

นอกจากนี้ เฮนรี มินท์เบิร์ก (Mintzberg, 1994 อ้างใน สมชัย วงษ์นายะ, 2559) สรุปความหมายกลยุทธ์ไว้ดังนี้

1. กลยุทธ์คือแผน (Strategy is a plan = P1)

กิจการทั้งหลายกำหนดกลยุทธ์ขึ้นเพื่อใช้เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทาง (direction) หรือเป็นแนวทางการดำเนินงานในอนาคต (a guide or course of action into the future) หรือวิถีทางการที่จะก้าวเดินจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ซึ่งถ้าพิจารณาในความหมายนี้จะเห็นได้ว่า องค์กรทุกประเภทล้วนมีกลยุทธ์เพื่อรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ทั้งสิ้น เพราะทุกองค์กรจะมีแนวทางการดำเนินงาน ไม่ว่าจะเส้นทางหรือไม่เป็นทางการก็ตาม ดังนั้น กลยุทธ์ในความหมายที่ 1 หรือ P1 ก็คือแผนนั่นเอง

2. กลยุทธ์คือแบบแผนหรือรูปแบบ (Strategy is a pattern = P2)

กลยุทธ์ในความหมายที่สอง หรือ P2 เป็นเรื่องเกี่ยวกับ แบบแผนด้านพฤติกรรมในการปฏิบัติงานที่เป็นไปอย่างต่อเนื่องในแต่ละช่วงเวลา (consistency in behavior overtime) อันสะท้อนว่าในการวางแผนงานในอนาคตจำเป็นต้องคำนึงถึงวิวัฒนาการขององค์กรที่สืบเนื่องจากอดีตและขณะเดียวกันการใช้บทบาทของนักบริหารในการวางแผนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จำเป็นต้องคำนึงถึงความสามารถหรือความคาดหวังของผู้ปฏิบัติด้วย เพราะในหลายกรณีปรากฏว่าเจตนาธรรมเชิงกลยุทธ์ หรือสิ่งที่ผู้บริหารตั้งใจจะทำ (intended strategies) อาจจะเป็นไปไม่ได้ แต่ผู้ปฏิบัติอาจใช้ความชำนาญด้านต่างๆ ปรับกลยุทธ์ในระหว่างปฏิบัติ (convergent strategies) จนแปรเปลี่ยนเป็นกลยุทธ์ที่เกิดขึ้นจริง (realized strategies) ก็ได้

ดังนั้น การทำความเข้าใจแบบแผนเชิงพฤติกรรมในองค์กรต่างๆ จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนกลยุทธ์

3. กลยุทธ์คือการกำหนดฐานะหรือตำแหน่ง (Strategy is position = P3)

กลยุทธ์ในความหมายที่สาม หรือ P3 เน้นไปที่ความสำคัญของฐานะหรือตำแหน่งของกิจการในสนามแข่งขัน ดังนั้น สินค้าหรือบริการที่เสนอออกไป จำเป็นต้องเหมาะสมกับความต้องการของลูกค้าแต่ละประเภท หรือแต่ละตลาด (the determination of particular product in particular markets)

ในความหมายนี้แสดงให้เห็นว่า การขาดความเข้าใจฐานะหรือตำแหน่งทางการตลาด หรือการขาดความรู้ที่ชัดเจนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการแข่งขัน ย่อมจะนำไปสู่ความล้มเหลวในการเสนอบริการต่างๆ ด้วย

4. กลยุทธ์คือทัศนภาพ (Strategy is a perspective)

ในความหมายที่สี่ หรือ P4 เน้นความสำคัญของการพิจารณาภาพที่แท้จริงภายในองค์กร หรือคุณลักษณะ (character) ที่น่าจะเป็นขององค์กร กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ ทัศนภาพ หมายถึงวิธีการดำเนินงานที่ต้องการให้คนในองค์กรยึดถือร่วมกัน (organization's way of doing things) ดังที่ดริคเกอร์ใช้สำนวนว่า “แนวคิดในการดำเนินธุรกิจ (concept of the business)” ซึ่งถือเป็นจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้สมาชิกขององค์กรยึดถือร่วมกัน ตัวอย่างเช่น แมคโดนัลด์ส (McDonald's) ที่มีชื่อเสียงมาจากการมุ่งเน้นให้องค์กรของตนยึดถือหลักการที่ประกอบด้วย “คุณภาพ บริการ สะอาด และให้คุณค่าที่ดีงาม (Quality, Service, Cleanliness and Value)”

5. กลยุทธ์คือกลวิธีการเดินหมาก (Strategy is a ploy)

ในความหมายที่ห้า หรือ P5 เป็นความหมายที่เฉพาะเจาะจงเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ สถานการณ์ที่มีการต่อสู้หรือการแข่งขัน สิ่ง que ทุกคนต้องการคือการเอาชนะ เพราะนั่นคือเดิมพันที่สำคัญ ดังนั้น ในความจำเป็นเช่นนั้น ทุกฝ่ายจึงต้องวางกลยุทธ์โดยคำนึงถึงการใช้อุบายในการดำเนินงาน (maneuver) (ไม่ว่าจะเป็นบุคคลโลบาย หรือ เล่ห์เหลี่ยม) หรือกลวิธี (tactics) ในการเดินหมาก เดินเกมส์ เพื่อเอาชนะฝ่ายตรงข้ามให้ได้ (a specific maneuver intended to outwit an opponent or competitor)

ในความหมายนี้โดยเนื้อแท้แล้ว เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเสมอในการแข่งขันทางธุรกิจ หรือในการเจรจาต่อรองระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ รวมทั้งการต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศ และที่ชัดเจนที่สุดก็คือในการทำสงคราม ดังนั้นการวางกลยุทธ์ในแง่มุมนี้อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องเก่าแก่ดั้งเดิม ย้อนกลับไปถึงผู้ที่ป็นต้นตำรับการวางแผนยุทธศาสตร์ทางการทหารที่จะกล่าวต่อไป

อาจมีคำถามว่าในการกำหนดกลยุทธ์ขององค์กรหนึ่งๆ จำเป็นต้องคำนึงถึงความครบถ้วนสมบูรณ์ในความหมายทั้ง 5 ด้าน คือ Plan, Pattern, Position, Perspective และ Ploy ดังที่ได้

กล่าวมาข้างต้นหรือไม่ ในเรื่องนี้มีนิตยสารเบิร์กเลย์ว่าไม่จำเป็นแต่อย่างใด เขามีความเห็นว่าการมีความแตกต่างกันไปได้เสมอตามสถานการณ์แวดล้อมทั้งภายนอกและภายในขององค์กรที่เปลี่ยนไป ดังนั้นในการใช้กำหนดกลยุทธ์จึงสามารถเลือกใช้ความหมายทั้ง 5 ด้าน (eclecticism) ให้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างแท้จริง

โดยสรุปจึงกล่าวได้ว่า กลยุทธ์ คือ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ขององค์กร ซึ่งกลยุทธ์ที่ดีที่มีการนำไปปฏิบัติได้อย่างประสบความสำเร็จนั้น จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายและทิศทาง โดยทุกคนในองค์กรสามารถรับรู้และเข้าใจได้ เพื่อแปลงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไปสู่การปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จตามต้องการ

การประยุกต์การวางกลยุทธ์ในองค์กรธุรกิจ

การวางกลยุทธ์ขององค์กรภาคธุรกิจได้เกิดขึ้นและเติบโตอย่างมากนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 จวบจนปัจจุบัน จนอาจกล่าวได้ว่า แนวคิดเรื่องการกำหนดกลยุทธ์ เป็นแนวคิดที่ร่ำรวยตัวแบบอย่างยิ่ง จึงไม่ยากนักที่นักบริหารจะนำตัวแบบใดตัวแบบหนึ่งมาพิจารณา และนำไปประยุกต์กับองค์กรของตน เพราะต่างก็ใช้หลักคิดเดียวกัน สรุปกระบวนการกำหนดกลยุทธ์ (strategic management process) ขององค์กรภาคธุรกิจประกอบด้วยขั้นตอนหลักทั้งหมด 8 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์สถานะของกิจการ (current situation analysis) ซึ่งจะวิเคราะห์จาก
 - 1.1 พิจารณาผลกระทบจากการจากผลตอบแทนการลงทุน ส่วนแบ่งการตลาด แนวโน้มในการทำกำไร ผลตอบแทนต่อหุ้น ฯลฯ
 - 1.2 พิจารณากลยุทธ์ในปัจจุบันจากภารกิจ (mission) วัตถุประสงค์ (objectives) กลยุทธ์ต่างๆ ที่ใช้ รวมทั้งแนวทางหรือมาตรการต่างๆ
2. การพิจารณาและประเมินบทบาทของนักบริหารในระดับกลยุทธ์ (examining and evaluating strategic managers) โดยมุ่งไปที่การวิเคราะห์เจาะลึก บทบาทของคณะกรรมการบริหาร (board of directors) กับบรรดานักบริหารระดับสูง (top management) เป็นสำคัญ
3. การพิจารณาและประเมินสภาพแวดล้อมภายนอก (a scan of the external environment) การประเมินทั้งสภาพแวดล้อมทั่วไป (general environment) และสภาพแวดล้อมของการแข่งขัน (competitive environment) เพื่อแสวงหาข้อสรุปที่ชี้ให้เห็นโอกาสต่างๆ (opportunities) และข้อจำกัด หรืออุปสรรคต่างๆ (threats) รวมทั้งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จ (key success factors) ในการปรับตัวของกิจการ
4. การพิจารณาและประเมินสภาพแวดล้อมภายในกิจการ (a scan of the internal corporate environment) การประเมินปัจจัยต่างๆ ภายในองค์กร เพื่อวิเคราะห์จุดแข็ง (strengths) และจุดอ่อน (weaknesses) รวมทั้งข้อบ่งชี้ด้านสมรรถนะอันโดดเด่น (core competencies) ของกิจการ

5. การวิเคราะห์ปัจจัยหรือประเด็นเชิงกลยุทธ์ (analysis of strategic factors) การประมวลจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ข้อจำกัด เข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่

ก.การระบุปัญหา (problems) และช่องว่าง (gaps) ที่จำเป็นต้องระมัดระวัง

ข.ทบทวนและปรับภารกิจกับวัตถุประสงค์ของกิจการถ้าจำเป็น

6. การคิดค้น วิเคราะห์และเลือกทางเลือกเชิงกลยุทธ์ (generation, evaluation, and selection of the best alternative strategy)

6.1 การกำหนดทางเลือกที่จะใช้เป็นกลยุทธ์เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกิจการ

6.2 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของทางเลือกแต่ละทางเลือก การเปรียบเทียบทางเลือก

6.3 การตัดสินใจเลือกกลยุทธ์

7. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (implementation)

การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการนำกลยุทธ์ต่างๆ ที่ได้ผ่านการตัดสินใจแล้วไปดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่กำหนด

8. การควบคุมและประเมินผล (control and evaluation)

การจัดวางระบบการควบคุมและระบบสนับสนุนต่างๆ เพื่อแสวงหาข้อมูล และข้อสรุปในการวัดผลงานกับมาตรฐาน การปรับแก้ และการประเมินผลตามเกณฑ์มาตรฐานที่ต้องการ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ หมายถึง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุหรือเงื่อนไขให้หน่วยงานภาครัฐประสบความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพงาน คุณภาพการให้บริการจนบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่กำหนดไว้ คือ การได้รับการประเมินตามเกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐรายหมวดได้ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านผู้นำ ปัจจัยด้านการบริหาร ปัจจัยด้านภูมิหลังวัฒนธรรมและปัจจัยด้านลักษณะงานและภูมิประเทศ

การจัดการเชิงกลยุทธ์ (Strategic management)

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2549) ได้กล่าวถึง การบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า ผลจากความพยายามในการวางแผนกลยุทธ์อย่างสมบูรณ์และครอบคลุมขยายขอบเขตไปสู่เรื่องกระบวนการบริหารงาน โดยเฉพาะการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ เช่น การจัดโครงสร้างองค์การวัฒนธรรมทรัพยากรบุคคล และเทคโนโลยีสารสนเทศ ตลอดจนการควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ ซึ่งครอบคลุมเรื่องต่างๆ ดังนี้

1) การจัดวางกลยุทธ์ (Strategy formulation) คือ การพิจารณาวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์การ การกำหนดวัตถุประสงค์ขององค์การ การวิเคราะห์และเลือกกลยุทธ์ 2) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (strategy implementation) คือ กำหนดเป้าหมายของการปฏิบัติงาน การวางแผนปฏิบัติการ (Action plan) การสนับสนุนกลยุทธ์ (โครงสร้าง วัฒนธรรม บุคลากร เทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการ) 3) การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์ (Strategy control & evaluation) คือ

การตรวจสอบผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ติดตามสถานการณ์และเงื่อนไขต่างๆ การบริหารเชิงกลยุทธ์ดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถบรรลุถึงเป้าหมายปลายทางขององค์กรและทำการตัดสินใจได้ดีขึ้น โดยเฉพาะการมองภาพในแบบองค์รวม การมุ่งเน้นอนาคต การโต้ตอบกับสภาพแวดล้อม ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบระหว่างการทำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายขององค์กร การวางกลยุทธ์หรือแนวทางการดำเนินงาน การควบคุมและแก้ปัญหา

Wheelen and Hunger (2012) ได้กล่าวถึง กระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ไว้ว่า องค์ประกอบพื้นฐานของกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์สามารถแบ่งออกได้เป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. การตรวจสอบสภาพแวดล้อม (Environmental scanning) การตรวจสอบสภาพแวดล้อมหรือการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันด้านต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร โดยเริ่มจากการตรวจสอบและประเมินสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร ปัจจัยที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร จะเป็นตัวกำหนดอนาคตขององค์กร โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สวอต (SWOT Analysis) ได้แก่ จุดแข็ง (Strengths = S) จุดอ่อน (Weaknesses = W) โอกาส (Opportunities = O) และอุปสรรค (Threats = T)

2. การกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) คือ การจัดทำแผนระยะยาวเพื่อให้การบริหารมีประสิทธิภาพ โดยสอดคล้องและเหมาะสมกับโอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร รวมทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนจากสภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ประกอบด้วย การกำหนดพันธกิจองค์กร การกำหนดวัตถุประสงค์อย่างเจาะจงเพื่อบรรลุผลสำเร็จ การพัฒนากลยุทธ์ การกำหนดนโยบาย

3. การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติเกี่ยวข้องกับการวางแผนปฏิบัติการ เพราะเป็นการตัดสินใจประจำวันเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร เพื่อใช้ในการดำเนินการขององค์กร

4. การควบคุมและการประเมินผล (Evaluation and control) การควบคุมและประเมินผลกลยุทธ์สามารถชี้ให้เห็นถึงจุดอ่อนการดำเนินการขององค์กรในการกระตุ้นให้กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ต้องเริ่มต้นดำเนินการใหม่อีกครั้ง ซึ่งผู้บริหารอาจต้องทำการปรับกลยุทธ์ใหม่หรือเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินงานตามกลยุทธ์ หรือต้องทำทั้งสองอย่าง ทั้งนี้เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ตามที่ต้องการโดยองค์ประกอบทั้ง 4 มีความสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการและต่อเนื่อง

นอกจากนั้น Viljoen and Dann (2000) ได้เสนอกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ ไว้ในหนังสือเรื่อง Strategic management: Planning and implementing successful corporate strategies ซึ่งประกอบด้วย 5 กระบวนการ ที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจ และค่านิยมขององค์กร

คือ 1) การวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategy analysis) โดยการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมภายนอก ปัจจัยแวดล้อมภายใน และการวิเคราะห์ความต้องการและความคาดหวังของผู้ถือหุ้น 2) การกำหนดทิศทางกลยุทธ์ (Strategic direction) กำหนดกลยุทธ์หลักและวิธีประเมินผลการปฏิบัติงาน 3) ทางเลือกกลยุทธ์ (Strategy choice) สร้างทางเลือกทางยุทธศาสตร์และเลือกกลยุทธ์ที่พึงประสงค์ 4) ดำเนินการกลยุทธ์ (Strategy implementation) โดยการพัฒนาระบบที่เหมาะสมเพื่อให้ได้มาซึ่งทักษะและทรัพยากรที่เป็นประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมและบริหารวัฒนธรรมขององค์กร และ 5) การประเมินและควบคุมกลยุทธ์ (Strategy evaluation and control) มีการวัดประเมินการดำเนินกลยุทธ์และดำเนินการให้ถูกต้อง เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้นจึงขอ ยกตัวอย่างภาพกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ของ Viljoen and Dann (2000) ประกอบการอธิบาย ดังนี้

การวิเคราะห์กลยุทธ์ (Strategic Analysis) หมายถึง ขั้นตอนในการวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ขั้นตอนด้วยกัน คือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์การ การวิเคราะห์ทัศนคติ ค่านิยม หรือวัฒนธรรมองค์กร โดยเป้าหมายของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ คือ การที่จะกำหนดสิ่งที่เรียกว่า “ตำแหน่งเชิงกลยุทธ์” การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกขององค์กร คือ การวิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม อุตสาหกรรม และธุรกิจ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต โดยพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในระยะสั้น กลาง และยาว เพื่อที่จะหาข้อสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจหรือองค์กรในเชิงบวกหรือเชิงลบ ถ้ากระทบกับองค์กรในเชิงบวกถือว่าเป็น “โอกาส” ถ้ากระทบกับองค์กรในเชิงลบถือว่าเป็น “ภัยอันตราย” การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน หมายถึง การพิจารณาถึงโครงสร้างองค์กร ทรัพยากรบุคคลในองค์กร ทรัพยากรต่างๆ ขององค์กร ทั้งด้านการเงิน เทคโนโลยี สถานที่ตั้งฐานผู้รับบริหาร และอื่นๆ เพื่อดูว่าสภาพแวดล้อมภายในทั้งหมด เมื่อเทียบกับคู่แข่งแล้วเป็นจุดอ่อน หรือจุดแข็ง องค์ประกอบอีกส่วนหนึ่งของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ คือ การวิเคราะห์ถึงค่านิยม การคาดหวัง ตลอดจนวัฒนธรรมขององค์กร องค์กรนั้นประกอบด้วยบุคลากรที่มีความคิดอันหลากหลาย การพิจารณาแนวความคิดของกลุ่มบุคคลต่างๆ ในองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะการที่จะดำเนินนโยบายหรือการวางแผนนั้นสามารถปฏิบัติได้ข้อเท็จจริงส่วนหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ แนวคิดหรือค่านิยมของคนในองค์กร ในองค์กรนั้นมีความแตกต่างในความคิดของกลุ่มต่างๆ และในบางกรณีอาจมีความขัดแย้งหรือการเมืองในองค์กร เพราะฉะนั้นในการที่จะพิจารณาถึงการบริหารเชิงกลยุทธ์อันเป็นการบริหารที่คำนึงถึงข้อเท็จจริงที่เป็นไปได้ย่อมคำนึงถึงบทบาทและอำนาจของกลุ่มต่างๆ โดยพิจารณาว่ากลุ่มไหนมีพลังในอันที่จะผลักดันแนวนโยบายที่กำหนดไว้เป็นผลสำเร็จ การศึกษาถึงค่านิยมของกลุ่มดังกล่าวและการพัฒนาทิศทางและแนวนโยบายขององค์กรให้สอดคล้องกับกลุ่มคนเหล่านี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์

โดยสรุป การวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เป้าหมายสำคัญ คือ การกำหนดตำแหน่งกลยุทธ์ขององค์กร โดยพิจารณาทิศทางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และการพิจารณาถึงข้อเท็จจริง จุดอ่อน จุดแข็ง ขององค์กร ตลอดจนค่านิยมต่างๆ เพื่อที่จะให้การวางตำแหน่งนั้นสอดคล้องเป็นไปได้อย่างเหมาะสม และสามารถที่จะปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอันเหมาะสม (ปกรณัม ปรียากร, 2550)

จากการรวบรวมแนวคิดของนักวิชาการหลายท่านที่ให้ทัศนะเกี่ยวกับการบริหารเชิงกลยุทธ์ สรุปใจความสำคัญได้ ดังนี้ กระบวนการในการบริหารเชิงกลยุทธ์ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ 2) การกำหนดกลยุทธ์ 3) การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และขั้นตอนที่ 4) การควบคุมประเมินผลกลยุทธ์ และการจัดการเชิงกลยุทธ์ เป็นการกำหนดแนวทางหรือวิถีทางในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อให้งานบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งการกำหนดแนวทางหรือทิศทางการดำเนินงานนั้น ผู้บริหารจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์และประเมินปัจจัยต่างๆ ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อจัดทำแผนงานดำเนินงานที่เหมาะสมที่สุด เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการและการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ เป็นปัจจัยต่อความสำเร็จขององค์กรที่ต้องการให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมีเป้าหมายและเป็นระบบมีกลยุทธ์และสามารถเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ภายนอกและภายในส่งผลให้การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์สำเร็จตามที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผู้วิจัยได้มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่างๆ ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility)

เพชรวิดี กาญจนวิโรจน์ (2553) ศึกษาการสร้างกลยุทธ์ความรับผิดชอบต่อสังคม:กรณีศึกษา บริษัทไทยออล จำกัด (มหาชน) มีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัท และกำหนดกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลกับกลุ่มประชากร คือ ประชาชนที่อาศัยโดยรอบบริษัทและสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและทำการเก็บแบบสอบถามจำนวน 200 ชุด ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ของบริษัทไทยออลกับคนในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันเป็นอย่างมากเนื่องจากบริษัทได้มีการจัดทำกิจกรรม CSR อย่างสม่ำเสมอ โดยกลยุทธ์ระดับองค์กร คือ กลยุทธ์การเจริญเติบโตที่มุ่งหวังการกระจายธุรกิจแบบเกาะกลุ่ม (Growth

Strategy : Concentric Diversification) กลยุทธ์ระดับหน่วยธุรกิจคือการสร้างความแตกต่าง (Differentiation) ในการสร้างความแตกต่างจะเน้นในเรื่องของการคิดค้นพัฒนาผลิตภัณฑ์แนวใหม่ที่เน้นรักษาสิ่งแวดล้อมมากขึ้น และกลยุทธ์ระดับปฏิบัติการการตลาด คือ การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรผ่านกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ปภาวิน พชรโชติสุธี (2556) ศึกษารูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืน ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืน ทำการประเมินผลประสิทธิผลของรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รวมทั้งประเมินความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยและพัฒนา ประชากรประกอบไปด้วย กลุ่มผู้บริหารหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่มีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมดูแลธุรกิจนำเที่ยวรวม จำนวน 29 ผลการศึกษาพบว่า 1) ผู้ประกอบการ 2) นักท่องเที่ยว 3) แหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ประกอบการบางแห่งมีการประกอบกิจการที่เอารัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยวและไม่มีการทำประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่แหล่งท่องเที่ยวและไม่กำชับนักท่องเที่ยวในเรื่องของความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยว การให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวที่ผิดพลาดตลอดจนขาดการประสานความร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่นหรือแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จึงมีความต้องการที่จะสร้างกระแสความรับผิดชอบต่อสังคมให้เกิดขึ้นโดยเริ่มต้นจากธุรกิจนำเที่ยวผ่านโครงการ แผนงานหรือกิจกรรมต่างๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนสร้างความร่วมมือในชุมชนท้องถิ่นโดยมีกระบวนการเริ่มต้นจากภายในองค์กรธุรกิจนำเที่ยวออกไปสู่ชุมชนและสังคมรอบด้าน และด้านรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืนที่พัฒนาขึ้นโดยผ่านการพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะให้มีการปรับปรุงในบางประเด็นและยอมรับให้สามารถนำไปสร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัย สำหรับผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืนจากกลุ่มตัวอย่างได้รับการยอมรับและมีการประเมินความเหมาะสมในด้านต่างๆ ประกอบด้วย ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ ด้านความเหมาะสม และด้านความถูกต้องครอบคลุมและ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจเกี่ยวกับการนำความรับผิดชอบต่อสังคมมาประยุกต์ใช้ของธุรกิจนำเที่ยวโดยรวมอยู่ในระดับมาก และโมเดลรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยในภาพรวมพบว่าตัวแปรที่มีอิทธิพลรวมสูงสุด ได้แก่ การประสบความสำเร็จของธุรกิจ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมสูงสุด ได้แก่ ความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ ตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง

สูงสุด ได้แก่ การประสบความสำเร็จของธุรกิจและตัวแปรที่มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมสูงสุด ได้แก่ การประสบความสำเร็จของธุรกิจ โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรความยั่งยืนของธุรกิจ

ธีรนนท์ ต้นพานิชย์ (2558) ศึกษาพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกีฬาแห่งประเทศไทย ดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นถึงแนวคิดการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกีฬาแห่งประเทศไทย 2) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยใช้เทคนิค (Delphi technique) จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 13 คน 3) การตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกีฬาแห่งประเทศไทย โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ผลการศึกษาพบว่ารูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกีฬาแห่งประเทศไทย ควรประกอบด้วยโครงสร้างการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ 5 ด้าน 29 ข้อ คือ 1) ด้านการกำหนดทิศทาง (Direction setting) จำนวน 4 ข้อ 2) ด้านการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment scanning) จำนวน 3 ข้อ 3) ด้านการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy formulation) จำนวน 9 ข้อ 4) ด้านการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ (Strategy implementation) จำนวน 6 ข้อ และ 5) ด้านการประเมินผลและการควบคุม (Evaluation and control) จำนวน 7 ข้อ ทั้งนี้รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการกีฬาแห่งประเทศไทยมีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ

พัทตร์ศุภางค์ ศรีสวัสดิ์ (2554) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กับภาพลักษณ์องค์กรของเครือซีเมนต์ไทย (SCG) ในเขตกรุงเทพมหานคร จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริโภคทั่วไปจำนวน 420 ตัวอย่าง โดยการเก็บแบบสอบถาม ผลการศึกษาสรุปได้ว่าผู้บริโภคมีความคิดเห็นเกี่ยวกับทัศนคติองค์กรเครือซีเมนต์ไทยในระดับเห็นด้วยอย่างยิ่ง มีภาพลักษณ์เชิงบวกเห็นด้วยกับความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรเครือซีเมนต์ไทยและระดับความคิดเห็นของผู้บริโภคมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ขององค์กรเครือซีเมนต์ไทย

สายสัมพันธ์ ศิริรัตน์ (2560) ศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เพื่อเสนอแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจากบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ จำนวน 274 คน สรุปผลการวิจัยปัจจัยด้านที่เกี่ยวข้องกับงาน (การมีส่วนร่วมด้านนโยบาย, ลักษณะงานที่ปฏิบัติ, เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการ,

อิสรภาพในการปฏิบัติงาน) ปัจจัยด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ (ด้านผู้ส่งสาร, ด้านข่าวสาร, ด้านช่องทางการสื่อสาร, ด้านผู้รับสาร) หรือปัจจัยด้านความสนใจต่อกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของสถาบันมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยด้านลักษณะงานที่ทำ (การมีส่วนร่วมด้านนโยบาย, ลักษณะงานที่ปฏิบัติ, เงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการ, อิสรภาพในการปฏิบัติงาน) ปัจจัยด้านการสื่อสารประชาสัมพันธ์ (ด้านผู้ส่งสาร, ด้านข่าวสาร, ด้านช่องทางการสื่อสาร, ด้านผู้รับสาร) และปัจจัยด้านความสนใจต่อกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม และมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาในกลุ่มเสี่ยง คือ กลุ่มบุคลากรที่มีอายุงานมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมน้อยกว่ากลุ่มบุคลากรอายุน้อย กลุ่มเสี่ยงนี้ควรได้รับการสนับสนุน ได้แก่ ด้านผู้รับสาร ด้านลักษณะงานที่ปฏิบัติ และด้านเงินเดือน ค่าตอบแทน และสวัสดิการ

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2549) ศึกษาการพัฒนา CSR ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ระยะที่ 1: เป็นการศึกษาคุณลักษณะ องค์ประกอบ และเครื่องมือสำหรับการพัฒนางาน CSR จากการเก็บข้อมูลสถานประกอบการวิสาหกิจ จำนวน 7 แห่ง โดยใช้เครื่องมือการพัฒนา CSR ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจกับกลุ่มศึกษาที่เป็นวิสาหกิจเป้าหมาย สรุปผลการศึกษาคคุณลักษณะ องค์ประกอบ และเครื่องมือสำหรับการพัฒนาการศึกษาเครื่องมือสำหรับการพัฒนา CSR ในกระบวนการธุรกิจ ภายใต้หลักการ Balanced Scorecard โดยใช้ข้อมูลทางคุณลักษณะและองค์ประกอบของกิจกรรม CSR ในสถานประกอบการ 7 แห่ง ได้นำไปสู่การคิดค้นมุมมองใหม่เพิ่มเติม 4 ด้าน ได้แก่ มุมมองนอกเหนือด้านการเงิน (Non-Finance) มุมมองด้านสังคม (Social) มุมมองด้านกระบวนการภายนอก (External Processes) และมุมมองด้านศีลธรรม (Morality) นอกเหนือจากมุมมองดั้งเดิม 4 ด้าน ที่ประกอบด้วย มุมมองด้านการเงิน (Finance) มุมมองด้านลูกค้า (Customers) มุมมองด้านกระบวนการภายใน (Internal Processes) และมุมมองด้านการเรียนรู้ (Learning) งานวิจัยนี้ได้ผลการศึกษาที่นำไปสู่ข้อสรุป 3 ประการ คือ ประการแรก การออกแบบและพัฒนา กิจกรรม CSR ที่ให้คุณค่าแท้ ควรจะต้องเริ่มต้นจากภายใน (Inside -> Out) โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากมุมมองด้านศีลธรรม ประการที่สอง กิจกรรม CSR ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสามารถเชื่อมโยงเข้าไปในกระบวนการธุรกิจ (CSR in process) ภายใต้มุมมองด้านกระบวนการภายใน และประการที่สามกิจกรรม CSR ที่มีประสิทธิผล จะต้องเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มเป้าหมายในมุมมองด้านสังคมเสมือนลูกค้าหนึ่งขององค์กร (Social as Customer)

พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2553) ศึกษาการพัฒนา CSR ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ระยะที่ 2: สรุปผลการศึกษาการจัดทำแนวปฏิบัติสำหรับการพัฒนา CSR ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจจากการถอดบทเรียนของวิสาหกิจ 13 แห่ง สามารถจำแนกออกเป็น 6 แนวทางได้แก่การวิเคราะห์วิสัยทัศน์และพันธกิจสำหรับการพัฒนา CSR แนวทางการกำหนด

วัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์ในแผนที่ยุทธศาสตร์ แนวทางการกำหนดตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน CSR แนวทางระบุงิจกรรม CSR ที่เกี่ยวข้อง แนวทางการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมและวัตถุประสงค์เชิงกลยุทธ์และในมุมมองที่เกี่ยวกับ CSR และแนวทางการแปลงกิจกรรมไปสู่การลงมือปฏิบัติ ซึ่งสรุปที่สำคัญ 3 ประการคือ ประการแรกการพัฒนากิจกรรม CSR ที่มีสมรรถนะสูงควรจะต้องเริ่มต้นจากการพิจารณาประเด็นทางสังคมที่เหมาะสมกับองค์กร (Selective Issue) ประการที่สองกิจกรรม CSR ที่พัฒนาขึ้นควรจะต้องได้รับการปรึกษาหารือกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป้าหมาย เพื่อให้ได้มาซึ่งกิจกรรมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Initiatives) โดยคำนึงถึงการให้ความสำคัญหลักขององค์กรและประการที่สามการดำเนินกิจกรรม CSR ที่ให้ผลสัมฤทธิ์ควรจะต้องสร้างให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสียภายนอกด้วยการปรับแนวองค์กรเพื่อให้เกิดการผนึกพลังร่วมกับสังคม (Social Synergies)

บุษยากร ตีระพฤติกุลชัย และคณะ (2564) ได้ศึกษาปัจจัย กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ จากการดำเนินโครงการเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม งานวิจัยเชิงปฏิบัติ การแบบมีส่วนร่วม เพื่อตอบวัตถุประสงค์การศึกษาว่าด้วยปัจจัย กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ จากการดำเนินโครงการเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม โดยใช้การวิจัยเพื่อท้องถิ่นขับเคลื่อนฯ ทำการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก 18 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการจัดเวทีคืนข้อมูลผลการศึกษาพบว่า 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ CSR ที่ใช้แนวคิดการวิจัย เพื่อท้องถิ่นของปูนลำปางมี 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ โครงสร้างองค์กร คน ระบบ และกลไก และบริบทแวดล้อม 2) กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ CSR ที่ใช้แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่นประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ บทบาทพี่เลี้ยง บทบาทชาวบ้าน วิธีการทำงาน และเครื่องมือการทำงาน 3) ผลลัพธ์ของการดำเนินโครงการ CSR ที่ใช้แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่นมี 3 ระดับ ได้แก่ ผลลัพธ์ระดับบุคคล ผลลัพธ์ระดับชุมชน และผลลัพธ์ระดับ นโยบายขององค์กร 4) ผลกระทบของการดำเนินโครงการ CSR ที่ใช้แนวคิดการวิจัยเพื่อท้องถิ่น จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ ผลกระทบต่อตัวคน ผลกระทบต่อชุมชน ผลกระทบต่อองค์กรปูนลำปาง และผลกระทบต่อสังคม

พลอยฉัตร ศิริพัฒน์ (2559) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ของบุคลากรกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ขององค์กรคลังสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ 1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรคลังสินค้า (อคส.) 2. เพื่อศึกษาการเรียนรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ขององค์กรคลังสินค้า (อคส.) 3. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของบุคลากร 4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับ

การดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมกับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์การคลังสินค้า (อคส.) โดยมีกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งสิ้น 250 ตัวอย่าง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยตำแหน่งงาน และปัจจัยการเข้าร่วมกิจกรรม CSR ไม่มีผลต่อการดำเนินการตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม ส่วนปัจจัยอายุงาน มีผลต่อการดำเนินการตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 การรับรู้ของบุคลากรเกี่ยวกับการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง คือด้านนโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี ด้านการประกอบธุรกิจด้วยความเป็นธรรม และด้านการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคม

ฐปนีย์ วิชญธน (2554) ศึกษาตัวชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจพลังงานในประเทศไทยและเพื่อค้นหาปัจจัยสะท้อนตัวชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคมและจัดทำลำดับความสำคัญของตัวชี้วัด ความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจพลังงานในประเทศไทย ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมและอยู่ในตลาดหลักทรัพย์ จำนวน 3 องค์กรในธุรกิจพลังงาน ได้แก่ บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) บริษัทบางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) และ บริษัทผลิตไฟฟ้า EGCO เพื่อค้นหาตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจพลังงาน และหาปัจจัยต่างๆ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดที่มีอิทธิพลต่อการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจพลังงาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) กับนักวิชาชีพและนักวิชาการและบุคลากรในองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) และระเบียบวิจัยเชิงปริมาณ โดยทำการวิจัยเชิงสำรวจเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำนวน 400 คน ผลการวิจัยพบว่า ตัวชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคมและธุรกิจพลังงานในประเทศไทยมี 6 ปัจจัยหลักและมีตัวชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคม 49 ตัวชี้วัด และผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่าประชาชนทั่วไปและบุคลากรในธุรกิจพลังงาน ได้จัดลำดับความสำคัญปัจจัยหลักดังนี้ 1. ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ต่อกลุ่มเป้าหมายและสังคม 2. ปัจจัยด้านความพึงพอใจ ของผู้อยู่อาศัยในชุมชนบริเวณรอบบริษัท 3. ปัจจัยด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 4. ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ 5. ปัจจัยด้านการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ 6. ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบตัวชี้วัดสำหรับการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจพลังงานในประเทศไทย พบว่ามี 7 องค์ประกอบที่ 1 ตัวชี้วัดในด้านความเชื่อใจและการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์ประกอบที่ 2 ตัวชี้วัดในด้านความพึงพอใจของสื่อมวลชนผู้นำทางความคิด องค์ประกอบที่ 3 ตัวชี้วัดในด้านการจัดการด้านงบประมาณ

และรายได้ องค์กรประกอบที่ 4 ตัวชี้วัดในด้านเศรษฐกิจ องค์กรประกอบที่ 5 ตัวชี้วัดด้านชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร องค์กรประกอบที่ 6 ตัวชี้วัดในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน องค์กรประกอบที่ 7 ตัวชี้วัดในด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องของการสร้างคุณค่าร่วมทางธุรกิจ (Creating Shared Value)

ภาธินี ศรีธรรมากรกุล (2557) ศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท ดับเบิลเอ (1991) จำกัด (มหาชน): แนวทางปฏิบัติของนวัตกรรม “กระดาษจากคันทนา” พบว่าบริษัทฯ มีนโยบายและรูปแบบการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ สอดคล้องกับแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมและพัฒนา รูปแบบจนเกิดเป็นโมเดลธุรกิจที่เรียกว่า การสร้างคุณค่าร่วมด้วยนวัตกรรม “กระดาษจากคันทนา” (Paper from KHAN-NA Innovation) และมีการบริหารกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างคุณค่าร่วม ด้วยนวัตกรรม “กระดาษจากคันทนา” ด้วยองค์ประกอบต่างๆ ได้แก่ การจัดองค์กร การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย และการสนับสนุนขององค์กร ซึ่งเป็นการดำเนินอย่างมีหลักการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และวิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างคุณค่าร่วมด้วยนวัตกรรม “กระดาษจากคันทนา” ประกอบด้วยกลยุทธ์การสร้างสาร (Message Strategy) ซึ่งมีสาร 2 ประเภท ได้แก่ สารที่เกี่ยวกับแบรนด์กระดาษดับเบิลเอ เพื่อสื่อสารกับผู้บริโภค และสารที่เกี่ยวกับต้นกระดาษดับเบิลเอ เพื่อสื่อสารกับเกษตรกร สำหรับกลยุทธ์การใช้สื่อ (Media Strategy) มีลักษณะการเลือกใช้สื่อแบบผสมผสาน (Media Mix) ส่วนวิธีการสื่อสารเพื่อการสร้างคุณค่าร่วมด้วยนวัตกรรม “กระดาษจากคันทนา” นั้นมีผลต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัทฯ ทั้งในด้านการเพิ่มยอดขายจากผู้บริโภคกระดาษและการเพิ่มยอดขายเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปลูกต้นกระดาษดับเบิลเอ รวมไปถึงด้านทัศนคติและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายที่มีต่อบริษัทฯ อีกด้วยในส่วนของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกทั้ง 3 กลุ่มมีทัศนคติและการยอมรับที่แตกต่างกันออกไปโดยที่เกษตรกรที่ปลูกต้นกระดาษเกิดทัศนคติในทางบวกและยอมรับในด้านการสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกรไทย ส่วนผู้บริโภคผลิตภัณฑ์มีทัศนคติในทางบวกและยอมรับเรื่องการใช้วัตถุดิบจากไม้ปลูกและการช่วยลดโลกร้อน แต่ยังไม่เชื่อว่าต้นกระดาษจะมีความแตกต่างจากต้นยูคาลิปตัสสายพันธุ์เก่าและช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เสริมจริง และสื่อมวลชนมีทั้งทัศนคติในทางบวกและทางลบ ซึ่งผู้ที่มีทัศนคติในทางบวกจะเกิดการยอมรับและมีพฤติกรรมบริโภคผลิตภัณฑ์และทำหน้าที่ช่วยเผยแพร่ข่าวประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย

ศุภศิริ สิริโยธิน (2558) ศึกษาแนวทางการพัฒนาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) ในองค์กรกรณีศึกษา สรุปผลการศึกษาในองค์การมีการสร้างคุณค่าร่วมเป็นอย่างดีโดยกำหนดเป้าหมายเชิงกลยุทธ์ในการพัฒนารูปแบบธุรกิจ โดยผลของโครงการสามารถช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน เพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรมีแหล่งตลาดรับซื้อที่แน่นอน โดยผลจากการวิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงสาระ (Content Analysis) เพื่อเปรียบเทียบ 3

โครงการกรณีศึกษาพบว่า มีขั้นตอนการดำเนินงานใน 5 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Critical Success Factor) ได้แก่ 1) การกำหนดกลยุทธ์ 2) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก 3) การทำงานอย่างต่อเนื่อง 4) ชุมชนให้ความร่วมมือและ 5) มีระบบการเก็บข้อมูลติดตามผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนาโครงการในลักษณะการสร้างคุณค่าร่วมให้เกิดขึ้น

ทศวรรษ ยอมใหญ่ (2558) ศึกษาแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการนำการสร้างคุณค่าร่วมมาใช้ของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ ประชากรกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ จำนวน 7 บริษัท ได้แก่ บริษัทภูมิใจไทยซีเมนต์จำกัด บริษัทปูนซีเมนต์นครหลวงจำกัด (มหาชน) บริษัทเซเม็กซ์ (ประเทศไทย) จำกัด บริษัททีพีโอโพลีนจำกัด (มหาชน) บริษัทเอสซีซีซีซีเมนต์ผลิตภัณฑ์ก่อสร้าง จำกัด เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยันและการวิเคราะห์เชิงสาเหตุเส้นทางความสัมพันธ์ (Path analysis) การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis) และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงการสร้าง (Structural Equation Modeling) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลเชิงสาเหตุประกอบด้วย 3 ปัจจัยได้แก่ 1) ด้านรูปแบบการบริหารซึ่งได้แก่ การติดต่อสื่อสาร การจูงใจ การสนับสนุนระบบงานคุณภาพ 2) ปัจจัยด้านทักษะผู้บริหารและบุคลากรซึ่งได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ภาวะผู้นำ การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง 3) ปัจจัยด้านค่านิยมร่วมซึ่งได้แก่ เป้าหมายร่วม หลักบรรษัทภิบาล ทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลทางตรงต่อผลการดำเนินงานจากการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ โดย 1) ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อผลการดำเนินงานจากการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจ อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ 2) ปัจจัยด้านทักษะผู้บริหารและบุคลากรมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางลบต่อผลการดำเนินงานจากการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ 3) ปัจจัยด้านค่านิยมร่วมมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อผลการดำเนินงานจากการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ผลการพัฒนาแบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการนำการสร้างคุณค่าร่วมมาใช้ของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ พบว่า 1) ปัจจัยด้านรูปแบบการบริหารซึ่งได้แก่การติดต่อสื่อสาร การจูงใจ การสนับสนุนระบบงานคุณภาพ 2) ปัจจัยด้านทักษะผู้บริหารและบุคลากรซึ่งได้แก่ ความเชี่ยวชาญ ภาวะผู้นำ การตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง 3) ปัจจัยด้านค่านิยม ซึ่งได้แก่ เป้าหมายร่วม หลักบรรษัทภิบาล และการทำงานเป็นทีม เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงสาเหตุต่อผลการดำเนินงานจากการตัดสินใจของผู้ประกอบการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการ ด้านลูกค้า ด้านผลประโยชน์ของบริษัท และด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโตขององค์กร

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return On Investment: SROI)

สุกานดา โปธิพิทักษ์ (2560) ได้ทำการวัดค่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการฟาร์มสุกรภายใต้การการลงทุนในโครงการที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีบริษัท เอ โดยข้อมูลที่ใช้ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารของบริษัท ผู้จัดการฝ่ายบัญชี ปศุสัตว์อำเภอ ประชาชน ประกอบกับเอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า บริษัทได้รับผลตอบแทนทางสังคมที่คุ้มค่าสำหรับการลงทุนภายใต้การลงทุนในโครงการที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยอัตราผลตอบแทนทางสังคมสุทธิสำหรับการลงทุนในโครงการที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มีการจัดทำกิจกรรมเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และอัตราผลตอบแทนทางสังคมสุทธิสำหรับผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่บริษัททำเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอยู่ที่ประมาณ 11.40 และ 11.73 ตามลำดับ

กฤษณ์ จารุดำรงศักดิ์ (2560) ได้ทำการประเมินความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนา โดยการวิจัยมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน และวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสารรายงานทางบัญชีของวิสาหกิจชุมชนย้อนหลัง 1 ปี และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ปฏิบัติงานในวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงาน และ 3) กลุ่มผู้สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 24 ท่าน และทำการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ในกิจกรรมการผลิตข้าวเหนียวสมุนไพร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนาได้เริ่มก่อตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 และได้มีกิจกรรมการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร การดำเนินงานสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยต่อมาได้รับการยกระดับขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนและได้เติบโตขึ้นอย่างแข็งแกร่ง ภายใต้การดูแลสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง ประธานวิสาหกิจชุมชนยังได้มุ่งเน้นให้วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้สร้างรายได้เสริมแก่สมาชิกที่เป็นแม่บ้านเกษตรกร และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชนด้วย ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ในกิจกรรมการผลิตข้าวเหนียวสมุนไพร ซึ่งเป็นสินค้าหลัก มีการผลิต และจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี โดยได้รวบรวมข้อมูลในช่วงปี พ.ศ. 2559 ต้นทุนสุทธิ ได้แก่ ต้นทุนทางตรง ต้นทุนทางอ้อม และผลตอบแทนสุทธิ ได้แก่ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพบว่า ผล SROI เท่ากับ 1.23 หมายถึง กิจกรรมการผลิตข้าวเหนียวสมุนไพรสร้างมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมได้มากกว่าการลงทุนขั้นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนมีแนวทางและเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการดำเนินงานร่วมกับหน่วยงานรัฐ อยู่ร่วมกับคนในชุมชนได้โดยปราศจากความขัดแย้ง มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายใน

ชุมชน มีกระบวนการพัฒนาความรู้ด้วยตนเองอยู่ตลอด สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการจัดการของเหลือทิ้งจากการผลิต และสมาชิกได้รับการตอบสนองต่อความคาดหวังจากการทำงาน

นิติกร พงษ์ไพบูลย์ (2560) ได้ประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จากการทำเกษตรอินทรีย์: กรณีศึกษาสามพรานโมเดล มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการทำเกษตรอินทรีย์ และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จ โดยสำรวจและเก็บข้อมูลการดำเนินการโครงการสามพรานโมเดล อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยสัมภาษณ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการ จำนวน 32 คน คือ กรรมการผู้จัดการโรงแรมสามพรานริเวอร์ไซด์ (1 คน) ตัวแทนเกษตรกรที่เป็นสมาชิกในโครงการ (11 คน) และผู้บริโภค (20 คน) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจับกลุ่มประเด็นเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผลตอบแทนและปัจจัยที่มีผลต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการทำเกษตรอินทรีย์ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแทนกลุ่มเกษตรกรที่สามารถนำข้อมูลมาคำนวณผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนได้มีทั้งหมด 9 กลุ่ม จาก 11 กลุ่ม โดยมีผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในภาพรวมคิดเป็น 1.45 แสดงว่าทุกๆ การลงทุน 1 บาท ส่งผลลัพท์ทางสังคมมูลค่า 1.45 บาท และปัจจัยที่ส่งผลให้การทำเกษตรอินทรีย์ประสบความสำเร็จคือตลาดรองรับผลผลิตอินทรีย์ รongลงมาเป็นเรื่องของผลผลิต รongลงมาเป็นเรื่องของใจ เกษตรกรต้องมีใจรักในการทำเกษตรอินทรีย์เพราะต้องมีความอดทนและเข้มแข็ง และเรื่องกระบวนการกลุ่ม และสุขภาพที่ดี เรื่องราคาผลผลิต และเรื่ององค์ความรู้ต่างๆ ที่มาช่วยสนับสนุนเกษตรกร นอกจากนี้มีปัจจัยอื่น ๆ เช่น ความซื่อสัตย์ของเกษตรกรในการไม่ใช้สารเคมี และพื้นที่เหมาะสมในการทำเกษตรอินทรีย์

อรรคมพร สุขประสงค์ (2556) ศึกษาการวัดค่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในสถานพยาบาล กรณีศึกษาโรงพยาบาลในเขตภาคเหนือของไทย พบว่าทุกองค์กรด้านธุรกิจมีความคาดหวังสูงสุดคือต้องการสร้างผลกำไรให้กับบริษัทและสร้างผลตอบแทนสูงสุดให้ผู้ถือหุ้น ซึ่งความคาดหวังดังกล่าวอาจจะไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ เช่น ชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้อาจจะไม่ได้ก่อให้เกิดปัญหากับองค์กรโดยตรง แต่เป็นปัญหาทางอ้อมที่แต่ละองค์กรจะมองข้ามปัญหาเหล่านี้ไปได้ เช่น ปัญหาน้ำเน่าเสียที่เกิดองค์กรเป็นผู้สร้าง หากไม่มีการบำบัดก็จะส่งผลเสียต่อองค์กร เช่น ปัญหาแหล่งน้ำโดยรอบไม่สะอาด ปัญหากลิ่นเหม็น เป็นต้น ซึ่งในท้ายที่สุดปัญหาเหล่านี้ก็จะมาเป็นปัญหาที่กระทบต่อองค์กรในฐานะที่เป็นผู้ต้องใช้ทรัพยากรจากสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ความตื่นตัวทางด้านจัดการสิ่งแวดล้อมภายในองค์กรจึงเกิดขึ้น รวมไปถึงสถานพยาบาลที่จะต้องมีการรักษาความสะอาดและปลอดภัย เพราะคาดหวังว่าโรงพยาบาลจะเป็นสถานที่ที่สร้างผลดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จึงมีการสร้างรูปแบบการดำเนินงานร่วมกับการจัดการสิ่งแวดล้อมไปในตัว เพื่อที่จะสร้างความยั่งยืนทางด้านธุรกิจและสิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรจะให้ความสำคัญกับทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมไปควบคู่กัน

สำหรับการวัดผลความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมเลือกใช้ “เครื่องมือวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน” (Social Return on Investment SROI) เนื่องจากการดำเนินงานทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมนั้นมีผลตอบแทนบางตัวที่ไม่สามารถวัดมูลค่าออกมาเป็นตัวเงินได้โดยตรง จึงนำเครื่องมือดังกล่าวมาแก้ไขปัญหา เพื่อให้ทำให้สามารถประเมินผลออกมาได้ครบถ้วนทั้งรูปแบบที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงิน โดยทำการศึกษาในสถานพยาบาลที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพบว่าพื้นที่ที่ทำการศึกษาทั้งสองโรงพยาบาลได้นำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้และให้ผลตอบแทนทางสังคมออกมาเป็นบวก โดยผลตอบแทนทางสังคมของโรงพยาบาล A เท่ากับ 6.31 และผลตอบแทนทางสังคมของโรงพยาบาล B เท่ากับ 5.08

วศิน อภิวงค์ปัญญา (2556) ศึกษาการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในธุรกิจสถานที่พักแรม:กรณีศึกษาโรงแรมในกรุงเทพมหานครและวิสาหกิจชุมชนบางน้ำผึ้งโฮมสเตย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาอัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในธุรกิจสถานที่พักแรมในประเทศไทยที่นำหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประยุกต์ใช้ และโฮมสเตย์วิสาหกิจชุมชนซึ่งนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ โดยทำการศึกษาทั้งสองธุรกิจสถานที่พักแรมสามารถใช้รูปแบบการดำเนินงานเพื่อความยั่งยืน ซึ่งอาจจะเป็นรูปแบบตามแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน หรือแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงก็สามารถสร้างผลลัพธ์ที่ให้ผลตอบแทนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน โดยกิจกรรมต่างๆ ของกิจการจะสร้างผลลัพธ์ที่ให้ผลตอบแทนสูงหากใช้เงินลงทุนที่ค่อนข้างต่ำ เช่นกิจกรรมประเภทการลดการใช้งานหรือการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เดิมซึ่งใช้เงินลงทุนน้อยมาก แต่ให้ผลตอบแทนกลับมาค่อนข้างสูง ในขณะที่การลงทุนในเทคโนโลยีต่างๆ ที่มีมูลค่าเงินลงทุนสูงจะเหมาะสมกับกิจกรรมที่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร่วมกับผลลัพธ์จำนวนมากๆ เพราะทำให้เกิดผลลัพธ์เกิดขึ้นในวงกว้าง คุ่มค่ากับเงินที่ลงทุนไปจากการแบ่งค่า SROI ให้กับผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับกิจการทั้งสองชี้ให้เห็นว่าหากกิจการใดมีกิจกรรมที่ร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียภายนอก จะช่วยให้ผลตอบแทนทางสังคมกระจายตัวออกไปมากขึ้น ดังนั้นธุรกิจโรงแรมอาจจะเพิ่มกิจกรรมที่มีการร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นให้มากขึ้น เช่น การจัดซื้อผลิตผลทางการเกษตรจากเกษตรกร เพื่อสร้างประโยชน์จากการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชน และสรุปผลการศึกษาพบว่าทั้งสองแนวคิดต่างให้ผลตอบแทนทางสังคมที่เป็นบวก โดยผลตอบแทนทางสังคมของโรงแรมเท่ากับ 4.43 ส่วนผลตอบแทนทางสังคมของโฮมสเตย์วิสาหกิจชุมชนเท่ากับ 20.09

ปิ่นประภา สีส้วน (2557) ศึกษาการวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน:กรณีศึกษาบริษัทธรรมาปาล์ม จำกัด และบริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์ จำกัด โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้บริหารของบริษัท พบว่ากลุ่มบริษัทที่ทำการสกัดน้ำมันปาล์มดิบ โดยทั้งสองบริษัทมีการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมในลักษณะคล้ายคลึงกัน เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมส่วนใหญ่ของบริษัทในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมันเกิดจากกระบวนการดำเนินงานของบริษัท ซึ่งทั้งสอง

บริษัท ได้ให้ความสำคัญด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยได้ให้กำหนดเป็นนโยบายหลักผลการศึกษาพบว่าบริษัทให้ผลตอบแทนทางสังคมที่เป็นบวก โดยผลตอบแทนทางสังคมของบริษัทตังน้ำมันปาล์มจำกัด มีค่าเท่ากับ 0.95 ส่วนผลตอบแทนทางสังคมของบริษัทศรีเจริญปาล์มออยล์ จำกัด เท่ากับ 2.16

จิราพร ระโหฐาน และพูนผล เดวิทย์ (2557) ศึกษาการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในพื้นที่สุขภาวะของชุมชนนาร่องเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร ในพื้นที่สุขภาวะในชุมชนนาร่อง 6 ชุมชนจำนวน 742 ครัวเรือนในเขตภาษีเจริญ เพื่อรักษาไว้ซึ่งพื้นที่ของความเป็นชุมชนนาร่อง มีความเข้มแข็ง รวมถึงการเสริมสร้างการกระจายรายได้และหมุนเวียนสภาวะเศรษฐกิจในชุมชน มุ่งเน้นรักษาไว้ซึ่งภูมิความรู้ของท้องถิ่นให้ตกทอดถึงคนรุ่นต่อไปในประเด็นพื้นที่สุขภาวะที่ชุมชนพัฒนาขึ้น พบว่าในภาพรวมทุกชุมชนมีค่า SROI อยู่ระหว่าง 1:0.38 บาท จนถึง 1:1.33 บาท กลุ่มผู้ที่ได้รับประโยชน์สูงสุด ประกอบด้วย กลุ่มแม่บ้านในชุมชน เด็กและผู้สูงอายุโดยชุมชนที่มีค่า SROI สูงเกิดจากผลลัพธ์ที่สามารถลงเป็นมูลค่าทางการเงินได้ชัดเจนและสามารถเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลาการดำเนินงานโครงการ เช่น การปลูกผักลอยฟ้า ที่ทำให้ครัวเรือนในชุมชนประหยัดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนในการบริโภคผักสวนครัวหรือผลลัพธ์ที่เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในชุมชนที่ก่อให้เกิดรายได้ที่สามารถวัดเป็นมูลค่าได้ชัดเจน ในขณะที่ชุมชนที่เกิดค่า SROI ต่ำไม่ได้หมายความว่าเกิดประโยชน์ต่ำเนื่องจากผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังไม่สามารถวัดมูลค่าทางการเงินได้ในช่วงเวลาดำเนินโครงการและช่วงเวลาการประเมิน อีกทั้งส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในการปรับปรุงพื้นที่รกร้าง และการปรับปรุงภูมิทัศน์ต่างๆ นั้น ในบางผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น จำเป็นต้องมีการศึกษาและเก็บข้อมูลผลที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องหลังจากสิ้นสุดการดำเนินงานโครงการ

กฤษณ์ จาตุดำรงศักดิ์ (2560) ศึกษา การประเมินความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน กรณีศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนา เพื่อประเมินผลการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนและวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงาน และ เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนเพื่อความยั่งยืน โดยกำหนดประเด็นการประเมิน ได้แก่ ประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ผลกระทบความยั่งยืนและความสอดคล้อง และประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ในกิจกรรมการผลิตข้าวเกรียบสมุนไพร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนาได้เริ่มตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2527 และได้มีกิจกรรมการแปรรูปสินค้าเพื่อเพิ่มมูลค่า ผลผลิตทางการเกษตร การดำเนินงานสามารถสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยต่อมาได้รับการยกระดับขึ้นเป็นวิสาหกิจชุมชนและได้เติบโตขึ้นอย่างแข็งแรง ภายใต้การดูแลสนับสนุนจาการสำนักงานเกษตรจังหวัดระยอง ประธานวิสาหกิจชุมชนยังได้มุ่งมั่นให้วิสาหกิจชุมชนแห่งนี้สร้างได้เสริมแก่สมาชิกที่เป็นแม่บ้านเกษตรกร และพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนด้วย ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ในกิจกรรมการผลิตข้าวเกรียบสมุนไพร ซึ่งเป็นสินค้าหลัก มีการผลิต

และจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี โดยได้รวบรวมข้อมูลในช่วงปี พ.ศ.2559 ต้นทุนสุทธิ ได้แก่ ต้นทุนทางตรง ต้นทุนทางอ้อม และผลตอบแทนสุทธิ ได้แก่ ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยพบว่า ผล SROI เท่ากับ 1.23 หมายถึง กิจกรรมผลการผลิตข้าวเกรียบสมุนไพรสร้างมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมได้มากกว่า การลงทุนขั้นต้น ซึ่งเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่มีผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ มีแนวทางและเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน มีการดำเนินงานร่วมกับ หน่วยงานรัฐ อยู่ร่วมกับคนในชุมชนโดยปราศจากความขัดแย้ง มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันภายในชุมชน มีกระบวนการพัฒนาความรู้ด้วยตนเองอยู่ตลอด สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการจัดการของเหลือจากการผลิต และสมาชิกได้รับการตอบสนองต่อความคาดหวังจากการทำงาน การประเมินผลความยั่งยืนด้วยวิธีของ GIZ พบว่า การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนแห่งนี้ได้คะแนน 4.50 จาก 5.00 ซึ่งอยู่ในระดับที่มีความยั่งยืนสูงมากตามเกณฑ์การประเมิน ยังพบประเด็นที่ต้องพัฒนาปรับปรุงอยู่ 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ความร่วมมือการดำเนินงานร่วมกับธุรกิจเอกชน และ 2) การใช้ทรัพยากรหมุนเวียนภายในชุมชนเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและแนวทางการปรับปรุงพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนา ประกอบด้วย 1) เชิงนโยบาย ประกอบไปด้วย การพัฒนาคุณภาพสินค้าให้มีความแตกต่างจากวิสาหกิจชุมชนอื่น และการดำเนินร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่ธุรกิจสังคม (Social Enterprise) 2) เชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย กลุ่มรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างเป็นเครือข่าย ช่วยเพิ่มกำลังการต่อรองการซื้อวัตถุดิบ และการปรับปรุงใช้ทรัพยากรภายในวิสาหกิจชุมชน ลดการผลิตของเสียสู่สิ่งแวดล้อม และ 3) ส่วนสนับสนุน ประกอบด้วย การสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ของเหลือทิ้งจากกระบวนการ และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เกิดความโดดเด่นมากขึ้นโดยร่วมกับภาคเอกชน

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีและหลักฐานเชิงประจักษ์การใช้วิถีทุนนิยมในการแก้ไขปัญหาทางสังคม ซึ่งในการพัฒนาของโลกและของประเทศเปรียบเสมือนเหรียญสองด้าน ที่ทิศทางหนึ่งต้องเร่งพัฒนาเพื่อให้มีการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ และเพื่อตอบสนองความเป็นอยู่ของการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจสังคมของประเทศ แต่ขณะเดียวกันอีกด้านหนึ่งการพัฒนาก็ส่งผลกระทบต่อตามมาเป็นเท่าตัว จึงต้องทำให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยให้ภาคอุตสาหกรรมธุรกิจแสดงความรับผิดชอบต่อปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อสังคม ตามแนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Cooperate Social Responsibility: CSR) ที่เป็นการเรียกร้องให้เกิดการพัฒนาโดยรวมเอาความใส่ใจในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่จะช่วยผลักดันให้องค์กรในภาคธุรกิจมีความรับผิดชอบต่อสังคม จึงเกิดการตื่นตัวใน

ทุกภาคส่วนภาคธุรกิจอุตสาหกรรม บริษัท องค์กร หน่วยงานและสถาบันทั่วโลก รวมไปถึงผู้มีส่วนได้เสียขององค์กรได้เพิ่มความตระหนักและสร้างความเข้าใจในเรื่องของความรับผิดชอบต่อสังคมหลายๆ องค์กรที่อยากแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่นเดียวกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งเป็นผู้นำในอุตสาหกรรมพลังงานของประเทศ ในการจัดหาพัฒนาแหล่งผลิตพลังงานไฟฟ้าให้ทันต่อการเติบโตของประเทศ ซึ่งมีโรงไฟฟ้าและเขื่อนสำหรับผลิตพลังงานไฟฟ้าอยู่ทุกภาคของประเทศ นอกจากภารกิจหลักในการผลิตไฟฟ้าแล้ว การดูแลชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อมรอบๆ เขื่อนและโรงไฟฟ้าเป็นภารกิจที่ดำเนินการควบคู่กันมายาวนานและต่อเนื่อง และเกิดโครงการและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมจำนวนมากในแต่ละปีทุกภาคของประเทศไทย เพื่อช่วยแก้ปัญหาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการผลิตพลังงานไฟฟ้าย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมไม่มากนักน้อย ซึ่งเป็นการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร

สำหรับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เป็นรัฐวิสาหกิจด้านพลังงาน เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายของประเทศ ดังนั้นการคาดหวังถึงการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและสังคมในระดับที่สูงกว่าบริษัทเอกชนในอุตสาหกรรมพลังงานจึงเป็นที่น่าสนใจถึงแนวทางการดำเนินงานและการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในวิธีที่เป็นเลิศ เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีสำหรับบริษัทเอกชนในอุตสาหกรรมพลังงานและทั่วไป จะสามารถนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้หรือไม่อย่างไร ผู้วิจัยจึงสนใจว่าแนวคิดในกระบวนการทำงานเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน มีแนวคิดในการดำเนินการอย่างไร

การนำแนวคิดทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Cooperate Social Responsibility: CSR) และแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วมทางธุรกิจ (Creating Share Value: CSV) มาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ว่ามีฐานคิดในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร ในการออกแบบและวางแผนยุทธศาสตร์และแผนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ได้มีการนำเอาปัญหาทางสังคมมาเป็นข้อมูลปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก มาร่วมวิเคราะห์ในการทำยุทธศาสตร์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรหรือไม่ มีความสอดคล้องตามแนวคิดทฤษฎีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ผู้วิจัยได้นำมาประกอบแนวคิดในการวิเคราะห์ครั้งนี้เพียงไร

ผู้วิจัยสนใจศึกษาทิศทางในการวางแผนยุทธศาสตร์ขององค์กร กฟผ. ซึ่งมีการผลักดันส่งเสริมการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมทางธุรกิจ (Creating Share Value) ในการส่งเสริมการใช้ความเชี่ยวชาญและความถนัดขององค์กรที่มีอยู่ เป็นการวิเคราะห์ดูว่าสิ่งนี้กำหนดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมหรือไม่ เนื่องจากหลักการแนวทางพัฒนาการสร้างคุณค่าร่วมมิใช่เพียงการแบ่งปันคุณค่าที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่

แล้วให้แก่สังคมในรูปของการบริจาคเพื่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กรเพื่อต้องการให้เป็นคนดีของสังคมเท่านั้น และมีใช้การสร้างสมดุลในผลประโยชน์ระหว่างผู้มีส่วนได้เสียเท่านั้น (Porter and Kramer, 2011) และองค์การการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีกรอบแนวคิดในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านอื่นๆ อย่างไร รวมทั้งการก่อให้เกิดโครงการและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมภายในองค์กร มีการกำหนดประเภทและลักษณะของโครงการและกิจกรรมอย่างไร และโครงการและกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดขึ้นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จัดเป็นรูปแบบกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมรูปแบบไหน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า รูปแบบของ CSR ขององค์กรหลายแห่งในปัจจุบันได้นำเรื่อง CSR มาเป็นประเด็นสื่อสารทางการตลาด บางองค์กรขยายผลเพื่อใช้ CSR เป็นรูปแบบในการกีดกันการแข่งขันการค้า จนทำให้ CSR กลายเป็นเครื่องมือทางธุรกิจที่สนองประโยชน์ต่อองค์กรแทนที่จะเป็นกิจกรรมที่สนองประโยชน์ต่อสังคม ในวงธุรกิจทุกวันนี้ จึงมีทั้ง CSR เทียม และ CSR แท้ วิธีการจำแนกเบื้องต้นว่า กิจกรรมใดเป็น CSR เทียม และกิจกรรมใดเป็น CSR แท้ นั้นให้พิจารณาถึงประโยชน์ของกิจกรรมที่ได้รับ ว่าตกอยู่กับสังคมหรือองค์กรมากกว่ากัน และในฐานะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในสังคมทั้งระดับใกล้และไกล ควรที่จะสนับสนุนกิจกรรมนั้นหรือไม่เพียงใดประการต่อมา CSR แท้ นั้นจะต้องเกิดขึ้นจากการอาสาหรือสมัครใจยินดีในการดำเนินกิจกรรม CSR นั้นด้วยตัวเอง มิใช่เกิดจากความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามหน้าที่ ตามระเบียบข้อบังคับทางกฎหมาย ตามจารีตหรือบรรทัดฐานของสังคมนั้นๆ กิจกรรมใดที่ต้องเป็นไปตามหน้าที่ (duty) ตามกฎหมาย (law) หรือตามมาตรฐาน (standard) กิจกรรมนั้นไม่ถือว่าเป็น CSR กิจกรรมที่ถูกจัดว่าเป็น CSR แท้ ก็ยังมีการแบ่งออกเป็นประเภทตามทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรม หากเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเป็นหลัก จะเรียกว่า Corporate-driven CSR หากเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยใช้ทรัพยากรนอกองค์กรเป็นหลัก จะเรียกว่า Social-driven CSR ในส่วนที่เป็น Corporate-driven CSR เอง หากพิจารณาโดยยึดที่ตัวกระบวนการทางธุรกิจ (business process) เป็นหลัก ยังสามารถจำแนกออกเป็น CSR ที่อยู่ในกระบวนการทางธุรกิจ (CSR in process) กับ CSR ซึ่งแยกต่างหากจากกระบวนการทางธุรกิจที่เกิดขึ้นภายหลัง (CSR after process) รูปแบบของ CSR แท้ ที่นำไปสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขนั้น จะต้องสามารถเชื่อมร้อยกิจกรรมทางธุรกิจให้มีส่วนประสมของความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเป็นเนื้อเดียวกัน (พิพัฒน์ ยอดพฤติการ, 2549: 23)

Kotler and Nancy (2005) ได้จำแนกชนิดของกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมเป็น 7 ชนิดได้แก่ 1) การส่งเสริมการรับรู้ประเด็นปัญหาสังคม 2) การตลาดที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางสังคม 3) การตลาดเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาสังคม 4) การบริจาคเพื่อการกุศล 5) การช่วยเหลือชุมชน 6) การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม 7) การพัฒนาและส่งเสริมผลิตภัณฑ์และบริการตามกำลังซื้อ

ของคนในระดับฐานราก 8) รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณและทรัพยากรในการสนับสนุนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสัมพันธ์กับการศึกษาแนวคิดการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value: CSV) ที่ต้องการให้ภาคธุรกิจมีการพัฒนายกระดับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่การสร้างคุณค่าร่วมกัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง Porter and Kramer (2011) ได้ให้คำนิยามของ CSV ว่า หมายถึง การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชนว่าเป็นนโยบายและแนวปฏิบัติที่ส่งเสริม ความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจควบคู่ไปกับการส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่องค์กรนั้นตั้งอยู่ให้ก้าวหน้าขึ้นไปพร้อมๆ กัน หรือการแบ่งปันและเอื้อต่อกันเพื่อสร้างคุณค่าให้ทุกภาคส่วนของสังคม อันจะนำไปสู่การพัฒนาและยกระดับเศรษฐกิจตลอดจนสังคมโดยรวมให้แข็งแรง สามารถขับเคลื่อนไปข้างหน้าพร้อมๆ กันได้ จึงกล่าวได้ว่าเป็นพัฒนาการทางด้านองค์ความรู้ที่พัฒนาต่อยอดขึ้นไปจากการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (CSR) โดย Porter ได้อธิบายถึงพัฒนาการ CSR ว่าได้พัฒนามาจากการบริจาค (Philanthropy) และต่อมา CSR ก็มีพัฒนาการสู่ CSV หรือแปลเป็นไทยว่า การสร้างค่านิยมร่วมระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน

จากคำนิยามแนวคิดที่กล่าวมาจึงเป็นที่น่าสนใจว่า ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากโครงการและกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีผลลัพธ์อะไรที่เกิดขึ้นในการสร้างผลกระทบก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชนและสังคม ในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรและในผลลัพธ์ของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสร้างคุณค่าและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดผลลัพธ์กับชุมชนและสังคมได้มากหรือน้อย มีการประเมินผลผลิตรายการดำเนินงานด้านสังคมหรือไม่ และใช้เครื่องมือเกณฑ์ชี้วัดอะไรในการประเมินผลลัพธ์ตัวชี้วัดและผลลัพธ์ที่เป็นมูลค่าเป็นเรื่องอัตวิสัยที่ไม่สามารถออกมาเป็นตัวเลขเชิงปริมาณ มีเพียงมูลค่าและคุณค่าของกิจกรรม โครงการความรับผิดชอบต่อสังคม โดยเฉพาะโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยข้อมูลส่วนใหญ่อาศัยข้อมูลจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่มีจำนวนมาก และอะไรเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการเหล่านั้น เนื่องจากการประเมินผลลัพธ์จะเป็นเครื่องมือทำให้ทราบถึงสภาพและสถานการณ์ มูลค่าการดำเนินงานของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยงานว่า การดำเนินงานนั้นคุ้มค่ามากน้อยเพียงไร โครงการควรขยายผลไปสู่พื้นที่อื่นๆ หรือไม่ หรือหากโครงการเหล่านั้นไม่ได้เกิดประโยชน์และสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม สังคม และผลลัพธ์ไม่ได้สะท้อนต่อกลยุทธ์การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ควรยกเลิกโครงการเหล่านั้นหรือไม่

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) ถือเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ประเมินผลลัพธ์และผลกระทบทางสังคมนำไปสู่ผลตอบแทนเชิงสังคมในการลงทุนของกิจการ ที่ประยุกต์ใช้ในการประเมินผลกิจกรรมความ

รับผิดชอบต่อสังคมจากการลงทุนโดยได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย กิจกรรมหลายแห่งใช้ SROI ในการจัดทำแผนธุรกิจเหมือนกับแผนการเงิน โดยวิเคราะห์ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการลงทุนที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงนโยบายด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม SROI สามารถบอกถึงเรื่องราวของการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นในกิจการออกมาเป็นตัวเลขทางการเงิน ที่กิจการสามารถนำเสนอให้บุคคลภายนอกได้รับรู้และเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการลงทุนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของกิจการต่อไป

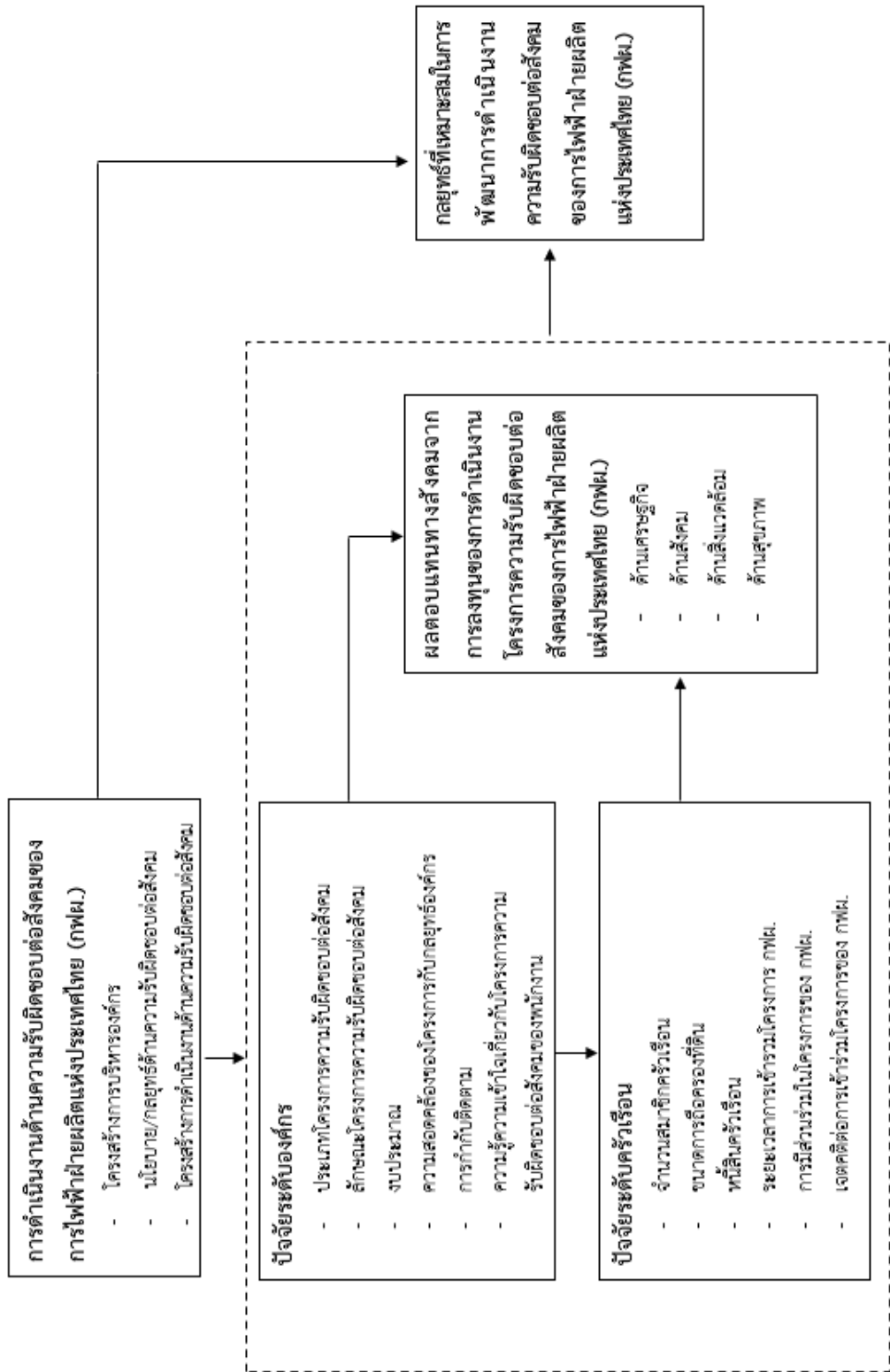
คู่มือที่เรียกว่า A Guide to Social Return on Investment (2012 อ้างใน สุชาติ เอกไพฑูรย์, 2554) จัดทำโดย SROI Network นำเสนอขั้นตอนการวิเคราะห์ SROI ไว้ 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดขอบเขตและวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้เสีย 2) การจัดทำแผนที่ผลลัพธ์ เพื่อกำหนดว่าในกิจกรรมหรือโครงการที่ประเมินนั้นมีทรัพยากรที่จะต้องใช้อย่างไร ผลผลิต และผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง 3) การรวบรวมข้อมูลผลลัพธ์และประเมินมูลค่าในรูปของตัวเงิน 4) การประเมินผลกระทบต่อผลลัพธ์ที่ประเมินเป็นตัวเงิน 5) การคำนวณ SROI โดยนำมูลค่าปัจจุบันของประโยชน์ทั้งหมดหารด้วยมูลค่าปัจจุบันของการลงทุนทั้งหมด และ 6) วิเคราะห์ความอ่อนไหวของการประเมิน (เบญจวรรณ พานทอง, 2557) ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ได้นำแนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) มาเป็นกรอบในการการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ทั้งนี้เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ต่อไป

จากการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับผลจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์พนักงาน กฟผ. ในระดับผู้บริหารและระดับปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และชุมชนในครัวเรือนรอบพื้นที่ที่เข้าร่วมโครงการ จึงได้มาซึ่งตัวแปรหรือปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของโครงการ ที่มีทั้งปัจจัยในระดับองค์กร ได้แก่ ประเภทและลักษณะของโครงการที่ กฟผ. ออกแบบ ความรู้ความเข้าใจของพนักงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการนั้นๆ การสนับสนุนด้านงบประมาณ โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดขึ้นมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กรหรือไม่อย่างไร การกำกับติดตามนโยบาย แผนและกลยุทธ์ของการดำเนินงาน กระบวนการดำเนินงานถึงความต่อเนื่องของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม และปัจจัยระดับครัวเรือน ได้แก่ จำนวนสมาชิกครัวเรือน ขนาดการถือครองที่ดินทำกิน ปัญหาด้านหนี้สินของครัวเรือน การมีส่วนร่วมในโครงการ และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการ และที่สำคัญระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการกับ กฟผ. ซึ่งปัจจัยทั้งระดับองค์กรและระดับครัวเรือนข้างต้นส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ด้วยเช่นกัน จึงนำเอาตัวแปรทั้งระดับองค์กรและครัวเรือนมาศึกษา

ดังนั้นหากสามารถทราบได้ว่าจากปัจจัยดังกล่าว ปัจจัยใดมีความสัมพันธ์ต่อโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลก่อให้เกิดมูลค่าและคุณค่าสร้างให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และคุณค่าการลงทุนทางสังคม จะทำให้สามารถนำไปปรับปรุงกระบวนการและสร้างกลยุทธ์การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ทางสังคมที่มีขีดความสามารถในการขยายผลโครงการและกิจกรรมไปสู่พื้นที่กลุ่มเป้าหมายอื่น ไม่จำกัดเฉพาะในพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบต่อสังคมเท่านั้น รวมทั้งก่อให้เกิดนวัตกรรมใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน มีความคุ้มค่าและเกิดคุณค่าต่อชุมชนและสังคมในระดับประเทศและโลกต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า เป็นสิ่งที่ท้าทายภาคธุรกิจในการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมภาคธุรกิจที่ควรมีกลยุทธ์ในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมที่สามารถตอบโจทย์ในการแก้ไขปัญหาสังคมควบคู่ไปกับการดำเนินธุรกิจได้อย่างสมดุลและเกิดความยั่งยืนในทุกภาคส่วนร่วมกันและสามารถเปรียบเทียบและวิเคราะห์การดำเนินงานของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคอุตสาหกรรมพลังงานเดียวกัน เพื่อสามารถนำไปสู่การสร้างเครือข่ายความรับผิดชอบต่อสังคมในภาคอุตสาหกรรมพลังงานในการช่วยแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในระดับประเทศและระดับโลกอย่างยั่งยืน

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะช่วยให้เห็นถึงกลยุทธ์ในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมในการสร้างผลลัพธ์ทางสังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้มีส่วนได้เสีย และสร้างคุณค่ากับชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม ช่วยปรับเปลี่ยนการดำเนินงานสิ่งที่เป็นอยู่ในงานด้านสังคมขององค์กรและเป็นช่องทางการเสริมสร้างการยอมรับในสังคมต่อการดำเนินงานของภารกิจของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่มีเป้าหมายการเป็นองค์กรที่สังคมไว้วางใจและเป็นความภูมิใจของชาติ อันนำไปสู่กรอบงานวิจัยการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยนำเสนอแผนภาพ

ภาพที่ 8 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)” ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ 1) เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) 2) เพื่อศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ซึ่งแบ่งออกเป็น 2.1) เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. 2.2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมที่เกิดจากการดำเนินงานโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และ 3) เพื่อนำเสนอกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ.

โดยการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาที่ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และรวบรวมข้อมูลโดยใช้การแจกแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เพื่อร่วมกันหากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ที่ใช้ในการศึกษา คือ เขื่อนสิริกิติ์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นโครงการ ที่ กฟผ. ตระหนักและเชื่อมั่นว่าการส่งเสริมแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงจะสามารถส่งเสริมวิถีชีวิตของคนไทย พึ่งพาตนเอง ชุมชนเข้มแข็งมีคุณภาพชีวิตที่ดีพาไปสู่ความยั่งยืน ขยายผลโครงการหลายโครงการรอบพื้นที่ตั้งของ กฟผ. มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2543 จนถึงปัจจุบัน และได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยในแต่ละขั้นตอนเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

วิธีการดำเนินการวิจัยขั้นตอนที่ 1

ขั้นตอนที่ 1 การออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษากรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยใช้ระเบียบวิธี ดังนี้

1. การวิจัยจากเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นการศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น รวบรวม ศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยและรายงานที่เกี่ยวข้องกับหลักการ ทฤษฎี แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม การสร้างคุณค่าร่วม ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน การจัดการเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาที่ยั่งยืน ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) รวมไปถึงข้อมูลจากระบบอิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ รายงานประจำปี และตำราทางวิชาการ วิทยานิพนธ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และแปลผล (Interpretation)

2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบวนการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และแผนงาน ผู้ออกแบบระบบกระบวนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมรวมทั้งผู้ถ่ายทอดและนำกระบวนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่ภาคปฏิบัติและระบบการกำกับติดตามในพื้นที่แต่ละแห่งของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) รวม 15 ราย ประกอบด้วย[

- กลุ่มผู้บริหารของของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่แบ่งออกเป็น

ผู้บริหารระดับสูงจำนวน 3 คน ได้แก่ อดีตผู้ว่าการ 1 คน (เป็นผู้บริหารระดับสูงสุดในระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งในช่วงเวลาศึกษาวิจัยปี พ.ศ. 2558 – 2562) ผู้บริหารที่รับผิดชอบต่อสังคมงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมสังกัดสำนักงานกลาง กฟผ. 1 คน คือ ผู้อำนวยการฝ่ายกลยุทธ์ความยั่งยืน สังกัดภูมิภาค 1 คน คือ ผู้อำนวยการเขื่อนสิริกิติ์

ผู้บริหารระดับกลาง จำนวน 3 คน เป็นระดับหัวหน้ากองผู้บริหารที่ได้รับมอบหมายโดยตรงจากผู้อำนวยการฝ่ายที่รับผิดชอบต่องานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม โดยสังกัดฝ่ายงานที่รับผิดชอบต่อกระบวนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมจากทั้งสำนักงานกลางและภูมิภาค คือ หัวหน้ากองประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน หัวหน้ากองแผนแม่บทและประเมินผลความยั่งยืน (สำนักงานกลาง) และหัวหน้ากองเดินเครื่องเขื่อนสิริกิติ์ (ภูมิภาค) หัวหน้ากองโยธาเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งเป็นผู้ดูแลความรับผิดชอบต่อโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเขื่อนสิริกิติ์

ผู้บริหารระดับต้นจำนวน 1 คน เป็นระดับหัวหน้าแผนกรับผิดชอบต่องานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยตรง คือ หัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์เขื่อนสิริกิติ์จำนวน 1 คน

นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและ
 คณะทำงานเฉพาะที่ผู้บริหารระดับสูงของของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มอบหมาย
 ให้กำกับ ติดตามการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสภาพรวมของ กฟผ. (คณะกรรมการด้านความ
 รับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จำนวน 4 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการฝ่าย
 บริหารด้านการใช้ไฟฟ้าและกิจการเพื่อสังคม 1 คน นักวิชาการผู้ปฏิบัติงานสังกัดสำนักงานกลาง
 จำนวน 1 คน (คือ เจ้าหน้าที่ประสานงานงานความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างส่วนกลางและภูมิภาค)
 วิทยาการระดับ 9 สังกัดหัวหน้ากองแผนแม่บทและประเมินผลความยั่งยืน (สำนักงานกลาง) และ
 วิทยาการระดับ 10 สังกัดกองโยธาเขื่อนสิริกิติ์ ระดับปฏิบัติการจำนวน 3 คน ประกอบด้วย และ
 หัวหน้าแผนกบำรุงรักษาบริเวณเขื่อนสิริกิติ์ผู้กำกับดูแลโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนเขื่อน
 สิริกิติ์ ภูมิภาค 1 คน และผู้ปฏิบัติงานในโครงการชีววิถีฯ 2 คน (ได้แก่ ช่างระดับ 5 และ 6 สังกัด
 แผนกบำรุงรักษาบริเวณเขื่อนสิริกิติ์) สรุปผู้ให้ข้อมูลได้ตั้งตารางรายละเอียดของผู้ให้ข้อมูลการกำหนด
 นโยบายยุทธศาสตร์และการดำเนินงาน CSR กฟผ. ต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางรายละเอียดผู้ให้ข้อมูลการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และการดำเนินงาน CSR
 กฟผ.

ระดับผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติงาน	จำนวน	ตำแหน่ง/ความรับผิดชอบ	พื้นที่
ผู้บริหารระดับสูง ผู้อำนวยการฝ่าย	3	- อดีตผู้ว่าการ กฟผ. - ผู้อำนวยการฝ่ายกลยุทธ์ความยั่งยืน - ผู้อำนวยการเขื่อนสิริกิติ์	- สำนักงาน กลาง กฟผ. - สำนักงาน กลาง กฟผ. - เขื่อนสิริกิติ์
ผู้บริหารระดับกลาง	3	- หัวหน้ากองประชาสัมพันธ์และชุมชน สัมพันธ์โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน - หัวหน้ากองแผนแม่บทและประเมินผลความ ยั่งยืน - หัวหน้ากองเดินเครื่องเขื่อนสิริกิติ์	- สำนักงาน กลาง กฟผ. - สำนักงานกลาง กฟผ. - เขื่อนสิริกิติ์
ผู้บริหารระดับต้น	2	- หัวหน้าแผนกสร้างสรรค์โครงการเพื่อสังคม - หัวหน้าแผนกประชาสัมพันธ์และชุมชน สัมพันธ์เขื่อนสิริกิติ์	- สำนักงาน กลาง กฟผ. - เขื่อนสิริกิติ์

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ระดับผู้บริหารและ ผู้ปฏิบัติงาน	จำนวน	ตำแหน่ง/ความรับผิดชอบ	พื้นที่
นักวิชาการและ คณะกรรมการด้านความ รับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ.	4	- ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารด้านการใช้ไฟฟ้า และกิจการเพื่อสังคม - เจ้าหน้าที่ประสานงาน CSR วิทยากรระดับ 9 สังกัดหน้ากองแผนแม่บทและประเมินผล ความยั่งยืน	- สำนักงาน กลาง กฟผ. - สำนักงาน กลาง กฟผ.
ระดับปฏิบัติการ	3	- วิทยากรระดับ 10 สังกัดกองโยธาเขื่อน สิริกิติ์ - หัวหน้าแผนบำรุงรักษาบริเวณเขื่อนสิริกิติ์ - อดีตหัวหน้าโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน - ผู้ปฏิบัติงานในโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนา อย่างยั่งยืน (ช่างระดับ 5 และช่างระดับ 6 จำนวน 2 คน)	- เขื่อนสิริกิติ์ - เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนสิริกิติ์
รวมทั้งสิ้น	15		

วิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการออกแบบการวิจัยเพื่อศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยแบ่งวัตถุประสงค์การศึกษาวีจยออกเป็น

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

การพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เขื่อนสิริกิติ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรม ทั้งแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment) และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) รวมถึงการศึกษาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้า

ฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ และทำการสังเคราะห์เพื่อหาค่าประกอบและตัวชี้วัดที่เหมาะสมที่จะนำมาประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เพื่อประเมินจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งได้แก่ ครวเรือินที่เข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ยังมีปัจจัยจากการดำเนินการขององค์กร หรือ กฟผ. เอง ดังนั้นในส่วนนี้จึงได้ทำการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้างกับผู้บริหารและพนักงานของ กฟผ. ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรหลักที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครวเรือินที่เข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน เป็นผู้ได้รับประโยชน์จากโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ตลอดระยะเวลา 10 ปี โดยตีกรอบระยะเวลาครวเรือินที่เข้าร่วมโครงการมีเหลือถึงปัจจุบันเพียง 59 ครวเรือิน ซึ่งต้องมีระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2562 จาก 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงงาม และบ้านท่าใหม่ รวม 59 ครวเรือิน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการให้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงโครงสร้าง ได้แก่ ผู้บริหารหลายระดับ พนักงาน และอดีตพนักงานที่ดูแลรับผิดชอบโครงการชีวิตวิถีฯ เชื้อนสิริกิติ์ รวมทั้งสิ้น 15 ราย (ดังรายละเอียดปรากฏในหน้า 71-73)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อนี้ ได้สร้างเครื่องมือจากการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่เกิดขึ้นจากดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครวเรือินที่เข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อ

การพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นแบบสอบถามปลายปิดและปลายเปิดโดยเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนและข้อมูลการเข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยสอบถามหัวหน้าครัวเรือนที่จะสามารถให้ข้อมูลได้ แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

ในตอนี่ 3 เป็นแบบวัดเป็นมาตราส่วนประเมินค่าแบบ Likert Scale เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วยตัวเลือก 5 ระดับ ได้แก่

5	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยมาก หรือไม่มีส่วนร่วมเลย

ตอนที่ 4 เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.เป็นแบบวัดเป็นมาตราส่วนประเมินค่าแบบ Likert Scale เป็นข้อคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วยตัวเลือก 5 ระดับ ได้แก่

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. จากปัจจัยระดับองค์กร ซึ่งได้ทำการสัมภาษณ์กับผู้บริหาร ทั้งผู้บริหารระดับสูง และผู้บริหารระดับพื้นที่ และพนักงานของ กฟผ. จำนวน 15 ราย (ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ให้ข้อมูลในการทำวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ดังรายละเอียดปรากฏในหน้า 71-73)ประกอบด้วย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎี แนวคิด เอกสาร ตำราทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในแต่ละตัวแปร แล้วนำมาสังเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดและตัวแปรของการวิจัย ซึ่งหมายถึงองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่เกิดขึ้นจากดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
2. สร้างข้อคำถามของแต่ละตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการวิจัย และตามองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนที่เกิดขึ้นจากดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)
3. สร้างเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์
4. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ควบคุมดุขุฎินิพนธ์ตรวจสอบแนะนำและปรับปรุงแก้ไข
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองเก็บข้อมูลจริงในพื้นที่ และนำมาปรับปรุงแก้ไข
6. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบแก้ไขความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นผู้วิจัยทำการนำมาปรับปรุงแก้ไข
7. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาชั้นตอนนี้ ดำเนินการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กลุ่มแรก คือ ครั้วเรือนที่เข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ภายใต้โครงการชีวิตดีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558-2562 ซึ่งมีจำนวน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงงาม และบ้านท่าใหม่รวม 59 ครั้วเรือน โดยได้ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาข้อมูลทั่วไปของครั้วเรือน ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. และศึกษาถึงผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ทั้งนี้ ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครั้วเรือนโดยใช้ผู้ช่วยเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับแบบสอบถามการวิจัยก่อนดำเนินการเก็บข้อมูลจริง

2. กลุ่มที่สอง คือ ผู้บริหาร ทั้งผู้บริหารระดับสูง และผู้บริหารระดับพื้นที่และปฏิบัติงานซึ่งเป็นทั้งพนักงานและอดีตพนักงานจำนวนทั้งสิ้น 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อศึกษาข้อมูลการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ลักษณะการดำเนินงาน โครงสร้างการทำงาน ลักษณะโครงการ ประเภทโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม งบประมาณ ความสอดคล้องของโครงการกับกลยุทธ์องค์กร ลักษณะการกำกับติดตาม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงาน รวมถึงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงพัฒนากลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์กรด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ใช้โปรแกรม SPSS for Windows เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือน ข้อมูลการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลระดับครัวเรือน ในการหาค่าเฉลี่ย มีการแปลผลค่าเฉลี่ยที่ได้ ดังนี้

การแปลผล

สูตรหาระดับชั้น

$$\frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนช่วง}} = \frac{5 - 1}{5} = 0.80$$

ดังนั้นระดับจึงแบ่งตามระดับดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 - 5.00	หมายความว่า	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 3.41 - 4.20	หมายความว่า	มาก
คะแนนเฉลี่ย 2.61 - 3.40	หมายความว่า	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 1.81 - 2.60	หมายความว่า	น้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 - 1.80	หมายความว่า	น้อยที่สุด

2. การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโดยใช้เครื่องมือวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) โดยวัดจากปัจจัยนำเข้า (Input) กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้นจากโครงการความ

รับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของการดำเนินงานโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จากข้อมูลคร่าวๆ เรือนผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis)

4. การวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของการดำเนินงานโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จากข้อมูลระดับองค์กรผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

วิธีการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 3 การออกแบบการวิจัยเพื่อเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยใช้การวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และจัดการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เพื่อหาผลสรุปเสนอแนะกลยุทธ์ที่เหมาะสมของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม มีวิธีการดำเนินวิจัย ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนในขั้นตอนที่ 1 และ 2 ทั้งข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นตามกรอบแนวคิด จากนั้นสังเคราะห์และเรียบเรียงถึงกรอบแนวคิด และกรอบแนวคิดและนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการจัดทำแผนงานกระบวนการทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมองค์กรประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญ รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสังเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยที่สำคัญต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. และทราบถึงผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำผลการวิจัยประกอบในการวิเคราะห์ SWOT หรือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเพื่อหาความเหมาะสมของกลยุทธ์ในการพัฒนาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

2. จัดการอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ (On-Line Small Group Discussion) ผ่านโปรแกรม Zoom เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดโควิด เพื่อสรุปความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้บริหาร และพนักงานระดับปฏิบัติการที่รับผิดชอบต่อหน่วยงานความรับผิดชอบต่อ

สังคม จำนวน 5 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและนักวิชาการและคณะกรรมการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ประกอบด้วย ผู้อำนวยการฝ่ายกลยุทธ์ความยั่งยืน ผู้อำนวยการฝ่ายบริหารด้านการใช้ไฟฟ้าและกิจการเพื่อสังคม วิศวกรระดับ 11 กับ เจ้าหน้าที่วิทยากรระดับ 7 ตัวแทนคณะกรรมการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อเสนอแนวกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)” ดำเนินการรวบรวมข้อมูลและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) เพื่อร่วมกันหาแนวทางการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนในพื้นที่ที่รับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ซึ่งผลการวิจัยนำเสนอเป็น 3 ตอน ตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

2.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

2.2 ผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

2.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษากรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ธุรกิจในการแสวงหาของโลกรที่แสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในประเทศไทย หลายๆ บริษัทมีการส่งเสริม และมีหลายภาคส่วนได้ดำเนินเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งแต่ละภาคส่วน บริษัทและองค์กรแสดงออกได้หลากหลาย แม้ไม่มีนโยบายของประเทศ แต่เป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมที่ตนเคยมีบนฐานคิดที่แตกต่างไป ไม่ว่าจะเป็นการสร้างการยอมรับต่อสังคม การมุ่งหวังช่วยเหลือสังคมในระดับรากหญ้า เพื่อการยกระดับเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยแก้ไขปัญหาทางด้านสังคม สำหรับการดำเนินงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่ผ่านมามีถือว่าเป็นหนึ่งองค์กรที่ได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมโดยมีนโยบายระดับองค์กรและมีการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการสนับสนุนโครงการต่างๆ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนผ่านโครงการที่หลากหลาย แสดงถึงเจตนาในการแก้ไขปัญหาสังคมและต้องการการยอมรับทุกภาคส่วน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงพลังงาน โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้น ที่มีหน้าที่ในการจัดหาแหล่งพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอับความต้องการตามแผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศ มีภารกิจและหน้าที่ในการจัดหาพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอับความต้องการของประชาชนให้มีความมั่นคง มีราคาที่เหมาะสมและเพียงพอต่อระบบเศรษฐกิจ เพื่อสร้างความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าของประเทศ (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2561) ซึ่งในด้านพัฒนาการด้านพลังงาน ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 แผนฉบับที่ 2 และ 3 ตามลำดับ ซึ่งเน้นการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ได้แก่ การสร้างสาธารณูปโภค การสร้างทางหลวง เป็นสิ่งจำเป็นในขณะนั้นเนื่องจากภาวะขาดแคลนไฟฟ้า กฟผ. จึงได้เร่งพัฒนาแหล่งผลิตไฟฟ้า จากสถานการณ์ความต้องการใช้ไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงได้ดำเนินการก่อสร้างหน่วยผลิตไฟฟ้า โรงไฟฟ้าและเขื่อน ในพื้นที่ภาคกลางและกระจายไปทั่วประเทศให้เพียงพอต่อความต้องการของประเทศเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่ประเทศอยู่ระหว่างการพัฒนา การสร้างปัจจัยพื้นฐานที่จะพัฒนาประเทศไปสู่อุตสาหกรรมในทุกๆ ด้าน การพัฒนาพลังงานไฟฟ้าจึงปัจจัยสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาเพื่อความเจริญของประเทศ ในอีกด้านหนึ่งก็ได้สร้างผลกระทบให้กับชุมชนและสิ่งแวดล้อม เพราะมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเพื่อสนับสนุนการพัฒนาส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมและปัญหามลพิษ มลภาวะที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมตามมา กลายเป็นปัญหาในระดับชาติที่สากลทั่วโลกใช้ความพยายามในการแก้ไขปัญหา จึงเกิดการตื่นตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ

ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในการแสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) ที่มีการเรียกร้องให้องค์กรธุรกิจร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาสังคมให้เกิดเป็นรูปธรรมในระยะยาว โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีผลกำไรมูลค่าสูงควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมและมีการแสดงผลการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสังคมและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น (Suthasinee and Swievreck, 2009) กรณีของ กฟผ. ก็เช่นกัน จากผลการดำเนินงานของ กฟผ. จึงทำให้ กฟผ. ได้แสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อการดำเนินของตนเอง ในรูปแบบต่างๆ ในกิจกรรมด้านมวลชนสัมพันธ์ การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างโรงไฟฟ้าและเขื่อน

จากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมดังกล่าวข้างต้น กฟผ. เป็นหน่วยงานหนึ่งที่น่าเอาแนวคิดนี้มาใช้เพื่อแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งจากการศึกษากรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในงานวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดกรอบแนวคิดการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2558-2562 โดยการรวบรวมจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องและทุติยภูมิ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการศึกษาปรากฏดังนี้

ข้อมูลเบื้องต้นของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

จากการศึกษาข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary research) เกี่ยวกับการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จากเอกสาร นโยบาย กฎระเบียบ แผนแม่บททางด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และรายงานประจำปี ของ กฟผ. สามารถสรุปข้อมูลเบื้องต้นขององค์กรได้ดังนี้

1. ภาพรวมในการดำเนินงาน กฟผ.

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย หรือ กฟผ. จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติ กฟผ. พ.ศ. 2511 ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม 2512 และครบรอบ 46 ปี ในปี 2558 ซึ่ง กฟผ. เป็นรัฐวิสาหกิจด้านพลังงาน สังกัดกระทรวงพลังงาน โดยมีกระทรวงการคลังเป็นผู้ถือหุ้นรายใหญ่ ดำเนินกิจการหลักในด้านการผลิต จัดให้ได้มา และจัดส่งพลังงานไฟฟ้าให้แก่ การไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามที่กฎหมายกำหนด รวมทั้งประเทศใกล้เคียง เช่น มาเลเซีย เป็นต้น รวมถึงดำเนินการต่างๆที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับพลังงานและบริการไฟฟ้า ผลิตและขายลิกไนต์หรือวัตถุดิบจากลิกไนต์ ภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ กฟผ. พ.ศ. 2511 และปรับปรุงล่าสุด พ.ศ. 2535

2. ลักษณะการประกอบธุรกิจของ กฟผ.

กฟผ. เป็นรัฐวิสาหกิจการผลิตพลังงาน ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงพลังงาน และกระทรวงการคลัง ดำเนินธุรกิจหลักในการผลิตไฟฟ้า จัดให้ได้มา และจำหน่ายพลังงานไฟฟ้า ให้แก่การไฟฟ้านครหลวง (กฟผ.) การไฟฟ้าภูมิภาค (กฟภ.) ผู้ใช้ไฟฟ้าตามกฎหมายกำหนดและประเทศใกล้เคียง พร้อมทั้งธุรกิจอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับกิจการไฟฟ้าภายใต้กรอบพระราชบัญญัติ กฟผ. ดังนี้

1) ธุรกิจเกี่ยวกับการผลิตไฟฟ้าในธุรกิจใหญ่

1.1) การผลิตไฟฟ้า

กฟผ. ผลิตไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าของ กฟผ. ซึ่งตั้งอยู่ทุกภูมิภาค ของประเทศรวมจำนวนทั้งสิ้น 5 แห่ง มีกำลังผลิตรวมทั้งสิ้น 15,130.83 เมกะวัตต์ ประกอบด้วยโรงไฟฟ้าหลายประเภทได้แก่ โรงไฟฟ้าพลังความร้อน 3 แห่ง โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วม 6 แห่ง โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน (พลังน้ำ) 27 แห่ง โรงไฟฟ้าพลังงานหมุนเวียน (ลม แสงอาทิตย์ ความร้อนใต้พิภพ) 9 แห่ง โรงไฟฟ้าดีเซล 4 แห่ง และโรงไฟฟ้าอื่นๆ 1 แห่ง

1.2) การรับซื้อไฟฟ้า

กฟผ. รับซื้อไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ 13 รายการ รวมกำลังผลิต 14,948.50 เมกะวัตต์ และผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายเล็ก รวมกำลังผลิต 9,498.30 เมกะวัตต์ รวมทั้งรับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าในประเทศเพื่อนบ้านได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) และมาเลเซีย รวมกำลังผลิต 5,72.60 เมกะวัตต์

1.3) การส่งไฟฟ้า

กฟผ. ดำเนินการจัดส่งไฟฟ้าที่ผลิตจากโรงไฟฟ้าของ กฟผ. และรับซื้อจากผู้ผลิตไฟฟ้ารายอื่นผ่านระบบส่งไฟฟ้าของ กฟผ. ซึ่งมีโครงข่ายครอบคลุมทั่วประเทศที่ระดับแรงดัน 500 กิโลโวลต์ 230 กิโลโวลต์ 115 กิโลโวลต์ และ 69 กิโลโวลต์ เพื่อจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าที่รับซื้อโดยตรงจาก กฟผ. กฟน. และ กฟภ. ซึ่งนำไปจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ผู้ใช้ไฟฟ้าในประเทศ นอกจากนี้ กฟผ. จำหน่ายไฟฟ้าให้การไฟฟ้าของประเทศเพื่อนบ้านด้วย ได้แก่ สปป.ลาว ด้วยระบบส่งไฟฟ้าแรงดัน 115 กิโลโวลต์ และ 22 กิโลโวลต์ และมาเลเซีย ด้วยระบบไฟฟ้าแรงสูงกระแสตรง (HVDC) 300 กิโลโวลต์

2) ธุรกิจอื่นๆ

2.1) ธุรกิจเกี่ยวเนื่องของ กฟผ.

กฟผ. ได้ดำเนินธุรกิจสร้างรายได้เพิ่มจากความสามารถและทรัพยากรที่มีอยู่ โดยให้บริการธุรกิจอุตสาหกรรมไฟฟ้าอย่างมีคุณภาพแก่หน่วยงานภายนอก ได้แก่ งานวิศวกรรมและก่อสร้างโรงไฟฟ้า งานเดินเครื่องและบำรุงรักษาโรงไฟฟ้าแก่กลุ่มลูกค้าโรงไฟฟ้าของ กฟผ. ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายใหญ่ (IPP) ผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนรายเล็ก (SPP) รวมถึงโรงไฟฟ้าจากอุตสาหกรรมอื่นๆ

ผลิตภัณฑ์วัตถุดิบผลิตไฟฟ้า งานบำรุงรักษาระบบส่งไฟฟ้า และงานบริการด้านธุรกิจ โทรคมนาคม และได้ขยายขอบเขตการดำเนินงานธุรกิจไปยังประเทศในภูมิภาคอาเซียนและดำเนิน ธุรกิจเดินเครื่องและบำรุงรักษาโรงไฟฟ้า กฟผ. ให้บริการงานเดินเครื่องและบำรุงรักษาโรงไฟฟ้าเช่น

2.1.1) งานเดินเครื่องและบำรุงรักษาประจำโรงไฟฟ้า (Operation and Routine-Maintenance) บริษัทชูบุราชบุรี อิเล็กทริก เซอร์วิสจำกัด (Chubu Ratchaburi Electric Services Company limited) ต่อสัญญา Operation and Maintenance Subcontractor โรงไฟฟ้าราชบุรีเพาเวอร์ ระยะเวลา 15 ปี

2.1.2) งานบำรุงรักษาโรงไฟฟ้า (Maintenance)

- งานวิศวกรรมบำรุงรักษา Generator ระยะเวลา ได้แก่ โรงไฟฟ้าในกลุ่ม บริษัท มิตรผล ไบโอ-เพาเวอร์ จำกัด ได้แก่ มิตรผล ไบโอ-เพาเวอร์ (ด่านช้าง) และมิตรผล เพาเวอร์ (ภูเขียว) ระยะเวลา 3 ปี

- งาน Net Plant Performance Test and PPA Net Capacity Test ระยะเวลา 5 ปี และงาน Power Transformer Maintenance ระยะเวลา 5 ปี ได้แก่บริษัท บีแอลซีพี เพาเวอร์ จำกัด

- งานปรับแต่งและตรวจติดตามคุณภาพน้ำหล่อเย็นให้แก่บริษัท อีแกท ไดมอนด์ เซอร์วิส จำกัด ระยะเวลา 6 ปี

- งานบำรุงรักษา GIS Switch Gear 115 กิโลโวลต์ ได้แก่ บริษัท ท่าอากาศยานไทย จำกัด ระยะเวลา 1 ปี

นอกจากนี้ กฟผ. ยังขยายตลาดงานเดินเครื่องและบำรุงรักษาโรงไฟฟ้า (Operation and Maintenance) ไปยังภูมิภาคอาเซียน เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่ระบบไฟฟ้าของประเทศไทยเนื่องจากโรงไฟฟ้างดงกล่าวได้ส่งกระแสไฟฟ้ากลับมายังประเทศไทย งานเดินเครื่องและบำรุงรักษาต่างกล่าวประกอบด้วย

- Operation and Maintenance Service Agreement บริษัท ไฟฟ้าน้ำลึก 1 จำกัด (Nam Lok1 Power Company Limited: NL1PC) สปป.ลาว ระยะเวลา 6 ปี 7 เดือน

- Operation and Maintenance Service Agreement for Nam Ngiep 1 Hydropower Project บริษัท Nam Ngiep 1 Power Company limited (NNP1PC) สปป.ลาว ระยะเวลา 15 ปี 8 เดือน

- Major Maintenance Service Agreement (MMA) โรงไฟฟ้าน้ำจิม 2 และ Operation and Maintenance Agreement for the Upgraded Nabong Substation and Transmission Line บริษัทไฟฟ้าน้ำจิม 2 จำกัด

และงานบริการด้านธุรกิจวิศวกรรม ให้บริการงานด้านวิศวกรรม ประกอบด้วย

- งานสนับสนุนด้านเทคนิคในการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อน กวางจี 1 ประเทศเวียดนาม กำลังการผลิตสุทธิ 1,320 เมกะวัตต์ ได้แก่บริษัท กฟผ.อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

- งานที่ปรึกษาให้แก่รัฐบาล สปป.ลาว ในการตรวจสอบและให้ความเห็นรายงานศึกษาความเหมาะสมการพัฒนาโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนละมาม สปป.ลาว กำลังการผลิตสุทธิ 700 เมกะวัตต์ สืบเนื่องจากที่ กฟผ. ได้มีการบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ “การศึกษาและพัฒนาโอกาสทางธุรกิจ” กับบริษัททิมคอนซัลติ้ง เอนจิเนียริง แอนด์ แมเนจเมนต์ จำกัด

- งานบริหารที่ปรึกษาทางเทคนิคให้แก่ธนาคารออมสินสำหรับโครงการโรงไฟฟ้าชีวมวลรุ่งทิวา จังหวัดสงขลา กำลังผลิต 9.9 เมกะวัตต์ ของบริษัท รุ่งทิวาไบโอเมส จำกัด

- งานตรวจสอบอุปกรณ์ Distributed Control System (DCS) โรงไฟฟ้าน้ำเทิน 1 ณ ประเทศอินเดีย ได้แก่บริษัทไฟฟ้าน้ำเทิน 1 จำกัด

- งานที่ปรึกษาวิศวกรรมและก่อสร้างโรงผลิตน้ำเย็นให้แก่บริษัท ผลิตไฟฟ้าและน้ำเย็น จำกัด จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งได้รับการต่อสัญญา ระยะเวลา 6 เดือน

- งานที่ปรึกษาวิศวกรรมควบคุมงานก่อสร้างโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมศรีราชา จังหวัดชลบุรี กำลังผลิต 4x625 เมกะวัตต์ ให้แก่บริษัทกัลฟ์ จะนะกรีน จำกัด

2.1.3) ธุรกิจจากวัตถุพลอยได้

กฟผ. มีนโยบายส่งเสริม Circular Economy โดยนำวัตถุพลอยได้จากกระบวนการผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง ที่ใช้ถ่านหินลิกไนต์เป็นเชื้อเพลิง ได้แก่ ถ้ำลอยลิกไนต์ ถ้ำหนักลิกไนต์ และยิปซัมสังเคราะห์ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยปี 2562 สามารถลดการเกิดก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ในอุตสาหกรรมคอนกรีตจากการใช้ถ้ำลอยลิกไนต์ทดแทนปูนซีเมนต์ ได้ปริมาณ 7,626 เมกะวัตต์ ยังมุ่งเน้นการพัฒนานวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์ (Product Innovation) โดยพัฒนาวัตถุพลอยได้ให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้ามากขึ้น มีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาชั้นนำในประเทศ นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เพื่อศึกษาวิจัยและพัฒนาวัตถุพลอยได้ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น

2.1.4) ธุรกิจบำรุงรักษาระบบส่ง

กฟผ. มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญด้านระบบส่งกำลังไฟฟ้าแรงสูงซึ่งครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ เพื่อส่งเสริมระบบไฟฟ้าของประเทศให้มีความมั่นคงและเชื่อถือได้ ธุรกิจโทรคมนาคม กฟผ. ได้นำทรัพยากรโครงข่ายใยแก้วนำแสงที่มีอยู่มาบริหารให้เกิดคุณค่า โดยให้บริการ

ทางด้านโทรคมนาคมภายใต้กฎระเบียบและการกำกับดูแลของคณะกรรมการกระจายเสียงกิจการมโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งได้ออกใบอนุญาตประกอบกิจการโทรคมนาคมแบบที่ 3 ได้แก่ กฟผ. โดยมีบริการต่างๆ ได้แก่การให้บริการวงจรรองส่งสัญญาณโทรคมนาคม (Domestic and International Bandwidth) และบริการเส้นใยแก้วนำแสง (Dark Fiber)

2.2) การดำเนินการงานบริษัทในเครือ

กฟผ.ได้ลงทุนประกอบธุรกิจด้านการผลิตไฟฟ้าและธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยมีบริษัทในเครือจำนวน 5 บริษัท ดังนี้

2.2.1) บริษัทย่อยและลักษณะการประกอบธุรกิจ

บริษัท ราชบุรีกรุ๊ป จำกัด (มหาชน)

กฟผ.ได้จดทะเบียนจัดตั้ง บริษัทราชบุรีกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทโฮลดิ้งโดยรายได้หลักมาจากเงินปันผลและส่วนแบ่งกำไรในบริษัท บริษัทมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 1,450 ล้านบาท หรือเทียบเท่ากับ 14,500 ล้านบาท ถือหุ้นโดย กฟผ.ในสัดส่วนร้อยละ 45 และผู้ลงทุนทั่วไปถือหุ้นในสัดส่วนร้อยละ 55

บริษัท กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด

กฟผ.ได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท กฟผ. อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด เพื่อเป็นตัวแทน กฟผ. ในการลงทุนโครงการในต่างประเทศ เพื่อจัดหาพลังงานไฟฟ้าส่งกลับเข้าประเทศไทย และเป็นการขยายโอกาสการลงทุนในธุรกิจทางด้านพลังงานไฟฟ้าและธุรกิจอื่น ที่เกี่ยวข้องกับหรือต่อเนื่องกับกิจการของ กฟผ.

ปัจจุบัน บริษัทมีโครงการที่ดำเนินการเชิงพาณิชย์ 2 โครงการคือ โครงการเหมืองถ่านหิน Adaro Indonesia ประเทศอินโดนีเซีย และโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำน้ำเงี้ยว 1 สปป.ลาว โดยมีกำลังผลิตตามสัดส่วนการถือหุ้นของบริษัท 86.7 เมกะวัตต์ และมีโครงการที่อยู่ระหว่างการพัฒนา 2 โครงการคือ โครงการไฟฟ้าพลังน้ำสาละวินตอนบน (มายตง) ประเทศเมียนมาร์และโครงการโรงไฟฟ้าพลังความร้อนถ่านหิน ประเทศเวียดนาม สัดส่วนการถือหุ้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 บริษัทมีทุนจดทะเบียนทั้งสิ้น 1,219.74 ล้านบาทหรือเท่ากับ 12,197.4 ล้านบาท ถือหุ้นโดย กฟผ.ในสัดส่วนร้อยละ 99.99

บริษัท อีแกท ไดมอนด์ เซอร์วิส จำกัด

จัดตั้งขึ้นโดยการร่วมทุนระหว่าง กฟผ. บริษัท Mitsubishi Heavy Industries, Ltd (MHI) บริษัท Mitsubishi Corporation (MC) และ บริษัท ราชบุรีกรุ๊ป จำกัด (มหาชน) (RATCH) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินธุรกิจให้บริการซ่อมชิ้นส่วน Hot Gas Path Parts ของเครื่องกังหันก๊าซครอบคลุมพื้นที่ให้บริการใน 18 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ สปป.ลาว เวียดนาม กัมพูชา บรูไน

ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ ศรีลังกา ภูฏาน เนปาล อัฟกานิสถาน และมัลดีฟส์

ในปี 2558 MHI ได้ดำเนินการโอนหุ้นทั้งหมดที่อยู่ในบริษัท อีแกท ไดมอนด์ เซอร์วิส จำกัด ให้กับบริษัท Mitsubishi Hitachi Power System, Ltd, (MHPS) เนื่องจากการปรับโครงสร้างองค์กร (Business Restructuring) ของ MHI ต่อมาในปี 2559 MHPS ได้มีการปรับโครงสร้างองค์กร โดยตั้งบริษัท Mitsubishi Hitachi Power System Pacific Pte. Ltd, (MHPS-AP) เป็นตัวแทนในการดำเนินธุรกิจของ MHPS ในเขตพื้นที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และดำเนินการโอนหุ้นที่อยู่ในบริษัท อีแกท ไดมอนด์ เซอร์วิส จำกัด ให้กับ MHPS-AP โรงงานซ่อมชิ้นส่วนของบริษัท ตั้งอยู่ที่นิคมอุตสาหกรรมนวนครจังหวัด ปทุมธานี และได้เริ่มดำเนินการเชิงพาณิชย์ เมื่อเดือน พฤษภาคม 2554 สัดส่วนการถือหุ้น ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 บริษัทจดทะเบียนทั้งสิ้น 623 ล้านหุ้น หรือเท่ากับ 623 ล้านบาท ถือหุ้นโดย กฟผ. MHPS-AP MC และ RATCH ในสัดส่วนร้อยละ 45 30 15 และ 10 ตามลำดับ

2.2.2) บริษัทร่วมและลักษณะการประกอบธุรกิจ

บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน)

กฟผ.ได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทโฮลดิ้ง รายได้หลักมาจากเงินปันผลรับในบริษัทย่อยและกิจการร่วมค้า บริษัทมุ่งเน้นประกอบธุรกิจหลักในการผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้ กฟผ. และลูกค้าในประเทศและในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ภายใต้สัญญาซื้อขายไฟฟ้าระยะยาว รวมทั้งยังครอบคลุมธุรกิจการให้บริการที่เกี่ยวข้องด้านพลังงาน

กิจการร่วมค้า บริษัท ผลิตไฟฟ้าและน้ำแข็ง จำกัด

บริษัท ผลิตไฟฟ้าและน้ำเย็น จำกัด จัดตั้งขึ้นโดยการร่วมทุนระหว่าง กฟผ. บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) (ปตท.) และการไฟฟ้าานครหลวง (กฟน.) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าและน้ำเย็นสำหรับท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ บริษัทมีกำลังผลิตไฟฟ้ารวม 945 เมกะวัตต์

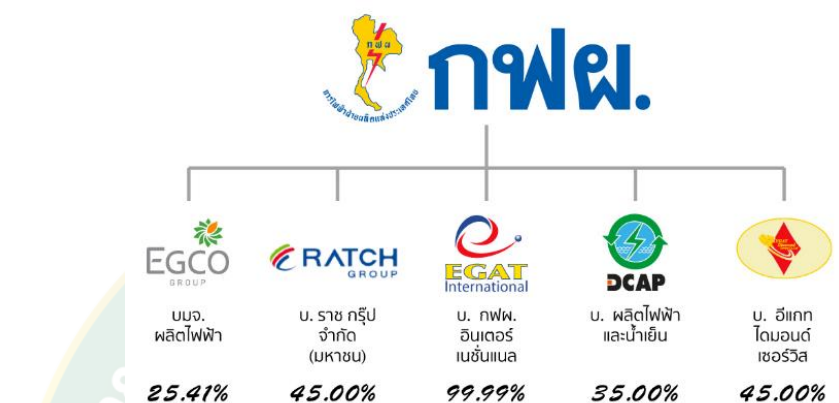
บริษัทร่วม บริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) และลักษณะการประกอบธุรกิจ

กฟผ. ได้จดทะเบียนจัดตั้งบริษัท ผลิตไฟฟ้า จำกัด (มหาชน) ดำเนินธุรกิจในรูปแบบบริษัทโฮลดิ้ง รายได้หลักมาจากเงินปันผลรับในบริษัทย่อยและกิจการร่วมค้า บริษัทมุ่งเน้นประกอบธุรกิจหลักในการผลิตและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้ กฟผ. และลูกค้าทั้งในประเทศและในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกภายใต้สัญญาซื้อขายไฟฟ้าระยะยาว รวมทั้งยังครอบคลุมธุรกิจการให้บริการที่เกี่ยวข้องด้านพลังงานโดยบริษัทได้แบ่งประเภทการลงทุนออกเป็น 2 กลุ่มธุรกิจได้แก่

(1) กลุ่มธุรกิจไฟฟ้า ซึ่งดำเนินธุรกิจไฟฟ้าทั้งในประเทศและในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

(2) กลุ่มธุรกิจพลังงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ธุรกิจให้บริการด้านพลังงาน และธุรกิจเหมืองถ่านหิน

บริษัทกำลังผลิตรวม 5,957.74 เมกะวัตต์ แบ่งเป็นกำลังผลิตในประเทศ 3,314.96 เมกะวัตต์ และกำลังผลิตจากต่างประเทศ 2,642.78 เมกะวัตต์

ภาพที่ 9 ลักษณะการประกอบธุรกิจของ กฟผ.

ที่มา: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (ม.ป.ป.)

3. โครงสร้างการจัดการองค์กร

ปัจจุบัน กฟผ. มีการบริหารงานโดยการกำกับดูแลของคณะกรรมการ กฟผ. ที่ได้รับการแต่งตั้งโดยคณะรัฐมนตรีตามพระราชบัญญัติการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย พ.ศ.2511 (พรบ.กฟผ.) ทำหน้าที่กำกับดูแลการบริหารกิจการ การตัดสินใจ การกำหนดนโยบายและกลยุทธ์ที่สำคัญของ กฟผ. ติดตามการทำงานของฝ่ายบริหาร

วิสัยทัศน์

“INNOVATE POWER SOLUTIONS FOR A BETTER LIFE”

“นวัตกรรมพลังงานไฟฟ้าเพื่อชีวิตที่ดีกว่า

ความมุ่งหมายขององค์กร

กฟผ. กำหนดวิสัยทัศน์องค์กรระหว่างปี พ.ศ.2558-2562 มุ่งมั่นที่จะนำองค์กรไปสู่ระดับสากล สร้างความมั่นคงการพลังงาน สร้างนวัตกรรมด้านพลังงานไฟฟ้า เพื่อชีวิตที่ดีกว่าควบคู่ไปกับการดูแลสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อต้องการเป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล สังคมให้ความไว้วางใจ เป็นความภาคภูมิใจในระดับประเทศ โดยกำหนดให้องค์กร เป็นเลิศในการดำเนินงานทุกด้าน ตั้งเป้า

ให้ กฟผ. (Top Quartile) เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการไฟฟ้าอื่นๆ ในโลก โดยมีเป้าหมายของการเป็นองค์กรชั้นนำรวม 5 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) Good Corporate Governance
 - เป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล
- 2) High Performance Organization
 - เป็นองค์กรที่มีการบริหารงานที่ดีมีประสิทธิภาพสูง
- 3) Operational Excellence
 - เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพการทำงานเป็นเลิศ
- 4) National Pride
 - เป็นองค์กรที่สังคมไว้วางใจและเป็นความภูมิใจของชาติ
- 5) Financial Viability
 - เป็นองค์กรที่มีฐานะการเงินมั่นคงเพียงพอต่อการขยายงาน

พันธกิจ

เป็นองค์กรหลักเพื่อรักษาความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยนวัตกรรมเพื่อความสุขของคนไทย”

ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร

“SPEED”

- S รักองค์กร (Sense of Belonging)
- P มุ่งงานผลิต (Performance Excellence)
- E เติดคุณธรรม (Ethic & Integrity)
- E นำด้านนวัตกรรม (Enthusiasm for Innovation)
- D ทำประโยชน์เพื่อสังคม (Devotion to Society)

คำว่า “SPEED” ยังมีความหมายอีกนัยหนึ่งคือ “ความเร็ว” เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนว่า กฟผ. จะดำเนินการภารกิจต่างๆ รวมถึงพัฒนาและเลือกสรรนวัตกรรมด้วยความเร็ว ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็วไม่แน่นอน ควบคุมไม่ได้ เพื่อให้รักษาความสามารถในการตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนอย่างทันท่วงที

การกำกับดูแลองค์กร

1) คณะกรรมการธรรมาภิบาล กฟผ.

มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กลยุทธ์ เป้าหมายและพิจารณาเห็นชอบแผนแม่บทด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการผู้บริหาร และพนักงาน กฟผ. รวมทั้งกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามในกิจกรรมการกำกับดูแลที่ดี และแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม และรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการ กฟผ. ทุก 6 เดือน ตามข้อบังคับ กฟผ. ฉบับที่ 360 ว่าด้วยคณะกรรมการธรรมาภิบาล กฟผ.

2) การกำกับดูแลกิจการที่ดี

กฟผ. มีระบบการกำกับดูแลและการบริหารองค์กร ให้เป็นไปตามหลักการและแนวทางการกำกับดูแลกิจการที่ดีสำหรับรัฐวิสาหกิจปี 2552 ของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายรัฐวิสาหกิจ (สคร.) โดยคณะกรรมการ กฟผ. กำหนดนโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ กฟผ. ตามประกาศ กฟผ. ที่ 11/2553 เรื่องนโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ กฟผ. ซึ่งลงนามโดยประธานกรรมการ กฟผ. เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2553 และในปี 2558 ได้มีการทบทวนนโยบายดังกล่าว ซึ่งเห็นว่ามีเหมาะสมในการนำไปปฏิบัติต่อไป

3) นโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ กฟผ.

3.1) นำหลักสำคัญในการกำกับดูแลกิจการที่ดี 6 หลักการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบต่อสังคม และหลักความคุ้มค่า มาใช้ในการบริหารภายในองค์กรอย่างเป็นธรรม

3.2) พึงกำหนดจรรยาบรรณของ กฟผ. เพื่อให้คณะกรรมการฯ ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน รวมถึงลูกจ้างทุกคน ใช้เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติควบคู่ไปกับข้อบังคับและระเบียบของ กฟผ.

3.3) การกำหนดวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ นโยบาย และแผนงานที่สำคัญของ กฟผ. พิจารณาถึงปัจจัยเสี่ยงและวางแผนแนวทางการบริหารจัดการที่มีความเหมาะสม รวมทั้งดำเนินการตามระบบการควบคุมภายในเพื่อให้มั่นใจว่าระบบบัญชีรายงานทางการเงิน และการสอบบัญชีมีความน่าเชื่อถือ

3.4) ส่งเสริมให้ผู้บริหาร ผู้ปฏิบัติงาน ปฏิบัติงานด้วยความทุ่มเทและรับผิดชอบต่อสมรรถนะหน้าที่

3.5) ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการที่ดีโดยคำนึงถึง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านรัฐ สังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ด้านผู้บริหารและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ด้านองค์กร และด้านผู้ปฏิบัติงาน

3.6) ส่งเสริมให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะเรื่องขึ้นตามความเหมาะสม เพื่อช่วยพิจารณากลับกรองงานที่มีความสำคัญอย่างรอบคอบ

3.7) ส่งเสริมให้มีการเปิดเผยข้อมูลสารสนเทศของ กฟผ. ทั้งข้อมูลทางการเงินและไม่ใช่ทางการเงินอย่างถูกต้องเชื่อถือได้ ครบถ้วน เพียงพอ สม่าเสมอ และทันเวลา เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของ กฟผ. ได้รับข้อมูลสารสนเทศอย่างเท่าเทียมกัน

3.8) คณะกรรมการ กฟผ. และผู้บริหาร ต้องเป็นผู้นำต้นแบบที่ดีด้านจริยธรรมและคุณธรรม

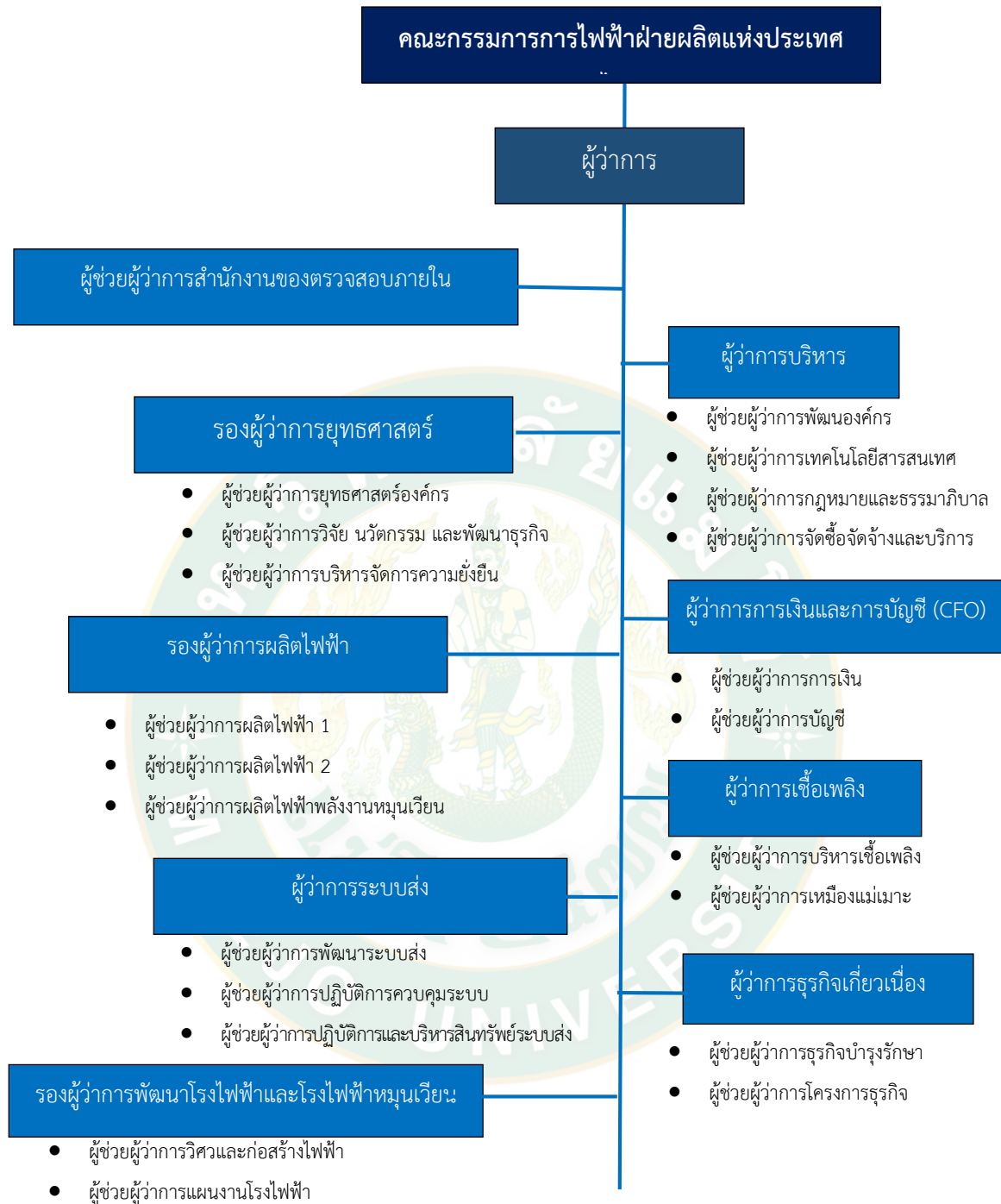
3.9) ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความทุ่มเท รับผิดชอบ และมีการจัดแบ่งบทบาทหน้าที่ระหว่างประธานคณะกรรมการ และผู้ว่าการออกจากกันอย่างชัดเจน

3.10) มีระบบและกระบวนการสรรหา และหรือการคัดเลือกบุคลากรที่จะเข้ามา รับผิดชอบในตำแหน่งบริหารที่สำคัญทุกระดับอย่างเหมาะสม โปร่งใส และเป็นธรรม

3.11) จัดให้มีการประเมินผลตนเองเพื่อใช้เป็นกรอบในการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ กฟผ.

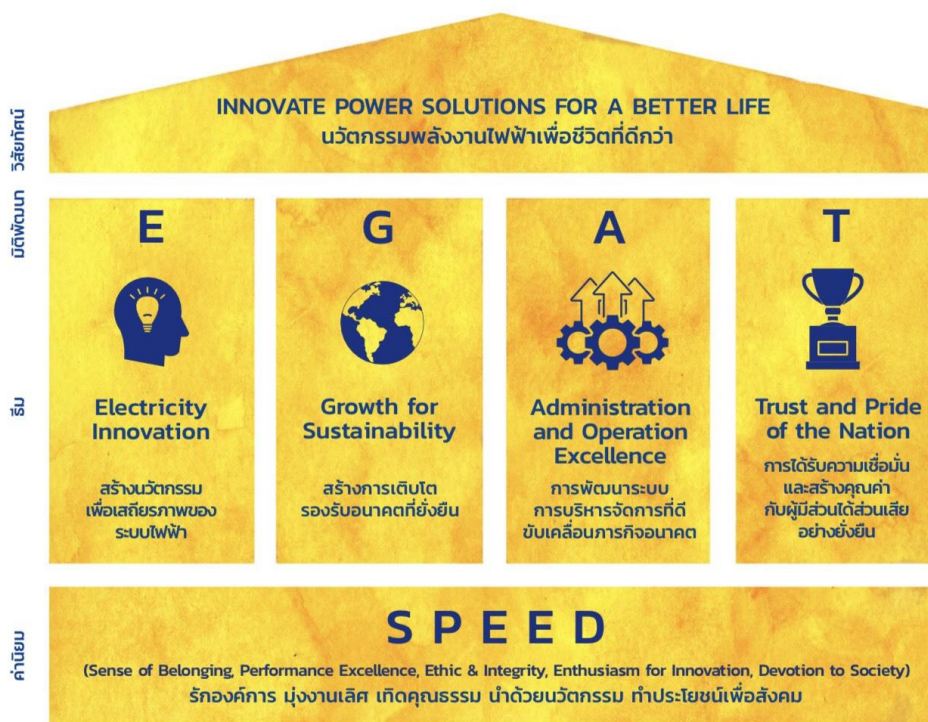
4. โครงสร้างการบริหาร

โครงสร้างการบริหารงานของ กฟผ. ในช่วงระหว่างที่ทำการศึกษาข้อมูล ปี พ.ศ. 2558-2560 มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างงานหน่วยงาน ซึ่งจากเดิมกระจายหลายสายงานระดับรองผู้ว่าการจาก 11 หน่วยงาน เหลือ 8 หน่วยงาน และรวมหลายหน่วยงานที่มีลักษณะการบริหารการทำงานใกล้เคียงกัน อยู่ในสังกัดเดียวกัน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานมากยิ่งขึ้น โดยปัจจุบัน กฟผ. มีการบริหารงานตามโครงสร้างแสดงดังภาพที่ 10

ภาพที่ 10 ผังโครงสร้างการบริหารงานของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

5. ยุทธศาสตร์การบริหารงาน

ภาพที่ 11 แผนที่ยุทธศาสตร์องค์กร

ที่มา: รายงานประจำปี 2562 กฟผ

5.1 การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ในด้านการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ผลการศึกษาจากการรวบรวมเอกสารนโยบาย ประกาศ กฎระเบียบ คำสั่งแต่งตั้งงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. พบว่า กฟผ. มีนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมที่ชัดเจนและทำมาต่อเนื่องยาวนาน (Trust and Pride of The Nation) และเป็นเอกภาพทั่วทั้งองค์กร เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) เพื่อสร้างนวัตกรรมพลังงานไฟฟ้าเพื่อชีวิตที่ดีกว่า (INNOVATE POWER SOLUTIONS FOR A BETTER LIFE) นอกจากภารกิจหลักในการดูแลเสถียรภาพ ความมั่นคงและเชื่อถือได้ของระบบไฟฟ้า ที่ส่งผลสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ การดำเนินงานที่ควบคู่กับสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ ที่ผ่านมามาจนถึงปัจจุบัน ยาวนานถึงครึ่งศตวรรษ

5.2 โครงสร้างการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

การนำนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่การปฏิบัติ นอกจากหน่วยงานหลักในการดูแลรับผิดชอบงานด้านสังคมแล้ว มีการกำหนดโครงสร้างหน้าที่และหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างเหมาะสมทั่วทุกพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบการทำงานของ กฟผ. ทั่วประเทศไทย จากผังโครงสร้างองค์กรที่มีการปรับหน่วยงานในการกำกับดูแลฝ่ายต่างๆ ใน กฟผ. โดยเฉพาะงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรองผู้ว่าการยุทธศาสตร์ และผู้ช่วยผู้ว่าการบริการจัดการความยั่งยืน เป็นผู้ขับเคลื่อนหลักในงาน ซึ่งมีหน่วยงานระดับฝ่ายหลักในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ฝ่ายกลยุทธ์ความยั่งยืน ฝ่ายบริหารด้านการใช้ไฟฟ้าและกิจการเพื่อสังคม ฝ่ายสื่อสารและประชาสัมพันธ์องค์กร มีหน้าที่หลักในการบริหารงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับองค์กร ในการนำนโยบายการทำประโยชน์เพื่อสังคม ดูแลชุมชนและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปกับการสร้างความมั่นคงและนวัตกรรมด้านพลังงานไฟฟ้า กฟผ. ต้องได้รับความเชื่อมั่นและสร้างคุณค่ากับสังคมอย่างยั่งยืนตามแผนยุทธศาสตร์ ซึ่งนโยบายได้ถูกผลักดันจากหน่วยงานดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในทุกๆ พื้นที่ของ กฟผ. รวมทั้งกำกับติดตามการดำเนินงาน ประเมินผล และสื่อสารให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

กฟผ. ได้กำหนดแผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร มีระยะเวลา 10 ปี เป็นกรอบหลักการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และถ่ายทอดแตกต่างกันในแต่ละสายงานในระดับรองผู้ว่าการแต่ละด้าน เนื่องจากภารกิจที่แตกต่างกัน โดยแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม กฟผ.ปี 2559-2569 มีความมุ่งมั่นในการดำเนินการด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างจริงจัง โดยมีภารกิจในการดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการของการดำเนินงาน สอดคล้องตามมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดเป็นนโยบายขององค์กร (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2564) ดังนี้

1. ส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในทุกกระบวนการของการดำเนินงาน (CSR In Process) ด้วยการพัฒนาระบบผลิตและส่งไฟฟ้าอย่างมีคุณภาพ เชื่อถือได้ ในราคาที่เหมาะสม เป็นธรรม รวมทั้งบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ
2. บริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีคุณธรรม และรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วนควบคู่ไปกับการพัฒนาประสิทธิภาพและสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กร
3. ให้ความสำคัญเรื่องสิทธิมนุษยชน และแรงงาน ด้วยการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเสมอภาค
4. เป็นองค์กรที่เอื้ออาทรต่อสังคม ให้ความสำคัญกับ ชุมชน ในพื้นที่รอบโรงไฟฟ้า และพื้นที่พัฒนาโรงไฟฟ้าใหม่ โดยใช้แนวทางการมีส่วนร่วม คำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคม และ ชุมชน

5. สร้างเครือข่ายให้เกิดการประสานความร่วมมือระหว่าง กฟผ. เพื่อสร้างสรรค์กับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ประโยชน์ต่อประเทศชาติและสังคมอย่างยั่งยืน

6. สร้างวัฒนธรรมองค์การด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ให้เกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับ และสนับสนุนงานจิตอาสา

7. บริหารจัดการงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแบบบูรณาการ โดยให้เกิดความเชื่อมโยงจากทุกสายงาน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

ต่อมาปี 2553 กฟผ. มีประกาศ ที่ 29/2553 เรื่องนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งได้ใช้มาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

การดำเนินงานการลดก๊าซเรือนกระจก

กฟผ. ตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและการลดก๊าซเรือนกระจก รวมถึงสนับสนุนส่งเสริมการบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจกอย่างมีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่จะลดปริมาณก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานลงร้อยละ 7-20 ตลอดจนเป็นการขับเคลื่อนองค์การสู่การเป็นสังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) ภายใต้นโยบายการดำเนินงานลดก๊าซเรือนกระจกของ กฟผ. ดังนี้

1. ส่งเสริมเทคโนโลยีการผลิตไฟฟ้าที่สะอาด และมีประสิทธิภาพสูงในการปรับปรุงและพัฒนาโรงไฟฟ้า
2. ดำเนินแผนการลดก๊าซเรือนกระจกของ กฟผ. ทั้งทั้งองค์กร ใหญ่เข้าสู่ระดับการลดก๊าซเรือนกระจกอย่างเหมาะสมในภาคพลังงานของประเทศ
3. ส่งเสริมการใช้ผลิตภัณฑ์และบริการที่ประหยัดพลังงาน และลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการใช้พลังงานอย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพ
4. สนับสนุนการวิจัยพัฒนา เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการลดก๊าซเรือนกระจกและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

หัวข้อหลักที่ 1 การกำกับดูแลองค์กร/ธรรมาภิบาล (Organizational Governance)

กฟผ. ได้มีการทบทวนวิสัยทัศน์ “ องค์กรชั้นนำในกิจการไฟฟ้าในระดับสากล ” ซึ่งเป้าหมายหนึ่งของการเป็นองค์กรชั้นนำ คือ เป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในเรื่องของการกำกับดูแลที่ดี (Good Corporate Governance) ยกตัวอย่างได้ดังนี้

- การแต่งตั้งคณะกรรมการธรรมาภิบาล กฟผ.: เพื่อทำหน้าที่ คือ กำหนดนโยบาย กลยุทธ์ เป้าหมายและแผนการดำเนินงานด้านการกำกับดูแลกิจการที่ดี ที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม และสอดคล้องกับการดำเนินงานของ กฟผ. รวมถึงส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ ผู้บริหาร และพนักงาน กฟผ. ในกิจกรรมการกำกับดูแลกิจการที่ดี และกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

ตลอดจนการกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติงานตามนโยบายและแผนงานการกำกับดูแลกิจการที่ดี และแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

- การจัดทำแผนแม่บทการกำกับดูแลกิจการที่ดี ของ กฟผ. ปี 2555-2559: เพื่อให้ กฟผ. มีทิศทางในการกำกับดูแลที่ดี โดยยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นแนวทางในการดำเนินงาน ทำให้ กฟผ. ได้รับการยอมรับจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าเป็นองค์กรที่ปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล แผนดังกล่าวประกอบด้วย 6 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างจิตสำนึกให้บุคลากรทุกระดับปฏิบัติปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 2 ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติของ กฟผ. ที่ส่งเสริมให้เกิดการกำกับดูแลกิจการที่ดีในองค์กร ยุทธศาสตร์ที่ 3 เพิ่มความเข้มแข็งด้านการสื่อสารและการประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เกิดความเข้าใจและรับรู้การปฏิบัติตามหลักธรรมาภิบาลของ กฟผ. ยุทธศาสตร์ที่ 4 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ กฟผ. ยุทธศาสตร์ที่ 5 ใส่ใจในความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง และยุทธศาสตร์ที่ 6 การเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่โปร่งใสให้เกิดขึ้นใน กฟผ. จากยุทธศาสตร์ทั้ง 6 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย 18 แผนงาน 49 กิจกรรม

- การว่าจ้างที่ปรึกษาสำรวจการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ใน กฟผ. เมื่อปี 2557: ว่าจ้างที่ปรึกษา เพื่อติดตามประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผนแม่บทการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ กฟผ. เปรียบเทียบกับ ปี 2553 และปรับปรุงการดำเนินงานตามแผนงานการกำกับดูแลกิจการที่ดีของ กฟผ. กลุ่มเป้าหมายของการสำรวจ ได้แก่ ลูกค้าหลัก - คู่ค้า หน่วยงานภาครัฐและภาคการเมือง ภาคประชาสังคมและประชาชน รวมถึงผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. ซึ่งการเปรียบเทียบผลการสำรวจระหว่างปี 2553-2557 พบว่าคะแนนธรรมาภิบาลของ กฟผ. ในปี 2557 (3.54 คะแนน) สูงกว่าปี 2553 (3.48 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 1.72 ภาคการเมือง ประชาชน และกลุ่มลูกค้า-คู่ค้า ให้คะแนนธรรมาภิบาลในภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ทั้งในปี 2553 และปี 2557 โดยผลการสำรวจปี 2557 มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าปี 2553 ทั้ง 3 กลุ่มเป้าหมาย ภาคราชการ/ภาคการเมือง ให้คะแนนธรรมาภิบาลเฉลี่ยปี 2557 เพิ่มสูงกว่า 2553 คิดเป็นร้อยละ 6 ส่วนภาคประชาสังคมให้คะแนนเฉลี่ยธรรมาภิบาลแก่ กฟผ. ปี 2557 ลดลงกว่าปี 2553 สืบเนื่องมาจาก กฟผ. มีแผนการดำเนินงานก่อสร้างโรงไฟฟ้าในช่วงปี 2553-2558 หลายแหล่ง ซึ่งแต่ละโครงการมีการคัดค้านจากภาคประชาสังคม

จากการดำเนินงานด้านการกำกับดูแลที่ดีที่ผ่านมา ส่งผลให้ กฟผ. ได้รับมอบรางวัลองค์กรโปร่งใสประจำปี 2556 จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) รางวัลนี้เป็นรางวัลที่มีเกียรติ สามารถบรรลุลวิสัยทัศน์ ของ กฟผ. ได้ถึง 2 ข้อ ได้แก่ 1) การเป็นองค์กรที่มีธรรมาภิบาล และ 2) การเป็นองค์กรที่สังคมไว้วางใจและเป็นความภาคภูมิใจของชาติ

- การบูรณาการงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นไปตามแนวทางมาตรฐาน ISO 26000 ในทุกสายงานและการจัดทำแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม กฟผ. ฉบับต่างๆ: มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจการประยุกต์ใช้มาตรฐาน ISO 26000 ให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ.ทุกระดับ โดยผ่านการประชุมเชิงปฏิบัติการ และ Workshop อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการผลักดันการตั้งเป็นคณะทำงานชุดต่างๆ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ของ กฟผ. ได้แก่

- คณะกรรมการบริหารงานสื่อสารองค์กรและความรับผิดชอบต่อสังคม (คบสอ.) มีรองผู้ว่าการสังคม (รวค.) เป็นประธาน

- คณะทำงานดำเนินกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (ทคส.) มีผู้ช่วยผู้ว่าการกิจการสังคม (ชคส.) เป็นประธาน

- คณะทำงานดำเนินงานและทบทวนความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐานสากล ISO 26000 (คตทส.) มีผู้อำนวยการฝ่ายสังคม (อกค.) เป็นประธาน

นอกจากนี้ทุกสายงานยังมีการทบทวนสถานภาพองค์กรโดยละเอียด และทวนสอบผลการดำเนินความรับผิดชอบต่อสังคมพร้อมปรับปรุงให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล ทำให้รูปแบบของการวิเคราะห์จัดทำแผนงานมีความเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และมาตรฐาน ISO 26000 มากขึ้น

ทั้งนี้ กฟผ. ได้จัดทำแผนปฏิบัติการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมภายใต้สายงานต่างๆ 10 สายงานรวม 53 แผนงาน โดยแบ่งตามยุทธศาสตร์ความรับผิดชอบต่อสังคม 5 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย ยุทธศาสตร์ที่ 1 เสริมสร้างความยั่งยืนของพลังงานไฟฟ้า คือ มุ่งเน้นการส่งเสริมการใช้พลังงานอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ การพัฒนาโรงไฟฟ้าหมุนเวียน และการพัฒนาโรงไฟฟ้าชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมศักยภาพชุมชนอย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ 4 สร้างองค์ความรู้นำไปสู่การต่อยอด/ถ่ายทอดสู่ชุมชนและประชาชน และยุทธศาสตร์ที่ 5 บูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐานสากล

หัวข้อหลักที่ 2 สิทธิมนุษยชน (Human-Rights)

1) การตรวจสอบและประเมินสถานะขององค์กร

กฟผ. ได้กำหนดนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนขององค์กร ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกันในหลายด้านด้วยกัน ได้แก่วัฒนธรรมองค์กร “รักองค์กร มุ่งงานเลิศ เทิดคุณธรรม” ค่านิยมองค์กร FIRM-C ให้ผู้ปฏิบัติงานยึดถือปฏิบัติเพื่อพัฒนาไปสู่วัฒนธรรมองค์กร และเป็นเอกลักษณ์เฉพาะคน กฟผ. ในการนำไปสู่องค์กรชั้นนำในกิจการไฟฟ้าสากล จรรยาบรรณในการดำเนินงานของ กฟผ. เพื่อเป็นมาตรฐานการดำเนินงานโดยเชื่อมั่นว่าจะสร้างคุณค่าระยะยาวให้แก่องค์กรอย่างมั่นคงยั่งยืน

รวมทั้งประกาศ กฟผ. เรื่องนโยบายทรัพยากรมนุษย์ กฟผ. เพื่อให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของ กฟผ. ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทั้งทั้งองค์กร โดยมีหลักสำคัญที่ว่า กฟผ. ถือว่าบุคลากรเป็นทรัพยากรสำคัญและมีคุณค่ายิ่งต่อความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของ กฟผ.

2) สถานการณ์ความเสี่ยงของสิทธิมนุษยชน

ในเรื่อง กฟผ. มีกำหนดข้อบังคับ กฟผ. ฉบับที่ 347 ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของ คณะกรรมการกฟผ. ฝ่ายบริหาร และผู้ปฏิบัติงาน ในส่วนมาตรฐานทางจริยธรรมของ กฟผ. เรื่องการ ปฏิบัติตามระบอบประชาธิปไตย โดยการไม่ใช้ตำแหน่งหน้าที่สนับสนุนและดำเนินกิจกรรมอันเป็น การฝักใฝ่พรรคการเมืองหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอำนาจทางการเมือง พึงสนับสนุนการมีส่วนร่วม ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย สนับสนุนให้ไปใช้สิทธิทางการเมือง การมีส่วนร่วมในการ บริหารองค์กร และในส่วนข้อพึงปฏิบัติ

การใช้สิทธิทางการเมืองมีสิทธิเสรีภาพทางการเมืองตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนด เช่น การลงคะแนนเลือกตั้งเรื่องการดำเนินงานที่อาจส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติชุมชนท้องถิ่น วัฒนธรรม กฟผ. มีนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมและการดำเนินการโครงการ สำคัญๆ ได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ในการดำเนินงานของ กฟผ. ด้วยการ สานสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียในรูปแบบต่างๆ เช่นการสานเสวนา การเป็นเวทีรับฟังความคิดเห็น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อขออนุมัติการก่อสร้างโครงการต่างๆ (EIA) สำหรับการจ้างงาน กฟผ. ได้มีการปฏิบัติตามกฎหมายแรงงาน โดยไม่มีการจ้างแรงงานที่อายุต่ำกว่า 18 ปีเข้าทำงาน

นอกจากนี้มีการกำหนดแนวทางป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันในการปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความ เข้าใจกับผู้ปฏิบัติงานหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ ที่มีโอกาสสร้างผลประโยชน์ส่วนตัวต่อตนเองหรือพวก พ้อง จนส่งผลกระทบต่อความตั้งใจเพื่อประโยชน์ขององค์กร ซึ่งได้มีการระบุไว้ในจริยธรรมองค์กร หัวข้อการขัดกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนบุคคล และประโยชน์ส่วนรวม และมีการระบุไว้ในข้อบังคับ กฟผ. ว่าด้วยประมวลจริยธรรมของคณะกรรมการ กฟผ. ฝ่ายบริหาร และผู้ปฏิบัติงาน ข้อพึงปฏิบัติ ตน ข้อที่ 10 การให้และรับของขวัญ ให้หลีกเลี่ยงการให้หรือรับของขวัญทั้งทรัพย์สินและสิ่งของ หรือ ผลประโยชน์ใดๆ ระหว่างผู้บังคับบัญชา และผู้ใต้บังคับบัญชา รวมทั้งจากบุคคลอื่นหรือหน่วยงานที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของ กฟผ. อันจะมีผลต่อการตัดสินใจตามอำนาจหน้าที่ ข้อบังคับฯ ได้ มีการกำหนดการปฏิบัติ และระบบการบังคับใช้ รวมถึงขั้นตอนการลงโทษไว้อีกด้วย

3) การหลีกเลี่ยงการร่วมกระทำผิด

กฟผ. สนองนโยบายของภาครัฐ โดยผู้บริหาร กฟผ. กำหนดนโยบายการกำกับดูแลกิจการที่ดี ของกฟผ. ตามคู่มือการกำกับดูแลกิจการที่ดีของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ประกอบด้วย

หลักนิติธรรมหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานปฏิบัติตามระเบียบ ข้อกำหนด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

4) การแก้ไขปัญหาจากการเรียกร้องความเป็นธรรม

กฟผ. ได้จัดตั้งระบบจัดการข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียน เพื่อใช้เป็นระบบกลางสำหรับรับข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียนต่างๆ จาก พนักงาน และ บุคคลภายนอก กฟผ. เพื่อให้การจัดการข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียนมีสถานภาพที่เป็นภาพรวมของ กฟผ. และสามารถรองรับกับมาตรฐานของ ระบบประเมินคุณภาพรัฐวิสาหกิจ(State Enterprise Appraisal:SEPA)

นอกจากนี้ กฟผ. ได้กำหนดคนกลางเพื่อการสานเสวนาและไกล่เกลี่ย ให้มีข้อตกลงร่วมเพื่อการเจรจาต่อรองระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน โดยรูปแบบของคณะกรรมการต่างๆ ได้แก่ คณะกรรมการประสานความเข้าใจภายในองค์กร มีบทบาทหน้าที่ในการประสานงาน และแลกเปลี่ยนข้อมูลที่มีผลกระทบต่อองค์กร อีกทั้งรวบรวมความเห็นของผู้ปฏิบัติงานเพื่อเสนอแก่ฝ่ายบริหาร คณะกรรมการกิจการสัมพันธ์ ของกฟผ. มีหน้าที่พิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับเรื่องระเบียบ ข้อบังคับ การปรับปรุงสภาพการจ้าง และสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของผู้ปฏิบัติงาน และคณะกรรมการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน สำนักงานใหญ่ มีหน้าที่ในการพิจารณานโยบาย และแผนงานด้านความปลอดภัยในการทำงาน เพื่อป้องกันและลดการเกิดอุบัติเหตุ การประสบอันตราย การเจ็บป่วย อีกทั้งสนับสนุนกิจกรรมด้านความปลอดภัยอื่นๆ

5) การเลือกปฏิบัติและกลุ่มผู้ที่ต้องได้รับการดูแลเป็นพิเศษ

กรณีแรงงานสตรี กฟผ. อ้างถึงประกาศคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่อง มาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการจ้างในรัฐวิสาหกิจ (พ.ศ. 2549) ซึ่งประกาศฉบับนี้เปรียบเสมือนเป็นกฎหมายคุ้มครองแรงงานของลูกจ้างในภาครัฐวิสาหกิจ ประกอบด้วย 10 เรื่อง สาระสำคัญนั้นได้มีการกำหนดเรื่องการให้แรงงานหญิงไว้ในข้อที่ 21-27 ซึ่งเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์ทั่วไปในการทำงานของลูกจ้างที่เป็นผู้หญิงครอบคลุมในเรื่องประเภทของงาน ช่วงเวลาที่ห้ามทำงาน ประเภทงาน และช่วงเวลาที่ห้ามของลูกจ้างผู้หญิงมีครรภ์ สิทธิในการลาคลอด และการห้ามเลิกจ้างเพราะเหตุมีครรภ์ กฟผ. ให้ความสำคัญแก่ผู้ปฏิบัติงาน และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยไม่เลือกปฏิบัติต่อผู้ใดผู้หนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง เพื่อป้องกันลูกจ้างของตนมีการล่วงละเมิดทางเพศ และการแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบใดๆ กฟผ. ได้มีการกำหนดอยู่ในจรรยาบรรณการปฏิบัติงานโดยเฉพาะผู้บริหารในข้อที่ 6 การให้ความเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง และไม่มีพฤติกรรมที่เป็นการคุกคามทางเพศ

6) สิทธิการเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

กฟผ.ได้จัดช่องทางในการรับฟังความคิดเห็นทั้งจากภายในและภายนอกไว้ผ่านระบบจัดการข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียน ที่ URL: <http://cmc-center.egat.co.th/> เพื่อให้การจัดการข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียนมีสถานภาพที่เป็นภาพรวมของ กฟผ. และอีกช่องทางหนึ่ง ระบบบริการข้อมูล กฟผ. 1416 ซึ่งประชาชนสามารถร้องเรียนหรือแนะนำการให้บริการได้

7) สิทธิทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

การดำเนินกิจการของ กฟผ. ภายใต้ภารกิจหลักการผลิตกระแสไฟฟ้าเพื่อให้บริการประชาชน ซึ่งกระบวนการผลิตกระแส ระบบสายส่งไฟฟ้าแรงสูงย่อมส่งผลกระทบต่อทางสังคม กฟผ. ได้มีการตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม รอบๆ โรงไฟฟ้าพลังความร้อนร่วมของ กฟผ. จำนวน 12 แห่ง นอกจากนี้ โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าใหม่ทุกโครงการ กฟผ. มีการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) และคุณภาพสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ (EHIA) โครงการใหม่ เช่น โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าจะนะ ชุดที่ 2 โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าวังน้อย

ชุดที่ 4 โครงการพัฒนาโรงไฟฟ้าพระนครเหนือ ชุดที่ 2 โรงไฟฟ้า เขต เขื่อนบริเวณพื้นที่สำนักงานในส่วนกลาง และภูมิภาค กฟผ. ได้มีการดูแลและให้การสนับสนุนกิจกรรมของชุมชน การให้ความช่วยเหลือทางด้านการประกอบอาชีพ การเกษตร การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และอุตสาหกรรมครัวเรือนของชุมชน ที่มีการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่การก่อสร้างโรงไฟฟ้าแล้วเสร็จ จนถึงปัจจุบัน และจะต้องดำเนินการต่อเนื่องต่อไปอีกในอนาคต จนถือได้ว่าเป็นงานสำคัญส่วนหนึ่งที่ควบคู่กับการผลิตกระแสไฟฟ้า

8) สิทธิขั้นพื้นฐานในการทำงาน

กฟผ. เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานมีเสรีภาพในการรวมกลุ่ม มีการจัดตั้งสหภาพแรงงานแสดงถึงสิทธิในการเข้าร่วมกลุ่ม มีการเจรจาต่อรอง ให้เห็นถึงความต้องการที่มีจากผู้ปฏิบัติงาน การเข้าร่วมในคณะกรรมการเพื่อมีบทบาทให้คำแนะนำและแสดงความคิดเห็นในการกำกับดูแลกิจการ นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งชมรมต่างๆ ที่ กฟผ. ให้การสนับสนุนการปฏิบัติด้านแรงงานที่ไม่ขัดต่อกฎหมายแรงงาน แรงงานเด็ก สำหรับการเลื่อนตำแหน่ง การขึ้นเงินเดือน การจ่ายเงินค่าพิเศษ มีกฎเกณฑ์ที่ชัดเจน โดยยึดหลักขีดความสามารถในการทำงาน และไม่แบ่งแยกเพศ เชื้อชาติ ศาสนา หรือวัฒนธรรม พร้อมมีการจัดการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมให้กับผู้ปฏิบัติงานทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติ

หัวข้อหลักที่ 3 การปฏิบัติด้านแรงงาน

1) การจ้างงานและความสัมพันธ์ในการจ้างงาน

กฟผ. ได้ดำเนินการด้านแรงงานสัมพันธ์ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติแรงงานรัฐวิสาหกิจ พ.ศ.2543 ประกาศคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการจ้าง ในรัฐวิสาหกิจ และกฎหมายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง จัดให้มีสภาพการจ้างงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง กำหนด วันและเวลาทำงานวันหยุด สวัสดิการต่างๆ เช่น ค่ารักษาพยาบาล เงินช่วยเหลือการศึกษาบุตร เงินช่วยเหลือค่าทำศพ เป็นต้นการกำหนดนโยบายสำคัญเรื่องแรงงานสัมพันธ์ภายใน กฟผ. มีกิจกรรม ต่างๆ ที่สนับสนุน เช่น การศึกษาวิเคราะห์งานด้านแรงงานสัมพันธ์ของ กฟผ. ในปัจจุบัน การ ประสานงานและให้ความรู้ด้านแรงงานสัมพันธ์แก่ผู้บริหารและปฏิบัติงานทั่วไป การจัดทำคู่มือด้าน แรงงานสัมพันธ์

ทั้งนี้ แนวทางปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการโดยไม่เลือกปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ทุกเชื้อชาติ ทุกสีผิวและทุกเพศ เข้าร่วมงานกับ กฟผ. เพื่อความเป็นธรรมในการจ้างงาน ความก้าวหน้าทาง สายอาชีพ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อการเลื่อนตำแหน่ง การปรับขึ้นเงินเดือน การจ่ายเงิน พิเศษ ตามขีดความสามารถในการทำงาน

2) สภาพการจ้างงานและการคุ้มครองทางสังคม

กฟผ. ได้กำหนดค่าจ้าง ค่าตอบแทน และสวัสดิการ อย่างเป็นธรรม และเหมาะสม เพื่อ เสริมสร้างความมั่นคงขวัญกำลังใจ และพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีให้ผู้ปฏิบัติงาน ดังนี้

- การกำหนดอัตราค่าจ้างขั้นต่ำสำหรับ ลูกจ้าง กฟผ. ทั่วประเทศตามประกาศ คณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์เรื่องมาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการจ้างในรัฐวิสาหกิจ และ ประกาศกรรมการค่าจ้าง เรื่องอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ

- อัตราแรกเข้าทำงานของผู้ปฏิบัติงานที่เข้าทำงานตามคุณวุฒิ โดยกำหนดเป็นช่วงมี อัตราขั้นต่ำและขั้นสูง ซึ่งเป็นอัตราที่สามารถแข่งขันได้ในธุรกิจใกล้เคียง

- สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ตามกฎหมาย ได้แก่สวัสดิการและสิทธิประโยชน์ประเภท ที่ กฟผ.จะต้องจัดให้มีตามกฎหมาย ตามประกาศคณะกรรมการแรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ เรื่อง มาตรฐานขั้นต่ำของสภาพการจ้างในรัฐวิสาหกิจและตามบทบัญญัติของกฎหมายอื่นที่กำหนดไว้เป็น การเฉพาะ

- สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่นที่ กฟผ. จัดให้เพิ่มเติม ได้แก่สวัสดิการและสิทธิ ประโยชน์ประเภทที่ กฟผ. กำหนดเพิ่มเติมตามประเภทลักษณะงานของ กฟผ. หรือตามความ เหมาะสมเพื่อให้เป็นแรงจูงใจ นอกเหนือจากสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ที่ผู้ปฏิบัติงานมีสิทธิได้รับ ตามกฎหมาย เช่น เงินเพิ่มตามลักษณะงาน การให้กู้เงินกรณีจำเป็น เป็นต้น

3) สังคมเสวนา

สหภาพแรงงานรัฐวิสาหกิจของ กฟผ. แสดงให้เห็นถึงการยอมรับความสำคัญโครงสร้างการเจรจาต่อรอง เคารพสิทธิในการจัดตั้งหรือรวมกลุ่มของลูกจ้าง สนับสนุนการคุ้มครองผลประโยชน์เกี่ยวกับสภาพการจ้างของผู้ปฏิบัติงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการและการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ที่มาจากตัวแทนของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้การส่งเสริมการรวมกลุ่มของลูกจ้าง โดยให้การสนับสนุนการจัดตั้งชมรมต่างๆ จัดหาสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

4) สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน

กฟผ. ได้กำหนดนโยบายด้านความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน โดยนำเกณฑ์ขั้นต่ำของมาตรฐานทางกฎหมาย และมาตรฐานระบบการบริหารจัดการด้านความปลอดภัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานมาให้หน่วยงานต่างๆ

- ระบบการบริหารงานเพื่อควบคุมความสูญเสีย (Loss Control Management:LCM)
- มาตรฐานระบบการบริหารจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงานมอก.18000 ด้านการจัดทำมาตรฐานการจัดการความปลอดภัย อาชีวอนามัย และสภาพแวดล้อมในการทำงาน กฟผ. ดำเนินการภายใต้แผนแม่บทด้านความปลอดภัยฯ ฉบับปี พ.ศ. 2555-2559 และใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยฯ ทั้งองค์กรนำไปประยุกต์ใช้กับทุกหน่วยงาน สอดคล้องกับระบบประเมินคุณภาพรัฐวิสาหกิจ เป็นการสร้างรากฐานวัฒนธรรมความปลอดภัยอย่างยั่งยืน งานวิศวกรรมความปลอดภัย กฟผ. จัดให้มีการฝึกซ้อมดับเพลิงและอพยพหนีไฟ และฝึกซ้อมแผนรับเหตุฉุกเฉินต่างๆ เช่น แผนรับเหตุฉุกเฉินกรณีอุบัติเหตุทางน้ำ กรณีการก่อการร้าย หรือกรณีสารเคมีรั่วไหลในหน่วยงาน โรงไฟฟ้า เขื่อน เขื่อน และสถานประกอบการต่างๆ ของ กฟผ. รวมทั้งจัดการฝึกอบรมด้านการป้องกันและระงับอัคคีภัย ทั้งหลักสูตรเบื้องต้นและก้าวหน้าให้กับผู้ปฏิบัติงานอีกด้วยการจัดทำแผนงานเพื่อรองรับยุทธศาสตร์ด้านความปลอดภัย โดยมุ่งเน้นการป้องกันและลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดความสูญเสียและผลกระทบต่อชุมชน เช่น แผนพัฒนาการตรวจสอบ ทดสอบ บำรุงรักษาระบบและอุปกรณ์ตามมาตรฐานการป้องกันอัคคีภัย แผนพัฒนาการตรวจสอบแหล่งความร้อนและเชื้อเพลิง แผนประเมินและตรวจสอบความเสี่ยงของโรงไฟฟ้าได้ด้านวิศวกรรม และแผนกำหนดมาตรฐานเกณฑ์การออกแบบเพื่อป้องกันและระงับอัคคีภัย

5) การพัฒนาบุคลากรและการฝึกอบรมในสถานที่ปฏิบัติงาน

กฟผ. ให้ความสำคัญการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องโดยมีนโยบายการพัฒนาบุคลากรให้ครอบคลุมทุกระดับและตำแหน่ง ทั้งด้านเทคนิค ด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพ

ชีวิต โดยได้ออกแบบหลักสูตรพัฒนาบุคลากรให้สอดคล้องกับการเพิ่มสมรรถนะความสามารถในการปฏิบัติงานของบุคลากรในทุกกระดับ ให้ตอบสนองต่อวิสัยทัศน์ ภารกิจ ค่านิยมหลัก และทิศทางยุทธศาสตร์ของ กฟผ. รวมทั้งให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติงาน เน้นย้ำถึงความรับผิดชอบและบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับธรรมาภิบาล และการกำกับดูแลกิจการที่ดี จรรยาบรรณ และจริยธรรมในหลักสูตรสำหรับพัฒนาในทุกกระดับ โดยผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การจัดอบรมภายใน การสอนงาน การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลการฝึกปฏิบัติงานจริง และการหมุนเวียนงาน เป็นต้น รวมทั้งมีระบบสำหรับประเมินผลและติดตามผลการฝึกอบรมพัฒนา

หัวข้อหลักที่ 4 สิ่งแวดล้อม

1) การป้องกันมลพิษ

กฟผ. ตระหนักและให้ความสำคัญกับการดำเนินการป้องกันและควบคุมผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากการดำเนินงาน ทั้งการจัดการด้านคุณภาพอากาศ น้ำ เสียง ขยะและวัสดุที่ไม่ใช้แล้ว ให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด และมีการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพสิ่งแวดล้อมโดยรวมให้ดียิ่งขึ้นการดำเนินการของ กฟผ. นับตั้งแต่เริ่มระยะก่อสร้างโรงไฟฟ้า จนถึงระยะดำเนินการผลิตพลังงานไฟฟ้า ได้ชี้บ่งถึงผลกระทบของการดำเนินการโครงการต่างๆ โดยการรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) การประเมินผลกระทบทางสังคม (SIA) การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (HIA) รวมถึงการนำระบบการจัดการสิ่งแวดล้อมตามมาตรฐานสากล (ISO 14000) และระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยตามมาตรฐานอุตสาหกรรม (มอก. 18001) พร้อมกับการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย ตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง อันนำไปสู่การสร้างการยอมรับของผู้มีส่วนได้เสียที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโครงการทุกกลุ่ม

2) การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน

กฟผ. ให้ความสำคัญกับการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน โดยกำหนดเป็นเรื่องหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักตามแผนวิสาหกิจ และแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม ในกระบวนการผลิตกระแสไฟฟ้ามีการรายงานการใช้เชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้าเป็นอย่างสม่ำเสมอ รวมถึง การวิเคราะห์ข้อมูลแหล่งทรัพยากร เช่น แหล่งถ่านหิน แหล่งเชื้อเพลิง แหล่งเชื้อเพลิงทางเลือก และทรัพยากรอื่นๆ เพื่อการวางแผนประเมินศักยภาพ จัดทำระบบฐานข้อมูลแหล่งทรัพยากรเพื่อใช้ในการประเมินแหล่งทรัพยากรทั้งในและต่างประเทศ ประเมินความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นเพื่อใช้ในการประกอบการตัดสินใจในการลงทุนยิ่งไปกว่านั้น กฟผ. ให้ความสำคัญกับการแสวงหาแหล่งพลังงานที่

สะอาด โดยส่งเสริมและพัฒนาการใช้พลังงานหมุนเวียนและพลังงานทดแทน รวมทั้งสนับสนุนโครงการอนุรักษ์พลังงานและโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพพลังงาน เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรที่ยั่งยืนอย่างต่อเนื่อง

3) การบรรเทาและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

กฟผ. ดำเนินการซึ่งปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างต่อเนื่อง โดยได้จำแนกตามเชื้อเพลิงการผลิตไฟฟ้า ได้แก่ น้ำมันเตา น้ำมันดีเซล ลิกไนต์ และก๊าซธรรมชาติ และกิจกรรมที่เมื่อดำเนินการแล้วสามารถลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Green House Gas) ได้แก่

- โครงการพัฒนาที่สะอาด (CDM) กลไกการพัฒนาที่สะอาดเปรียบเสมือนแรงจูงใจให้กับประเทศที่กำลังพัฒนา หันมาใช้เทคโนโลยีที่สะอาดเพิ่มมากขึ้น อันส่งผลให้การปล่อยก๊าซเรือนกระจกลดลงโดยแรงจูงใจที่กล่าวถึงคือ CERs ที่ผู้ดำเนินโครงการจะได้รับและสามารถนำไปขายให้กับประเทศอุตสาหกรรมได้ ส่วนประเทศเจ้าบ้านจะได้รับผลประโยชน์ คือ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ด้านคือ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม

- โครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (Thailand Voluntary Emission Reduction Program: T-VER) คือ โครงการลดก๊าซเรือนกระจกที่องค์การบริหารจัดการก๊าซเรือนกระจก (อบก.) พัฒนาขึ้นเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกภาคส่วน มีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกในประเทศโดยความสมัครใจ และสามารถนำปริมาณการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่เกิดขึ้น ที่เรียกว่าคาร์บอนเครดิต ซึ่งภายใต้โครงการ T-VER นี้เรียกว่า “TVER” ไปขายในตลาดคาร์บอนภาคสมัครใจในประเทศได้

- โครงการคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กรในภาคอุตสาหกรรม (Carbon Footprint for Organization: CFO) เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับภาคอุตสาหกรรมในการคำนวณข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือน

กระจกขององค์กร ทำให้สามารถประเมินปริมาณก๊าซเรือนกระจกที่ปล่อยออกมาจากกิจกรรมขององค์กร และสามารถจำแนกสาเหตุของการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มีนัยสำคัญ ข้อมูลที่ได้ มีประโยชน์ต่อการหาแนวทางลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และจัดการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงไฟฟ้าของ กฟผ. ที่เข้าโครงการจัดทำคาร์บอนฟุตพริ้นท์ขององค์กร มี 4 โรง ได้แก่ โรงไฟฟ้าจะนะ จ.สงขลา โรงไฟฟ้ากระบี่ จ.กระบี่ โรงไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วมบางปะกง ชุดที่ 5 จ.ฉะเชิงเทรา โรงไฟฟ้าวังน้อย จ.พระนครศรีอยุธยา

4) การปกป้องและฟื้นฟูธรรมชาติ

การดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการสร้างความมั่นคงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นยุทธศาสตร์หลักของ กฟผ. ในการพัฒนาโครงการและการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมชุมชนเพื่อรักษาความสมดุลทางธรรมชาติและทุนทางสังคมของประเทศให้มั่นคงและยั่งยืน

กฟผ. ได้ประกาศปฏิญญารักษาสิ่งแวดล้อมปี 2556 เพื่อเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ขององค์กร เพื่อแสดงออกถึงจุดยืนและความมุ่งมั่นในการพัฒนาพลังงานไฟฟ้า ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์กรให้เป็นผู้นำด้านการอนุรักษ์พลังงานและรักษาสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การเป็นองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

หัวข้อหลักที่ 5 การปฏิบัติอย่างเป็นธรรม

1) การต่อต้านการคอร์รัปชัน

กฟผ. ได้ดำเนินงานตามประมวลจริยธรรมของคณะกรรมการ กฟผ. ฝ่ายบริหาร และผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งระบุไว้ในข้อที่พึงปฏิบัติตน ด้านการป้องกันการทุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้าง อันสื่อเจตนาไปในทางทุจริต ต่อหน้าที่ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อป้องกันความขัดแย้งกันระหว่างผลประโยชน์ส่วนตนและผลประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้ กฟผ. ให้ความสำคัญกับเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต (Integrity) ระบุในค่านิยมองค์กร FIRM-C รวมถึงประกาศนโยบายการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ซึ่งการให้ความสำคัญและความมุ่งมั่นในเรื่องความซื่อสัตย์ สุจริต และการต่อต้านคอร์รัปชันอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ กฟผ. ได้รับรางวัลองค์กรโปร่งใส ประจำปี 2556 จากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) สำหรับงานจัดซื้อจัดจ้าง กฟผ. ได้ปฏิบัติตามประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่องหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำ และแสดงบัญชีรับจ่ายของโครงการที่บุคคลและนิติบุคคลเป็น

คู่สัญญากับหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2554 และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยของรัฐ พ.ศ. 2542 โดยได้จัดทำข้อบังคับ กฟผ. ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2546 และระเบียบ กฟผ. ฉบับที่ 26 ด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2546 รวมทั้งแนวทางการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ ด้วย วิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2549 ที่ให้ความสำคัญกับการพิจารณาผู้เสนอราคาที่มีผลประโยชน์รวมกันและการขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรม

2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรับผิดชอบ

กฟผ. ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรับผิดชอบ ในหัวข้อการใช้สิทธิทางการเมืองว่า ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. มีสิทธิและเสรีภาพในการไปใช้สิทธิทางการเมือง ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เช่น การลงคะแนนเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง เป็นต้น ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนหรือให้แนวปฏิบัติแก่ผู้ปฏิบัติงานในการร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง นอกจากนี้ กฟผ. ยังให้ความร่วมมือกับภาครัฐในการปฏิบัติตามกฎหมายและกฎระเบียบของราชการ เช่น การปรับอัตราค่าจ้างแรกเข้า ตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ และพระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2535 มีการบริหารจัดการที่ดี ให้ความสำคัญต่อการบริหารความเสี่ยงและการควบคุมภายในเพื่อนำไปสู่การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กร ทั้งนี้ เพื่อป้องกันความขัดแย้งในเรื่องของการเมือง ระบบยุติธรรม ระบบประชาธิปไตย กฟผ. ได้ระบุไว้ชัดเจนในข้อพึงปฏิบัติตนของพนักงาน กฟผ.

3) การแข่งขันอย่างเป็นธรรม

กฟผ. ส่งเสริมการแข่งขันอย่างเป็นธรรมด้วยการกำหนดและปฏิบัติตามมาตรฐานด้านจริยธรรม ซึ่งระบุไว้ในประมวลจริยธรรมของ กฟผ. ว่า ผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. จะต้องปฏิบัติตามพันธกิจที่มีต่อรัฐบาลประชาชน ลูกค้า คู่ค้า และผู้ประกอบการในธุรกิจประเภทเดียวกันด้วยความซื่อตรงและเป็นธรรม โดยพนักงานจะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน ครบถ้วน แก่ผู้ค้าด้วยวิธีการที่เปิดเผยและให้โอกาสแก่ผู้ค้าอย่างเท่าเทียมกันเพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม รวมทั้งต้องรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะใดๆ ที่ผู้ค้าร้องเรียนหรือแนะนำเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน ต้องรักษาข้อมูลต่างๆ ที่ได้รับจากผู้เสนอราคาหรือผู้เข้าร่วมประกวดราคาแต่ละรายไว้เป็นความลับและไม่เปิดเผยให้รายอื่นทราบ ต้องรักษาความสัมพันธ์กับผู้ค้าในเชิงธุรกิจด้วยความเสมอภาค ไม่เรียกร้อยทรัพย์สินหรือผลประโยชน์อื่นใดทั้งโดยตรงและโดยอ้อมจากผู้ค้านอกจากนี้ กฟผ. ได้กำหนดกรอบแนวทางการจัดหาพัสดุ ตามข้อบังคับ กฟผ. ว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2546 โดยระบุถึงการดำเนินการอย่างเปิดเผย โปร่งใส และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ตลอดจนการคำนึงถึงการดำเนินการกับผู้เสนอราคา / ผู้เสนองาน ด้วยความเสมอภาค

4) การส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมให้องค์กรอื่นที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

กฟผ. ได้จัดให้มีการประเมินการละเมิดหลักธรรมาภิบาลของผู้ประกอบการกับ กฟผ. เพื่อรวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลผู้ประกอบการที่ละเมิดธรรมาภิบาล ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการจัดหาต่อไป โดยในเบื้องต้น กฟผ. จะขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการที่เป็นคู่สัญญาที่ดีของ กฟผ. ให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขสัญญาและตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งประกอบด้วยหลักนิติธรรม หลัก

ความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรมอย่างเคร่งครัด หากปรากฏว่าผู้ประกอบการมีการกระทำที่ละเมิดต่อหลักการดังกล่าว โดยการปลอมแปลงเอกสาร การขัดขวางการแข่งขันราคาอย่างเป็นธรรมการเป็นผู้เสนอราคาที่ กฟผ. คัดเลือกแล้ว แต่ไม่ยอมทำสัญญาภายในเวลาที่กำหนดโดยไม่มีเหตุสมควร และการไม่ปฏิบัติตามสัญญา กฟผ. จะพิจารณาลงโทษให้เป็นผู้ทำงาน และหากปรากฏว่าผู้ประกอบการมีการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน จะแจ้งผู้ประกอบการเพื่อให้ปรับปรุงแก้ไข หากไม่มีการแก้ไข กฟผ. จะแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามที่เห็นสมควร

กฟผ. ให้ความสำคัญในการดำเนินการด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรมในกระบวนการของงานจัดหาอาทิ มีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดซื้อจัดจ้าง ซึ่งเป็นคณะกรรมการพิจารณาราคาด้วยความโปร่งใสและเป็นธรรมตามข้อบังคับและระเบียบปฏิบัติของ กฟผ. ซึ่งจัดทำในแนวทางเดียวกันกับการซื้อและการจ้างของหน่วยงานภาครัฐ ส่วนงานตกลงราคา มีการประกาศในเว็บไซต์ของ กฟผ. โดยผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ เป็นต้น ยิ่งไปกว่านั้น กฟผ. ยังประกาศนโยบายการจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมโดยเน้นให้ทุกหน่วยงานภายในองค์กรให้ความสำคัญและสนับสนุนการใช้สินค้า / บริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

5) การเคารพต่อสิทธิในทรัพย์สิน

ด้วยตระหนักถึงความสำคัญของการเคารพต่อสิทธิในทรัพย์สิน โดยเฉพาะทรัพย์สินทางปัญญา กฟผ. จึงไม่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิในทรัพย์สิน รวมทั้งการใช้งานที่ผิดไปจากอำนาจการครอบครอง การปลอมแปลง และการละเมิดสิทธิ อาทิ การไม่ใช้สินค้าที่ละเมิดสิทธิในองค์กรและซอฟต์แวร์ผิดกฎหมายต่างๆ โดยได้ปฏิบัติตามนโยบาย กฟผ. เรื่องการใช้งานลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์และทรัพย์สินทางปัญญาให้ถูกต้องตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และบันทึกจากเลขานุการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศ กฟผ. เรื่องการใช้งานลิขสิทธิ์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2548

หัวข้อหลักที่ 6 ประเด็นด้านผู้บริโภค

1) การตลาดอย่างเป็นธรรม

ข้อมูลที่เป็นจริงและไม่เบี่ยงเบนและการปฏิบัติทางสัญญาที่เป็นธรรมกฟผ. ให้ความสำคัญกับการเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้เสียเข้าร่วมติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานอาทิ นำกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียกลุ่มต่างๆ ศึกษาดูงานและเยี่ยมชมหน่วยงาน พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้บริหารในทุกพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจในภารกิจสร้างการมีส่วนร่วม และบริหารความสัมพันธ์เชิงรุก รวมทั้งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสารสาธารณะและเว็บไซต์ กฟผ.

2) การปกป้องสุขภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภค

กฟผ. ได้ปฏิบัติตามกฎหมาย และมาตรฐานต่างๆ ด้านความปลอดภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อผู้ใช้ไฟฟ้ากฟผ. รวมทั้งให้การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาด้านเทคโนโลยีต่างๆ โดยเฉพาะการมุ่งเน้นไปที่พลังงานหมุนเวียน ซึ่งเป็นพลังงานสะอาด และมีความปลอดภัย เช่น การพัฒนาพลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลมพลังงานน้ำ พลังงานความร้อนใต้พิภพ ซึ่งในการดำเนินการทั้งหมดมีการประเมินผลทางด้านสิ่งแวดล้อม และสุขภาพของมนุษย์ที่เกิดจากการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยเฉพาะการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ซัลเฟอร์ไดออกไซด์ (SO₂) ไนโตรเจนออกไซด์ (NO_x) และฝุ่นละออง และการดำเนินการเรื่องการประเมิน Carbon Footprint (CF) ตลอดวัฏจักรของการผลิตไฟฟ้า

3) การบริโภคอย่างยั่งยืน

การประหยัดพลังงานไฟฟ้าถือเป็นสิ่งจะนำไปสู่การบริโภคอย่างยั่งยืน กฟผ. รมรณรงค์สนับสนุนให้ประชาชนใช้ไฟฟ้าอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ ด้วยการส่งเสริมการติดฉลากแสดงระดับประสิทธิภาพการใช้ไฟฟ้าและการเลือกใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าที่ติดฉลากประสิทธิภาพเบอร์ 5 รวมทั้งมีการลงนามความร่วมมือระหว่าง กฟผ. และผู้ประกอบการ ในการปรับปรุงประสิทธิภาพเครื่องใช้ไฟฟ้าให้มีประสิทธิภาพสูง เพื่อให้ได้รับการติดฉลากประหยัดไฟเบอร์ 5 ในปี 2557 จำนวน 2 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ เต้าไมโครเวฟและเต้าไฟฟ้า แบบเหนียวนำ ซึ่งตั้งแต่เริ่มโครงการปี 2538 จนถึงปัจจุบันมีอุปกรณ์ไฟฟ้าที่ติดฉลากเบอร์ 5 ในท้องตลาดแล้วทั้งหมด 21 ผลิตภัณฑ์

โครงการหลอดผอมเบอร์ 5 ส่งเสริมให้หน่วยงานราชการ อาคารควบคุมภาครัฐ ศาสนสถาน และภาคเอกชน เปลี่ยนมาใช้หลอดผอมเบอร์ 5 โดยดำเนินงานภายใต้การสนับสนุนจากกองทุนเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน ตั้งแต่ปี 2551 จนถึงปี 2556 มีการเปลี่ยนมาใช้หลอดผอมเบอร์ 5 แล้วกว่า 13 บ้านหลอดโครงการส่งเสริมการใช้อุปกรณ์แสงสว่าง LED กฟผ. ดำเนินโครงการนำร่องเปลี่ยนโคมไฟถนนภายในเขตเขื่อนและโรงไฟฟ้าของ กฟผ. จำนวน 8 แห่ง รวม 4,000 โคม ได้แก่ เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนวชิราลงกรณ์ เขื่อนรัชชประภา โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ สำนักงานกลาง กฟผ. และเหมืองแม่เมาะ ให้เป็นหลอด LED เพื่อเป็นกรณีศึกษา เก็บข้อมูลการใช้งานและประหยัดพลังงานซึ่งพบว่าสามารถลดการใช้ไฟฟ้าได้ถึงประมาณร้อยละ 60-70

4) การบริการ การสนับสนุน และการยุติข้อร้องเรียนข้อโต้แย้งแก่ผู้บริโภค

กฟผ. ได้ดำเนินการสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของผู้บริโภค เพื่อนำไปใช้ทบทวน ปรับปรุงการดำเนินงานให้สอดคล้องตามคาดหวังของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น รวมทั้งจัดให้มีระบบจัดการข้อคิดเห็นและข้อร้องเรียน ระบบรับฟังเสียงจากลูกค้า (EGAT Voice of Customer) ระบบศูนย์บริการข้อมูล กฟผ. 1416 จัดทำคู่มือมาตรฐานการทำงานด้านลูกค้า และกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาลำดับความสำคัญและ

ความเร่งด่วนของประเด็นปัญหา เพื่อตอบสนองความต้องการที่สำคัญ ความจำเป็น และความคาดหวังที่เปลี่ยนแปลงไปของลูกค้า ซึ่งทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันที

สำหรับภารกิจที่ กฟผ. ได้รับการร้องเรียนอย่างต่อเนื่อง คือ ผลกระทบที่เกิดจากการก่อสร้างระบบส่งไฟฟ้า เช่น การอุทธรณ์เรื่องที่ดินที่อยู่นอกเขตระบบโครงการขายไฟฟ้า โดย กฟผ. ได้มีการตรวจสอบหลักฐานและสรุปข้อเท็จจริง เสนอขออนุมัติความช่วยเหลือจากที่ประชุมคณะกรรมการพิจารณาช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการก่อสร้างระบบโครงข่ายไฟฟ้า เพื่อพิจารณาจ่ายค่าทดแทนและนำไปสู่การยุติเรื่องในที่สุด

5) การเข้าถึงบริการที่จำเป็น

กฟผ. ได้ดำเนินการส่งเสริมให้ผู้ใช้ไฟฟ้าเข้าถึงบริการด้านการใช้ไฟฟ้าอย่างครอบคลุม ทั้งถึงและยั่งยืน ด้วยการกำหนดเป้าหมายและแผนงานที่จะยกระดับความเชื่อถือได้ในการส่งจ่ายกระแสไฟฟ้า โดยมีแผนงานเปลี่ยนทดแทนอุปกรณ์ในสถานีไฟฟ้าแรงสูงที่เสื่อมสภาพ แผนประเมินสภาพหม้อแปลงและอุปกรณ์ประกอบ และดำเนินการบริหารอุปกรณ์ระบบส่งที่ได้ปลดออกจากระบบ รวมทั้งได้ระบบส่งกำลังไฟฟ้า (System Performance Index : SPI) ของ กฟผ. กับหน่วยงานภายนอกในภูมิภาคต่างๆ ที่เป็นสมาชิกของ International Transmission Operations & Maintenance Study (ITOMS) เป็นอันดับที่ 10 ส่วนค่าเฉลี่ยระยะเวลาที่ระบบไฟฟ้าเกิดขัดข้อง หรือ System Average Interruption Duration Index (SAIDI) เทียบเท่าอันดับที่ 8

6) การให้ความรู้และการสร้างความตระหนัก

กฟผ. ได้ดำเนินงานให้ความรู้ผ่านโครงการต่างๆ ได้แก่ โครงการห้องเรียนสีเขียวและโรงเรียนสีเขียวเพื่อดำเนินการด้านการจัดการพลังงานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างเสริมการพัฒนาสังคมคาร์บอนต่ำ โดยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีคาร์บอน เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของนักเรียนและบุคลากรในสถานศึกษาในการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ในชีวิตประจำวัน การส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ด้านพลังงานไฟฟ้า พร้อมสร้างจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์พลังงานและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนใกล้แนวสายส่งอย่างต่อเนื่อง เกี่ยวกับอันตรายและการกระทำที่อันตราย เช่น การเผาไร่อ้อย การปลูกสิ่งก่อสร้าง และการใช้เครื่องจักรใต้น้ำสายส่งไฟฟ้าแรงสูง เป็นต้น รวมทั้งจัดโครงการต่างๆ อาทิ โครงการค่ายเยาวชนรักษ์สายส่ง และโครงการประชาสัมพันธ์สัญจรให้ความรู้แก่เยาวชนในสถานศึกษา

หัวข้อหลักที่ 7 การมีส่วนร่วมและพัฒนาชุมชน (Community Involvement)

1) การมีส่วนร่วมของชุมชน

- โครงการโรงไฟฟ้าชุมชนบ้านคลองเรือ
- โครงการส่งเสริมการเรียนรู้พื้นที่พหุญาทะเล
- โครงการชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ-ชุมชนคลองนาหมอน อำเภอน้อย จังหวัดนันทบุรี

2) การศึกษาและวัฒนธรรม

- โครงการ Move World Together : เคลื่อนโลกไปด้วยกัน
- โครงการ โรงเรียนต้นแบบ กฟผ.
- โครงการพ่อ-แม่ อุปลัมภ์ ธารน้ำใจเพื่อเยาวชนคนชายขอบ
- การพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับเยาวชน ชุมชนรอบพื้นที่แนวก่อสร้างสายส่งไฟฟ้า และสถานีไฟฟ้าแรงสูง
- การแข่งขันเรือพายชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทย
- โครงการอนุรักษ์ – ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมดนตรีไทยพื้นบ้านล้านนา
- งานสานฝัน แบ่งปัน เรียนรู้สู่ชุมชน

ซึ่งในแต่ละปีมีการทบทวนแผนแม่บทปรับทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง และจัดทำแผนปฏิบัติการ CSR ประจำปี เพื่อรองรับแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การดำเนินงานด้านชุมชนสัมพันธ์ ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ กฟผ. และเป็นไปตามแผนวิสาหกิจ ที่เป็นในแต่ละปี ระดับองค์กร รวมทั้งกำหนดบทบาทหน้าที่ในโครงสร้างองค์กรให้หน่วยงานในระดับรองผู้ว่าการแต่ละสาย จัดทำแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมรองรับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งจัดตั้งแผนกประชาสัมพันธ์และชุมชนสัมพันธ์ในแต่ละฝ่ายของสายงานทุกสายงานเพื่อรองรับงานและเชื่อมโยงกลยุทธ์ของงานไปสู่การปฏิบัติ ออกกฎระเบียบ คำสั่ง ในการแต่งตั้งในระดับพื้นที่

แผนที่ยุทธศาสตร์ในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้จัดทำแผนที่ยุทธศาสตร์ในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่สนองต่อเป้าประสงค์ ยุทธศาสตร์องค์กร ต้องการเป็นรัฐวิสาหกิจที่เป็นความภาคภูมิใจของชาติ โดยมีเป้าหมาย ในการสร้างการยอมรับของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการกำหนดกลยุทธ์ ตัวชี้วัด และแผนปฏิบัติการที่สำคัญรองรับวัตถุประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งแผน

แม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Master Plan) ของ กฟผ. 5 ด้าน (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2564) มีดังนี้

- 1) เสริมสร้างความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน
- 2) พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการสร้างคุณค่าร่วม
- 3) พัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียเป็นเครือข่ายพลังงานไฟฟ้า
- 4) พัฒนาและถ่ายทอดองค์ความรู้สู่สังคม
- 5) บูรณาการความรับผิดชอบต่อสังคมตามมาตรฐานสากล

การบูรณาการงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ชุมชนและสิ่งแวดล้อม (CSR) นำเครื่องมือมาตรฐาน ISO 26000 มาตรฐานสากลการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม งานด้านกฎหมาย ธรรมภิบาล การกำกับดูแลกิจการที่ดี การปฏิบัติตามจริยธรรม จรรยาบรรณ ค่านิยม วัฒนธรรม และการป้องกันและต่อต้านการทุจริต กฟผ. บริหารความสัมพันธ์ผู้มีส่วนได้เสียของ กฟผ. และงานวิจัยพร้อมทั้งสำรวจการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างเขื่อนและโรงไฟฟ้ากับชุมชนโดยรอบ ทุกๆ 2 ปี เพื่อต้องการข้อมูลสร้างการยอมรับและความพึงพอใจของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการดำเนินงานของ กฟผ. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการคณะกรรมการธรรมาภิบาลและความรับผิดชอบต่อสังคม มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลและพิจารณาให้ความเห็นชอบแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. เพื่อมีการกำกับติดตามและให้มีการปฏิบัติตามนโยบายและแผนงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม การกำกับดูแลกิจการที่ดีของผู้บริหารและผู้บริหารปฏิบัติงาน ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด แสดงออกถึงความมุ่งมั่นในการดำเนินงานด้านสังคม

กรอบแนวคิดการดำเนินงานแผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ.

จากการศึกษาแนวคิดกรอบการดำเนินงานแผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นจุดเริ่มต้นในการบริหารจัดการ การวางผังโครงสร้างการบริหารจัดการของพัฒนาการงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. เป็นการดำเนินงานเพื่อรักษาจรรยาบรรณทางธุรกิจ ตามกรอบแนวคิดสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม, 2552) ได้กำหนดหลักการปฏิบัติตามหลัก CSR ที่นำมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับธุรกิจ ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ชั้น (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559) ดังต่อไปนี้

ชั้นที่ 1 mandatory level : ข้อกำหนดตามกฎหมาย (legislation) หมายถึง การที่ธุรกิจมีหน้าที่ต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายแรงงาน การจ่ายภาษี เป็นต้น

ชั้นที่ 2 elementary levels : ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ (economic profit) หมายถึง การที่ธุรกิจคำนึงถึงความสามารถในการอยู่รอดและให้ผลตอบแทนแก่ผู้ถือหุ้น ซึ่งในขั้นนี้ธุรกิจควรหมั่นตรวจตราว่า กำไรที่ได้นั้นต้องมีใช้กำไรที่เกิดจากการเบียดเบียนสังคม

ขั้นที่ 3 preemptive levels : จรรยาบรรณทางธุรกิจ (business code of conduct) หมายถึง การที่ธุรกิจสามารถสร้างกำไรแก่ผู้ถือหุ้นได้ในอัตราที่เหมาะสม และผู้ประกอบการธุรกิจได้ใส่ใจ เพื่อให้ประโยชน์ตอบแทนแก่สังคมมากขึ้น โดยเฉพาะสังคมใกล้ที่อยู่รอบข้างที่มีความคาดหวังว่าจะได้รับการดูแลหรือเอาใจใส่จากผู้ประกอบการ

ขั้นที่ 4 voluntary level : ความสมัครใจ (voluntary action) หมายถึง การดำเนินธุรกิจควบคู่กับการปฏิบัติตามแนวทาง CSR ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้ถูกเรียกร้องจากสังคมแต่อย่างใด ซึ่งในขั้นนี้การประกอบธุรกิจจะอยู่บนพื้นฐานของการมุ่งประโยชน์เป็นสำคัญและการดำเนินงาน CSR ในส่วนนี้สมัครใจได้รับความยกย่องชื่นชมจากสังคมอย่างแท้จริง

จากการกำหนด วิสัยทัศน์ ภารกิจ ผ่านกลยุทธ์และแผนงานต่างๆ ของการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม ของ กฟผ. แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานตามหลัก CSR ในลำดับขั้นที่ 3 preemptive levels : จรรยาบรรณทางธุรกิจ (business code of conduct) และก่อให้เกิดกิจกรรมและโครงการเพื่อตอบสนองสังคมที่หลากหลายในระดับองค์กรและพื้นที่ ของ กฟผ. สะท้อนการถึงการดูแลชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อต้องการการยอมรับจากสังคมและเป็นการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ที่ดำเนินการควบคู่กับภารกิจหลักในการผลิตพลังงานไฟฟ้า

หากพิจารณาจำแนกความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรตามความหมายของ Kotler and Nancy (2005: 25) จะเห็นว่าโครงการทั้ง 30 โครงการ ของ กฟผ. ในภาพรวมการดำเนินงานของ กฟผ. สอดคล้องกับชนิดกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) การประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsible Business Practices) ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกันด้วยการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม

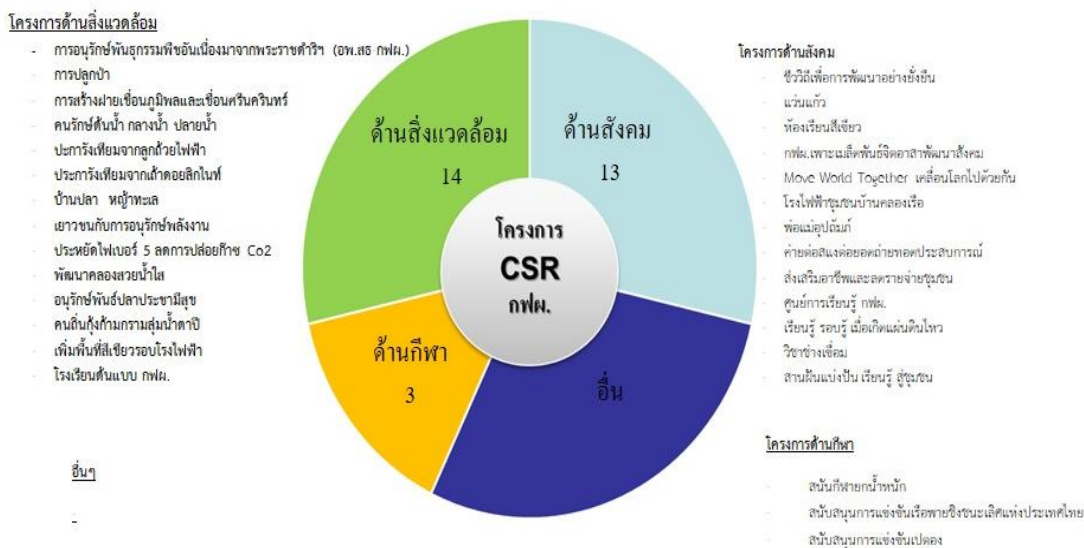
นอกจากนั้น Wayne Uisser อ้างอิงจาก อนันต์ ธรรมชาลัย, 2561) ได้นำรูปแบบของ CSR ของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาควรให้ความสำคัญต่อการแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจเป็นพื้นฐานก่อนการบริจาคการกุศลและการปฏิบัติตามด้านกฎหมายรวมทั้งความรับผิดชอบต่อด้านจริยธรรม ซึ่งพบว่าการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม กิจกรรมและโครงการ CSR ของ กฟผ. ให้ความสำคัญกับการบริจาคการกุศล ซึ่งปฏิบัติสวนทางกับแนวคิดดังกล่าว ซึ่งเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนไปสู่การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อที่ยั่งยืนในระยะยาว

โดย กฟผ. ได้แบ่ง ประเภทของโครงการเพื่อสังคม ภายใต้กรอบการกำกับดูแลองค์กร เพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์ประโยชน์สุขยั่งยืนให้กับชุมชน สังคมและสิ่งแวดล้อมตามตารางดังนี้

ตารางที่ 2 ประเภทของโครงการเพื่อสังคม ภายใต้กรอบการกำกับดูแลของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

ลำดับที่	โครงการ ด้านสิ่งแวดล้อม	โครงการด้านสังคม	โครงการด้านกีฬา
1.	- โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอัน เนื่องมาจากพระราชดำริฯ (อพ.สธ-กพผ.)	- โครงการชีววิถีเพื่อการ พัฒนาอย่างยั่งยืน	- โครงการสนับสนุนกีฬา น้ำหนัก
2.	- โครงการปลูกป่า	- โครงการแวนแกว	- โครงการสนับสนุนการ แข่งขันเรือพายชิงชนะเลิศ แห่งประเทศไทย
3.	- โครงการการสร้างฝายเขื่อนศรี นครินทร์และเขื่อนภูมิพล	- โครงการห้องเรียนสีเขียว	- โครงการสนับสนุนการ แข่งขันเปตอง
4.	- โครงการอนุรักษ์ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ	- โครงการ กพผ.เพาะเมล็ด พันธุ์จิตอาสาพัฒนาสังคม	
5.	- โครงการประกอรั้งเทียมจากลูกถ้วย ไฟฟ้า	- โครงการ Move World Together เคลื่อนโลกไป ด้วยกัน	
6.	- โครงการประกอรั้งเทียมจากเก้าอี้ ดอย ลิกไนท์	- โครงการโรงไฟฟ้าชุมชน บ้านคลองเรือ	
7.	- โครงการบ้านปลา หล้าทะเล	- โครงการพ่อแม่อุปถัมภ์	
8.	- โครงการเยาวชนกับการอนุรักษ์ พลังงาน		
9.	- โครงการประหยัดไฟเบอร์ 5 ลด การปล่อยก๊าซ Co2	- โครงการค่ายต่อแสง ต่อ ยอดถ่ายทอดประสบการณ์	
10.	- โครงการพัฒนาคลองสวยน้ำใส	- โครงการส่งเสริมอาชีพและ ลดรายจ่ายชุมชน	
11.	- โครงการอนุรักษ์พันธุ์ปลาประชา มีสุข	- ศูนย์การเรียนรู้ กพผ.	
12.	- โครงการคืนถิ่นกึ่งกำรกรมลุ่ม น้ำตาปี	- โครงการเรียนรู้ รอบรู้ เมื่อ เกิดแผ่นดินไหว	
13.	- โครงการเพิ่มพื้นที่สีเขียวรอบ โรงไฟฟ้า	- โครงการวิชาช่างเชื่อม	
14.	- โครงการโรงเรียนต้นแบบ กพผ.	- โครงการสานฝัน แบ่งปัน เรียนรู้ สู่ชุมชน	

ประกอบกับ กฟผ. แบ่งงานความรับผิดชอบต่อสังคมออกเป็นหลายฝ่าย งบประมาณที่ได้รับมักจะกระจายไปตามสังกัดต่างๆ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปการแบ่งประเภทโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ดังแสดงตามแผนภาพ

ภาพที่ 12 ประเภทของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ.

จากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลคุณลักษณะและองค์ประกอบของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมใน กฟผ. จำนวน 30 โครงการนำมาจำแนกประเภทของชนิดกิจกรรมและโครงการ (Classification of CSR) โดยการแบ่งตามกระบวนการ พบว่าเป็นโครงการ CSR ขององค์การตามกระบวนการในการดำเนินงานธุรกิจ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ประเภท (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559) เป็นโครงการที่เกิดขึ้นในกระบวนการธุรกิจ (CSR in process) และเป็นโครงการ CSR นอกจากกระบวนการธุรกิจ (CSR after process) และการแบ่งประเภทตามทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินกิจกรรมทางด้าน CSR ขององค์การ รวมทั้งวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ว่า มีความเชื่อมโยงเข้ากับลักษณะการดำเนินงานธุรกิจของ กฟผ. และการดำเนินโครงการนั้นในระดับใด และมีความสอดคล้องเหมาะสมที่จะพัฒนาและยกระดับการดำเนินงานไปสู่การตามกรอบแนวคิดสร้างคุณค่าร่วม (CSV) ที่จะพัฒนางานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมไปสู่ความยั่งยืนดังนี้

การวิเคราะห์กิจกรรมของโครงการที่รวบรวมได้จำนวน 30 โครงการของ กฟผ. พบว่าโครงการ CSR ที่แบ่งประเภทตามทรัพยากรเกือบสองในสามส่วนใหญ่ของ กฟผ. เป็นการดำเนินงานโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในองค์กรเป็นหลัก (Corporate-driven CSR) (จำนวน 19 โครงการ

คิดเป็นร้อยละ 63.33) หรือเป็น CSR นอกกระบวนการ (CSR after process) เช่น โครงการแวนแก้ว โครงการพ่อแม่อุปถัมภ์ โครงการสนับสนุนกีฬาแก่นัก และโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งมีการปฏิบัติหลายพื้นที่ของ กฟผ. ดังนั้น จึงเป็นที่สนใจว่า โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถสร้างผลกระทบต่อชุมชนและสังคมในรอบพื้นที่ กฟผ. ทั่วประเทศหรือไม่ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยจึงเลือกโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านคุณภาพชีวิตเป็นตัวแทนการในการศึกษาครั้งนี้ โดยเลือกพื้นที่ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ อำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ส่วนโครงการ CSR ที่เกิดขึ้นในกระบวนการธุรกิจ (CSR in process) อีกจำนวน 11 โครงการ (คิดเป็นร้อยละ 36.66) ได้แก่ โครงการปะการังเทียมจากลูกถ้วยไฟฟ้า โครงการประหยัดไฟเบอร์ 5 ลดการปล่อยก๊าซ CO2 โครงการวิชาช่างเชื่อม ฯลฯ ซึ่งมีสัดส่วนหนึ่งในสามของโครงการทั้งหมดผู้วิจัยไม่ได้เลือกมาศึกษา ในขณะเดียวกัน กฟผ. ต้องการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อน ยกกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ดีขึ้น ให้มีอาชีพ และมีรายได้หลักหรือรายได้เสริมจากการเข้าไปส่งเสริมและพัฒนาของ กฟผ. ในรูปแบบต่างๆ สามารถนำเอาความรู้ไปประกอบอาชีพที่มั่นคง สุจริต สามารถพึ่งพาตนเองได้ มีการนำความรู้ที่ กฟผ. มอบให้ มาต่อยอดขยายผลให้กับครัวเรือนในชุมชน รวมไปถึงชุมชนอื่นๆ ให้เกิดความเข้มแข็ง และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างยั่งยืน สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และเมื่อชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีสัมพันธภาพที่ดีระหว่าง กฟผ. และชุมชน การต่อต้านหรือร้องเรียนต่างๆ ก็จะลดน้อยลงหรือหมดไป จะมีเพียงมิตรภาพที่ดีซึ่งกันและกันระหว่าง กฟผ. และชุมชน

จากตารางสรุปข้างต้น จะเห็นได้ว่าสัดส่วนในการดำเนินงานที่มุ่งเป้าในงานความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการธุรกิจของ กฟผ. (CSR in process) มีเพียง 11 โครงการ คิดเป็น(ร้อยละ 36.66)ถือว่าเป็นสัดส่วนที่น้อยต่างๆที่ CSR in process เป็นส่วนสำคัญที่จะช่วยให้งาน CSR ของ กฟผ. มีศักยภาพต่อยอดยกระดับไปเป็นการสร้างคุณค่าร่วม CSV ที่เป็นการนำของทรัพยากรและความเชี่ยวชาญที่เป็นแกนหลักขององค์กรมาปรับดำเนินงานร่วมกับงาน CSR ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผล

การดำเนินงานแผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์

จากการศึกษากรอบแนวคิดการดำเนินงานแผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นจุดเริ่มต้นในการบริหารจัดการ การวางผังโครงสร้างการบริหารจัดการ ของพัฒนาการงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. พบว่าการดำเนินงานของ กฟผ. เป็นการดำเนินงานเพื่อรักษาจรรยาบรรณทางธุรกิจ ตามกรอบแนวคิดสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (CSRI, 2009: 7 อ้างใน พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559) ซึ่งได้กำหนดหลักการปฏิบัติตามหลัก CSR ที่นำมาประยุกต์ใช้ควบคู่กับธุรกิจและแบ่งได้เป็น 4 ชั้น (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559) ซึ่งจากการวิเคราะห์การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ

ผ่านกลยุทธ์และแผนงานต่างๆ ของการดำเนินงานด้านพัฒนาชุมชนสังคมและสิ่งแวดล้อม ของ กฟผ. แสดงเห็นถึงความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานตามหลัก CSR ในลำดับขั้นที่ 3 จรรยาบรรณทางธุรกิจ (business code of conduct) และก่อให้เกิดกิจกรรมและโครงการเพื่อตอบแทนสังคมที่หลากหลาย ในระดับองค์กรและพื้นที่ ของ กฟผ. ซึ่งในกรณีของการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ เชื้อนสิริกิติ์ อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ สามารถจำแนกประเภทของโครงการภายใต้กรอบการกำกับดูแล ในด้านสิ่งแวดล้อมด้านสังคม ด้านกีฬา และอื่นๆ ตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3 การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเชื้อนสิริกิติ์ จำแนกตามประเภทโครงการ

ปี พ.ศ.	ประเภทโครงการ	
	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านสังคม
ก่อน พ.ศ. 2558	- โครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ จำนวน 132,224 ไร่ (พ.ศ. 2537) - โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาป่าต้นน้ำน่าน (พ.ศ. 2557)	- โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน) - โครงการค่ายเยาวชนเรียนรู้อยู่พอเพียง (พ.ศ. 2555)
พ.ศ. 2558	- สนับสนุนโรงเรียนเพาะกล้าไผ่รวก	-
พ.ศ. 2559	- สนับสนุนโรงเรียนเพาะกล้าไผ่รวก สร้างฝาย - โครงการคืนพันธุ์ปลาสู่ลำน้ำน่าน - โครงการชุมชนรักษ์ต้นน้ำเชื้อนสิริกิติ์ - โครงการปลูกต้นไม้ในใจเด็ก	- โครงการดูแลผู้สูงอายุ ใส่ใจผู้เสียสละ - โครงการเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ
พ.ศ. 2560	- สร้างฝาย สนับสนุนโรงเรียน/ชุมชน ปลูกมะม่วง และงานวิจัย - งานดับไฟป่าและการจัดการป่าชุมชน พื้นที่รอบเชื้อนสิริกิติ์ - โครงการรักษ้ำต้นน้ำเชื้อนสิริกิติ์ (สร้างฝาย/ซ่อมฝาย) - โครงการเพาะพันธุ์ปลาท้องถิ่นสู่ลำน้ำน่าน	- โครงการดูแลผู้สูงอายุ ใส่ใจผู้เสียสละ - โครงการชุมชนเรียนรู้อย่างพอเพียง - โครงการทิวชมเติมเต็มโอกาส - โครงการ กฟผ. จิตอาสาพัฒนาชุมชนท่าปลาและโรงเรียนน้องสู่วิถีพอเพียง

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปี พ.ศ.	ประเภทโครงการ	
	ด้านสิ่งแวดล้อม	ด้านสังคม
พ.ศ. 2560	- โครงการเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ - โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาป่าต้นน้ำน่าน	- โครงการสืบสานงานพ่อ สานต่อความดี สุวิถีพอเพียง
พ.ศ. 2561	- โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาป่าต้นน้ำน่าน - โครงการสร้างป่า สร้างชีวิต ด้วยการปลูกไม้ผลผลิตเศรษฐกิจ “แมคคาเดเมีย”	- สนับสนุนชุมชนปลูกมะม่วง - โครงการดูแลผู้สูงอายุ ใส่ใจผู้เสียสละ - โครงการสนับสนุนแม่ตมะม่วงหิมพานต์ “พลิกพื้นผืนป่าหิมพานต์”
พ.ศ. 2562	- โครงการสร้างฝายมีชีวิต	- โครงการดูแลผู้สูงอายุ ใส่ใจผู้เสียสละ

จากการสังเคราะห์โครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของกิจการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เชื้อนสิริกิติ์ จำนวน 23 โครงการ พบว่า ทั้ง 23 โครงการเป็นโครงการด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมทั้งหมด สะท้อนให้เห็นว่ากรอบแนวคิดในการดำเนินการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของเชื้อนสิริกิติ์มุ่งเน้นให้ความสำคัญตามแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR Master Plan) ของ กฟผ. ในด้านการเสริมสร้างความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และพลังงาน และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมการสร้างคุณค่าร่วม และการพัฒนาความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้มีส่วนได้เสียเป็นหลัก นอกจากนี้ จากการจำแนกประเภทของโครงการ พบว่าโครงการ CSR ในกระบวนการธุรกิจ (CSR in process) มีจำนวน 2 โครงการ (ร้อยละ 8.69) ได้แก่โครงการอนุรักษ์ฟื้นฟูและพัฒนาป่าต้นน้ำน่าน และโครงการรักษป่าต้นน้ำเชื้อนสิริกิติ์ (สร้างฝาย/ซ่อมฝาย) มีวัตถุประสงค์ที่จะดูแลรักษาความอุดมสมบูรณ์ป่าต้นน้ำของเชื้อนสิริกิติ์ เป็นการดูแลทรัพยากรต้นน้ำที่เป็นแหล่งพลังงานน้ำสำหรับผลิตพลังงานไฟฟ้า สำหรับโครงการ CSR ที่เหลือจำนวน 21 โครงการเป็นประเภทโครงการ CSR นอกกระบวนการ (Csr After Process) ได้แก่ โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โครงการติมเข้มเติมเต็มโอกาส โครงการเพิ่มผลผลิตการประมงในแหล่งน้ำ เป็นต้น สัดส่วนดังกล่าวสะท้อนถึงผล

การดำเนินงานจากนโยบายหลักในระดับองค์กรมาสู่พื้นที่ซึ่งยังคงพบสัดส่วนกิจกรรมและโครงการนอกกระบวนการ (Csr After Process) มากกว่ากิจกรรมและโครงการในกระบวนการ (Csr In Process)

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าโครงการในด้านสังคมที่มีการดำเนินการมาอย่างยาวนานกว่า 10 ปี คือ “โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งรูปแบบการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ความเป็นอยู่อย่างพอประมาณ ลดการใช้สารเคมี ตามวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยดำเนินการกับชุมชนรอบเขื่อนสิริกิติ์ ซึ่งกิจกรรมหลักที่ดำเนินการ ได้แก่ 1) การเกษตรธรรมชาติ ได้แก่ การเพาะปลูก พืชไร่ พืชสวน 2) การประมง เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ 3) ปศุสัตว์ การเลี้ยงไก่ หมู 4) สิ่งแวดล้อม การบำบัดของเสีย การทำน้ำยาเอนกประสงค์

ผลจากการดำเนินโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนดังกล่าว เป็นที่น่าสนใจว่าการดำเนินงานที่ผ่านมาได้สร้างคุณค่าให้กับสังคมได้จริงหรือไม่ มากน้อยขนาดไหน ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงใช้แนวคิดการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (Social Return on Investment: SROI) มาใช้ในการวัดค่าของโครงการที่ได้ดำเนินการออกเป็นตัวเลขทางการเงินที่ชัดเจน เพื่อที่จะสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์และคุณค่าของผลตอบแทนที่เกิดขึ้นที่อย่างเป็นรูปธรรม แสดงเป็นตัวเลขทางการเงินเพื่อยืนยันผลลัพธ์ที่สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียชุมชนและสังคม จากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ซึ่งจะได้นำเสนอผลการวิจัยในตอนที 2

ความสอดคล้องเชิงยุทธศาสตร์ขององค์กรกับการนำไปสู่การปฏิบัติ หรือการกระจายกลยุทธ์ในระดับองค์กรไปสู่กลยุทธ์ในระดับปฏิบัติการ (Strategic Alignment) จากยุทธศาสตร์ของ กฟผ. ที่ต้องการเป็นองค์กรที่สังคมไว้วางใจและเป็นความภูมิใจของชาติและได้รับความเชื่อมั่น รวมถึงสร้างคุณค่ากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างยั่งยืน จากสัดส่วนของโครงการรับผิดชอบต่อสังคมที่ปรากฏนั้นพบว่า โครงการที่ก่อให้เกิดความยั่งยืนมีเพียงร้อยละ 36.66 (CSR in Process) โดยสัดส่วนที่เหลือเป็นโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ช่วยส่งเสริมภาพลักษณ์ขององค์กร (CSR after Process) ซึ่งโครงการดังกล่าว กฟผ. จะช่วยส่งมูลค่ากลับไปสู่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย แสดงถึง “ความไม่สัมพันธ์ระหว่างทิศทางนโยบาย กลยุทธ์ กับการปฏิบัติของ กฟผ.” เพราะไม่มีการเชื่อมโยงเป้าประสงค์ (Goal) ยุทธศาสตร์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ของผู้บริหารและพนักงานของ กฟผ. ที่ได้กล่าวว่า

ผู้บริหาร “...การทำโครงการ CSR ของ กฟผ. ตามที่ กฟผ. ลงทุนไป 100% เหมือนผลตอบแทนรับได้คืนเพียง 20% ซึ่งถือว่าน้อย...”

พนักงานคนที่ 1 “...โครงการต่างๆ เราทำตามส่วนกลางกำหนดนโยบายมา แต่ที่เหลืออยู่ที่สายรองจะเอามาปฏิบัติแบบไหน...”

การพิจารณา “กระบวนการบริหารจัดการ” งานความรับผิดชอบต่อสังคมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถวิเคราะห์แยกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นด้านการบริหารจัดการ

การจัดการทรัพยากร (Resource management) เป็นสิ่งจำเป็นในการนำพาให้เกิดการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งทรัพยากรในที่นี้ หมายถึง ทรัพยากรบุคคล (Human resource) วัสดุอุปกรณ์ (Equipment) สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities) ทุน (Funding) องค์ความรู้ (Knowledge) เวลา (Time) และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ให้สำเร็จลุล่วงและเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงานมากที่สุด การพิจารณาทรัพยากรนำเข้าในการบริหารงาน ได้แก่ ทรัพยากรต่างๆ ที่องค์กร กฟผ. จัดสรรให้ในการบริหารงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ เงินงบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา และความรู้ จากการสัมภาษณ์พบว่า

ด้านทรัพยากร (Human resource)

ผลการศึกษาพบว่า ทักษะคติ หรือ Mind set ของระดับผู้บริหารในการบริหารงานความรับผิดชอบต่อสังคมยังขาดความจริงจังและการสานต่องานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเมื่อถึงวาระการเปลี่ยนหรือโยกย้ายของระดับผู้บริหารในพื้นที่ ส่งผลทำให้การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน เนื่องจากแนวคิดผู้บริหารจะแตกต่างกันไปในแต่ละสมัย ซึ่งทำให้นโยบายและการออกแบบโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละพื้นที่ก็จะแตกต่างกัน สอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์ที่ว่า

พนักงานคนที่ 1 “...ขาดความต่อเนื่องของนโยบายจากระดับผู้บริหารสูงสุดในพื้นที่ เมื่อมีการสับเปลี่ยนตำแหน่งตามวาระ ทำให้นโยบายเปลี่ยน ทำให้โครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตพัฒนาได้ไม่ดี...”

พนักงานคนที่ 2 “...Concept เปลี่ยนตามนโยบายของผู้บริหารแต่ละสมัย”

พนักงานคนที่ 2 “...ผู้บริหารในพื้นที่แต่ละคนบริหารคนละทิศละทาง คนละนโยบาย ทำให้งานทำงานของเราก็ต้องไปทิศทางของผู้บริหาร”

พนักงานคนที่ 3 “...ผู้บริหารไม่มีแนวทางหรือทิศทางที่ชัดเจน นโยบายเปลี่ยนตามผู้บริหารในระดับพื้นที่ในแต่ละยุค”

ในส่วนของพนักงาน ผลสรุปจากการสัมภาษณ์พบว่า ยังขาดในเรื่องการเป็นจิตอาสาในงานความรับผิดชอบต่อสังคมของพนักงาน จากการสัมภาษณ์พบว่า จำนวนจิตอาสาของพนักงานมีจำนวนน้อย ประกอบกับ การมองแยกส่วนของงานความรับผิดชอบต่อสังคมกับภารกิจหลักในการผลิตไฟฟ้า

พนักงานที่ปฏิบัติในหน้าที่ภารกิจหลักขององค์กรยังมองข้ามงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ที่เป็นภาระขององค์กรและสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของพนักงานที่ว่า

พนักงานคนที่ 3 “...ต้องการให้ทุกคนตระหนักว่า CSR เป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องทำ ไม่ใช่แค่โดนสั่งจากผู้บริหาร”

ด้านงบประมาณ (Budget)

ผลการศึกษาพบว่า งบประมาณในการบริหารจัดการโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมมีเพียงพอโดยสรุปจากการรวบรวมข้อมูลด้านงบประมาณของ กฟผ. และได้วิเคราะห์ข้อมูลงบประมาณมีจำนวนที่สนับสนุนเป็นจำนวนสูง ซึ่งมีข้อจำกัดในการศึกษาที่ไม่สามารถแสดงออกมาเป็นข้อมูลตัวเลขได้ และ กฟผ. ได้แบ่งจัดสรรงบประมาณตามหน่วยงานและยุทธศาสตร์แผนแม่บทด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ประกอบกับข้อมูลการใช้งบประมาณตามที่ได้รับการจัดสรรในพื้นที่ศึกษาและผลการสัมภาษณ์ พบว่ายังขาดประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณ เนื่องจากการจัดสรรงบประมาณเป็นการจัดสรรแบ่งตามสัดส่วนของหน่วยงาน โดยมีได้แบ่งสรรไปตามสภาพปัญหาและความต้องการในพื้นที่ กล่าวคือ การจัดสรรงบประมาณเน้นความเท่าเทียมของสัดส่วนงบประมาณตามจำนวนหน่วยงานย่อย โดยไม่ได้คำนึงถึงสภาพปัญหาหรือความต้องการจำเป็นของชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งแต่ละพื้นที่ของ กฟผ. มีสัดส่วนจำนวนชุมชนหรือครัวเรือนที่ได้รับผลกระทบไม่เท่ากัน อีกทั้งมีสภาพบริบทของพื้นที่ สภาพของชุมชน สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตแตกต่างกัน แต่งบประมาณที่ กฟผ. จัดสรรให้หน่วยงานกลับไม่ได้ให้ความสำคัญในมิตินี้เท่าที่ควร

ผู้บริหาร “...งบประมาณมีเพียงพอ แต่ขาดการบริหารงบประมาณให้เกิดความยั่งยืนในชุมชน โดยเฉพาะงบประมาณโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต”

ผู้บริหารพื้นที่ “...งบประมาณมีเพียงพอ แต่เป็นการแบ่งเท่าๆ กันตามสัดส่วนของหน่วยงาน ไม่ได้ดูสภาพปัญหาในระดับพื้นที่”

ส่งผลให้บางพื้นที่ความต้องการน้อย ปริมาณงานน้อย ทำให้งบประมาณเหลือ แต่ในบางพื้นที่ความต้องการมากแต่ได้รับการจัดสรรเท่ากับพื้นที่อื่นๆ จึงทำให้ไม่พอในการบริหารจัดการในพื้นที่

ด้านองค์ความรู้ (Knowledge)

ผลการสัมภาษณ์ พบว่า กฟผ. มีการนำเอาองค์ความรู้ความเชี่ยวชาญหลักขององค์กรมาประยุกต์ใช้ในงานความรับผิดชอบต่อสังคมและการออกแบบโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ ความรู้ความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค ในการออกแบบโรงไฟฟ้าสำหรับชุมชน การส่งเสริมผ่านงานวิจัย เทคโนโลยี SolarCell ช่วยชุมชนในการออกแบบ Model

Smart Farm และการนำความรู้ทางด้านวิศวกรรมมาช่วยแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนในสัดส่วนที่น้อย สอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของพนักงานที่ว่า

ผู้บริหารพื้นที่ “..มีการนำ Solar Cell มาช่วยชุมชน แต่ไม่เพียงพอ..”

พนักงานคนที่ 1 “...ควรมีโครงการหนึ่งโรงไฟฟ้าหนึ่งชุมชนที่มาจากพลังงานทดแทนที่ออกแบบโดย กฟผ...” และ “...ควรมีการนำความรู้ด้านช่างเทคนิคมาออกแบบระบบสูบน้ำเพื่อการเกษตรเพื่อให้ชุมชนอุปโภคและบริโภคในพื้นที่แห้งแล้ง..”

ประชาชน 1 “...นอกจากความรู้แล้ว กฟผ. ควรสนับสนุนเทคโนโลยีส่งเสริมในการประกอบอาชีพ”

นอกจากนั้น ผลการสัมภาษณ์พบว่า พนักงานยังมีองค์ความรู้ในการทำงานความรับผิดชอบต่อสังคมไม่เพียงพอ โดยเฉพาะความรู้ในการวิเคราะห์ชุมชนเพื่อวิเคราะห์หาความต้องการจำเป็นที่แท้จริงของชุมชน สำหรับนำข้อมูลไปออกแบบโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ซึ่งจะเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่จะสามารถตอบสนองความต้องการและปัญหาของชุมชนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ที่ว่า

ผู้บริหาร “...โครงการ CSR ที่ผ่านมาไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากขาดการวิเคราะห์หาความต้องการของชุมชนในพื้นที่ หากมีการวิเคราะห์เชื่อว่าจะสามารถทำให้การดำเนินงานโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. สามารถประสบความสำเร็จได้ถึงร้อยละ 80..”

ประชาชน 2 “...ควรรหาข้อมูลว่าชุมชนต้องการอะไรอย่างแท้จริง แล้วค่อยทำโครงการช่วยแก้ปัญหา มิใช่ทำโครงการ CSR แบบกระจัดกระจาย แบบปัจจุบัน ควรดูตัวอย่างบริษัท ปตท. และ SCG...”

ประชาชน 1 “...การทำ CSR ของ กฟผ. ไม่จำเป็นต้องเน้นปริมาณ แต่ควรเน้นเรื่องคุณภาพ ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน โดยเฉพาะเรื่องปากท้องของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการทำงานของ กฟผ. เช่น ปัญหาการขาดน้ำในช่วงหน้าแล้ง และการขาดไฟฟ้าใช้...”

2. ประเด็นด้านวิธีการดำเนินการ (Method)

ด้านการบริหารจัดการโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต จากผลการสัมภาษณ์พบว่า ประเด็นสำคัญในการออกแบบโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือการวิเคราะห์ความต้องการของชุมชนและการทำ Social Mapping เพื่อสนับสนุนข้อมูลในการออกแบบโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละพื้นที่ แต่ กฟผ. มีนโยบายในการกำกับดูแลโดยผ่านคณะกรรมการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในการติดตามกระบวนการดำเนินงานและมีระบบการวัดผลการดำเนินงาน ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่าประเด็นการสื่อสารไม่เพียงพอ ยังขาดในเรื่องการสื่อสารภายในและภายนอกในงานความรับผิดชอบต่อสังคม

พนักงานคนที่ 2 “...ขาดการสื่อสารและขาดความชัดเจนของการติดตามตัวชีวิตในด้านคุณภาพชีวิต รวมทั้งข้อมูลและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น...”

พนักงานคนที่ 3 “...ขาดการติดตามผลสำเร็จของโครงการอย่างต่อเนื่อง”

สอดคล้องกับผลการศึกษาในการบริหาร กำกับติดตามโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ที่เน้นการติดตามผลลัพธ์เชิงปริมาณ ทำให้ไม่พบการติดตามตัวชีวิตด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และในปัจจุบัน กฟผ. พยายามปรับปรุงโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมชนิด CSR After Process ที่มีมากถึงร้อยละ 63.33 ที่เคยมุ่งเน้นการให้แบบบริจาการกุศล มาเป็นโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมชนิด CSR In Process ที่มาจากความเชี่ยวชาญและการดำเนินงานหลักขององค์กร สอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ที่ว่า

ผู้บริหาร “...ควรมีการวางแผนกลยุทธ์ในภาพรวมของงาน CSR ของ กฟผ. ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยใช้หลักการ CSR After Process และ CSR In Process ให้สามารถขยายผลไปสู่การดำเนินงานแบบ Social Enterprise หรือกิจการเพื่อสังคม” เนื่องจากที่ผ่านมา กฟผ. มิได้ประเมินผลโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ผู้บริหารพื้นที่ “...การบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ยังน้อยมาก ยังไม่คุ้มค่ากับการลงทุน..”

พนักงาน “...ขาดการประเมินผลของโครงการในสมัยก่อนถือเป็นบทเรียนและ กฟผ. ควรหันกลับมาทบทวนตัวเอง”

จากการสัมภาษณ์ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงาน กฟผ. มั่นใจว่าการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมที่ผ่านมาของ กฟผ. บรรลุผลสำเร็จเพียงขั้นต้น แต่สามารถพัฒนาไปได้อีกด้วยศักยภาพของ กฟผ.

จากความเชื่อมโยงระดับความรับผิดชอบต่อสังคมกับความชัดเจนของนโยบายและกลยุทธ์ของ กฟผ. และการให้ความสำคัญและมุ่งมั่นกับนโยบายด้วยการกำหนดโครงสร้างและหน้าที่ผู้รับผิดชอบต่ออย่างชัดเจนในภารกิจด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับองค์กรและระดับพื้นที่ของ กฟผ. จากสรุปผลสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการแสดงออกความรับผิดชอบต่อสังคมมากว่า 30 ปีในรูปแบบกิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่เป็นรูปธรรมตามที่ระบุในแผนแม่บท กฟผ.

จากผลการสังเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการประยุกต์ของงานความรับผิดชอบต่อสังคมควบคู่กับธุรกิจ กฟผ. ตามแนวปฏิบัติในเรื่อง CSR ของสถาบันธุรกิจเพื่อสังคม (Corporate Social Responsibility Institute: CSR) มีความสอดคล้องกับระดับขั้นความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ในขั้นที่ 4 Voluntary level ด้วยความสมัครใจ โดยไม่ได้ถูกร้องเรียนจากสังคมแต่อย่างใด ซึ่งในขั้นนี้การประกอบธุรกิจจะอยู่บนพื้นฐานของการมุ่งประโยชน์ของสังคมเป็นสำคัญ

หากพิจารณาการจำแนกของกิจกรรม CSR ความรับผิดชอบต่อสังคมของ ฟิลิป คอตเลอร์ และแนนซี ลี (Kotler and Nancy, 2005: 25) จะเห็นได้ว่าในภาพรวมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม กฟผ. ทั้ง 31 โครงการที่เกิดขึ้นแสดงออกซึ่งความต้องการในการแก้ไขปัญหาสังคมของ กฟผ. และมีความสอดคล้องกับชนิดของกิจกรรม CSR ในการประกอบธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsible Business Practices) ซึ่งเป็นการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจอย่างพินิจพิเคราะห์ทั้งในเชิงป้องกัน (ด้วยการหลีกเลี่ยงการก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม) หรือในเชิงร่วมกันแก้ไข (ด้วยการช่วยเหลือเยียวยาปัญหาทางสังคมในพื้นที่นั้นๆ ด้วยกระบวนการทางธุรกิจ) เพื่อต้องการยกระดับสุขภาพของชุมชนและการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม โดยที่องค์กรธุรกิจสามารถที่จะดำเนินการเองหรือเลือกที่จะร่วมมือกับพันธมิตรภายนอก

จากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตผ่าน “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ มีการนำมาปฏิบัติกับชุมชนรอบเขื่อน ซึ่งรูปแบบการดำเนินโครงการนี้เป็นโครงการที่เน้นการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ พอประมาณ ลดการใช้สารเคมี ตามวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านการถ่ายทอดความรู้ ทั้งนี้ ผลจากการดำเนินดังกล่าว ได้สร้างคุณค่าให้กับสังคมได้จริงหรือไม่ มากน้อยขนาดไหน การประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน (Social Return on Investment) เพื่อวัดค่าของโครงการที่ได้ดำเนินการออกเป็นตัวเลขทางการเงินที่ชัดเจนเป็นอย่างไร สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์และคุณค่าของผลตอบแทนที่เกิดขึ้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะได้นำเสนอผลการวิจัยในตอนต่อไป

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงาน โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

การศึกษาค้นคว้าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมจากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ซึ่งได้ดำเนินการประเมินผ่าน “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

ข้อมูลของโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ได้น้อมนำปรัชญาพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตรมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ปี 2543 เป็นต้นมา ด้วยการจัดตั้ง “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” โดยส่งเสริมให้

ชุมชนพึ่งพาตนเองได้มีความเป็นอยู่อย่างพอประมาณ ลดการใช้สารเคมี ตามวิถีภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นหัวใจในการพัฒนาอย่างยั่งยืน (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2543)

จุดเริ่มต้นโครงการชีววิถีฯ

2540

- พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช บรมนาถบพิตร พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับ “เศรษฐกิจพอเพียง” เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา

2541

- สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ในรัชกาลที่ 9 เสด็จไปประทับแรมที่เขื่อนสิรินธร จ.อุบลราชธานี เพื่อปฏิบัติภารกิจในภาคอีสาน และทรงมีพระราชเสาวนีย์หวังโยวิถีวิตของพสกนิกรที่ปฏิญาณตนช่วยกันรักษาป่า

- กฟผ.จึงรับสนองพระราชดำริของทั้ง 2 พระองค์ โดยการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางการดำเนิน “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

- ผู้ว่าการ กฟผ. (นายวีระวัฒน์ ชลาชนน) และผู้บริหารระดับสูงเข้าฟังการบรรยาย สาธิต และเยี่ยมชมหมู่บ้านตัวอย่าง ณ หมู่บ้านโนนสวรรค์ อ.โขงเจียม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่กองอำนวยการเพื่อความมั่นคงเฉพาะพื้นที่ป่าดงนาทาม (กอ.ป่าดงนาทาม) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดอุบลราชธานี ได้เข้าไปส่งเสริมแนวทางการดำเนินชีวิตด้วยการเกษตรแบบธรรมชาติ และนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

2542

- ผู้ว่าการ กฟผ. ดำเนินการจัดตั้งโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ โดยรับผิดชอบของ ผู้ช่วยผู้ว่าการฯ (นายประพันธ์ ฝึกเทศ)

- ฝ่ายฝึกอบรม กฟผ. ดำเนินการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงาน กฟผ.ในส่วนภูมิภาคที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ มีการขยายผลไปยังหน่วยงานราชการรัฐวิสาหกิจ วัด และชุมชนต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจาก กอ.ป่าดงนาทาม เป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และนำเทคนิควิธีการนำจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ มาใช้ทางด้านเกษตรและปศุสัตว์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- โครงการนี้ได้รับรางวัลจากมูลนิธิกานันท์ สินธวานนท์ เนื่องจากเป็นโครงการที่สร้างประโยชน์ให้กับสังคมโดยรวม อีกทั้งยังเป็นโครงการที่เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจในการเกื้อกูลกัน และกันระหว่างธรรมชาติและชีวิตของมนุษย์ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

2546

- ผู้ว่าการ กฟผ. (นายสิทธิพร รัตนภาส) จัดตั้ง “โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” อย่างเป็นทางการ โดยร่วมมือกับสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (สอศ.) ในการนำโครงการชีววิถีฯ เข้าสู่วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี วิทยาลัยประมง วิทยาลัยการอาชีพ และศูนย์วิศวกรรม การเกษตรปทุมธานี เนื่องจากทำเกษตรอินทรีย์ถือเป็นวาระแห่งชาติ และโครงการนี้มีการดำเนินที่ตอบสนองนโยบายของรัฐอีกทั้งยังมีการขยายผลเครือข่ายออกไปอย่างกว้างขวาง ซึ่งผลการดำเนินงานนั้นประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

แนวทางดำเนินการโครงการชีววิถีฯ (การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, 2543)

กลไกในการขับเคลื่อนโครงการชีววิถีฯ ที่สำคัญ คือส่งเสริมให้มีการลด ละ การใช้สารเคมี เริ่มจากในครัวเรือนและขยายไปสู่ชุมชน โดยการใช้กลุ่มจุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ Effective Microorganisms (EM) เป็นเครื่องมือหลัก เพราะต้นทุนต่ำ เรียนรู้ง่ายนำไปใช้ได้จริงใน 4 กิจกรรมที่มีอยู่รอบตัวเรา ทั้งการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์บก การเลี้ยงสัตว์น้ำ และการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยส่งเสริมชุมชนด้วยการพาลงมือทำให้ได้เรียนรู้ ทดลอง และลงมือปฏิบัติจริงจนเกิดความเชี่ยวชาญ กระทั่งมั่นใจว่าสิ่งต่างๆ เหล่านี้ สามารถทดแทนการใช้สารเคมีได้ในทุกๆ กิจกรรม จนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในที่สุดซึ่งกิจกรรมภายใต้โครงการมีดังนี้ 1) เพาะปลูก: พืชไร่ พืชสวน พืชผัก นาข้าว ไม้ดอกไม้ประดับ 2) เลี้ยงสัตว์บก: เลี้ยงไก่ หมู วัวเนื้อ วัวนม แพะ ไก่วง ฯลฯ 3) เลี้ยงสัตว์น้ำ : เลี้ยงปลาในบ่อพลาสติกขนาดเล็ก (2x4 ม. ลึก 1 ม.) เลี้ยงกุ้ง เลี้ยงกบ เลี้ยงตะพาบน้ำ ฯลฯ และ 4) สิ่งแวดล้อม: การทำความสะอาดและจัดการเศษอาหารในครัวเรือนบำบัดน้ำเสีย บำบัดกลิ่นในห้องน้ำ สุขภัณฑ์ เฟอร์นิเจอร์

จากข้อมูลการดำเนินโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ และได้นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดดังกล่าวมาสร้างเครื่องมือ ซึ่งได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลกับครัวเรือนในชุมชนรอบเชื้อนสิริกิติ์ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ภายใต้โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน จำนวน 59 ครัวเรือน และได้นำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน รวมถึงวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

การศึกษาค้นคว้าองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย เชื้อนสิริกิติ์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยการทบทวนวรรณกรรม ทั้งแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment) และแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility : CSR) รวมถึงการศึกษาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ และผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน แนวคิด CSR ร่วมกับการทบทวนกรอบแนวคิดการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. จากเอกสารและการสัมภาษณ์ผู้บริหาร และนำมาสังเคราะห์เพื่อหาองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่เหมาะสมที่จะนำมาประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจด้านสังคมด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในมิติด้านเศรษฐกิจ เป็นการพิจารณาถึงเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครัวเรือน ที่ครัวเรือนสามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่จากที่ขาดแคลนเป็นแบบพออยู่พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีรายจ่ายครัวเรือนลดลงจากการนำเอาความรู้ที่ได้รับการสนับสนุนจาก กฟผ. ไปปรับใช้กับการดำรงชีวิตเพื่อลดค่าใช้จ่าย และเมื่อสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้แล้ว ยังสามารถนำความรู้ไปประกอบสัมมาชีพเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับครัวเรือนได้ ซึ่งในด้านเศรษฐกิจเป็นการประเมินจากการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการเพิ่มผลผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ซึ่งสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน และสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน

2. ด้านสังคม

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในมิติด้านสังคม เป็นการพิจารณาถึงเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครัวเรือน โดยครัวเรือนสามารถเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงอยู่และความสัมพันธ์ทางสังคมในระดับครัวเรือนจากเดิมที่ห่างเหินเป็นความสัมพันธ์ที่แนบแน่น โดยประเมินจากการมีเวลาอยู่ด้วยกันภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นและความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นระหว่างครัวเรือนที่เกิดขึ้นจาก

การช่วยเหลือแบ่งปันความรู้หรือถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันกับเพื่อนบ้าน และชุมชนใกล้เคียง

3. ด้านสิ่งแวดล้อม

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในมิติด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการพิจารณาถึงเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครัวเรือน โดยครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยประเมินได้จากการที่ครัวเรือนสามารถลดปริมาณการใช้สารเคมีในพื้นที่แปลงเกษตรในครัวเรือนให้น้อยลง

4. ด้านสุขภาพ

การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในมิติด้านสุขภาพ เป็นการพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครัวเรือน โดยครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการกับ กฟผ. มีสุขภาพจิตดีขึ้น และเกิดอาการเครียดลดลง โดยเฉพาะความเครียดที่เกิดจากปัญหาหนี้สิน ซึ่งทำให้ภาวะนอนไม่หลับลดลง

จากองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ดังกล่าวข้างต้น สามารถจำแนกตัวชี้วัดในแต่ละด้านหรือแต่ละองค์ประกอบได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 องค์ประกอบ ตัวชี้วัด ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการ ความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์

องค์ประกอบ	ความหมาย	ตัวชี้วัด
1.ด้านเศรษฐกิจ	การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับ ครัวเรือนในมิติด้านเศรษฐกิจซึ่ง ประเมินจากการนำความรู้ไป ประยุกต์ใช้กับการเพิ่มผลผลิตเพื่อ บริโภคในครัวเรือน ซึ่งสามารถลด รายจ่ายในครัวเรือน และสามารถ นำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับ ครัวเรือน	1.1 ครัวเรือนมีรายจ่ายลดลง 1.2 ครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น
2.ด้านสังคม	การเปลี่ยนแปลงในมิติด้านสังคม ซึ่งประเมินจากการมีเวลาอยู่ ด้วยกันภายในครอบครัวเพิ่มมาก ขึ้นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่าง ครัวเรือนที่เกิดขึ้นจากการ ช่วยเหลือแบ่งปันความรู้หรือ ถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งมีการ แลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันกับเพื่อน บ้านและชุมชนใกล้เคียง	2.1 จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกมี เวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น 2.2 จำนวนครัวเรือนที่ถ่ายทอด ความรู้ ต่อยอด ขยายผลให้กับ ครัวเรือนหรือชุมชนอื่น
3.ด้านสิ่งแวดล้อม	การเปลี่ยนแปลงในมิติด้าน สิ่งแวดล้อม ซึ่งประเมินจากการที่ ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตระหนัก ถึงสิ่งแวดล้อมซึ่งประเมินได้จาก ครัวเรือนสามารถลดปริมาณการใช้ สารเคมีในพื้นที่แปลงเกษตรของ ครัวเรือน	3.1 จำนวนครัวเรือนที่สามารถลด การใช้ปุ๋ยเคมี 3.2 ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ลดลง
4. ด้านสุขภาพ	การเปลี่ยนแปลงในมิติด้านสุขภาพ ซึ่งประเมินจากครัวเรือนมี สุขภาพจิตดีขึ้น และเกิดอาการ เครียดลดลง โดยเฉพาะ ความเครียดที่เกิดจากปัญหาหนี้สิน ซึ่งทำให้ภาวะนอนไม่หลับลดลง	4.1 จำนวนครัวเรือนที่มี ความเครียดลดลง 4.2 จำนวนครั้งที่เกิดความเครียดที่ เกิดจากหนี้สินลดลง

จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่ได้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและตัวชี้วัดดังกล่าวข้างต้นไปพัฒนาเพื่อสร้างเครื่องมือประเมินในรูปแบบของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (รายละเอียดดังภาคผนวก ก) ตามตัวชี้วัดที่ได้กำหนด และนำเครื่องมือที่พัฒนาขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลกับครัวเรือนในชุมชนรอบเชื้อนสิริกิติ์ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. จำนวน 59 ครัวเรือน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ โดยใช้การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโดยใช้เครื่องมือวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment:SROI) โดยวัดจากปัจจัยนำเข้า (Input) กิจกรรม (Activities) ผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ที่เกิดขึ้นจากโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ซึ่งนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังกล่าวในหัวข้อถัดไป

2. ผลการวิเคราะห์ผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

จากผลการศึกษาค่าขององค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนจากการลงทุน ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือซึ่งได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อเก็บข้อมูลกับครัวเรือนในชุมชนรอบเชื้อนสิริกิติ์ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. จำนวน 59 ครัวเรือน และได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อประเมินผลตอบแทนจากการลงทุน และหาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการเข้าร่วมโครงการของครัวเรือน

1) ข้อมูลทั่วไปของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ

จากการศึกษาครัวเรือนรอบเชื้อนสิริกิติ์ อ.ท่าปลา จ.อุตรดิตถ์ ที่เข้าร่วมโครงการชีวิตวิถีใหม่เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจนถึงปัจจุบัน 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านดงงาม และบ้านท่าใหม่ จำนวน 59 ครัวเรือน ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปมีดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.50 เป็นเพศหญิง เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้ชายเป็นออกไปทำงานต่างถิ่น และส่วนใหญ่ร้อยละ 66.40 ในส่วนของอายุ พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.00 อยู่ในช่วงอายุ 40 – 60 ปี รองลงมา ร้อยละ 35.60 อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 60 ปี มีเพียงส่วนน้อย ร้อยละ 3.4 ที่มีอายุต่ำกว่า 40 ปี โดยอายุเฉลี่ยของหัวหน้าครัวเรือนคือ 57.35 ปี

ในด้านระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน มากกว่าครึ่ง ร้อยละ 66.40 อยู่ในระดับประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 28.80 อยู่ในระดับมัธยมศึกษา และมีเพียงร้อยละ 1.7 ที่มีการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี และอื่นๆ

ในด้านการประกอบอาชีพ พบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง ร้อยละ 49.20 ประกอบอาชีพเกษตรกร ปศุสัตว์ รองลงมา ร้อยละ 22.03 ประกอบอาชีพค้าขาย รองลงมา ร้อยละ 18.60 ประกอบอาชีพรับจ้าง มีเพียงร้อยละ 1.7 ที่เกษียณหรือว่างงาน และโดยส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.40 หัวหน้าครัวเรือนไม่มีการเปลี่ยนอาชีพในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา มีเพียงร้อยละ 18.60 ที่มีการเปลี่ยนอาชีพ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนอาชีพเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำทางสังคมเท่านั้น เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ในด้านตำแหน่งในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 58.00 เป็นเพียงสมาชิกในชุมชน รองลงมา ร้อยละ 18.60 มีตำแหน่งอื่นๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มเยาวชน และผู้นำทางศาสนา รองลงมา ร้อยละ 10.20 ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ 4.00 ที่ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน รายละเอียดดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อมูลของหัวหน้าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ จำแนกตามลักษณะทั่วไป

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
เพศของหัวหน้าครัวเรือน		
ชาย	18	30.50
หญิง	41	69.50
รวม	59	100
อายุของหัวหน้าครัวเรือน		
ต่ำกว่า 40 ปี	2	3.4
40-60 ปี	36	61.0
มากกว่า 60 ปี	21	35.6
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 24 ค่าสูงสุด = 79 ค่าเฉลี่ย = 57.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 9.69		

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน		
ประถมศึกษา	39	66.40
มัธยมศึกษา	17	28.80
ปริญญาตรี	1	1.7
สูงกว่าปริญญาตรี	1	1.7
อื่นๆ	1	1.7
รวม	59	100
อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน		
เกษตรกร ปศุสัตว์	29	49.20
รับจ้าง	11	18.60
ข้าราชการ	3	5.10
ประมง ชาวแพ	2	3.40
เกษียณ ว่างาน	1	1.70
ค้าขาย	13	22.03
รวม	59	100
การเปลี่ยนอาชีพในระยะ 5 ปี		
ไม่เปลี่ยน	48	81.40
เปลี่ยน	11	18.60
รวม	59	100
ตำแหน่งในชุมชนของหัวหน้าครัวเรือน		
ผู้ใหญ่บ้าน	2	4.00
ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	6	10.20
อสม.	6	10.20
สมาชิกในชุมชน	34	58.00
อื่นๆ	11	18.60
รวม	59	100

นอกจากนี้ ผลการศึกษาลักษณะทั่วไปของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.90 ครัวเรือนจะมีจำนวนสมาชิก 4-6 คน มีเพียงร้อยละ 6.80 ที่มีจำนวนสมาชิกมากกว่า 6 คน โดยจำนวนสมาชิกครัวเรือนโดยเฉลี่ย 4.45 คน ในส่วนของจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.10 มีจำนวน 1-3 คน รองลงมา ร้อยละ 30.50 มีจำนวนสมาชิก 4-6 คน มีเพียงร้อยละ 3.40 ที่มีจำนวนมากกว่า 6 คน โดยจำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในปัจจุบันโดยเฉลี่ย คือ 3.05 คน ในส่วนของสมาชิกที่อาศัยอยู่ที่อื่น ส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.90 มีจำนวนต่ำกว่า 3 คน มีเพียงร้อยละ 5.10 ที่มีจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ที่อื่น 3 คนขึ้นไป โดยจำนวนสมาชิกอาศัยอยู่ที่อื่นโดยเฉลี่ย คือ 1.42 คน

ด้านรายได้ของครัวเรือน ร้อยละ 44.10 มีรายได้ประมาณ 5,000 - 10,000 บาท/เดือน รองลงมา ร้อยละ 28.80 มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน และร้อยละ 27.10 มีรายได้มากกว่า 10,000 บาท/เดือน โดยรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนคือ 10,588.13 บาท/เดือน ซึ่งจากรายได้ ครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 59.30 มีพอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ รองลงมา ร้อยละ 22 รายได้ไม่พอใช้ มีเพียงร้อยละ 18.60 ที่มีพอใช้และเหลือเก็บ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินโครงการพัฒนาอาชีพภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืนของ กฟผ. ที่เข้าไปดำเนินการไม่ได้ก่อให้เกิดอาชีพที่สร้างรายได้ในเชิงเศรษฐกิจ แต่เป็นการกระตุ้นให้ประชาชนสามารถลดรายจ่ายและพึ่งพาตนเอง

ด้านการถือครองที่ดิน พบว่า ร้อยละ 43.64 ครัวเรือนมีขนาดการถือครองที่ดินต่ำกว่า 41-60 งานหรือมากกว่า 10 ไร่ แต่ไม่เกิน 15 ไร่ รองลงมา ร้อยละ 40.00 มีจำนวนที่ดินต่ำกว่า 20 งานหรือต่ำกว่า 5 ไร่ มีเพียงร้อยละ 1.82 ที่มีจำนวนที่ดินมากกว่า 60 งาน โดยการถือครองที่ดินโดยเฉลี่ย คือ 35.12 งาน ซึ่งภายใต้การถือครองที่ดิน พบว่า เป็นทั้งที่ดินที่เป็นที่พักอาศัยและที่ดินทำกิน ซึ่งในส่วนของที่ดินที่เป็นที่พักอาศัย ส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.43 มีขนาดพื้นที่ต่ำกว่า 5 งาน มีเพียงร้อยละ 3.57 ที่มีขนาดพื้นที่ 5 งานขึ้นไป โดยพื้นที่พักอาศัยโดยเฉลี่ย คือ 2.37 งาน ในส่วนของที่ดินที่เป็นพื้นที่ทำกิน พบว่าส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.87 มีขนาดพื้นที่ต่ำกว่า 20 งาน หรือต่ำกว่า 5 ไร่ และมีขนาดพื้นที่ 41-60 งาน ร้อยละ 42.87 เท่ากันหรือมีมากกว่า 5 ไร่ แต่ไม่เกิน 15 ไร่ มีเพียงร้อยละ 1.76 ที่มีขนาดมากกว่า 60 งาน หรือมากกว่า 15 ไร่ โดยพื้นที่ที่เป็นที่ดินทำกินโดยเฉลี่ย คือ 32..14 งาน

ในส่วนของภาระหนี้สินครัวเรือน พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 32.80 มีหนี้สิน และมีภาระการกู้เงินประกอบอาชีพ รองลงมา ร้อยละ 15.50 ไม่มีหนี้สิน รองลงมา ร้อยละ 10.30 มีภาระในเรื่องของค่าครองชีพ มีเพียงร้อยละ 3.40 ที่มีภาระในเรื่องค่าเล่าเรียนบุตร และการซื้อสินทรัพย์ถาวร ซึ่งจากภาระหนี้สินพบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 33.33 มีจำนวนหนี้สิน 1- 50,000 บาท และมีหนี้สินมากกว่า 150,000 บาท มีเพียงร้อยละ 2.38 มีหนี้สิน 100,001-150,000 บาท โดยจำนวนหนี้สินครัวเรือนโดยเฉลี่ย คือ 151,190.47 บาท โดยมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 137,560.67

ในด้านการเข้าร่วมโครงการของ กฟผ.พบว่า ส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.40 เข้าร่วมโครงการมากกว่า 10 ปี มีเพียงร้อยละ 18.60 ที่เข้าร่วมโครงการต่ำกว่า 5 ปี โดยระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการ โดยเฉลี่ย 10.32 ปี รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ข้อมูลของครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์ จำแนกตามลักษณะทั่วไป

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน		
1 - 3 คน	12	20.30
4 - 6 คน	43	72.90
มากกว่า 6 คน	4	6.80
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 8 ค่าเฉลี่ย = 4.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.50		
จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน		
1 - 3 คน	39	66.10
4 - 6 คน	18	30.50
มากกว่า 6 คน	2	3.40
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 8 ค่าเฉลี่ย = 3.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.54		
จำนวนสมาชิกที่อาศัยอยู่ที่อื่น		
ต่ำกว่า 3 คน	56	94.90
3 คนขึ้นไป	3	5.10
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 0 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 1.42 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.17		
รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	17	28.80
5,000 - 10,000 บาท	26	44.10
มากกว่า 10,000 บาท	16	27.10
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 2,000 ค่าสูงสุด = 50,000 ค่าเฉลี่ย = 10,588.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 8,748.30		

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
สถานะการเงิน		
ไม่พอใช้	13	22.00
พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ	35	59.30
พอใช้แต่มีเหลือเก็บ	11	18.60
รวม	59	100
ขนาดการถือครองที่ดิน (รวม)		
ต่ำกว่า 20 งาน (ต่ำกว่า 5 ไร่)	22	40.00
20 – 40 งาน (5 ไร่-10 ไร่)	8	14.54
41 – 60 งาน (มากกว่า 10 ไร่ แต่ไม่เกิน 15 ไร่)	24	43.64
มากกว่า 60 งาน (มากกว่า 15 ไร่)	1	1.82
รวม	55	100
ค่าต่ำสุด = 2 ค่าสูงสุด = 68 ค่าเฉลี่ย = 35.12 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 22.805		
ขนาดที่พักอาศัย		
ต่ำกว่า 5 งาน	54	96.43
5 งาน ขึ้นไป	2	3.57
รวม	56	100
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 20 ค่าเฉลี่ย = 2.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.01		
ขนาดที่ดินทำกิน		
ต่ำกว่า 20 งาน	24	42.87
20 – 40 งาน	7	12.50
41 – 60 งาน	24	42.87
มากกว่า 60 งาน	1	1.76
รวม	56	100
ค่าต่ำสุด = 0 ค่าสูงสุด = 66 ค่าเฉลี่ย = 32.14 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 23.02		

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน	จำนวน	ร้อยละ
ภาระหนี้สินครัวเรือน		
ไม่มีหนี้สิน	18	15.50
มีหนี้สิน	38	32.80
ค่าครองชีพ	12	10.30
ค่าเล่าเรียนบุตร	4	3.40
ซื้อสินทรัพย์ถาวร	4	3.40
กู้เงินประกอบอาชีพ	38	32.80
อื่นๆ	2	1.70
รวม	116	100
จำนวนหนี้สิน		
1- 50,000 บาท	13	30.95
50,000 – 100,000 บาท	14	33.33
100,001 – 150,000 บาท	1	2.38
มากกว่า 150,000 บาท	14	33.33
รวม	42	100
ค่าต่ำสุด = 20,000 ค่าสูงสุด = 500,000 ค่าเฉลี่ย = 151,190.476		
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 137,560.671		

2) การเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ของครัวเรือน

ผลการวิเคราะห์ลักษณะการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายใต้โครงการชีววิถี เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ของครัวเรือนทั้ง 59 ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ร้อยละ 42.40 เข้าร่วมโครงการกับ กฟผ. มา มากกว่า 10 ปี รองลงมา ร้อยละ 39.00 เข้าร่วมโครงการ 5-10 ปี และร้อยละ 18.60 เข้าร่วมโครงการต่ำกว่า 5 ปี โดยระยะเวลาโดยเฉลี่ยที่ครัวเรือนเข้าร่วม คือ 10.32 ปี ซึ่งสะท้อนถึงระยะเวลาที่ยาวนานที่ กฟผ. ได้ลงไปดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมกับครัวเรือนรอบเขื่อนที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ซึ่งจากการดำเนินการของ กฟผ. พบว่ามีความต่อเนื่องมาตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 94.90 ครัวเรือนมีความต่อเนื่องของการเข้าร่วมโครงการมีเพียงร้อยละ 5.10 เท่านั้นที่ไม่มีความต่อเนื่องของการเข้าร่วมโครงการ

นอกจากนี้ จากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. กว่า 10 ปี พบว่าครัวเรือนส่วนใหญ่ ร้อยละ 86.40 มีกิจกรรมขยายผล เนื่องจากกิจกรรมของโครงการส่วนใหญ่เน้นการอบรมให้ความรู้แก่สมาชิกที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งกิจกรรมจุลินทรีย์ (EM) กิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ กิจกรรมทำน้ำยาเอนกประสงค์ กิจกรรมทำเห็ด กิจกรรมทำไม้กวาด กิจกรรมอื่นๆ ที่เน้นการส่งเสริมอาชีพ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อลดรายจ่ายครัวเรือน มีเพียงร้อยละ 13.60 ที่ไม่มีกิจกรรมขยายผลอันเนื่องจากโครงการ ซึ่งจากการลงพื้นที่พบว่านอกเหนือจาก กฟผ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ ยังมีหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาทำงานในพื้นที่เพื่อสนับสนุนและพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่ครัวเรือนรอบเขื่อน รวมถึง กฟผ. ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในพื้นที่ และจากการดำเนินการของทุกหน่วยงานรวมทั้งพื้นฐานชีวิตของคนในพื้นที่ ยังไม่สะท้อนถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในเชิงเศรษฐกิจให้กับคนในพื้นที่ได้ เพราะยังมีคนย้ายถิ่นไปทำงานนอกพื้นที่จำนวนมาก ร้อยละ 66.10 โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ย้ายถิ่นโดยเฉลี่ย คือ 1.44 คน ซึ่งการย้ายถิ่นฐานเกิดจากหลายสาเหตุ โดยจากการสัมภาษณ์ปัจจัยสำคัญที่มีการย้ายถิ่นออกไปทำงานนอกพื้นที่ มาจากความต้องการของตัวสมาชิกในครัวเรือนไปประกอบอาชีพใหม่ที่สอดคล้องกับการศึกษาของตนเองและเลือกจะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมเมือง

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของครัวเรือน จำแนกตามลักษณะการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์

การเข้าร่วมโครงการของ กฟผ.	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการ		
ต่ำกว่า 5 ปี	11	18.60
5 – 10 ปี	23	39.00
มากกว่า 10 ปี	25	42.40
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 1 ค่าสูงสุด = 23 ค่าเฉลี่ย = 10.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 5.88		
ความต่อเนื่องของการเข้าร่วมโครงการ		
ต่อเนื่อง	56	94.90
ไม่ต่อเนื่อง	3	5.10
รวม	59	100

ตารางที่ 7 (ต่อ)

การเข้าร่วมโครงการของ กฟผ.	จำนวน	ร้อยละ
รูปแบบการสนับสนุนที่ได้รับจากโครงการ		
งบประมาณ	30	27.80
การอบรม	54	50.00
การศึกษาดูงาน	7	6.50
อื่นๆ	17	15.70
รวม	108	100
กิจกรรมขยายผลเนื่องจากโครงการ		
ไม่มี	8	13.60
มี	51	86.40
รวม	59	100
การย้ายถิ่นของสมาชิกในครัวเรือน		
ไม่มี	20	33.90
มี	39	66.10
รวม	59	100
จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่มีการย้ายถิ่น		
ไม่มี	29	49.20
1 - 2	19	32.20
3 - 4	11	18.60
รวม	59	100
ค่าต่ำสุด = 0 ค่าสูงสุด = 4 ค่าเฉลี่ย = 1.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 1.20		

3) การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของครัวเรือนรอบเขื่อนในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงความมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนในครัวเรือนกับการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมโครงการ โดยพิจารณาจากการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ การปฏิบัติ การ รับผิดชอบต่อประโยชน์ และการประเมิณผล ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ภาพรวมของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา คุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ของครัวเรือนรอบเขื่อนสิริกิติ์ จำนวน 59 ครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนมีส่วนร่วม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.59, S.D. = 0.97)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามองค์ประกอบ พบว่า ด้านที่มีการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อประโยชน์ (\bar{X} = 3.79) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (\bar{X} = 3.69) และการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ (\bar{X} = 3.64) และด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมิณผล (\bar{X} = 3.27) ซึ่งผลการสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในภาพรวม

การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนา		ระดับการมีส่วนร่วม		
คุณภาพชีวิต ของ กฟผ.	\bar{x}	S.D.	การแปลความหมาย	
1 การมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบต่อประโยชน์	3.79	0.92	มาก	
2 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	3.69	1.04	มาก	
3 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	3.64	0.83	มาก	
4 การมีส่วนร่วมในการประเมิณผล	3.27	1.11	ปานกลาง	
การมีส่วนร่วมในภาพรวม	3.59	0.97	มาก	

ผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. แต่ละด้าน ปรากฏดังนี้

การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมใน โครงการในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.64, SD = 0.83)

เมื่อพิจารณารายละเอียดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ พบว่า ครูวีรอนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในกิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในประเด็นต่างๆ อยู่ในระดับมาก ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาก่อนเริ่มโครงการ (\bar{X} = 3.71) มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการวางแผนในโครงการและกิจกรรม (\bar{X} = 3.66) และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับเจ้าหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการจัดตั้งโครงการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมของโครงการ และความต้องการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอรูปตัวบุคคลที่เข้าโครงการ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน (\bar{X} = 3.61) ซึ่งจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นได้ว่า ครูวีรอนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ซึ่งภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เนื่องจากกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการเข้าไปให้ความรู้ในรูปแบบการอบรม การศึกษาดูงาน และการให้งบประมาณสนับสนุนเบื้องต้นในการทำกิจกรรมเป็นการสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานของชีวิตและบริบทของชุมชน เพราะกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ กิจกรรมจูลินทรีย์ (EM) กิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ กิจกรรมทำน้ำยาเอนกประสงค์ กิจกรรมทำเห็ด กิจกรรมทำไม้กวาด กิจกรรมอื่นๆ เป็นกิจกรรมที่สมาชิกที่เข้าร่วมเห็นแล้วว่าสามารถนำไปปรับใช้ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ หรือนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อลดรายจ่ายครัวเรือนของตนเองได้ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ด้านการวางแผนและตัดสินใจ

ที่	การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาก่อนเริ่มโครงการ	3.71	0.76	มาก
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับเจ้าหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการจัดตั้งโครงการ	3.61	0.83	มาก
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวกับการวางแผนในโครงการและกิจกรรม	3.66	0.86	มาก
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการเสนอและคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมของโครงการ	3.61	0.85	มาก
5.	ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเสนอรูปตัวบุคคลที่เข้าโครงการ	3.61	0.85	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.64	0.83	มาก

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ

การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ครูเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติหรือดำเนินตามกิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.69, SD = 1.04)

เมื่อพิจารณารายละเอียดการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ พบว่า ครูเรือนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในกิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในประเด็นต่างๆ อยู่ในระดับมาก ดังนี้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเป็นอาสาสมัครและร่วมลงแรงในโครงการ (\bar{X} =3.81)มีส่วนในการสนับสนุนให้โครงการมีการดำเนินงานต่อเนื่อง (\bar{X} = 3.71)มีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการบริจาคเงินสิ่งของและแรงงาน (\bar{X} = 3.69) มีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในโครงการ (\bar{X} = 3.66)มีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารและสื่อสารสารข้อมูลของโครงการ และมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเป็นผู้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและโครงการ ค่าเฉลี่ยเท่ากัน (\bar{X} = 3.64)ซึ่งจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นได้ว่าครูเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามกิจกรรมที่ กฟผ. ดำเนินการเข้าไปสนับสนุนอยู่ในระดับมาก ด้วยบริบทความเป็นชุมชนที่เป็นชนบท มีความเข้มแข็ง ช่วยเหลือ และบอกกล่าวกันของคนในชุมชนที่ผ่านประสบการณ์และได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนมาร่วมกัน จึงมีความผูกพันดังญาติพี่น้อง อีกทั้งสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป จึงมีเวลาในการเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อหน่วยงานต่างๆ เข้าไปสนับสนุน ดังนั้นเมื่อ กฟผ. มีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ก็จะมีการยินยอมเข้าร่วมอย่างสมัครใจ ทั้งร่างกาย แรงใจ เพื่อพัฒนาทักษะความรู้ของตนเองและชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ด้านการปฏิบัติการ

ที่	การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{X}	S.D.	การแปล ความหมาย
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเป็นอาสาสมัครและ ร่วมลงแรงในโครงการ	3.81	1.00	มาก
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการบริจาคเงิน สิ่งของและแรงงาน	3.69	0.98	มาก
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารและ สื่อสารสารข้อมูลของโครงการ	3.64	1.09	มาก
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเป็นผู้ประสานงานและ อำนวยความสะดวกในโครงการ	3.66	1.16	มาก
5.	ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติด้วยการเป็นผู้ดำเนินการที่ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและโครงการ	3.64	1.02	มาก
6.	ท่านมีส่วนในการสนับสนุนให้โครงการมีการดำเนินงานต่อเนื่อง	3.71	1.03	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.69	1.04	มาก

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ครึ่งเรือส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = 3.79, SD = 0.92)

เมื่อพิจารณารายละเอียดการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ พบว่า ครึ่งเรือมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการร่วมปฏิบัติกิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในประเด็นต่างๆ อยู่ในระดับมาก ดังนี้ได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนอันเนื่องมาจากการเข้ามาดำเนินโครงการของ กฟผ. (\bar{X} = 3.89) มีการนำความรู้จากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต (\bar{X} = 3.83) ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนจากการเข้าร่วมโครงการ (\bar{X} = 3.77) มีอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมจากการเข้าร่วมโครงการ (\bar{X} = 3.76) และมีส่วนในการถ่ายทอดความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปสู่คนอื่น (\bar{X} = 3.72) ซึ่งจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นได้ว่าครึ่งเรือส่วนใหญ่ได้รับผลประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการพัฒนา

คุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในมิติทางสังคมเป็นหลัก กล่าวคือ เมื่อมีการเข้าไปดำเนินการสนับสนุนโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในรูปแบบกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมอาชีพ แต่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการไม่ได้นำเอาความรู้ไปใช้ในการประกอบอาชีพในเชิงเศรษฐกิจ แต่เป็นการนำเอาความรู้ที่ได้รับการถ่ายทอดไปปรับใช้ในชีวิต เช่น ทำใช้เองในครัวเรือน และขยายผลความรู้ให้กับเพื่อนบ้าน อันเป็นการลดรายจ่ายครัวเรือน สมาชิกในชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอีกด้วยแต่อย่างไรก็ตาม ในอีกด้านหนึ่งโครงการที่เกิดขึ้นก็ยังไม่เกิดประสิทธิผลในด้านที่สำคัญ คือด้านเศรษฐกิจ จึงทำให้คนในชุมชนยังไม่เห็นถึงการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ซึ่งอาจจะส่งผลต่อการยอมรับและการปฏิบัติตามหรือการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการของ กฟผ. ในอนาคตผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 11

ตารางที่ 11 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ด้านการรับผลประโยชน์

ที่	การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
1.	ท่านได้มีอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมจากการเข้าร่วมโครงการ	3.76	1.00	มาก
2.	ท่านนำความรู้จากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต	3.83	0.89	มาก
3.	ท่านได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนจากการเข้าร่วมโครงการ	3.77	0.85	มาก
4.	ท่านได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนอันเนื่องมาจากการเข้ามาดำเนินโครงการของ กฟผ.	3.89	0.88	มาก
5.	ท่านมีส่วนในการถ่ายทอดความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปสู่คนอื่น	3.72	1.01	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		3.79	0.92	มาก

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27, SD = 1.11$)

เมื่อพิจารณารายละเอียดการมีส่วนร่วมในการประเมินผล พบว่า ครัวเรือนมีส่วนร่วมในการประเมินผลการดำเนินกิจกรรมภายใต้โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในประเด็นต่างๆ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานโครงการ ($\bar{X} = 3.35$) ส่วนร่วมในการวิเคราะห์และ

แก้ไขปัญหา ($\bar{X} = 3.30$) มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการ ($\bar{X} = 3.25$) และมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการ ($\bar{X} = 3.18$) ซึ่งจากผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นได้ว่าการดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นเป็นการสื่อสารทางเดียว ขาดการสะท้อนกลับจากประชาชนหรือครัวเรือนที่เข้าร่วมกิจกรรมที่จะเป็นผู้ที่สะท้อนถึงผลการดำเนินโครงการได้อย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจนถึงผลสำเร็จของโครงการที่ดำเนินการ แต่ในกรณีของการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ยังขาดการสร้างการมีส่วนร่วมในการประเมินผลให้กับครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการ โดยเฉพาะในด้านการวิเคราะห์จุดอ่อนของโครงการเพื่อดำเนินการหาแนวทางแก้ปัญหา รวมทั้งการให้โอกาสแก่ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการให้ดีและตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ด้านการประเมินผล

ที่	การมีส่วนร่วมในการประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม		
		\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
1.	ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานโครงการ	3.35	1.07	ปานกลาง
2.	ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการ	3.25	1.14	ปานกลาง
3.	ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา	3.30	1.06	ปานกลาง
4.	ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการ	3.18	1.18	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม		3.27	1.11	ปานกลาง

4) เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

ผลการวิเคราะห์เจตคติของครัวเรือนรอบเชื้อนสิริกิติ์ที่เข้าร่วมกิจกรรมต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ซึ่งเป็นการประเมินความรู้สึกหรือความคิดเห็นของครัวเรือนที่มีต่อกิจกรรมและการดำเนินโครงการชีวิตเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ กฟผ. ดำเนินการ ซึ่งผลการวิจัย พบว่าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการกับ กฟผ. มีเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, $SD = 0.66$) โดยเฉพาะการที่โครงการเป็นโครงการที่ทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย และผลจากโครงการสามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง ($\bar{X} = 4.55$) โครงการที่ทำกับ กฟผ. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม ($\bar{X} =$

4.49) และการที่เข้าร่วมโครงการทำให้มีอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน (\bar{X} = 4.44) ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่มีเจตคติในประเด็นดังกล่าวในระดับมากที่สุด

จากผลการวิจัยข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการมีความพอใจต่อผลที่ได้รับจากการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ที่ถึงแม้จะไม่ได้เป็นโครงการที่สร้างรายได้หรือสร้างผลผลิตในเชิงเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่เป็นโครงการที่เน้นให้ความรู้ และให้ผู้เข้าร่วมโครงการนำกลับไปประยุกต์ใช้เอง ซึ่งขึ้นอยู่กับบริบททางครอบครัว และอาชีพของครัวเรือนนั้นๆ ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในเชิงเศรษฐกิจในการสร้างอาชีพและรายได้ต่อไปได้หรือเป็นเพียงการนำไปประยุกต์ใช้ตามหลักการสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยให้ประชาชนสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิต ลดการใช้จ่าย และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังรายละเอียดในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เจตคติของครัวเรือนต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์

ที่	เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ.	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปลความหมาย
1.	โครงการที่ทำกับ กฟผ. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม	4.49	0.65	มากที่สุด
2.	เป็นโครงการที่ทำให้ท่านได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย	4.55	0.56	มากที่สุด
3.	ผลจากโครงการทำให้ท่านสามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง	4.55	0.56	มากที่สุด
4.	การที่เข้าร่วมโครงการทำให้มีอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน	4.44	0.65	มากที่สุด
5.	ทำให้ครอบครัวท่านมีเวลาอยู่ร่วมกันมากขึ้นและคุณภาพชีวิตดีขึ้นครอบครัวมีความสุข	3.89	0.78	มาก
6.	ผลจากโครงการทำให้เกิดการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้านของท่าน	4.00	0.66	มาก
7.	ผลจากเข้าร่วมโครงการทำให้ท่านมีเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น	3.96	0.64	มาก
8.	การชี้แจงประสานงานจากเจ้าหน้าที่ กฟผ. ท่านได้รับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ กฟผ. ก่อนจะริเริ่มโครงการเป็นอย่างดี	3.86	0.62	มาก
9.	ท่านได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ กฟผ. อย่างต่อเนื่อง	3.89	0.68	มาก
10.	ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ กฟผ.	3.84	0.66	มาก

ตารางที่ 13 (ต่อ)

ที่	เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการ พัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ.	ระดับความคิดเห็น		
		\bar{X}	S.D.	การแปล ความหมาย
11	ท่านสามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปขยายผล และถ่ายทอดให้ผู้อื่น	3.84	0.73	มาก
12	เป็นโครงการที่ให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพในอนาคต	3.98	0.70	มาก
13	เป็นโครงการที่ตรงต่อความต้องการของชุมชนและ สอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อมมาก	3.96	0.66	มาก
14	มีการถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อไปในชุมชน	3.93	0.71	มาก
15	ปัจจุบันท่านคงดำเนินกิจกรรมและสานต่อโครงการต่อเนื่อง	3.93	0.66	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.07	0.66	มาก

2. ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

การทำวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาข้อมูลเชิงตัวเลขจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักคือ คริวเรือนในชุมชนรอบเชื้อนสิริกิติ์ที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. จำนวน 59 คริวเรือน โดยตัวเลขการจ่ายลงทุน ผลลัพธ์และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงตามทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นตัวเลขวส่วนหนึ่งของผลการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมภายใต้ “โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน” ที่ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ จ.อุดรดิตถ์ เข้าไปสนับสนุนกิจกรรมทั้งในรูปแบบของงบประมาณ การให้ความรู้ ซึ่งเป็นการสนับสนุนเพื่อสร้างความรู้และพัฒนาอาชีพ รวมถึงสร้างการพึ่งพาตนเองให้กับคนในชุมชนรอบเชื้อน ซึ่งเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการสร้างเชื้อนสิริกิติ์

ผู้วิจัยจึงได้อธิบายขั้นตอนและความหมายของศัพท์ทางการเงินที่จะนำมาแปลงค่า เพื่อใช้คำนวณตัวเลขผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ได้แก่

- คำว่าDeadweight หมายถึง เปรอ์เซ็นต์ของจำนวนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอยู่แล้วแม้ไม่มีโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์

- Attribution หมายถึงเปอร์เซ็นต์ของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นที่ร่วมส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

- อัตราการลดลง (Drop off) หมายถึง อัตราลดลงของประสิทธิภาพของโครงการจนถึงวันสิ้นสุดของผลประโยชน์ของโครงการ เพื่อสะท้อนสภาพความเป็นจริงที่ว่าผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมักจะลดลงในอนาคต และอัตราคิดลด (Discount Rate) หรืออัตราดอกเบี้ยที่ถูกใช้เพื่อแสดงต้นทุนและผลประโยชน์ในอนาคตโดยแสดงเป็นมูลค่าปัจจุบัน อัตราคิดลดนี้จะสะท้อนให้เห็นค่าของเงินตามเวลา (Time value of money) ในการคำนวณนี้กำหนดอัตราคิดลดร้อยละ 5 จากนั้นนำไปคำนวณตัวเลขที่เกี่ยวข้องของอันนำมาสู่ตัวเลขทางการเงินและผลกระทบจากการลงทุนเพื่อสังคม ซึ่งผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต กฟผ. เชื้ออนสิริวิถีเมื่อกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome map) โดยระบุปัจจัยนำเข้า (Inputs) และก่อให้เกิดกิจกรรม (Activities) ต่างๆ นำไปสู่ผลผลิต (Outputs) และ ผลลัพธ์ (Outcomes) ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและแสดงให้เห็นความเชื่อมโยง และแสดงให้เห็นถึงสัดส่วน Deadweight และ Attribution ของผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยได้แสดงรายละเอียดดังตารางที่ 13 ถึง 16

สูตรการคำนวณหาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SORI Network, 2012) เป็นการนำตัวเลขมูลค่าปัจจุบันของผลลัพธ์หรือผลประโยชน์ส่วนเพิ่มที่เกิดจากโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนมีส่วนสร้างอย่างแท้จริง หาค่าด้วยตัวเลขมูลค่าปัจจุบันของเงินจ่ายลงทุนของโครงการฯ สำหรับการคำนวณผลลัพธ์ที่เกิดจากโครงการฯมีส่วนสร้างอย่างแท้จริงให้นำผลลัพธ์หรือผลประโยชน์ทางสังคม ที่เกิดขึ้นทั้งหมดมาปรับค่าด้วยผลลัพธ์ทางสังคมที่อย่างไรก็ตามต้องเกิดขึ้นอยู่แม้ไม่มีหน่วยงานหรือองค์กรอื่นใดสร้างขึ้น (Deadweight) หลังจากนั้นจึงปรับค่าด้วยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นเป็นผลจากการทำงานของโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Attribution) ซึ่งการคำนวณหาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนได้เริ่มต้นจากการนำ Deadweight มาปรับค่ากับผลลัพธ์หรือผลประโยชน์ทางสังคมที่เป็นตัวเงินตั้งต้นและนำผลลัพธ์ที่เหลือมาปรับด้วยค่าด้วย Attribution เพื่อให้ได้ผลลัพธ์สุทธิหรือผลประโยชน์ทางสังคมที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีส่วนสร้างอย่างแท้จริง งานวิจัยนี้กำหนดให้ ปี พ.ศ.2558-2562 เป็นปีฐาน อัตราส่วนผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SORI) เท่ากับมูลค่าปัจจุบันทั้งหมด หาค่าด้วยมูลค่าการลงทุนที่ใช้ไป

$$\text{อัตราส่วน SROI} = \frac{\text{มูลค่าปัจจุบันรวม}}{\text{มูลค่าการลงทุนรวม}}$$

ซึ่งหมายความว่าเงินทุก 1 บาทที่ลงทุนจากโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนจะสร้างประโยชน์ทางสังคมเป็นมูลค่าตัวเงิน ผลการประเมินปรากฏดังนี้

ตารางที่ 14 แผนที่ผลลัพธ์ของการดำเนินงานโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ปัจจัยนำเข้า (Input)	กิจกรรม (Activities)	ผลผลิต (Outputs)	ผลลัพธ์ (Outcomes)
- งบประมาณสนับสนุน จาก กฟผ.	- จัดอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตรและการใช้	- ชุมชนได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่อง	- คริวเรือนมีรายจ่ายลดลง
- การสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์	จุลินทรีย์ EM	เกษตรกรรมธรรมชาติ	- คริวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น
- การสนับสนุนบุคลากรให้ความรู้	○ การเกษตรธรรมชาติ	- จำนวนจุลินทรีย์ EM เพื่อใช้ในการเพาะปลูก	- ลดการใช้ปุ๋ยเคมี
	○ การเพาะปลูก พืชไร่ พืชสวน	การเตรียมดินบำรุงพืช การทำฮอริโมน การทำสารไล่ศัตรูพืช	- ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืช
	○ การประมง เลี้ยงปลา กบ	- ชุมชนมีพืชผักสวนครัวปลอดสารพิษสำหรับบริโภคและแบ่งปันเพื่อนบ้าน	- ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อน้ำยาล้างจานและน้ำยา
	○ การปศุสัตว์ เลี้ยงหมู ไก่	- ชุมชนมีน้ำยาเอนกประสงค์สำหรับซักล้างทำความสะอาดและแจกจ่ายเพื่อนบ้าน	- การขยายผลองค์ความรู้สัมพันธที่ดีในชุมชน
	○ สิ่งแวดล้อม บำบัดของเสีย	- ชุมชนมีการถ่ายทอดเกษตรกรรมธรรมชาติให้กับเพื่อนบ้าน	- คนในชุมชนมีสุขภาพจิตดีขึ้น
	○ การทำน้ำยาเอนกประสงค์		

ตารางที่ 15 การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัดและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม สุขภาพ และสังคม

ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		หน่วย
	บ.ตง	บ.ท่า	
	งาม	ใหม่	
	(35)	(24)	
ด้านเศรษฐกิจ			
จำนวนครัวเรือนที่สามารถปลูกพืชผักสวนครัว	26	17	ครัวเรือนต่อปี
จำนวนครัวเรือนที่สามารถเพิ่มผลผลิตปรีโภค			
ในครัวเรือนและลดรายจ่าย	242	800	ครัวเรือนต่อปี
ด้านสิ่งแวดล้อม			
จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมี	20	18	ครัวเรือนต่อปี
ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ลดลง	500	412	กิโลกรัมต่อปี
ด้านสุขภาพ			
จำนวนครัวเรือนที่มีความเครียดลดลง	12	5	ครัวเรือนต่อปี
จำนวนครั้งที่เกิดความเครียดที่เกิดจากหนี้สิน			
(นอนไม่หลับ) ลดลง	83	48	เฉลี่ย 7 ครั้ง เฉลี่ย 4 ครั้ง
การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัด (จำนวนครั้งของการ			ครั้งต่อปี
การเครียดที่ลดลงต่อครัวเรือน)	4.2	2.9	ครั้งต่อ
			ครัวเรือนต่อปี
ด้านสังคม			
จำนวนครัวเรือนที่ถ่ายทอดความรู้	13	8	ครัวเรือนต่อปี
จำนวนชั่วโมงที่มีถ่ายทอดความรู้	210	120	ชั่วโมงต่อปี
การเปลี่ยนแปลงของตัวชี้วัด (จำนวนชั่วโมงการ			ชั่วโมงต่อ
ถ่ายทอดความรู้ต่อครัวเรือน)	16.5	15	ครัวเรือนต่อปี

ตารางที่ 16 ตัวแทนทางการเงินและการประเมินมูลค่าผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น		
	บ.ดง งาม (35)	บ.ท่าใหม่ (24)	หน่วย
หมู่บ้าน(จำนวนตัวอย่าง)			
ด้านเศรษฐกิจ			
จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดรายจ่าย	34	23	ครัวเรือนต่อปี
จำนวนรายจ่ายที่ลดลง	26,660	37,000	บาทต่อปี บาทต่อครัวเรือน
ตัวแทนทางการเงิน(รายจ่ายที่ลดลงต่อครัวเรือน)	784	1,609	ต่อปี
จำนวนครัวเรือนที่สามารถเพิ่มรายได้	3	3	ครัวเรือนต่อปี
จำนวนรายได้ที่เพิ่มขึ้น	29,500	24,500	บาทต่อปี
ตัวแทนทางการเงิน(รายได้ที่เพิ่มต่อครัวเรือน)	9,833	8,166	บาท/ครัวเรือนปี
ด้านสิ่งแวดล้อม			
จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมี	20	18	ครัวเรือนต่อปี
ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ลดลง	500	412	กิโลกรัมต่อปี
ค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมีที่ประหยัดได้	8,500	7,000	บาทต่อปี
ตัวแทนทางการเงิน(ค่าใช้จ่ายปริมาณปุ๋ยเคมี)	17	17	บาท/กิโลกรัม
ด้านสุขภาพ			
จำนวนครั้งที่เกิดความเครียดที่เกิดจากหนี้สิน(นอนไม่หลับ)ลดลง	83	48	ครั้งต่อปี
ค่าใช้จ่ายในการรักษาอาการเครียดที่ลดลง	3,080	1,760	บาทต่อปี
ตัวแทนทางการเงิน (ค่าใช้จ่ายต่อจำนวนครั้งการรักษาความเครียด)	37.1	37.0	บาท/ครั้ง
ด้านสังคม			
จำนวนชั่วโมงที่ตัวแทนในชุมชนถ่ายทอดความรู้	210	120	ชั่วโมงต่อปี
ค่าเสียโอกาสที่เกิดขึ้นจากการเลือกทำกิจกรรม	8,190	1,080	บาทต่อปี
ตัวแทนทางการเงิน (ค่าแรงขั้นต่ำต่อชั่วโมง)	42.4	54	บาท/ชั่วโมง
การประเมินมูลค่าผลลัพธ์ทั้งหมด			
มูลค่าผลลัพธ์ทั้งหมด ก่อนหัก Deadweight และ Attribution	75,93		
	0	71,340	บาท

ตารางที่ 17 ผลการประเมินผลลัพธ์ทางสังคม (SOCIAL IMPACT ASSESSMENT: SIA) ของโครงการ
ชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในปี พ.ศ. 2560

ตัวชี้วัด (Indicator)	บ.ดงงาม (35)	บ.ท่าใหม่ (24)	หน่วย
ด้านเศรษฐกิจ			
จำนวนครัวเรือนที่สามารถปลูกพืชผักสวนครัว	26	17	ครัวเรือน ต่อปี
จำนวนครัวเรือนที่สามารถเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและมีบริโภค ในครัวเรือนและลดรายจ่าย	242	800	ครัวเรือน ต่อปี
ด้านสิ่งแวดล้อม			
จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมี	20	18	ครัวเรือน ต่อปี
ปริมาณปุ๋ยเคมีที่ลดลง	500	412	กิโลกรัม ต่อปี
ด้านสุขภาพ			
จำนวนครัวเรือนที่มีความเครียดลดลง	12	5	ครัวเรือน ต่อปี
จำนวนครั้งที่เกิดความเครียดที่เกิดจากหนี้สิน (นอนไม่หลับ) ลดลง	83	48	ครั้งต่อปี
ด้านสังคม			
จำนวนครัวเรือนที่ถ่ายทอดความรู้	13	8	ครัวเรือน ต่อปี
จำนวนชั่วโมงที่ตัวแทนในชุมชนถ่ายทอดความรู้	210	120	ชั่วโมงต่อ ปี

จากการประเมินผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กพผ. เขื่อนสิริกิติ์ เมื่อกำหนดผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อสร้างแผนที่ผลลัพธ์ (Outcome map) โดยระบุปัจจัยนำเข้า (Inputs) และก่อให้เกิดกิจกรรม (Activities) ต่างๆ นำไปสู่ผลผลิต (Outputs) และ ผลลัพธ์ (Outcomes) ในการสร้างการเปลี่ยนแปลงและแสดงให้เห็นความเชื่อมโยง และแสดงให้เห็นถึงสัดส่วน Deadweight และ Attribution ของผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่พบว่า มีค่า 2.18 บาท ซึ่งหมายความว่า ในการลงทุน 1

บาท ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับผลตอบแทนกลับมา 2.18 บาท ผลการประเมินปรากฏดังตารางที่ 18

ตารางที่ 18 ตารางสัดส่วน Deadweight และ Attribution ของผลลัพธ์ที่เกิดจากการดำเนินกิจกรรมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

พื้นที่ศึกษา	มูลค่า ผลลัพธ์ ก่อนหัก	มูลค่า Deadweight	มูลค่าผลลัพธ์ หลังหัก Deadweight	มูลค่า Attribution	มูลค่าผลลัพธ์ หลังหัก Attribution
บ้านดงงาม	75,930	15186	60,744	18,223	42,521
อ.ท่าปลา		(20%)		(30%)	
จ.อุตรดิตถ์					
บ้านท่าใหม่	71,340	14,268	57,072	17,121	39,951
อ.ท่าปลา		(20%)		(30%)	
จ.อุตรดิตถ์					
มูลค่าปัจจุบัน ของผลประโยชน์ สุทธิ (NPV) (บาท)				453,965	
ต้นทุนรวมปัจจุบัน (บาท)				208,700	
ผลตอบแทนทาง สังคมจากการลงทุน (บาท)				2.18	

หมายเหตุ: Deadweight หมายถึง เปอร์เซ็นต์ของจำนวนผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นอยู่แล้วแม้ไม่มีโครงการชีวิตวิถีฯ
Attribution หมายถึงเปอร์เซ็นต์ของผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานของหน่วยงานอื่นที่ร่วมส่งผลต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

3. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดการถือครองที่ดิน จำนวนหนี้สินครัวเรือน ระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการ การมีส่วนร่วมในโครงการ และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ซึ่งในผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน นักวิจัยอาจไม่สามารถนำตัวแปรที่เป็นปัจจัยที่แท้จริงที่ใช้อธิบายการเคลื่อนไหวของตัวแปรตาม (SROI) มาใช้ได้ อาจจะเป็นเนื่องจากไม่สามารถวัดค่าได้ ทำให้จำเป็นต้องเลือกใช้ตัวแปรแทน (Proxy Variable หรือ Proxy Index) ที่เหมาะสมมาใช้แทน (มนตรี พิริยะกุล, ม.ม.ป.)

อย่างไรก็ตาม จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ที่ได้นำเสนอในหัวข้อที่ 2.1 ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้สกัดหรือสังเคราะห์องค์ประกอบในการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ซึ่งแต่ละด้านประกอบด้วยตัวชี้วัด ด้านละ 2 ตัวชี้วัด ผู้วิจัยได้คัดเลือกตัวแปรที่เป็นตัวชี้วัดของแต่ละด้านมาเป็นตัวแปรแทน (Proxy Variable) ของตัวแปรต่างๆ ในแต่ละองค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ด้านเศรษฐกิจ เลือกใช้ตัวแปรแทน คือ ตัวแปรรายจ่ายลดลง
- 2) ด้านสังคม เลือกใช้ตัวแปรแทน คือ ตัวแปรการถ่ายทอดองค์ความรู้หรือการขยายผล
- 3) ด้านสิ่งแวดล้อม เลือกใช้ตัวแปรแทน คือ ตัวแปรปริมาณการลดใช้ปุ๋ยเคมี
- 4) ด้านสุขภาพ เลือกใช้ตัวแปรแทน คือ ตัวแปรจำนวนครั้งที่เกิดความเครียด

จากการคัดเลือกตัวแปรมาเป็นตัวแทน จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยให้ความสำคัญว่าการตีความควรมีความระมัดระวังความแม่นยำของข้อมูล

หลังจากทำการคัดเลือกตัวแปรที่จะเป็นตัวแทนที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยดำเนินการวิเคราะห์เป็น 2 ขั้นตอน โดยขั้นแรกเป็นการคัดเลือกปัจจัยเข้าสู่สมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ โดยวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation) ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระ เพื่อศึกษาว่าตัวแปรอิสระที่นำมาศึกษาเป็นอิสระต่อกันหรือไม่ หากตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงหรือไม่เป็นอิสระต่อกันทำให้เกิดปัญหา Multicollinearity ไม่สามารถวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้ และขั้นที่ 2 เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยใช้วิธีการ Enter สำหรับปัจจัยที่นำมาวิเคราะห์ความสัมพันธ์มีดังนี้

- X1 = จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
 X2 = ขนาดการถือครองที่ดิน
 X3 = จำนวนหนี้สินครัวเรือน
 X4 = ระยะเวลาการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
 X5 = การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
 X6 = เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
 SROI1 = ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ด้านเศรษฐกิจ (รายจ่ายลดลง)
 SROI2 = ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ด้านสังคม (การถ่ายทอดองค์ความรู้/การขยายผล)
 SROI3 = ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ด้านสิ่งแวดล้อม (ปริมาณการลดใช้ปุ๋ยเคมี)
 SROI4 = ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน ด้านสุขภาพ (จำนวนครั้งที่เกิดความเครียด)

ตารางที่ 19 ความสัมพันธ์รายคู่ระหว่างตัวแปรอิสระ

	X1	X2	X3	X4	X5	X6
X1	1.000					
X2	.053	1.000				
X3	.048	-.126	1.000			
X4	-.171	.162	.097	1.000		
X5	-.015	.196	.274	.389**	1.000	
X6	.144	.090	.221	.440**	.707**	1.000

หมายเหตุ *Sig < 0.05, **Sig < 0.01

จากตารางที่ 19 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์รายคู่ พบว่ามีตัวแปรอิสระบางคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงขนาดความสัมพันธ์แล้วพบว่า มีทั้งสัมพันธ์ทางบวกและทางลบ และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรพยากรณ์พบว่า มีทั้งในส่วนที่สัมพันธ์กันและไม่สัมพันธ์กัน แต่ไม่มีตัวแปรพยากรณ์คู่ใดที่มีความสัมพันธ์กันสูง

เกินไป (เกิน .80) ซึ่งจะเป็นการฝ่าฝืนข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์การถดถอย (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2536) และจากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์รายคู่ข้างต้น พบว่ามีตัวแปรอิสระบางคู่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงขนาดความสัมพันธ์แล้วพบว่ามีความสัมพันธ์กันไม่สูงนักแม้จะมีนัยสำคัญก็ตาม ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำเอาตัวแปรอิสระทั้ง 6 ตัวไปวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

1) ด้านเศรษฐกิจ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X5) เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X6) และระยะเวลาการเข้าร่วม (X4) มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ (SROI1) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกัน อธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมใน องค์ประกอบด้านเศรษฐกิจของ กฟผ. ได้ร้อยละ 14.60 ($F = 1.424$ $P < 0.05$ $R^2 = 0.146$) สำหรับ ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X1) ขนาดการถือครองที่ดิน (X2) และจำนวนหนี้สินครัวเรือน (X3) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2) ด้านสังคม

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X5) ระยะเวลาการเข้าร่วม (X4) และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X1) มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสังคม (SROI2) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกัน อธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมใน องค์ประกอบด้านสังคมของ กฟผ. ได้ร้อยละ 27.50 ($F = 987$ $P < 0.05$ $R^2 = 0.275$) สำหรับปัจจัย ขนาดการถือครองที่ดิน (X2) จำนวนหนี้สินครัวเรือน (X3) และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X6) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3) ด้านสิ่งแวดล้อม

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X5) ขนาดการถือครองที่ดิน (X2) และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X6) มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื่อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม (SROI3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกันอธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. ได้ร้อยละ 19.20 ($F= 1.270$ $P<0.05$ $R^2= 0.192$) สำหรับปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X1) จำนวนหนี้สินครัวเรือน (X3) และระยะเวลาการเข้าร่วม (X4) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื่อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4) ด้านสุขภาพ

ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยระยะเวลาการเข้าร่วม (X4) และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X6) มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื่อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสุขภาพ (SROI4) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกันอธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์ประกอบด้านสุขภาพของ กฟผ. ได้ร้อยละ 9.80 ($F= 0.583$ $P<0.05$ $R^2= 0.098$) สำหรับปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X1) ขนาดการถือครองที่ดิน (X2) จำนวนหนี้สินครัวเรือน (X3) และการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. (X5) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื่อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

รายละเอียดผลการวิเคราะห์ปรากฏดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการ ความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เขื่อนสิริกิติ์

ปัจจัยในสมการ วิเคราะห์	ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI)							
	ด้านเศรษฐกิจ		ด้านสังคม		ด้านสิ่งแวดล้อม		ด้านสุขภาพ	
	B	Beta	B	Beta	B	Beta	B	Beta
จำนวนสมาชิกใน ครัวเรือน (X1)	-54.602	-.088	.142	.237*	-.397	-.204	-.036	-.026
ขนาดการถือครองที่ดิน (X2)	5.904	.179	.080	.111	.003	.024*	-.006	-.073
จำนวนหนี้สินครัวเรือน (X3)	4.717E-5	.019	-3.025E-7	-.298	2.879E-6	.147	1.451E-6	.107
ระยะเวลาการเข้าร่วม (X4)	14.204	.096*	.434	.447*	.185	.384	.014	.126*
การมีส่วนร่วมใน โครงการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต ของ กฟผ. (X5)	359.997	.248*	.256	.524*	.887	.122*	-1.043	-.486
เจตคติต่อการเข้าร่วม โครงการพัฒนาคุณภาพ ชีวิต ของ กฟผ. (X6)	225.799	.109*	.102	.203	.316	.186*	1.832	.444*
ด้านเศรษฐกิจ	R = 0.383	R ² = 0.146	F = 1.424*					
ด้านสังคม	R = 0.525	R ² = 0.275	F = 2.987*					
ด้านสิ่งแวดล้อม	R = 0.439	R ² = 0.192	F = 1.270*					
ด้านสุขภาพ	R = 0.314	R ² = 0.098	F = 0.583*					

หมายเหตุ * P < 0.05

โดยสรุปจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแสดงให้เห็นว่าปัจจัยต่างๆ ได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (X1) ที่ปัจจุบันยังอาศัยอยู่ไม่ย้ายถิ่นฐานร้อยละ 66.10 แสดงถึงประโยชน์จากโครงการที่สามารถช่วยเหลือครัวเรือนพอใจสภาพความเป็นอยู่สามารถดำรงชีพอยู่ในพื้นที่เดิมไม่ขยับขยายหรือแสวงหาแหล่งที่ทำกินต่างถิ่น สำหรับปัจจัยขนาดการถือครองที่ดิน (X2) ซึ่งส่วนใหญ่มีขนาดที่ดินทำกินต่ำกว่า 20 งานหรือต่ำกว่า 5 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 44.10 ซึ่งเป็นที่ดินที่ทางหน่วยราชการจัดสรรให้ราษฎรที่อพยพออกจากพื้นที่เดิมจากการสร้างเขื่อนสิริกิติ์ แสดงเห็นถึงความเพียงพอของขนาดพื้นที่

ที่ทำกินที่ครัวเรือนได้รับ ระยะเวลาการเข้าร่วม (X4) ครัวเรือนส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. มากกว่า 10 ปี สัดส่วนร้อยละ 42.40 การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. (X5) จากการมีส่วนร่วมในการวางแผนตัดสินใจ การปฏิบัติ การรับผลประโยชน์และการประเมินผลซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $X = 3.04$ $SD. = 0.95$ และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. (X6) ซึ่งผลเจตคติของครัวเรือนอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย $X = 4.07$ $SD. = 0.66$ ทั้งปัจจัยในด้านการมีส่วนร่วมและเจตคติส่วนใหญ่ของครัวเรือนส่งผลทางบวก แสดงให้เห็นถึงตัวแปรดังกล่าวมีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อเพลิงฟอสซิล ในองค์ประกอบด้านสังคม (SROI2) มากที่สุด ร้อยละ 27.50 ผลดังกล่าวสะท้อนถึงการสร้างคุณค่าทางสังคมจากการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. และรองลงมาเป็นด้านสิ่งแวดล้อม (SROI3) ร้อยละ 19.20 แสดงให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมของสมาชิกครัวเรือนในหมู่บ้านสามารถลดปริมาณปุ๋ยเคมีลง ที่จะช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ทำกินของตนเอง และด้านเศรษฐกิจ (SROI1) ที่ครัวเรือนมุ่งเน้นการดำรงชีวิตพึ่งพาตนเอง ยังไม่สามารถขยายผลในการสร้างรายได้หรือสร้างอาชีพให้แก่ครัวเรือน ร้อยละ 14.60 และด้านสุขภาพ (SROI4) ร้อยละ 9.80 มีสัดส่วนที่น้อย ซึ่งตัวแปรของจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพจิต ความเครียดของครัวเรือนมีความเครียดลดลงเพียงเล็กน้อย ซึ่งจะเห็นได้ว่าปัจจัยทั้ง 6 ปัจจัยร่วมกันอธิบายความผันแปรของ SROI ได้น้อย เนื่องจากเป็นผลวิเคราะห์ที่มาจากปัจจัยระดับครัวเรือนเป็นหลัก ซึ่งผลปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อ SROI มีปัจจัยระดับองค์กรและสภาพแวดล้อมอื่นๆ ซึ่งผู้วิจัยไม่ได้นำประกอบการวิเคราะห์ในสมการการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ จึงเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและปัจจัยตามลำดับ โดยแสดงในรูปคะแนนมาตรฐานได้ดังนี้

$$SROI1 = -0.88 X1 + 0.179 X2 + 0.019 X3 + 0.096 X4 + 0.248 X5 + 0.109 X6$$

$$SROI2 = 0.237 X1 + 0.111 X2 - 0.298 X3 + 0.447 X4 + 0.524 X5 + 0.203 X6$$

$$SROI3 = -0.204 X1 + 0.024 X2 + 0.147 X3 + 0.384 X4 + 0.122 X5 + 0.186 X6$$

$$SROI4 = -0.026 X1 - 0.073 X2 + 0.107 X3 + 0.126 X4 - 0.486 X5 + 0.444 X6$$

ตอนที่ 3 กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ในการเสนอกฎยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยขั้นตอนตอนที่ 1 และ 2 ทั้งข้อมูลจากการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) มาวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปประเด็นตามกรอบแนวคิด จากนั้นสังเคราะห์และเรียบเรียงถึงกรอบแนวคิดและกรอบแนวคิดและนโยบาย ยุทธศาสตร์ และการจัดทำแผนงานกระบวนการทำงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อสังเคราะห์ให้เห็นถึงปัจจัยที่สำคัญต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และทราบถึงผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการที่เกิดขึ้นมีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำผลการวิจัยประกอบการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) เพื่อวางกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และจัดการอภิปรายกลุ่มย่อยออนไลน์ (On-Line Small Group Discussion) ผ่านโปรแกรม Zoom เพื่อหาผลสรุปเสนอแนะกลยุทธ์ที่เหมาะสมของการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม แต่เนื่องจากสถานการณ์โรคระบาดไม่สามารถจัดการอภิปรายกลุ่มย่อยได้ ผู้วิจัยจึงได้นำข้อมูลผ่านการสังเคราะห์รวบรวมประเด็นหลัก และมีการสัมภาษณ์เพิ่มเติมทางโทรศัพท์ ให้กับตัวแทนผู้ที่จะเข้าร่วมประชุมอภิปราย และส่ง พิจารณายืนยันข้อมูลตอบ ทางระบบอีเมลและออนไลน์ ซึ่งกระบวนการเสนอกฎยุทธ์มีดังนี้

การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT analysis) และแสดงการกำหนดกลยุทธ์โดยใช้ TOWS Matrix เพื่อแสวงหาทางออกของปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น โดยการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาส (SO Strategy) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST Strategy) ข้อมูลสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและข้อจำกัด กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO Strategy) ได้มาจากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาส และกลยุทธ์เชิงรับ (WT Strategy) การประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัด มาพิจารณาร่วมกัน เพื่อที่จะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไขและเชิงรับเพื่อพัฒนากลยุทธ์งานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ให้สอดคล้องกับนโยบายและ

วิสัยทัศน์เพื่อสร้างความสมดุลทางธุรกิจด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่มุ่งเน้นในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม นำไปสู่แนวทางการพัฒนางานความรับผิดชอบต่อสังคม และโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนขององค์กร และสร้างสมดุลควบคู่กันไประหว่างธุรกิจและสังคม

ตารางที่ 21 การวิเคราะห์ข้อมูล จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ.

จุดแข็ง (Strengths: S)	จุดอ่อน (Weaknesses : W)
- S1 กฟผ. เป็นองค์กรขนาดใหญ่ด้านพลังงาน - S2 มียุทธศาสตร์ นโยบาย แผนแม่บททาง ความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) - S3 มีความพร้อมด้านทรัพยากร (งบประมาณมีจำนวนมาก และมีโครงสร้างบุคลากรรองรับงาน CSR)	- W1 การบริหารจัดการ • การบริหารงบประมาณ • ประเภทโครงการกระจาย • ขาดความชัดเจนของตัวชี้วัดทางสังคม • การบริหารงบประมาณขาดประสิทธิภาพ • Mind set ผู้บริหารระดับสูง ระดับพื้นที่ ไม่ต่อเนื่องกับนโยบาย
- S4 มีความเชี่ยวชาญ เนื่องจากดำเนินงานมา ระยะเวลาานาน โครงการมีหลากหลาย - S5 มีพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ โครงการ DSM ตรงกับความเชี่ยวชาญ ส่งเสริมภาพลักษณ์องค์กร - S6 ผลการศึกษาด้าน CSR ทางวิชาการหลากหลาย - S7 ความพร้อมของเทคโนโลยีและการสื่อสาร ช่องทางพื้นที่การสื่อสาร	• ทรัพยากรบุคคล พนักงานจัดสรรเวลา ในการลงพื้นที่ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตน้อย • โครงการที่มาจากความเชี่ยวชาญ องค์กรมีน้อย • ขาดความต่อเนื่องในการลงพื้นที่ ดำเนินงาน CSR
	- W2 การพัฒนางานไม่สอดคล้องกับผลการ ศึกษาวิจัยที่หน่วยงานจ้างภายนอกมาประเมิน - W3 ขาดการประชาสัมพันธ์โครงการที่สร้าง Impact

ตารางที่ 21 (ต่อ)

โอกาส (Opportunities: O)	อุปสรรค (Threats: T)
- O1 ชุมชนและสังคมเข้าใจภารกิจและมีสัมพันธ์ภาพที่ดีระดับหนึ่ง	- T1 การต่อต้านโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้าใหม่ของ กฟผ.
- O2 จากสถานการณ์โควิด19 กฟผ. มีการตื่นตัว รับรู้ผลกระทบของคนในสังคมและชุมชน และทำการให้การช่วยเหลือ ทำให้เกิดการสร้างภาพลักษณ์และสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างองค์กรกับชุมชน	- T2 คุณภาพชีวิตของชุมชนไม่มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมหลังจากการก่อสร้างโรงไฟฟ้าหรือเขื่อน
- O3 ประเด็นการยกระดับคุณภาพชีวิตโดยใช้ความเชี่ยวชาญกำลังเป็นที่น่าสนใจในสังคมระดับประเทศและโลกในเรื่องพลังงานทดแทน	- T3 Mindset และเวลาของผู้บริหารและพนักงานบางส่วน
SDG	- T4 กฎระเบียบของ กฟผ. ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานด้าน CSR
- พัฒนา จาก CSR → CSV → SE → SDG และเกิดการแลกเปลี่ยนในพื้นที่และเครือข่าย	

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (TOWS Matrix)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยผู้วิจัยและข้อมูลจากการรวบรวมเอกสารและบทสัมภาษณ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีดังนี้

1. กลยุทธ์การดำเนินงานที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งและโอกาส (SO - Strategies)

- (SO-1) ส่งเสริมยุทธศาสตร์และแผนงานความรับผิดชอบต่อสังคม โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์พลังงานและด้านพลังงานไฟฟ้า สิ่งแวดล้อม รวมทั้งโรคระบาด (S1 + S2 + S3 + O1)
- (SO-2) ส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ส่งเสริม ยกระดับคุณภาพชีวิต และวิถีความเป็นอยู่ของผู้ได้รับผลกระทบ (ทั้งเก่าและใหม่) แบบมีส่วนร่วมและยั่งยืน (S4 + S5 + S6 + O2 + O3)

2. กลยุทธ์การดำเนินงานที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดอ่อนและโอกาส (WO - Strategies)

(WO-1) พัฒนาระบบ กระบวนการบริหารงานความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR)

ภายใน

ด้านทรัพยากร

- 1) คน
- 2) งบประมาณ
- 3) เวลา
- 4) ระบบบริหารงาน: มีระบบประเมินความเสี่ยงในกรณีงานไม่เป็นไปตามแผนงาน
- 5) เทคโนโลยี

การประเมินความชัดเจนของพื้นที่ดำเนินโครงการ CSR

ภายนอก

- ควรมีการสำรวจความต้องการจำเป็นหรือสภาพปัญหา รวมถึงสภาพบริบทชุมชน เพื่อเสนอโครงการที่เหมาะสมกับบริบทและความต้องการของพื้นที่
- ควรมีการสร้างเครือข่ายชุมชนและองค์กรอื่นในพื้นที่ และบูรณาการการทำงาน ความรับผิดชอบต่อสังคมกับเครือข่ายในพื้นที่

(W1 + W2 + W3 + O1)

(WO-2) ยกระดับงานความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ไปสู่การสร้างคุณค่าร่วม (CSV) ธุรกิจเพื่อสังคม (SE) และไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDV)

(W1 + O2 + O3)

3. กลยุทธ์การดำเนินงานที่ได้จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจุดแข็งและอุปสรรค (ST - Strategy)

- (ST-1) ทบทวนกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินงานของ กฟผ. (ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต) และนำผลสำรวจการศึกษาที่ กฟผ. ให้บริษัท ภายนอกประเมินมาใช้ในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานขององค์กร

(S3 + S4 + S5 + S6 + T2)

- (ST-2) ออกแบบโครงการเร่งด่วนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานการดำรงชีวิตโดยใช้ ความเชี่ยวชาญขององค์กรและสร้างความสัมพันธ์ห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจผลิตไฟฟ้า เป็นหลัก

- ทบทวนโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตไปสู่การดำเนินโครงการในรูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม (SE) และสร้างการพัฒนาอย่างยั่งยืน (SDV)

(S2 + S5 + S1 + S3 + S4 + S6 + T1 + T2 + T3)

- (ST-3) พัฒนารูปแบบการสื่อสารทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยเน้นการสร้างคุณค่าร่วม และพัฒนาช่องทางการสื่อสารโดยใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างองค์กรกับชุมชน และให้ความสำคัญกับโครงการที่สร้าง Impact

(S7 + T2)

กลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (TOWS Matrix) ดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่า กฟผ. มีทั้งจุดแข็งและโอกาสที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ขณะเดียวกันก็อาจเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรที่ไม่สามารถควบคุมได้เช่นกัน ดังนั้นจึงได้ประชุมกลุ่มย่อยออนไลน์ (On-Line Small Group Discussion) ผ่านโปรแกรม Zoom ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้บริหาร และพนักงานระดับปฏิบัติการที่รับผิดชอบต่อหน่วยงานความรับผิดชอบต่อสังคม จำนวน 5 คน เพื่อหาผลสรุปความคิดเห็นกับผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวเกี่ยวกับการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ซึ่งประกอบไปด้วย วิเคราะห์ด้านการกำหนดทิศทาง ด้านการประเมินองค์การ และสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการทำงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ด้านการกำหนดกลยุทธ์ ด้านการดำเนินกลยุทธ์ และด้านการประเมินผลและการควบคุม ของ กฟผ. ว่าควรมีแนวทางอย่างไรในการบริหารจัดการด้านต่างๆ

ผลสรุป ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ของ กฟผ. มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ว่าควรมีการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม ด้านพลังงานไฟฟ้า และสนับสนุนการป้องกันดูแลสุขภาพและเฝ้าระวังเผชิญภัยโรคระบาด

การให้ความสำคัญและส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนและพลังงานหมุนเวียน และให้ความสำคัญกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจ กฟผ. ในการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดในทุกๆ มิติของภารกิจหลักและ

ภารกิจสนับสนุน ไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนช่วยเหลือ เฝ้าระวัง กับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ทั้งในเรื่องของสถานการณ์โรคระบาดและการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ การระบาดของโรคที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในบทบาทผู้กระทำและผู้รับผิดชอบที่จะชดเชยคืนกลับสู่สังคมและสิ่งแวดล้อม และปรับตัวให้เท่าทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงรวมถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัย

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการทบทวนความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต)

การเสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการทบทวนความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต) เพื่อกำหนดความชัดเจนของพื้นที่เป้าหมาย ออกแบบกระบวนการบริหารงานและโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนในระยะยาว โดยส่งเสริมการใช้ความรู้ ความเชี่ยวชาญหลักขององค์กร เทคโนโลยีด้านพลังงานสะอาดและหมุนเวียน การสร้างความร่วมมือกับองค์กรภาคี (Partner organization) ร่วมกับการทำงานในภาคเครือข่ายในระดับองค์กร เช่น ภาควิชาการจากมหาวิทยาลัย และในระดับพื้นที่ พัฒนาชุมชน ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ประชาชนชาวบ้าน ผู้นำชุมชน NGOs บูรณาการการทำงานเพื่อสานพลังในการแก้ไขปัญหาทางสังคม รวมทั้งมีระบบการบริหารจัดการความเสี่ยงหรืออุปสรรคที่พบระหว่างการดำเนินงาน

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการถ่ายทอดองค์ความรู้

ส่งเสริมให้มีการปรับปรุงช่องทางการสื่อสาร หรือช่องทางการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกมิติ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจและสร้างสัมพันธที่ดีระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับองค์กรในระยะยาว

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่ออธิบายกรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) 2) เพื่อศึกษาผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยแบ่งออกเป็นการพัฒนาองค์กรประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และ 3) เพื่อนำเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยดำเนินการรวบรวมข้อมูลและใช้วิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบผสมผสานทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ร่วมกับวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และการรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured - Interview) รวมถึงการอภิปรายกลุ่มย่อย (Small Group Discussion) โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคร่าวๆ ที่เข้าร่วมโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ภายใต้โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตั้งแต่ปี 2558 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 2 หมู่บ้าน 59 ราย และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างกับพนักงาน กฟผ. ส่วนกลางและพื้นที่เชื้อนสิริกิติ์ 15 ราย โดยจำแนกเป็นพนักงานในสำนักงานระดับองค์กร และพนักงานในระดับพื้นที่ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงดำรงตำแหน่งผู้ว่าการ กฟผ. ผู้บริหารทั่วไปที่ดำรงตำแหน่งที่รับผิดชอบต่อเกี่ยวกับงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และพนักงาน รวมถึงอดีตพนักงานที่ดูแลรับผิดชอบโครงการชีวิตวิถีฯ สามารถสรุปผล อภิปรายผลการวิจัย และนำเสนอข้อเสนอนี้ ดังนี้

สรุปผล

1. ผลการศึกษากรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่าหลักการและแนวทางการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ที่มุ่งเป็นองค์กรหลักที่สร้างความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ควบคู่ไปกับการดูแลสังคม ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ด้วย

หลักการบริการด้านธรรมาภิบาล การกำกับดูแลกิจการที่ดีตามหลักแนวทางนโยบายรัฐวิสาหกิจ ปี 2552 เป็นองค์กรที่สังคมให้ความไว้วางใจและเป็นความภาคภูมิใจในระดับประเทศและระดับสากล โดยดำเนินภารกิจอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม มีเป้าหมายและแผนแม่บทที่ชัดเจนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมทั่วทุกพื้นที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบการทำงานของ กฟผ. ทั่วประเทศ ในการส่งเสริม การพัฒนา และสร้างคุณค่าด้านทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมความสัมพันธ์กับชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหลักมาเป็นเวลายาวนานกว่า 30 ปี ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาแสดงให้เห็นถึงกลุ่มประเภทกิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. มีทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการธุรกิจ (CSR In Process) และกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมนอกกระบวนการธุรกิจ (CSR After Process) ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน โดยมีสัดส่วนของกิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมนอกกระบวนการธุรกิจ(CSR After Process)ที่ไม่เกี่ยวเนื่องกับกระบวนการธุรกิจ มากกว่าในกระบวนการธุรกิจ (CSR In Process) ทำให้คาดว่าจะมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ.

2. ผลการประเมินตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)มีดังนี้

2.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนทางสังคมของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ซึ่งดำเนินการด้วยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผลการสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้สกัดหรือสังเคราะห์องค์ประกอบในการประเมินออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับครัวเรือนในมิติด้านเศรษฐกิจซึ่งประเมินจากการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้กับการเพิ่มผลผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน ซึ่งสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือน และสามารถนำไปจำหน่ายเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน ซึ่งพิจารณาจากตัวชี้วัด คือ ครัวเรือนมีรายจ่ายลดลง และครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ด้านสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในมิติด้านสังคม ซึ่งประเมินจากกรณีเวลาอยู่ด้วยกันภายในครอบครัวเพิ่มมากขึ้นและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครัวเรือนที่เกิดขึ้นจากการช่วยเหลือแบ่งปันความรู้หรือถ่ายทอดความรู้ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันกับเพื่อนบ้านและชุมชนใกล้เคียง ซึ่งพิจารณาจากตัวชี้วัด จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกมีเวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น และจำนวนครัวเรือนที่ถ่ายทอดความรู้ ต่อยอด ขยายผลให้กับครัวเรือนหรือชุมชนอื่น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในมิติด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเมินจากครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตระหนักในเรื่องสิ่งแวดล้อมซึ่งประเมินได้จากครัวเรือนสามารถลดปริมาณ การใช้สารเคมีในพื้นที่แปลงเกษตรในครัวเรือน ซึ่งพิจารณาจากตัวชี้วัด จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมี และปริมาณปุ๋ยเคมีที่ลดลง และ 4) ด้านสุขภาพ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในมิติด้านสุขภาพ ซึ่งประเมินจากครัวเรือนมี

สุขภาพจิตดีขึ้น และเกิดอาการเครียดลดลง โดยเฉพาะความเครียดที่เกิดจากปัญหาหนี้สิน ซึ่งทำให้ภาวชนอนไม่หลับลดลง ซึ่งพิจารณาจากตัวชี้วัด จำนวนครัวเรือนที่มีความเครียดลดลง และจำนวนครั้งที่เกิดความเครียดที่เกิดจากหนี้สินลดลง ทั้งนี้จากองค์ประกอบและตัวชี้วัดข้างต้น ผู้วิจัยได้นำไปพัฒนาเพื่อสร้างเครื่องมือในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์

2.2 ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ผ่านการดำเนินโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยประเมินข้อมูลช่วงปี พ.ศ. 2558-2562 ผลการวิจัยพบว่ามีค่า 2.18 บาท ซึ่งหมายความว่า ในการลงทุน 1 บาท ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับผลตอบแทนกลับมา 2.18 บาท แสดงให้เห็นว่า โครงการชีวิตวิถี ที่ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ได้เข้าไปสนับสนุนนั้นสามารถช่วยเหลือความเป็นอยู่ให้กับชุมชนได้อย่างชัดเจนได้เพียงการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานตามหลักปัจจัย 4 ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค แม้จะดำเนินงานโครงการมาเป็นระยะเวลาเกินกว่า 10 ปีแล้ว ไม่สามารถทำให้คุณภาพชีวิตของชุมชนดีขึ้นได้มากกว่าเดิมจากอดีตที่ผ่านมา และชี้ให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวยังไม่สามารถไปสู่ความยั่งยืนได้

2.3 ผลการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่า ปัจจัยจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดการถือครองที่ดิน ระยะเวลาการเข้าร่วม การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสังคมมากที่สุด ร้อยละ 27.50 รองลงมาเป็นด้านสิ่งแวดล้อม (SROI3) ร้อยละ 19.20 ด้านเศรษฐกิจ (SROI1) ร้อยละ 14.60 และด้านสุขภาพ (SROI4) ร้อยละ 9.80 ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.3.1 ด้านสังคม ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ระยะเวลาการเข้าร่วม และจำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกันอธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์ประกอบด้านสังคมของ กฟผ. ได้ร้อยละ 27.50 เนื่องจากองค์ประกอบด้านสังคมมีจำนวนชั่วโมงที่ตัวแทนในชุมชนถ่ายทอดความรู้ด้านการเกษตรจากการเข้าร่วมโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้กับเพื่อนบ้านหรือชุมชนข้างเคียงมีจำนวนน้อย ประกอบกับปัจจัยในการมีส่วนร่วมของชุมชนส่งผลต่อความสัมพันธ์กับ SROI มีค่าต่ำ ดังนั้น ควรมี

การทบทวนกระบวนการดำเนินงานของโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงาน เพื่อนำข้อมูลมาปรับปรุงลักษณะกิจกรรมให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกครัวเรือนในชุมชน และเปิดโอกาสให้สมาชิกครัวเรือนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมของโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน นำไปสู่การเพิ่มจำนวนสมาชิกและระยะเวลาที่เข้าร่วมโครงการต่อไป

2.3.2 ด้านสิ่งแวดล้อม ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ขนาดการถือครองที่ดิน และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกันอธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟผ. ได้ร้อยละ 19.20 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของขนาดการมีที่ดินทำกินของสมาชิกครัวเรือน เนื่องจากจำนวนของขนาดการถือครองที่ดิน จะช่วยสร้างประโยชน์ต่อองค์ประกอบด้านสิ่งแวดล้อมจากการที่ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ ส่งเสริมโครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะในกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องการทำจุลินทรีย์ รวมทั้งการสร้างเจตคติที่ดีต่อโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ กฟผ. เข้าไปดำเนินการ ซึ่งหากผู้เข้าร่วมโครงการมีเจตคติที่ดีต่อโครงการ และสามารถนำความรู้ประโยชน์จากการเข้าร่วมโครงการไปใช้ในพื้นของตนเองได้ และสามารถนำไปต่อยอดถึงการขยายผลในการไปให้ความรู้กับคนอื่นๆ ในชุมชนได้ ความรู้ในเรื่องของการทำจุลินทรีย์ก็จะสามารถช่วยลดการใช้ยาฆ่าแมลง ลดการซื้อปุ๋ยเคมี ในการทำการเกษตรของคนในชุมชน ส่งผลให้มีผลผลิตปลอดภัยและสารเคมี รวมทั้งช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้น กฟผ. ควรมีการส่งเสริมการเข้าไปพบปะ ร่วมทำกิจกรรมกับชุมชน และองค์กรชุมชน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมให้ความรู้และแรงบันดาลใจ เพื่อกระตุ้นและสร้างเจตคติแก่สมาชิกในครัวเรือนต่อองค์กร หรือต่อ กฟผ. เพื่อที่การที่มีเจตคติที่ดีนี้จะช่วยเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่จะส่งผลต่อผลตอบแทนจากการลงทุนในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และด้านอื่นๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น

2.3.3 ด้านเศรษฐกิจ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. และระยะเวลาการเข้าร่วม มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื้อนสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกันอธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์ประกอบด้านเศรษฐกิจของ กฟผ. ได้ร้อยละ 14.60

หากโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถทำให้ครัวเรือนมีความรู้ในการประกอบอาชีพที่เพิ่มขึ้นและสามารถนำไปปรับใช้กับการประกอบอาชีพเพื่อเสริมรายได้ที่สามารถเห็นเป็นรูปธรรม ร่วมกับการสร้างการรับรู้ในการสร้างประโยชน์ของโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ไม่ได้เห็นผลที่เป็นรูปธรรมให้กับคนที่เข้าร่วมโครงการ เช่น การทำให้ลดรายจ่ายในการซื้อสินค้าในการอุปโภคบริโภค ลดการพึ่งพิง สามารถพึ่งตนเองได้ก็จะทำให้คนในชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของโครงการ และมีแรงกระตุ้นในการเข้าร่วมโครงการและนำความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปใช้ในชีวิตได้เพิ่มมากขึ้น

2.3.4 ด้านสุขภาพ ผลการวิเคราะห์พบว่า ปัจจัยระยะเวลาการเข้าร่วม และเจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. มีความสัมพันธ์กับผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื่อมสิริกิติ์ ในองค์ประกอบด้านสุขภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยปัจจัยดังกล่าวร่วมกันอธิบายความผันแปรของผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในองค์ประกอบด้านสุขภาพของ กฟผ. ได้ร้อยละ 9.80 เนื่องจาก หากโครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถทำให้ครัวเรือนมีความรู้ในการประกอบอาชีพเพิ่มขึ้น และสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน หนี้สินลดลง ก็จะทำให้สมาชิกในครัวเรือนสามารถนำความรู้ที่ได้มาประกอบเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริมให้กับคนในครัวเรือน สามารถทำให้สมาชิกในชุมชนดำเนินชีวิต มีอาชีพ มีหน้าที่การงานจากทรัพยากรที่มีในชุมชนได้ ลดการย้ายถิ่นไปทำงานภายนอกชุมชน ซึ่งจะส่งผลให้สมาชิกในครัวเรือนมีเวลาอยู่ร่วมกันมากขึ้น เห็นคุณค่าในตนเองและชุมชนมากขึ้น ซึ่งยังมีผลให้เกิดรายได้จากความรู้ที่นำไปใช้ ลดรายจ่าย ส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น ความเครียดลดลงจากภาวะหนี้สิน หรือการรับภาวะกดดันจากสังคมเมือง ส่งผลให้มีความสุขมากขึ้น และจะสะท้อนถึงผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ที่แสดงให้เห็นผลลัพธ์ทางสังคมที่เกิดจากโครงการนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม ดังนั้นควรมีการสื่อสารและส่งเสริมถึงประโยชน์ให้กับสมาชิกครัวเรือน และการลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องจาก กฟผ. เพื่อสร้างเจตคติที่ดีแก่ครัวเรือนในการเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการเพิ่มและสร้างประโยชน์ระยะยาว

3. ผลการนำเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พบว่า จากการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT analysis) และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก (TOWS Matrix) ของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมีทั้งจุดแข็งและโอกาสที่เอื้อต่อการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม แต่ขณะเดียวกันก็อาจเผชิญกับทั้งจุดอ่อนและข้อจำกัดจากสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรที่ไม่สามารถควบคุมได้เช่นกัน ซึ่งจากการวิเคราะห์ดังกล่าว ร่วมกับผลการวิจัยกรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. นำมาสู่การเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

(กฟผ.) ใน 3 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์พลังงาน สิ่งแวดล้อม ด้านพลังงานไฟฟ้า และสนับสนุนการป้องกันดูแลสุขภาพและเฝ้าระวังเผชิญภัยโรคระบาด ยุทธศาสตร์ที่ 2 เสริมสร้างความยั่งยืนในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการทบทวนความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก (อดีต ปัจจุบัน และวางแผนในอนาคต) และยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการถ่ายทอดองค์ความรู้

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัย ทั้งในประเด็นกรอบแนวคิดและกระบวนการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) และผลการเสนอกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

ผลการศึกษาการดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ที่ผ่านมาพบว่า

1. ผลการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการชีวิตวิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ พบว่ามีค่า 2.18 บาท ซึ่งหมายความว่า ในการลงทุน 1 บาทของโครงการ ชุมชนที่เข้าร่วมโครงการจะได้รับผลตอบแทนกลับมา 2.18 บาท เมื่อเทียบกับระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการ สะท้อนให้เห็นว่าโครงการดังกล่าวยังไม่สามารถพัฒนาระดับคุณภาพชีวิตให้กับชุมชนไปสู่ความยั่งยืนได้ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมภายใต้โครงการส่วนใหญ่เน้นการอบรมให้ความรู้ เช่น ความรู้ด้านการเกษตร การใช้จุลินทรีย์ EM การทำน้ำยาเอนกประสงค์ ที่เน้นการใช้ความรู้เพื่อพึ่งพาตนเองและแบ่งปันมากกว่าการสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งสอดคล้องกับนิติกร พงษ์ไพบูลย์ (2560) ที่ประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนจากการทำเกษตรอินทรีย์กรณีศึกษาสามพรานโมเดล พบว่าผล SROI เท่ากับ 1.45 บาท แสดงว่าทุกๆ การลงทุน 1 บาทของกลุ่มเกษตรกรได้รับผลประโยชน์ทางสังคมมูลค่า 1.45 บาท โดยกลุ่มเกษตรกรได้รับความรู้เรื่องวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยว การทำน้ำหมัก และทำปุ๋ย รวมทั้งสอดคล้องกับ กฤษณ์ จารุดำรงศักดิ์ (2560) ที่ได้ประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในกิจกรรมการผลิตข้าวเกรียบสมุนไพรของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรกรบ้านแลงพัฒนา ซึ่งพบว่า ผล SROI เท่ากับ 1.23 หมายถึง กิจกรรมการผลิตข้าวเกรียบสมุนไพรสร้างมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมได้มากกว่าการลงทุนขั้นต้น อีกทั้งยังสอดคล้องกับ สุกานดา โพธิพิทักษ์ (2560) ที่วัดค่าผลตอบแทนทางสังคมของโครงการฟาร์มสุกรภายใต้การการลงทุนในโครงการที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีบริษัท เอ จำกัด พบว่ากิจกรรมที่บริษัทดำเนินการให้ผลลัพธ์ในทางที่ดีแก่บริษัท ผู้มีส่วนได้เสียตระหนักถึงประโยชน์ส่วนเพิ่มของกิจกรรมที่บริษัทลงทุนในโครงการ

เพื่อความยั่งยืน เช่นเดียวกับกรณีของ กฟผ. ที่แม้ว่าครัวเรือนรอบเขื่อนสิริกิติ์จะได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนกลับมาเพียง 2.18 บาท แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทำให้ครัวเรือนมีรายจ่ายลดลงจากการนำเอาองค์ความรู้ที่ กฟผ. ถ่ายทอดไปปรับใช้ในชีวิต และขยายผลความรู้ให้กับเพื่อนบ้าน

2. ในกระบวนการวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) โดยการประเมินครั้งนี้ได้กำหนดองค์ประกอบที่เป็นผลลัพธ์การดำเนินโครงการไว้ 4 องค์ประกอบ คือ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านสุขภาพ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบได้กำหนดตัวชี้วัดซึ่งเป็นตัวแทนค่า (Proxies) ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ วัดจาก ครัวเรือนมีรายจ่ายลดลง และครัวเรือนมีรายได้เพิ่มขึ้น 2) ด้านสังคม วัดจาก จำนวนครัวเรือนที่สมาชิกมีเวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น และจำนวนครัวเรือนที่ถ่ายทอดความรู้ ต่อยอด ขยายผลให้กับครัวเรือนหรือชุมชนอื่น 3) ด้านสิ่งแวดล้อม วัดจาก จำนวนครัวเรือนที่สามารถลดการใช้ปุ๋ยเคมี และปริมาณปุ๋ยเคมีที่ลดลง และ 4) ด้านสุขภาพ วัดจาก จำนวนครัวเรือนที่มีความเครียดลดลง และจำนวนครั้งที่เกิดความเครียดที่เกิดจากหนี้สินลดลง

ผู้วิจัยได้กำหนดจากวัตถุประสงค์ของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ที่ดำเนินการในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ซึ่งการกำหนดตัวชี้วัดอาจมีจุดอ่อนในการกำหนดตัวแทนค่า เพราะในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ มีตัวชี้วัดที่สะท้อนความเป็นตัวแทนค่าได้หลากหลาย อาทิเช่น รายได้อันเกิดจากการเข้าร่วมโครงการของครัวเรือน หรือกรณีด้านสิ่งแวดล้อมสามารถกำหนดจากแนวคิดของการใช้คาร์บอนเครดิตมาประเมินแทนตัวแทนค่า หรือแม้แต่การดำรงอยู่ของความหลากหลายทางชีวภาพ พืช สัตว์ ในชุมชนหรือในพื้นที่ดำเนินโครงการ ดังผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในมิติของเศรษฐกิจที่มีเพียงปัจจัยด้านระยะเวลาในการเข้าร่วมโครงการ เพียงตัวแปรเดียว ที่มีความสัมพันธ์กับตัวแทน (Proxies) ด้านรายจ่ายที่ลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่ปัจจัยด้านจำนวนสมาชิกในครัวเรือน ขนาดที่ดินที่ถือครอง และจำนวนหนี้สินครัวเรือน พบว่าไม่มีความสัมพันธ์ ซึ่งหากมีการกำหนดตัวแทนค่า (Proxies) ที่หลากหลายในลักษณะชุดของตัวแทนค่าหรือชุดของตัวชี้วัดก็จะมีแนวโน้มที่จะเห็นแบบแผนความสัมพันธ์ (Relationship Pattern) ของปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนที่เกิดจากการลงทุนทางสังคมจากโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ที่ชัดเจนและหลากหลายยิ่งขึ้นซึ่งแบบแผนการกำหนดค่าตัวแทนดังกล่าวมีลักษณะที่อาจเกิดขึ้นจากการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ในมิติด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ แบบเดียวกัน ดังนั้น การตีความตลอดจนการนำผลการวิจัยนี้ไปใช้ในการอธิบายจึงมีข้อจำกัด ทั้งในมิติของการกำหนดกรอบแนวคิดในการประเมิน และมีมิติกระบวนการในการสร้างตัวแทนค่าที่เป็นตัวแทนขององค์ประกอบตามวิธีวิทยาของการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) ด้วย

3. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. พบว่า ปัจจัยที่จะส่งผลผลักดันในการสร้างคุณค่าผลลัพธ์ของโครงการ และสามารถยกระดับไปสู่การสร้างคุณค่าร่วม (CSV) และส่งผลต่อความคุ้มค่าของการลงทุนจากการดำเนินงานด้านสังคมของ กฟผ. เป็นปัจจัยในระดับองค์กร ซึ่งพบว่า ความรู้ความเข้าใจของผู้รับผิดชอบในการออกแบบโครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นหลักสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงประเด็นปัญหาและความต้องการหลักของชุมชนและสังคม เพื่อนำไปออกแบบและกำหนดประเภทและลักษณะของโครงการให้ตรงกับพันธกิจ กลยุทธ์ทางสังคมของ กฟผ. ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีการบริหารจัดการ งบประมาณสนับสนุนตามปัญหาของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่เกิดขึ้น มีใช้การจัดสรรผ่านความต้องการของพนักงานภายในองค์กร สอดคล้องกับ กฎหมาย จารุดำรงศักดิ์ (2560) ได้ทำการประเมินความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนกรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรบ้านหลวงพัฒนา ที่สะท้อนว่าปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ การมีแนวทางและเป้าหมายการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งกรณีของ กฟผ. ควรมีเป้าหมายการดำเนินงานที่สะท้อนมาจากฝั่งความต้องการของคนในชุมชนมากกว่าการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เพียงอย่างเดียว อีกทั้งควรมีการกำกับติดตามที่มีประสิทธิภาพ และเป็นการติดตามการดำเนินงานที่เกิดขึ้นกับชุมชนเป็นระยะๆ เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ที่สร้างประโยชน์แก่ชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

4. ในความเป็นจริง ชุมชนทุกชุมชนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของกรมส่งเสริมการเกษตร รวมถึง โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) รวมถึงโครงการอื่นๆ ซึ่งโครงการดังกล่าวมีผลต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของครัวเรือนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ดังนั้น ครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. จึงมีรายได้ มีความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ รู้เท่าทันเรื่องการใช้สารเคมีในการเกษตร รวมถึงการมีสุขภาพที่ดีอยู่ก่อน ซึ่งเป็นตัวแปรหรือปัจจัยภายนอกที่ผู้ประเมินไม่สามารถควบคุมและมีผลกระทบ (Impact) โดยตรงต่อการประเมินครั้งนี้ ซึ่งผู้วิจัยได้พยายามขจัดปัญหาดังกล่าวโดยทำการประเมินค่า Deadweight ค่า Attribution และค่า Drop-off ที่อาจจะลดลงหรือเลือนหายตามเวลาของการดำเนินโครงการ แต่อาจมีข้ออ่อนไหวเนื่องจากการเก็บข้อมูลเป็นการสอบถามจากครัวเรือนที่เข้าร่วมโครงการเป็นหลัก

5. จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนากลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) จากความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิในการจัดอภิปรายกลุ่มย่อย มีประเด็นด้านการประเมินองค์การและสภาพแวดล้อม (Environment Scanning) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในองค์กร เพื่อหาจุด

แข็ง จุดอ่อนในการพัฒนางานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. และสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กรเพื่อทราบถึงโอกาสและอุปสรรค ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Wheelen and Hunger (2012) ที่ระบุว่าควรนำการประเมินองค์กรและสภาพแวดล้อมมาวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์งานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กร (Internal analysis) ของ กฟผ. พบว่า จุดแข็งของ กฟผ. ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม คือ การเป็นหน่วยงานด้านพลังงานขนาดใหญ่ มีความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย มีความพร้อมในการสนับสนุนทรัพยากรทุกมิติในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ในด้านจุดอ่อนพบว่า การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ยังขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ โอกาสของ กฟผ. ในการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนั้นการตื่นตัวของกระแสสังคมในสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 ในปัจจุบัน ที่ กฟผ. ให้การช่วยเหลือ สนับสนุน ซึ่งเป็นโอกาสที่ดีของ กฟผ. ในการสร้างภาพลักษณ์และการยอมรับจากชุมชน ในด้านข้อจำกัดของ กฟผ. คือ ภายในองค์กรมีกฎระเบียบภายในที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการดำเนินงานและทัศนคติของพนักงานที่มีต่องานที่ยังมองว่าไม่ใช่ภารกิจหรือหน้าที่หลัก รวมถึงระยะเวลาที่มีจำกัด การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคมไม่ตรงกับปัญหาและความต้องการของผู้ได้รับผลกระทบ ซึ่งส่งผลให้การดำเนินงานด้าน CSR ไม่สร้างการเปลี่ยนแปลงและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจของ กฟผ. จึงยังทำให้เกิดการต่อต้านการทำงานของ กฟผ. จนถึงปัจจุบัน

กิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. มีทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการธุรกิจ (CSR In Process) และกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมนอกกระบวนการธุรกิจ (CSR After Process) ในสัดส่วนที่แตกต่างกัน โดยเป็นกิจกรรมและโครงการนอกกระบวนการธุรกิจ (CSR After Process) เป็นสัดส่วน (ร้อยละ 63.33) กิจกรรมในกระบวนการธุรกิจมีน้อยกว่าคิดเป็น (ร้อยละ 36.66) โดยเฉพาะสัดส่วนของกิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการธุรกิจที่มีน้อยกว่าเกือบสองเท่า ซึ่งการออกแบบและพัฒนากิจกรรม CSR ที่ให้คุณค่าแท้ ควรจะต้องเริ่มต้นจากภายใน (Inside-> Out) โดยมีจุดเริ่มต้นจากมุมมองด้านศีลธรรม ประการที่สอง กิจกรรม CSR ที่มีประสิทธิภาพ จะต้องสามารถเชื่อมร้อยเข้าในกระบวนการธุรกิจ (CSR in Process) ภายใต้มุมมองด้านกระบวนการภายใน และประการที่สาม กิจกรรม CSR ที่มีประสิทธิผล จะต้องเชื่อมโยงไปสู่กลุ่มเป้าหมายในมุมมองด้านสังคม เหมือนลูกค้ำหนึ่งขององค์กร (Social as Custom) (พิพัฒน์ นนทนาธรณ์, 2559) ในกรณีของโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้โครงการชีวิตดีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นกิจกรรม CSR After Process พบว่า กิจกรรมภายใต้โครงการส่วนใหญ่เน้นการอบรมให้ความรู้ เช่น ความรู้ด้านการเกษตร การใช้จุลินทรีย์ EM การทำน้ำยาเอนกประสงค์ ที่เน้นการใช้ความรู้เพื่อพึ่งพาตนเองและแบ่งปันมากกว่าการสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นการกำหนดการดำเนินงานมาจากสำนักงานส่วนกลางที่กระจายไปให้กับพื้นที่รับผิดชอบของ กฟผ. ทว่า

ประเทศดำเนินการ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีสภาพปัญหา มีสภาพบริบทของชุมชน และมีความต้องการที่แตกต่างกัน รวมทั้งสถานการณ์ภายนอกหรือบริบทภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับพื้นที่ ดังนั้นในการกำหนดการกำหนดกลยุทธ์ (Strategy Formulation) โดยการกำหนดแนวทางในการดำเนินงาน จึงควรคำนึงถึงการนำผลการวิเคราะห์สถานการณ์ขององค์กรมาพัฒนา หากพบว่าสิ่งใดเป็นจุดอ่อนหรืออุปสรรคให้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อแก้ไข สิ่งใดเป็นจุดแข็งหรือโอกาสให้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนางานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ทั้งระยะใกล้และระยะไกล ครอบคลุมทุกมิติ ทั้งด้านสังคม และสิ่งแวดล้อม และคำนึงถึงประเด็นปัญหาสังคมให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและนำไปบรรจุลงในแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ในการนำกลยุทธ์หรือยุทธศาสตร์ไปสู่แผนงาน โครงการ และแนวทางในการปฏิบัติต่อไป ทั้งนี้ การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แผน กิจกรรม/โครงการ ในระยะสั้นและระยะยาว การกำหนดวาระการติดตามเพื่อควบคุมและประเมินผล รวมถึงประเมินความเสี่ยงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงที่อาจส่งผลกระทบต่อโอกาสและอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ ปกรณ์ ปริยากร (2550) ที่สะท้อนถึงเป้าหมายสำคัญของการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ คือ การกำหนดตำแหน่งกลยุทธ์ขององค์กร โดยพิจารณาทิศทาง การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และการพิจารณาถึงข้อเท็จจริง จุดอ่อน จุดแข็งขององค์กร ตลอดจนค่านิยมต่างๆ เพื่อที่จะให้การวางตำแหน่งนั้นสอดคล้องเป็นไปได้อย่างเหมาะสม และสามารถที่จะปรับตัวไปตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมอันเหมาะสม ซึ่งการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์นี้ จะส่งผลให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ สำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ได้สรุปและวิเคราะห์เพื่อเสนอเป็นข้อเสนอแนะทั้งข้อเสนอแนะจากการวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไปได้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ผลการวิจัยพบว่า การดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ที่ผ่านมามีพบว่า กิจกรรมและโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. มีทั้งความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการธุรกิจ (CSR In Process) และกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมในสัดส่วนที่แตกต่างกัน เป็นกิจกรรมและโครงการนอกกระบวนการธุรกิจ (CSR After Process) เป็นสัดส่วน (ร้อยละ 63.33) กิจกรรมในกระบวนการธุรกิจ มีน้อยกว่าคิดเป็น (ร้อยละ 36.66) ดังนั้นโอกาสการพัฒนากิจกรรมและงานด้านความรับผิดชอบต่อ

สังคมจะนำไปสู่การพัฒนายกระดับกิจกรรมไปสู่การสร้างคุณค่าร่วม (CSV) และความยั่งยืนต่อไปต้องใช้ระยะเวลาและระบบบริหารจัดการ เนื่องจากการกำหนดการดำเนินงานมาจากสำนักงานส่วนกลางผ่านนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม และแผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคม กฟผ. ซึ่งปัจจุบัน คือแผนแม่บทปี 2559-2563 โดยมีภารกิจในการดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมในกระบวนการของการดำเนินงาน สอดคล้องตามมาตรฐานสากลอย่างต่อเนื่อง ที่กระจายไปให้กับพื้นที่รับผิดชอบต่อสังคม กฟผ. ทั่วประเทศดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่การดำเนินการหรือพื้นที่รับผิดชอบต่อสังคม กฟผ. ที่กระจายอยู่ทั่วประเทศแต่ละพื้นที่มีสภาพบริบทของชุมชน สังคม สภาพปัญหา และมีความต้องการที่แตกต่างกัน รวมทั้งสถานการณ์ภายนอกหรือบริบทภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลง แต่การดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมกลับใช้รูปแบบการดำเนินการในรูปแบบเดียวกัน เช่น ในกรณีของโครงการด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตภายใต้โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน กิจกรรมภายใต้โครงการส่วนใหญ่เน้นการอบรมให้ความรู้ เช่น ความรู้ด้านการเกษตร การใช้จุลินทรีย์ EM การทำน้ำยาเอนกประสงค์ ที่เน้นการใช้ความรู้เพื่อพึ่งพาตนเองและแบ่งปันมากกว่าการสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจ จึงทำให้ผลตอบแทนที่เกิดขึ้นจากโครงการฯ ที่เกิดต่อประชาชนในชุมชนอาจจะยังไม่ตอบสนองความต้องการจำเป็นของประชาชนที่แท้จริง ดังนั้น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ควรให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์และประเมินความต้องการจำเป็น (need assessment) เพื่อกำหนดความแตกต่างของสภาพที่เกิดขึ้นจริงกับสภาพที่ควรจะเป็น โดยระบุสิ่งที่ต้องการให้เกิดว่ามีลักษณะใดและสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเป็นอย่างไร เพื่อนำไปสู่การประมวลสังเคราะห์และประเมินว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงกับแต่ละพื้นที่หรือแผนงานกิจกรรมโครงการที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ควรจะเป็นเช่นไร และควรเปลี่ยนแปลงอะไรบ้างเพื่อกิจกรรมโครงการที่ กฟผ. ลงทุนและดำเนินการจะสามารถตอบสนองความสภาพปัญหา และความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง และคุ้มค่ากับการลงทุน

1.2 กฟผ. ควรกลับมาทบทวนเรื่อง การยุบ ควบรวม กิจกรรมและโครงการ CSR ปรับเปลี่ยนลักษณะกิจกรรมและโครงการที่มีอยู่เพื่อสร้างงาน อาชีพ และจัดหาตลาดรองรับ และคัดเลือกส่งเสริมให้ตั้งกลุ่มวิสาหกิจ พัฒนาคัดเลือกเพื่อสร้างการประกอบการแบบวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) และ กฟผ. อาจพิจารณาเป็นทางเลือกในการสรรหาบริษัทที่มีความสามารถจัดการบริหารธุรกิจเพื่อสังคม (Social Business) ผ่านการบริจาคเงินของ กฟผ. เพื่อยกระดับกิจกรรมและโครงการ CSR ที่สร้างอาชีพ รายได้ให้กับชุมชนรอบพื้นที่ของ กฟผ. และทำงานในรูปแบบภาคีเครือข่ายในด้าน CSR ร่วมกับธุรกิจภาคอุตสาหกรรมพลังงานหรือเอกชน กฟผ. ไม่ส่งเสริมตามลำพัง ไปร่วมกันทำงานกับหน่วยงานอื่น

1.3 ผลวิจัยพบว่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ มีค่า 2.18 บาท แสดงให้เห็นว่า โครงการชีววิถีเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน ที่ กฟผ. เข้าไปสนับสนุนนั้นสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับชุมชน

ได้เพียงขั้นพื้นฐาน ยังไม่สามารถพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ความยั่งยืน ดังนั้น กฟผ. เชื่อนสิริกิติ์ ต้องมีการทบทวนการออกแบบการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตใหม่ ทั้งกลยุทธ์ โครงสร้างการดำเนินงาน บุคลากร งบประมาณ และกิจกรรม เพื่อให้การดำเนินโครงการที่เกิดขึ้นสามารถเพิ่มมูลค่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนให้กับชุมชนได้สูงขึ้น คำนึงถึงงบประมาณ และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กรในฐานะเป็นองค์กรที่ดำเนินธุรกิจที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนแต่มีการดำเนินงานที่ทดแทนผลกระทบเพื่อพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

1.4 ในการพัฒนาตัวชี้วัดในการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในครั้งนี้กำหนดตัวแทนค่าในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพ แต่ในความเป็นจริงมีตัวชี้วัดที่สะท้อนความเป็นตัวแทนค่าได้หลากหลาย อีกทั้ง ชุมชนทุกชุมชนได้รับการส่งเสริมและพัฒนาจากหน่วยงานภาครัฐซึ่งนอกเหนือจาก กฟผ. อย่างต่อเนื่อง ดังนั้น คราวเรือนที่เข้าร่วมโครงการการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. จึงมีรายได้ มีความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ รู้เท่าทันเรื่องการใช้สารเคมีในการเกษตร รวมถึงการมีสุขภาพที่ดีอยู่ก่อน ซึ่งเป็นตัวแปรหรือปัจจัยภายนอกที่ผู้ประเมินไม่สามารถควบคุมและมีผลกระทบ (Impact) โดยตรงต่อการประเมินครั้งนี้ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการกำหนดการออกแบบและจัดทำโครงการ โดยทำการกำหนดองค์ประกอบ ตัวชี้วัดและผลลัพธ์ทางสังคมก่อนดำเนินโครงการ เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบกิจกรรมโครงการให้สามารถตอบสนองต่อเป้าหมายและผลลัพธ์ที่องค์กรต้องการ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 เนื่องจากในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตเท่านั้น สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการประเมิน โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ในด้านอื่นๆ ด้วยโดยเฉพาะด้านการดูแลสิ่งแวดล้อมเนื่องจากภารกิจในการผลิตพลังงานพลังงานไฟฟ้าของ กฟผ. เลี่ยงไม่ได้ต่อการส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม หากมีการศึกษาในประเด็นดังกล่าว กฟผ. จะสามารถชี้แจงถึงการดูแลรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดขึ้นเหล่านั้น

2.2 ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่มีขอบเขตเฉพาะพื้นที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เชื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุดรธานี เท่านั้น แต่ในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. มีแผนแม่บทในการดำเนินงานจากส่วนกลางที่กระจายไปยังพื้นที่รับผิดชอบต่อทั่วประเทศ ดังนั้นจึงควรทำการประเมินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ในทุกเขื่อนหรือทุกพื้นที่รับผิดชอบต่อทั่วประเทศ เพื่อสะท้อนถึงผลการ

ดำเนินงานโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ในภาพรวมได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม และสามารถนำเอาผลการศึกษาไปพัฒนาแผนการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2.3 ผลการศึกษาการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. พบว่า มีโครงการที่หลากหลาย ทั้งด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และอื่นๆ และบางโครงการมีการดำเนินงานมายาวนาน แต่บางโครงการไม่มีความต่อเนื่องในการดำเนินโครงการ ทำให้ผลกระทบและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับชุมชนไม่เป็นรูปธรรม และไม่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ กฟผ. ในทุกโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ได้ดำเนินการ เพื่อสร้างสามารถทราบถึงผลตอบแทนที่ได้จากการดำเนินโครงการ และนำมาออกแบบในการวางแผนการตัดหรือเพิ่มโครงการ ยุบรวบโครงการ หรือการดำเนินโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมร่วมกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการลดค่าใช้จ่ายด้านงบประมาณ และสร้างมูลค่าร่วมทางสังคม (CSV) ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงพลังงาน. 2562. แผนปฏิบัติการราชการระยะ 5 ปี (พ.ศ.2563-2569). กรุงเทพฯ: กระทรวงพลังงาน.
- กฤษณ์ จารุดำรงศักดิ์. 2560. การประเมินความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านแลงพัฒนา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. 2543. **ชีวิติ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน สู่เศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ: กองพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม ฝ่ายกิจการสังคม.
- _____. 2561. **รายงานประจำปี 2561**. กรุงเทพฯ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- _____. 2564. **แผนแม่บทความรับผิดชอบต่อสังคมปี 2559 (ฉบับปรับปรุงปี 2564)**. กรุงเทพฯ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- _____. ม.ป.ป. **เกี่ยวกับ กฟผ.** [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.egat.co.th/index.php?option=com_content&view=article&id=140&Itemid=178 (2 พฤศจิกายน 2563).
- การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (สายงานผลิตไฟฟ้า). 2558. **รายงานการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างเขื่อน/โรงไฟฟ้ากับชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย.
- กุลชุตตา ดิษยบุตร. 2558. งานสัมมนาหัวข้อ "Maximizing Business Value and Sustainability with Strategic CSR". สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ร่วมกับองค์การเพิ่มผลผลิตแห่งเอเชีย (APO). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.ftpi.or.th/2015/6299> (23 กันยายน 2563).
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา. 2559. CSR กับ การพัฒนาประเทศ. **วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**, 42(1), 1-27.
- จิรประภา อัครบวร และ ประยูร อัครบวร. 2552. **ซีเอสอาร์คืออะไร**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา http://www.thaicr.com/2006/03/blog-post_20.html (1 มกราคม 2564).
- จิราพร ระโหฐาน และ พูนผล เติวิทย์. 2557. **ศึกษาการประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในพื้นที่สุภาวะของชุมชนนำร่องเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตชลบุรี.

- เจษฎา นกน้อย. 2558. ความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร : แนวคิดและประสบการณ์.
วารสารวิชาการ, 35(3), 154-163.
- ใจแก้ว แถมเงิน, นกตล พัฒนศิษุบล และ ฉันทมัย เจียรกุล. 2557. ระดับความรู้ความเข้าใจของ
ผู้ประกอบการในจังหวัดอุบลราชธานีที่มีต่อเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรธุรกิจ.
อุบลราชธานี: งานวิจัยฉบับสมบูรณ์ คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ฐปนีย์ วิชญธน. 2554. การสร้างตัวชี้วัดความรับผิดชอบต่อสังคมของธุรกิจพลังงานในประเทศไทย.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เตชินภัทร์ แหยมคง. 2562. การรับรู้และความคิดเห็นของลูกค้าในจังหวัดอุดรดิตต์ ที่มีต่อกิจกรรม
ความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมของธนาคารออมสิน. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทศพร ศิริสัมพันธ์. 2549. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารราชการแนวใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.).
- ทศวรรษ ยอมใหญ่. 2558. แบบจำลองปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจในการนำการสร้างคุณค่าร่วม
มาใช้ของผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมปูนซีเมนต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ธีรนนท์ ตันพานิชย์. 2558. รูปแบบการบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของ
การกีฬาแห่งประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นิติกร พงษ์ไพบูลย์. 2560. ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน จากการทำเกษตรอินทรีย์:
กรณีศึกษาสามพรานโมเดล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- บุษยากร ติระพฤติกุลชัย, รักชนก สมศักดิ์ และ อัจฉราภรณ์ วรรณมะกอก. 2564. ปัจจัย
กระบวนการ ผลลัพธ์ และผลกระทบ จากการดำเนินโครงการเพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อ
สังคม. วารสารศาสตร์, 14(1), 234-267.
- เบญจวรรณ พานทอง. 2557. การวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน กรณีศึกษาโรงงานหลวง
อาหารสำเร็จรูปที่ 1 (ฝาง) จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ปกรณ ปรียากร. 2550. การวางแผนกลยุทธ์แนวคิดและแนวทางเชิงประยุกต์. กรุงเทพฯ: คณะ
รัฐศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ปภาวิน พชรโชติสุธี. 2556. รูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของ
ธุรกิจนำเที่ยวอย่างยั่งยืน. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาเอก. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปราโมทย์ ศุภปัญญา. 2555. โมเดลธุรกิจยุคใหม่ : จาก CSR สู่ CSV.I. C Creating Shared value.
กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://www.Bangkokbiznews.com>.

- ปีนประภา สีส่วน. 2557. การวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในอุตสาหกรรมปาล์มน้ำมัน : กรณีศึกษา บริษัท ตรีแก่น้ำมันปาล์ม จำกัดและบริษัท ศรีเจริญปาล์มออยล์ จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พลอยฉัตรี ศิริพัฒน์. 2559. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ของบุคลากรกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ขององค์การคลังสินค้า. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- พัทธ์ศุภางค์ ศรีสวัสดิ์. 2554. ความสัมพันธ์ระหว่างความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) กับภาพลักษณ์องค์กรของเครือซิเมนต์ไทย (SCG) ในมุมมองผู้บริโภค ในกรุงเทพมหานคร. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- พิพัฒน์ นนทนาธรณ์. 2559. การจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร : การสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ธิงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. 2549. การพัฒนา CSR ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ระยะที่ 1: การศึกษาคุณลักษณะ องค์กรประกอบและเครื่องมือสำหรับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- _____. 2553. การพัฒนา CSR ในกระบวนการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจ ระยะที่ 2: การทดสอบเครื่องมือและจัดทำแผนแนวปฏิบัติสำหรับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).
- เพชรวิดี กาญจนวิโรจน์. 2553. การสร้างกลยุทธ์ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของบริษัท : กรณีศึกษาบริษัทไทยออยล์ จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ภาธินี ศรีทธารธรรมกุล. 2557. กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการสร้างคุณค่าร่วมของบริษัท ดับเบิ้ลเอ (1991) จำกัด (มหาชน) : แนวทางปฏิบัติของนวัตกรรม “กระต่ายจากคันทนา”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- มนตรี พิริยะกุล. ม.ม.ป. ข้อตกลงการถดถอยและกระบวนการวิเคราะห์การถดถอย. วารสารรามคำแหง สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 30(2), 67-81.
- วรรณษา กาญจนมุสิก. 2554. การทำกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) ที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. การศึกษาเฉพาะบุคคลปริญญาโท. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วศิน อภิวงศ์ปัญญา. 2556. การวัดผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในธุรกิจสถานที่พักแรม : กรณีศึกษาโรงแรมในกรุงเทพมหานครและวิสาหกิจชุมชนบางน้ำผึ้งโฮมสเตย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ศุภศิริ สิริโยธิน. 2558. แนวทางการพัฒนาโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมด้านการสร้างคุณค่าร่วม (Creating Shared Value) ในองค์กรกรณีศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- สถาบันไทยพัฒนา. 2557. กลยุทธ์ธุรกิจคู่สังคม : Creating Shared Value (CSV). [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.thaicr.com/2014/03/creating-sared-value-csv.html?m=0> (1 มกราคม 2564).
- สถาบันธุรกิจเพื่อสังคม. 2552. **เข้มทิศธุรกิจเพื่อสังคม**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไอคอนพริ้นติ้ง.
- สมชัย วงษ์นายะ. 2559. การพัฒนาแผนกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร. **สัปดาห์วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.) มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**, 22(1), 41-56.
- สฤณี อาชวานันทกุล และ ภัทราภร ไยมลละอ. 2561. **คู่มือการประเมินผลลัพธ์ทางสังคมและผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน**. กรุงเทพฯ: ปาสาละ.
- สายสัมพันธ์ ศิริรัตน์. 2560. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของบุคลากรสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ: สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุกานดา โพธิพิทักษ์. 2560. การวัดค่าผลตอบแทนทางสังคมของโครงการฟาร์มสุกรภายใต้การการลงทุนในโครงการที่มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน กรณีบริษัท เอ จำกัด. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. 2536. การวิเคราะห์และประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลี้ยงเชียง.
- สุชาติ เอกไพฑูรย์. 2554. **แนวทางการบริหารจัดการของผู้ประกอบการทางสังคมในบริบทประเทศไทย : กรณีศึกษา : "ธนาคารปู" ของกลุ่มฟื้นฟูทรัพยากรปูม้า ชุมชนเกาะเตียบ ตำบลปากคลอง อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อนันต์ ธรรมชาลัย. 2561. แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมในธุรกิจอุตสาหกรรมภาคตะวันออกของประเทศไทย. **วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย**, 12(1), 299-313.
- อรรฆพร สุขประสงค์. 2556. การวัดค่าผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนในสถานพยาบาลกรณีศึกษาโรงพยาบาลในเขตภาคเหนือของไทย. การค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อวิกา สุภาพจน์. 2553. การแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) : กรณีศึกษา บริษัท ซี.พี. **ค้าปลีกและการตลาด จำกัด (กิจการเบเกอรี่)**. การศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโท. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- Bowen, H. R. 1953. **Social Responsibilities of the Businessman**. New York: Harper and Row.
- Carroll, A. 1991. The Pyramid of Corporate Social Responsibility: Toward the Moral Management of Organizational Stakeholders. **Business Horizons**, 34(4), 39-48.
- Coellon, G. 2011. **Food Connect Brisbane For east Social Return on Investment for s food connect Brisbane: Social Venturess Australia Consulting. Consoltant**.
- Kotler, P. & Nancy, L. 2005. **Corporate Social Responsibility: Doing the Most Good for Your Company and Cause**. New Jersey: John Wiley & Sons Inc.
- Lingane, A. & Olsen, S. 2009. Guidelines for Social Return on Investment. **California Management Review**, 46(3), doi: 10.2307/41166224.
- Porter, M. E. 2014. **The New Competitive Advantage: Creating Shared Value**. Seoul, South Korea: Porter Prize for Excellence in CSV.
- Porter, M. E. & Kramer, M. R. 2006. **Strategy and Society: The Link Between Competitive Advantage and Corporate Social Responsibility**. New York: Harvard Business Review.
- Porter, M. E. & Kramer, M. R. 2011. **The Big Idea : Creating Shared Value**. New York: Harvard Business Review.
- Robbins, S. P. & Coulter, M. 2559. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. แปลจาก Management โดย วิรัช สงวนวงศ์วาน. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ: เพียร์สัน เอ็ดดูเคชั่น อินโดไชน่า.
- Rothaermel, F. T. 2013. **Strategic management : concepts and cases**. New York: McGraw-Hill/Irwin.
- Scholten, P., Nicholls, J., Olsen, S. & Galimidi, B. 2006. **Social return on investment: A guide to SROI analysis**. Amstelveen: Lenthe Publishers.
- SORI Network. 2012. **A Guide to social return on investmet**. [Online]. Available <https://socialvalueuk.org/resource/a-guide-to-social-return-on-investment-2012/uploads/2020/12The-SROI-Guide-2013.pdf> (5 May 2020).
- Suthasinee, K. & Swievreck, F. W. 2009. Interpretation of CSR in Thai Company. **Social Responsibility Journal**, 5, 550-565.
- Viljoen & Dann. 2000. **Strategic management: Frenchs Forest N.S.W**. Prentice Itall: Previous ed: Longman: Busines Planning.

Wheelen, T. L. & Hunger, J. D. 2012. **Strategic Management and Business Policy: Toward Global Sustainability.** Upper Saddle N.J.: Pearson Prentice Hall.

ภาคผนวก

แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อการทำวิจัย
เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการ
ความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ (ข้อมูลทั่วไป ระยะเวลาและประสบการณ์ที่เกี่ยวข้อง CSR)

1. ท่านเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) อย่างไร
 - () เป็นผู้รับผิดชอบต่อโดยตรง
 - ระดับบริหาร
 - ระดับปฏิบัติ.....
 - โปรดระบุ () สังกัดแผนกที่เกี่ยวข้องกับงาน CSR มาระยะเวลา.....ปี
 - () ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ CSR มาระยะเวลา.....ปี
 - () ไม่ได้เป็นผู้รับผิดชอบต่อโดยตรงแต่เกี่ยวข้องโดยตรงปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับ CSR ปฏิบัติงานด้าน (โปรดระบุ)
2. อายุการทำงานในหน่วยงาน.....ปี
3. หน่วยงานของท่านมีบทบาทในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม/โครงการ CSR ที่เกี่ยวข้องอย่างไร
4. ท่านมีความคาดหวังถึงผลที่ได้รับจากการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม/โครงการ CSR ของหน่วยงานอย่างไร

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อสังคม (ความรู้ ความเข้าใจของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับ CSR ของ กฟผ.)

1. ท่านเข้าใจความหมายของความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไร
2. ท่านให้ความสำคัญต่องานความรับผิดชอบต่อสังคมของหน่วยงานของท่านอย่างไร
3. ในการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละปี หน่วยงานของท่านได้นำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประกอบการพิจารณาการออกแบบโครงการหรือไม่อย่างไร
4. การจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม/โครงการ CSR ทั้งหมดของ กฟผ.
 - 4.1 บุคลากรเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - 4.2 การจัดสรรงบประมาณในโครงการ CSR เพียงพอหรือไม่ เพราะเหตุใด
 - 4.3 การสนับสนุนอุปกรณ์ เทคโนโลยีในโครงการ CSR เพียงพอหรือไม่ เพราะเหตุใด

- 4.4 การสนับสนุนด้านเวลาให้กับงานความรับผิดชอบต่อสังคม/ในโครงการ CSR เพียงพอหรือไม่ เพราะเหตุใด
5. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการดำเนินการโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพียงใดและส่งผลอย่างไรต่อการดำเนินงาน
6. หน่วยงานของท่านมีหลักการในการนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาประยุกต์ใช้ในหน่วยงานอย่างไร
7. อะไรคือเป้าหมายหลักในการบริหารและการดำเนินงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคม และโครงการ CSR ของ กฟผ.
8. อะไรเป็นปัจจัยความสำเร็จของงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการ CSR ขององค์กร

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม

1. หน่วยงานของท่านมีการนำ หลักการ CSR มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบและดูแลโครงการ CSR ทั้งหมดอย่างไร
2. ในการจัดทำโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมในแต่ละปี หน่วยงานท่านได้นำแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมาประกอบการพิจารณาโครงการหรือไม่ อย่างไร
3. หน่วยงานของท่านมีการแปลงกลยุทธ์สู่การปฏิบัติในงานความรับผิดชอบต่อสังคมในพื้นที่และกำหนดโครงการที่เกี่ยวข้องกับ CSR อย่างไร
4. ผู้บริหารให้ความร่วมมือให้การสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพียงใด ทราบได้อย่างไร และสิ่งนี้ส่งผลต่อการดำเนินงานโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตในพื้นที่อย่างไร
5. หน่วยงานของท่านนำความรู้ความเชี่ยวชาญหลักที่มีในหน่วยงานมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานใดที่เกี่ยวข้องกับงาน CSR หรือไม่อย่างไร
6. การดำเนินงาน CSR และโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์กรท่านนั้นบรรลุวัตถุประสงค์เป้าหมายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด ดูได้จากอะไร อะไรเป็นองค์ประกอบและตัวชี้วัดที่สำคัญ
7. กฟผ. มีการปรับเปลี่ยนนโยบายและเป้าหมายในงานด้านความรับผิดชอบต่อสังคมต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างไร

ส่วนที่ 4 ส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการความรับผิดชอบต่อสังคม

ท่านมีความเห็นต่อผลกระทบของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างไรในประเด็นดังต่อไปนี้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย / ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

หัวข้อ	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้คนในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่ กฟผ. มีอาชีพเพิ่มขึ้น					
2. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมทำให้คนในชุมชนที่อยู่รอบพื้นที่ กฟผ. มีรายได้เพิ่มขึ้น					
3. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน					
4. รูปแบบของโครงการมีการคำนึงถึงการรักษาความรู้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชน พร้อมทั้งมีการส่งเสริมและ อำนวยรักษา					
5. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคม มีความเหมาะสมกับองค์กร และตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้เสีย					
6. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ผ่านมามีได้แก้ไขประเด็นปัญหาทางสังคม ช่วยให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น					
7. ขนาดของผลลัพธ์ และผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สามารถนำไปสู่การขยายผลในการพัฒนา					
8. ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีแนวโน้มนำไปสู่ความยั่งยืน					
9. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมช่วยสร้างการยอมรับจากผู้มีส่วนได้เสียของ กฟผ.					
10. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมช่วยสร้างการให้ความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้เสียต่อการดำเนินงานของ กฟผ.					

หัวข้อ	เห็นด้วยอย่างยั้ง	ค่อนข้างเห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ค่อนข้างไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยั้ง
11. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของ กฟผ. ช่วยลดภาระการทำงานของภาครัฐ ในพื้นที่ต่างๆ					
12. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคม ทำให้เกิดความร่วมมือกับองค์กรภาคี (Partner Organization) เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs)					
13. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมมีความต่อเนื่อง สามารถนำไปสู่การพัฒนาทางด้านความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน					
14. โครงการความรับผิดชอบต่อสังคมช่วยเสริมภาพลักษณ์ที่ดี ให้กับองค์กร แต่ไม่ได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างองค์กรและผู้มีส่วนได้เสีย					
15. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม ที่ผ่านมามีความได้เปรียบการแข่งขันทางธุรกิจขององค์กร					
16. การนำแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมมาดำเนินงานภายในองค์กรของท่านเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างยิ่ง					
17. การดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร ทำให้ท่านมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น					

ส่วนที่ 5 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคม

1. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการ CSR ขององค์กรและหน่วยงานที่ผ่านมา

.....

.....

.....

.....

2. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานความรับผิดชอบต่อสังคมและโครงการ CSR ขององค์กรที่ควร
ดำเนินต่อไปในอนาคต

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ท่านสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถาม

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามสำหรับ: หัวหน้าครัวเรือน
2. เนื้อหา: แบบสอบถามนี้ ประกอบด้วยข้อมูล 5 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
 - ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
 - ตอนที่ 4 เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
 - ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับเงินลงทุนและผลตอบแทนจากการลงทุนในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) ขอให้ท่านพิจารณาและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเห็นของท่าน ซึ่งคำตอบจะไม่มี ถูก หรือ ผิดคำตอบและความคิดเห็นของท่านจะเป็นประโยชน์ต่อผลศึกษาเพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนางานความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ในภาพรวม ฉะนั้นจึงไม่มีผลกระทบต่อท่าน ครอบครัว และชุมชนของท่านแต่อย่างใด จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาและสละเวลาในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

จันทร์ทิพย์ ไพเพอร์

นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาบริหารศาสตร์
วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ผู้ตอบแบบสอบถาม
ตำแหน่งในชุมชน (ถ้ามี เช่น ประธานวิสาหกิจชุมชน).....
2. เพศของหัวหน้าครัวเรือน
 ชาย หญิง
3. อายุของหัวหน้าครัวเรือน.....ปี
4. ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือน
 ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี อื่นๆ โปรดระบุ.....
5. ครัวเรือนของท่านมีสมาชิกทั้งหมด.....คน
 พักอาศัยอยู่ปัจจุบัน.....คน
 พักอาศัยพื้นที่อื่น.....คน โปรดระบุเหตุผล.....
6. ครัวเรือนของท่านมีจำนวนที่ดินที่ถือครองทั้งหมด.....ไร่
 ที่พักอาศัย ที่ดินประกอบอาชีพทำกิน (ขนาด)(ตารางเมตร/งาน/วา)
7. ท่านประกอบอาชีพใด
ณ ปี พ.ศ. 2557 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง นิสิตนักศึกษา/นักเรียน
 เกษตรกร/ปศุสัตว์ เกษียณ/ว่างงาน ประกอบธุรกิจ
 ประมง/ชาวแพ อื่นๆ โปรดระบุ.....
นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2557 เป็นต้นมาท่านมีการเปลี่ยนอาชีพหลักหรือไม่
 ไม่เปลี่ยน
 เปลี่ยน (โปรดระบุ).....
8. รายได้เฉลี่ยปัจจุบันต่อเดือนของครัวเรือน.....บาท/เดือน เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2557
เพิ่มขึ้นหรือลดลง.....บาท
9. รายจ่ายเฉลี่ยปัจจุบันต่อเดือนของครัวเรือน.....บาท/เดือน เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2557
เพิ่มขึ้นหรือลดลง.....บาท
10. สถานะทางการเงินของครอบครัว
 ไม่พอใช้
 พอใช้แต่ไม่เหลือเก็บ
 พอใช้แต่มีเหลือเก็บ

11. ภาระหนี้สินของครัวเรือน

- ไม่มีหนี้สิน
- มีหนี้สิน โปรตระบุจำนวน.....บาท และสาเหตุของการเป็นหนี้ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ผ่อนสินค้าเพิ่มเติม ซื้อสินทรัพย์ถาวร เช่น บ้าน ถาวร
- ค่าครองชีพปรับสูงขึ้น ใช้จ่ายบัตรเครดิตมากขึ้น
- ค่าเล่าเรียนบุตร กู้เงินเพื่อประกอบอาชีพ
- อื่นๆ (โปรดระบุ เช่น เข้าโรงพยาบาล).....

ตอนที่ 2 ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

1. ครัวเรือนของท่านได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสร้างเขื่อนหรือไม่
- ไม่ได้รับผลกระทบ
- ได้รับผลกระทบโปรดระบุ.....
2. ครัวเรือนของท่านเริ่มเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ.เมื่อปี พ.ศ.
3. ครัวเรือนของท่านเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.จำนวน.....โครงการ
โปรดระบุ 1)..... 2).....
4. ท่านมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโครงการ.....ครั้ง/เดือน
5. ครัวเรือนของท่านได้รับงบประมาณสนับสนุนจาก กฟผ. โดยเฉลี่ย.....บาท/ปี
6. กรณีได้รับการสนับสนุน โปรดระบุรูปแบบที่ครัวเรือนของท่านได้รับการสนับสนุน (ระบุได้มากกว่า 1 คำตอบ)
- งบประมาณ (เงิน) การอบรม
- การศึกษาดูงาน อื่นๆ โปรดระบุ.....
7. การสนับสนุนจาก กฟผ. มีความต่อเนื่องของการสนับสนุนหรือไม่
- ต่อเนื่อง ไม่ต่อเนื่อง
8. ครัวเรือนของท่านมีกิจการอันเนื่องมาจากการร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.
หรือไม่
- ไม่มี มี โปรดระบุ.....
9. ครัวเรือนของท่านได้รับรายได้จากมีกิจการอันเนื่องมาจากการร่วมกิจกรรมโครงการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิต ของ กฟผ. โดยเฉลี่ย.....บาท/เดือน

10. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ทำให้มีอาชีพในท้องถิ่นไม่ต้องย้ายไปเป็นแรงงานที่อื่น

ไม่มีคนในครัวเรือนไปประกอบอาชีพที่อื่น

มีคนในครัวเรือนไปประกอบอาชีพที่อื่นจำนวน.....คน

ตอนที่ 3 การมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาว่าท่านมีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. มากน้อยเพียงใด และโปรด

เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับการมีส่วนร่วมของท่าน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	มีส่วนร่วมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก
3	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
2	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
1	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อยมาก หรือไม่มีส่วนร่วมเลย

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	1	2	3	4	5
การมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ก่อนเริ่มโครงการ					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับเจ้าหน้าที่ในการกำหนดเป้าหมายและกลยุทธ์ในการจัดตั้งโครงการ					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในโครงการและ กิจกรรม					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกรูปแบบกิจกรรมของโครงการ					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจคัดเลือกบุคคลที่เข้าโครงการ					
การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ					
6. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นอาสาสมัครและร่วมลงแรงในโครงการ					
7. ท่านมีส่วนร่วมในการบริจาคเงินสิ่งของและแรงงาน					
8. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข่าวสารและสื่อสารข้อมูลของโครงการ					
9. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ประสานงานและอำนวยความสะดวกในโครงการ					

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการ	ระดับการมีส่วนร่วม				
	1	2	3	4	5
10. ท่านมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมและโครงการ					
11. ท่านมีส่วนในการสนับสนุนให้โครงการมีการดำเนินงานต่อเนื่อง					
การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์					
12. ท่านได้มีอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมจากการเข้าร่วมโครงการ					
13. ท่านนำความรู้จากโครงการไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต					
14. ท่านได้รับการยอมรับจากคนในชุมชนจากการเข้าร่วมโครงการ					
15. ท่านได้รับประโยชน์จากการปรับปรุงและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชนอันเนื่องมาจากการเข้ามาดำเนินโครงการของ กฟผ.					
16. ท่านมีส่วนในการถ่ายทอดความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปสู่คนอื่น					
การมีส่วนร่วมในการประเมินผล					
17. ท่านมีส่วนร่วมในการสรุปผลการดำเนินงานโครงการ					
18. ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการ					
19. ท่านมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์และแก้ไขปัญหา					
20. ท่านมีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหรือปรับปรุงโครงการ					

ตอนที่ 4 เจตคติต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ.

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาถึงความรู้สึกหรือความคิดเห็นที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. และโปรด

เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยพิจารณาตามเกณฑ์ดังนี้

5	หมายถึง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
4	หมายถึง	เห็นด้วย
3	หมายถึง	ไม่แน่ใจ
2	หมายถึง	ไม่เห็นด้วย
1	หมายถึง	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

เจตคติต่อโครงการ	ระดับความคิดเห็น				
	1	2	3	4	5
1. โครงการที่ทำกับ กฟผ. ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพเพิ่มมากขึ้นจากเดิม					
2. เป็นโครงการที่ทำให้ท่านได้รับความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย					
3. ผลจากโครงการทำให้ท่านสามารถนำไปปรับใช้ในการประกอบอาชีพได้จริง					
4. การที่เข้าร่วมโครงการทำท่านให้มีอาหารไว้บริโภคในครัวเรือน					
5. ทำให้ครอบครัวท่านมีเวลาอยู่ร่วมกันมากขึ้นและคุณภาพชีวิตดีขึ้น ครอบครัวมีความสุข					
6. ผลจากโครงการทำให้เกิดการรวมกลุ่มภายในหมู่บ้านของท่าน					
7. ผลจากการโครงการทำให้ท่านมีเครือข่ายทางสังคมมากขึ้น					
8. การชี้แจงประสานงานจากเจ้าหน้าที่ กฟผ. ท่านได้รับการประสานงานจากเจ้าหน้าที่ กฟผ. ก่อนจะริเริ่มโครงการเป็นอย่างดี					
9. ท่านได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ กฟผ. อย่างต่อเนื่อง					
10. ท่านมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ กฟผ.					
11. ท่านสามารถนำความรู้จากการเข้าร่วมโครงการไปขยายผลและถ่ายทอดให้ผู้อื่น					
12. เป็นโครงการที่ให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพในอนาคต					
13. เป็นโครงการที่ตรงต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อมมาก					
14. มีการถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อไปในชุมชน					
15. ปัจจุบันท่านยังคงดำเนินกิจกรรมและสานต่อโครงการต่อเนื่อง					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ท่านสละเวลาในการตอบ
แบบสอบถาม

แบบสอบถามงานวิจัยปัจจัยที่สัมพันธ์กับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของ
โครงการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.)

ตอนที่ 5 แบบสอบถามแบบสอบถามวัดผลตอบแทนจากการลงทุนของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมอาชีพและผลประโยชน์จากโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ข้อมูลการเข้าร่วมกิจกรรมโครงการฯ

1 กิจกรรมจูลินทรีย์ (EM)

1.1 ท่านได้เข้าร่วมโครงการชีวิตวิถี กฟผ. ในกิจกรรมอะไรบ้าง (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- เข้าร่วมฟังแนวคิดด้านเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้
- เข้าร่วมการอบรมการทำจูลินทรีย์ (EM) ขยาย
- เข้าร่วมการอบรมการทำจูลินทรีย์ (EM) น้ำ (ใช้ทันที)
- เข้าร่วมการอบรมการทำจูลินทรีย์ (EM) แห้ง (โบกาซี)
- เข้าร่วมการอบรมการทำจูลินทรีย์แห้ง (เก็บได้ 1ปี)
- เข้าร่วมการอบรมการทำปุ๋ยเม็ด
- เข้าร่วมการอบรมการทำฮอร์โมนผลไม้ (ใช้ช่วงติดดอก และปักชำ)
- เข้าร่วมการอบรมการทำฮอร์โมนยอดพืช (ป้องกันแมลงรบกวน)
- เข้าร่วมการอบรมการทำสารไล่ศัตรูพืช (สโตจู EMS และหรือซูเปอร์สโตจู)
- อื่นๆ โปรดระบุ.....

1.2 ลักษณะในการทำกิจกรรมการทำจูลินทรีย์ (EM)

- ทำในครัวเรือน
- ทำเป็นกลุ่มในชุมชนจำนวนสมาชิก.....คน
จำนวนครั้งที่กลุ่มมาพบปะแลกเปลี่ยนความถี่.....ครั้งต่อเดือน

1.3 ท่านได้ทำจูลินทรีย์ (EM) หรือไม่ทำ ถ้าทำ EM ประเภทใด และมีความถี่มากน้อยเพียงใด

(เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่ทำ เนื่องจากเป็นผู้ใช้อย่างเดียว โดยใช้กับ (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- ใช้กับการเพาะปลูก (โปรด x เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
.....1.ใช้จูลินทรีย์ น้ำ ฉีด พ่น รด ไร่ พืช ผัก รวมทั้ง ดิน ลำต้น กิ่ง ใบทำให้พืช

เจริญเติบโตดี

.....2 ใช้จูลินทรีย์แห้ง ในการเตรียมดินปลูกพืช ทำให้ดินอุดม (รองกันหลุม ร่วมกัน

อินทรีย์วัตถุ

เช่น ฟางแห้ง ใบไม้แห้ง) สมบูรณ์เหมาะสำหรับการปลูกพืช
3. ใช้จุลินทรีย์แห้ง หลังการเพาะปลูกแล้ว ทำให้ดินร่วนซุย (ดิน โรยผิวดินบน
 แปลงผัก

หรือได้ทรงพุ่มคลุม)

.....4. ใช้ทำฮอร์โมนผลไม้ ในช่วงติดดอก ทำให้ติดผลดี หรือเร่งการออกดอก บำรุงราก
 ทำให้กิ่งปักชำออกรากเร็ว

.....5. ใช้ทำฮอร์โมนยอดพืช ป้องกันแมลงรบกวน ป้องกันโรใบหงิก

.....6. ใช้สารไล่ศัตรูพืช (สโตจู EMS และหรือ ชุปเปอร์สโตจู) ไล่แมลง และศัตรูพืช

.....7. ใช้จุลินทรีย์เสียผสมน้ำรดกำจัดหญ้า และวัชพืชที่ไม่ต้องการ

.....8. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ใช้กับปุ๋ยสัตว์

.....1. ใช้จุลินทรีย์ผสมกับส่วนผสมอื่นๆ เช่น แกลบ ในการเตรียมคอกเลี้ยงสัตว์
 (เช่นหมูหลุม)

.....2. ใช้จุลินทรีย์ (EM) ผสมน้ำ ทำให้สัตว์กินทำให้แข็งแรง

.....3. ใช้จุลินทรีย์ (EM) ผสมน้ำ ฟนคอกสัตว์เลี้ยงทำให้สะอาด กำจัดกลิ่น

.....4. ใช้สโตจู (EMS) กับน้ำ เพื่อกำจัดหนอน และช่วยลดแมลงวันตามบ่อน้ำทิ้ง
 ของคอกสัตว์

.....5. ใช้จุลินทรีย์สดผสมกับอาหารให้สัตว์กินในกรณีเป็นโรคทางเดินอาหาร

.....6. อื่นๆ (โปรดระบุ).....

ใช้กับการทำปุระมง)

ใช้กับสิ่งแวดล้อม เช่น การบำบัดน้ำเสีย กำจัดเศษอาหาร (ตอบข้อ 29 เพิ่มเติม)

อื่นๆ (โปรดระบุ).....

คำชี้แจงเพิ่มเติม ให้ผู้สัมภาษณ์ถามข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ และกรอกข้อมูล เช่น ความถี่ รายได้จากการจำหน่ายจุลินทรีย์ (EM) ฯลฯ ในตารางจำแนกตามประเภทของจุลินทรีย์ (EM) ที่ทำ โดยความถี่

- 1 หมายถึง 1 ครั้ง ต่อ 1 เดือน
- 2 หมายถึง 1 ครั้ง ต่อ 2 เดือน
- 3 หมายถึง 1 ครั้ง ต่อ 3 เดือน
- 4 หมายถึง อื่นๆ โปรดระบุความถี่ในการทำ นอกเหนือจากที่กล่าวข้างต้น

ประเภท	ทำเพื่อใช้เอง			ทำเพื่อจำหน่าย		
	ความถี่	ปริมาณ ต่อ ครั้ง**	ค่าใช้จ่าย ในการทำ ต่อครั้ง	ความถี่	ปริมาณ ต่อ ครั้ง**	รายได้ (บาท ต่อปี)
จุลินทรีย์ (EM) ขยาย						
จุลินทรีย์ (EM) น้ำ						
จุลินทรีย์ (EM) แห้ง (โบกาศิ)						
ปุ๋ยเม็ด						
ฮอร์โมนผลไม้						
ฮอร์โมนยอดพืช						
สารไล่ศัตรูพืช (สฺโตจฺ EMS)						
อื่นๆ โปรดระบุ.....						

1.4 ค่าใช้จ่ายในการทำจุลินทรีย์ (EM) ในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (ปริมาณ และราคา)

- ค่าใช้จ่ายซื้อกากน้ำตาล.....บาท
- ค่าใช้จ่ายซื้อหัวเชื้อ (EM)บาท
- อื่นๆ (ถ้ามี)โปรดระบุ.....

1.5 ผลประโยชน์ที่ท่านได้จากการใช้จุลินทรีย์ (EM) ที่มีประสิทธิภาพ (ข้อ 1 เลือกตอบได้มากกว่า)

ลดต้นทุนการผลิต (โปรดระบุ) (เช่นประหยัดการซื้อปุ๋ยเคมี ยาฆ่าแมลง จำนวนที่ประหยัดได้
กี่บาทต่อปี).....

ผลผลิตปลอดสารพิษและสารเคมี รวมทั้งช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม

ผลผลิตสูงมีคุณค่าทางโภชนาการ และรสชาติดี

สุขภาพผู้ผลิตและผู้บริโภคแข็งแรง มีพลาสมาที่ดี

ทำให้สุขภาพจิตของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจดี สุขภาพกายแข็งแรง มี

คุณภาพชีวิตที่ดี

เกิดให้การรวมกลุ่มทางสังคม มีความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพากัน

ทำไว้แจกจ่ายในชุมชน

สร้างความหลากหลายทางระบบนิเวศในพื้นที่ให้ดีขึ้น

อื่นๆ (โปรดระบุจำนวน) (เช่น การทำแจกจ่ายไว้ในชุมชน มีนวัตกรรมใหม่ ในการพัฒนา

ด้านการผลิต การเกษตร พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน)

.....
หมายเหตุ * สุขภาพจิต วัดจากความรู้สึกพึงพอใจในชีวิต รู้สึกสบายใจ ไม่ท้อแท้ ผิดหวัง สามารถควบคุมอารมณ์ได้
เมื่อมีเหตุการณ์คับขันหรือร้ายแรง ความรู้สึกเห็นใจเมื่อผู้อื่นมีทุกข์ รู้สึกเป็นสุขในการช่วยเหลือผู้อื่นที่มีปัญหาความ
ภาคภูมิใจในตนเอง รู้สึกมั่นคงปลอดภัยเมื่ออยู่ในครอบครัว สมาชิกในครอบครัวความรัก และผูกพันต่อกัน

1.6 ได้รับการบริจาคในกิจกรรม EM ในแต่ละปี จาก กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ (จำนวน.....บาท)

1.7 ได้รับสนับสนุนอื่นๆ โปรดระบุ

1.8 หน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนโปรดระบุ (จำนวนเงินหรือสนับสนุน
อื่นๆ).....

1.9 กรณีมีหน่วยงานอื่นสนับสนุนสัดส่วนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของการสนับสนุนก็เปอร์เซ็นต์.....

1.10 กรณีได้ทำกิจกรรมนี้มาแล้ว ก่อนที่ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์จะเข้ามาให้การสนับสนุนคิดเป็น
เปอร์เซ็นต์ก็เปอร์เซ็นต์.....

1.11 ท่านมีการทดลองทำน้ำหมักจุลินทรีย์ชีวภาพสูตรต่างๆ (ทั้งจากการคิดค้นสูตรใหม่ด้วยตนเอง และทดลองทำตามสูตรของคนอื่นๆ เพื่อจำหน่ายหรือไม่

ไม่มี

มี โดยทำไว้ใช้ในครัวเรือน.....บาทต่อปี

มีรายได้จากการจำหน่าย.....บาทต่อปี โปรดอธิบาย (เช่น สูตรที่นำมาใช้เป็น ส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ชีวภาพ เช่น น้ำยาล้างจาน ยาสระผม ครีมนวดผม สบู่ก้อน สบู่เหลว ฯลฯ)

1.12 ท่านมีความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการฯ หรือไม่ ถ้ามี (เช่น สามารถทำจุลินทรีย์ (EM) ขยายจำหน่าย หรือสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ด้านการเกษตร) โปรด ระบุ.....

2. กิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ หากไม่เข้าร่วมกิจกรรมนี้สามารถเลื่อนไปตอบข้อ 3. ข้อ 4 ข้อ 5 และ ข้อ 6.

2.1 ลักษณะในการทำกิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ

ทำในครัวเรือน

ทำเป็นกลุ่มในชุมชนจำนวนสมาชิก.....คน

จำนวนครั้งที่กลุ่มมาพบปะแลกเปลี่ยนความถี่.....ครั้งต่อปี

2.2 จำนวนขนาดพื้นที่ในการทำกิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ

ขนาด.....ตารางเมตร/งาน/วา

2.3 ค่าใช้จ่ายในการปลูกผักปลอดสารพิษ ในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (ปริมาณ และราคา)

ค่าเมล็ดพันธุ์ผักความถี่ในการซื้อก็ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน..... บาทต่อครั้ง

ค่าปุ๋ยความถี่ในการซื้อก็ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อ

กิโลกรัม ค่ายากำจัดศัตรูพืชความถี่ในการซื้อก็ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน

.....บาทต่อลิตรต่อครั้ง

อื่นๆ (เช่น ค่าต่อท่อสำหรับรดน้ำพืชผัก) โปรดระบุ..... บาทต่อปี

2.4 ผลประโยชน์ที่ท่านได้จากการปลูกผักปลอดสารพิษ (ข้อ 1 เลือกตอบได้มากกว่า)

- ลดค่าใช้จ่ายการซื้อวัตถุดิบในการทำอาหาร.....บาทต่อปี
- ผลผลิตเหลือบริโภคสามารถแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านจำนวน.....กิโลกรัมต่อปี
- นำผลผลิตจำหน่ายจำนวน.....กิโลกรัมต่อปี จำหน่ายได้.....บาทต่อปี
- ผลผลิตปลอดสารพิษและสารเคมี รวมทั้งช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม
- สุขภาพผู้ผลิตและผู้บริโภคแข็งแรง มีพลาสมาที่ดีลดค่าใช้จ่ายในการไปพบแพทย์
- ทำให้สุขภาพจิตของผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้น เนื่องจากเศรษฐกิจดี สุขภาพกายแข็งแรง มีคุณภาพชีวิตที่ดี
- เกิดให้การรวมกลุ่มทางสังคม มีความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพากัน
- เกิดการสร้างตลาดชุมชนสำหรับเป็นที่วางจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันและกัน
- อื่นๆ (โปรดระบุ) (เช่น มีนวัตกรรมใหม่ ในการพัฒนาด้านการผลิต

การเกษตร).....

2.5 ได้รับการบริจาคในกิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษในแต่ละปี จาก กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์ (จำนวน.....บาทต่อปี)

2.6 ได้รับสนับสนุนอื่นๆ โปรดระบุ

2.7 หน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนโปรดระบุ (จำนวนเงินต่อปีหรือสนับสนุนอื่นๆ).....

2.8 กรณีมีหน่วยงานอื่นสนับสนุนสัดส่วนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของการสนับสนุนที่เปอร์เซ็นต์.....

2.9 กรณีได้ทำกิจกรรมนี้อยู่แล้ว ก่อนที่ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์จะเข้ามาให้การสนับสนุนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่เปอร์เซ็นต์.....

3. กิจกรรมทำนํ้ายาเอนกประสงค์

3.1 ลักษณะในการทำกิจกรรมนํ้ายาเอนกประสงค์

- ทำใช้ในครัวเรือน
- ทำเป็นกลุ่มในชุมชนจำนวนสมาชิก.....คน
จำนวนครั้งที่กลุ่มมาพบปะแลกเปลี่ยนความถี่.....ครั้งต่อปี

3.2 จำนวนปริมาณและความถี่ในการทำนํ้ายาเอนกประสงค์

- จำนวน.....ลิตร/กิโลกรัม/ต่อปี

3.3 ค่าใช้จ่ายในการทำนํ้ายาเอนกประสงค์ ในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (ปริมาณ และราคา)

- ค่าวัตถุดิบในการทำ ความถี่ในการซื้อกี่ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
- อื่นๆ (เช่น ค่าทำนํ้าหมักหัวเชื้อ) โปรดระบุ..... บาทต่อปี

- 3.4 ผลประโยชน์ที่ท่านได้จากการทำน้ำยาเอนกประสงค์ (ข้อ 1 เลือกตอบได้มากกว่า)
- ลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน.....บาทต่อปี
 - สามารถแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านจำนวน.....ลิตร/กิโลกรัมต่อปี
 - สามารถผลิตจำหน่ายจำนวน.....ลิตร/กิโลกรัมต่อปี จำหน่ายได้.....บาทต่อปี
 - เกิดให้การรวมกลุ่มทางสังคม มีความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพากัน
 - เกิดการสร้างตลาดชุมชนสำหรับเป็นที่วางจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันและกัน
 - อื่นๆ (โปรดระบุ) (เช่น มีนวัตกรรมใหม่ ในการพัฒนาด้านการผลิต).....
- 3.5 ได้รับการบริจาคในกิจกรรมทำน้ำยาเอนกประสงค์ในแต่ละปี จาก กฟผ. เชื้อสนธิกริตต์ (จำนวน.....บาทต่อปี)
- 3.6 ได้รับสนับสนุนอื่นๆ โปรดระบุ (บาทต่อปี).....
- 3.7 หน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนโปรดระบุ (จำนวนเงินต่อปีหรือสนับสนุน
อื่นๆ).....
- 3.8 กรณีมีหน่วยงานอื่นสนับสนุนสัด้สวนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของการสนับสนุนก็เปอร์เซ็นต์.....
- 3.9 กรณีได้ทำกิจกรรมนี้มาแล้ว ก่อนที่ กฟผ. เชื้อสนธิกริตต์จะเข้ามาให้การสนับสนุนคิดเป็น
เปอร์เซ็นต์ก็เปอร์เซ็นต์.....
4. กิจกรรมทำให้เกิด
- 4.1 ลักษณะในการทำกิจกรรมน้ำยาเอนกประสงค์
- ทำบริโภคในครัวเรือน
 - ทำเป็นกลุ่มในชุมชนจำนวนสมาชิก.....คน
จำนวนครั้งที่กลุ่มมาพบปะแลกเปลี่ยนความถึ.....ครั้งต่อปี
- 4.2 จำนวนปริมาณและความถี่ในการทำเห็ด
- จำนวน.....กิโลกรัม/ต่อปี
- 4.3 ค่าใช้จ่ายในการทำเห็ด ในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (ปริมาณ และราคา)
- ค่าวัตถุดิบในการทำ หัวเชื้อเห็ดความถี่ในการซื้อที่ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
 - อื่นๆ โปรดระบุ..... บาทต่อปี

- 4.4 ผลประโยชน์ที่ท่านได้จากการทำเห็ด (ข้อ 1 เลือกตอบได้มากกว่า)
- ลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน.....บาทต่อปี
 - สามารถแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านจำนวน.....กิโลกรัมต่อปี
 - สามารถผลิตจำหน่ายจำนวน.....กิโลกรัมต่อปี จำหน่ายได้.....บาทต่อปี
 - เกิดให้การรวมกลุ่มทางสังคม มีความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพากัน
 - เกิดการสร้างตลาดชุมชนสำหรับเป็นที่วางจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันและกัน
 - อื่นๆ (โปรดระบุ) (เช่น มีนวัตกรรมใหม่ ในการพัฒนาด้านการผลิต).....
- 4.5 ได้รับการบริการในกิจกรรมทำเห็ดในแต่ละปี จาก กฟผ. เชื้ออนสิริกิติ์
(จำนวน.....บาทต่อปี)
- 4.6 ได้รับสนับสนุนอื่นๆ โปรดระบุ (บาทต่อปี).....
- 4.7 หน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนโปรดระบุ (จำนวนเงินต่อปีหรือสนับสนุน
อื่นๆ).....
- 4.8 กรณีมีหน่วยงานอื่นสนับสนุนสัปดาห์คิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของการสนับสนุนที่เปอร์เซ็นต์.....
- 4.9 กรณีได้ทำกิจกรรมนี้อยู่แล้ว ก่อนที่ กฟผ. เชื้ออนสิริกิติ์จะเข้ามาให้การสนับสนุนคิดเป็น
เปอร์เซ็นต์ที่เปอร์เซ็นต์.....
5. กิจกรรมทำไม้กวาด
- 5.1 ลักษณะในการทำกิจกรรมไม้กวาด
- ทำไว้ในครัวเรือน
 - ทำเป็นกลุ่มในชุมชนจำนวนสมาชิก.....คน
จำนวนครั้งที่กลุ่มมาพบปะแลกเปลี่ยนความถี่.....ครั้งต่อปี
- 5.2 จำนวนปริมาณและความถี่ในการทำไม้กวาด
- จำนวน.....อัน/ต่อปี
- 5.3 ค่าใช้จ่ายในการทำไม้กวาด ในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (ปริมาณ และราคา)
- ค่าวัสดุในการทำ ไม้ฝ่/ไม้ทางมะพร้าวความถี่ในการซื้อที่ครั้ง.....ต่อปี
คิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
 - อื่นๆ โปรดระบุ..... บาทต่อปี
- 5.4 ผลประโยชน์ที่ท่านได้จากการทำไม้กวาด (ข้อ 1 เลือกตอบได้มากกว่า)
- ลดค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน.....บาทต่อปี
 - สามารถแจกจ่ายให้กับเพื่อนบ้านจำนวน.....อันต่อปี
 - สามารถผลิตจำหน่ายจำนวน.....อันต่อปี จำหน่ายได้.....บาทต่อปี

- เกิดให้การรวมกลุ่มทางสังคม มีความสามัคคี ช่วยเหลือพึ่งพากัน
- เกิดการสร้างตลาดชุมชนสำหรับเป็นที่วางจำหน่ายหรือแลกเปลี่ยนกันและกัน
- อื่นๆ (โปรดระบุ) (เช่น มีนวัตกรรมใหม่ ในการพัฒนาด้านการผลิต).....
- 5.5 ได้รับการบริการในกิจกรรมทำไม้กวาดในแต่ละปี จาก กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์
(จำนวน.....บาทต่อปี)
- 5.6 ได้รับสนับสนุนอื่นๆ โปรดระบุ (บาทต่อปี).....
- 5.7 หน่วยงานอื่นๆ ให้การสนับสนุนโปรดระบุ (จำนวนเงินต่อปีหรือสนับสนุนอื่นๆ).....
- 5.8 กรณีมีหน่วยงานอื่นสนับสนุนสัดส่วนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ของการสนับสนุนที่เปอร์เซ็นต์.....
- 5.9 กรณีได้ทำกิจกรรมนี้มาแล้ว ก่อนที่ กฟผ. เชื้อนสิริกิติ์จะเข้ามาให้การสนับสนุนคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่เปอร์เซ็นต์.....
6. กิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือการทำจุลินทรีย์ (EM) ปลุกผักปลอดสารพิษ น้ำยาเอนกประสงค์
เห็ด ไม้กวาด เช่น การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำปลาร้า โปรดระบุ
กิจกรรม.....
- 6.1 ทำในครัวเรือน
- ทำเป็นกลุ่มในชุมชนจำนวนสมาชิก.....คน
- จำนวนครั้งที่กลุ่มมาพบปะแลกเปลี่ยนความถี่.....ครั้งต่อปี
- 6.2 จำนวนปริมาณและความถี่ในการทำกิจกรรม.....
- จำนวน/ขนาด..... ลิตร/กิโลกรัม, ตารางเมตร/งาน/วา
- 6.3 ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการกิจกรรม..... ในแต่ละครั้งมีอะไรบ้าง (ปริมาณ และราคา)
- ค่า.....ความถี่ในการซื้อที่ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
- ค่า.....ความถี่ในการซื้อที่ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
- ค่า.....ความถี่ในการซื้อที่ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
- ค่า.....ความถี่ในการซื้อที่ครั้ง.....ต่อปีคิดเป็นเงิน.....บาทต่อครั้ง
- 6.4 ผลประโยชน์ที่ท่านได้จากกิจกรรม
- ลดค่าใช้จ่ายในเรื่อง.....บาทต่อปี
- ผลผลิตเหลือบริโภค/ใช้ในครัวเรือนแจกจ่ายแบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านจำนวนและคิดเป็นมูลค่าจำนวน.....อัน/กิโลกรัมต่อปี คิดเป็นมูลค่า..... บาทต่อปี

นำผลผลิตจำหน่ายจำนวน.....กิโลกรัมต่อปี จำหน่ายได้.....บาทต่อปี

อื่นๆ (โปรดระบุจำนวนและมูลค่า).....

7. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ทำให้ท่านมีรายจ่ายลดลงหรือไม่

ไม่ลดลง

รายจ่ายลดลง.....บาทต่อปี

อื่นๆ โปรดระบุเหตุผลและรายจ่ายก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

เนื่องจาก (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ปลูกผักสวนครัวบริโภคในครัวเรือน ลดการซื้อไม้กวาด

ลดการใช้ปุ๋ยเคมี

ลดการใช้จ่ายฆ่าแมลง

ลดการใส่ฮอร์โมนพืช

อื่นๆ(โปรดระบุจำนวนและมูลค่า).....

คำชี้แจงเพิ่มเติม: สอบถามข้อมูลก่อนและหลัง (ในภาพรวมจากการร่วมกิจกรรมในข้อ 1-6) เข้าร่วมโครงการฯ	
ก่อน	หลัง
รายจ่าย.....บาท/ต่อปี	รายจ่าย.....บาท/ต่อปี

8. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. (โครงการชีววิถีฯ) ทำให้ท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นหรือไม่

ไม่เพิ่มขึ้น

รายได้เพิ่มขึ้น.....บาทต่อปี

อื่นๆ โปรดระบุเหตุผลและรายได้ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

เนื่องจาก (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น

ขายผลผลิตทางการเกษตรที่บริโภคไม่ทัน

ขยาย EM เพื่อจำหน่าย

☐ อื่นๆ (โปรดระบุจำนวนและมูลค่า) (ในภาพรวมจากการร่วมกิจกรรมในข้อ 1-6)สอบถาม รายได้ช่วงก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ	
ก่อน	หลัง
รายได้.....บาท/ต่อปี	รายได้.....บาท/ต่อปี

9. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของ กฟผ. ทำให้สมาชิกในครัวเรือนของท่านมีสุขภาพดีขึ้นหรือไม่ (เลือกตอบเพียงข้อเดียว)

ไม่ดีขึ้น

สุขภาพดีขึ้น ทำให้ความเครียดลดลง.....ครั้ง/ปี โปรดระบุเหตุผลและจำนวน

ความเครียดก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ เนื่องจาก (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

โครงการฯ ทำให้ครัวเรือนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีอาหารบริโภคในครัวเรือน สามารถประหยัดรายจ่ายในครัวเรือน

โครงการทำให้สุขภาพดีขึ้น ไม่ป่วยเป็นโรค

ได้มีโอกาสพบปะสังสรรค์กับเพื่อนบ้านเพิ่มมากขึ้น ความถี่ในการพบปะ.....ครั้งต่อปี

อื่นๆ

คำชี้แจงเพิ่มเติม: สอบถามข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ	
ก่อน	หลัง
ท่านเกิดความเครียด กี่ครั้ง (นอนไม่หลับ).....ครั้ง/ปี ในแต่ละครั้ง ท่านคลายความเครียดอย่างไร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)	ท่านเกิดความเครียด กี่ครั้ง (นอนไม่หลับ).....ครั้ง/ปี ในแต่ละครั้ง ท่านคลายความเครียดอย่างไร (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
☐ พบปะเพื่อนบ้านเพื่อพูดคุยผ่อนคลาย ☐ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง พักผ่อนหย่อนใจ ☐ นอนหลับพักผ่อน ☐ เล่นไฟ ☐ ดื่มเหล้า ☐ ออกกำลังกาย ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....	☐ พบปะเพื่อนบ้านเพื่อพูดคุยผ่อนคลาย ☐ ดูโทรทัศน์ ฟังเพลง พักผ่อนหย่อนใจ ☐ นอนหลับพักผ่อน ☐ เล่นไฟ ☐ ดื่มเหล้า ☐ ออกกำลังกาย ☐ อื่นๆ โปรดระบุ.....
ค่าใช้จ่ายในการคลายเครียดต่อครั้ง.....บาท/ครั้ง	ค่าใช้จ่ายในการคลายเครียดต่อครั้ง.....บาท/ครั้ง

ก่อนร่วมโครงการ ท่านคิดว่าความสุขโดยรวมอยู่ในระดับใด										ก่อนร่วมโครงการ ท่านคิดว่าความสุขโดยรวมอยู่ในระดับใด									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
0 =ไม่มีความสุข					10= มีความสุข					0 =ไม่มีความสุข					10= มีความสุข				

10. โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ กฟผ. ทำให้ครัวเรือนของท่านทำกิจกรรมร่วมกันและมีเวลา

ให้แก่กันมากขึ้นหรือไม่

อยู่คนเดียว

โครงการไม่ได้ทำให้สมาชิกในครัวเรือนมีเวลาให้แก่กันมากขึ้น หรือเดิมใช้เวลาอยู่ด้วยกันเป็น

ปกติอยู่แล้ว

ไม่มากขึ้น

มากขึ้น สมาชิกในครอบครัวใช้เวลาอยู่ด้วยกันมากขึ้น.....ชั่วโมง/ปี โปรดระบุจำนวนครั้งและกิจกรรมที่ ในครอบครัวใช้เวลาอยู่ด้วยกัน ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ

คำชี้แจงเพิ่มเติม * สอบถามข้อมูลก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ	
ก่อน	หลัง
ท่านใช้เวลาอยู่ด้วยกันกับสมาชิกในครอบครัว จำนวนครั้ง.....ครั้งต่อปี จำนวนชั่วโมงที่ใช้เวลาอยู่ด้วยกันกับสมาชิกใน ครอบครัว.....ชั่วโมงต่อครั้ง	ท่านใช้เวลาอยู่ด้วยกันกับสมาชิกใน ครอบครัว จำนวนครั้ง.....ครั้งต่อปี จำนวนชั่วโมงที่ใช้เวลาอยู่ด้วยกันกับ สมาชิกใน ครอบครัว.....ชั่วโมงต่อครั้งบาท ต่อปี

11. ท่านเคยสอบถามหรือถ่ายทอดความรู้การทำจุลินทรีย์ (EM) หรือ การปลูกผักปลอดสารพิษ การทำน้ำยาเอนกประสงค์ การทำเห็ด การทำไม้กวาดและกิจกรรมอื่นๆ ให้เพื่อนบ้านหรือไม่ หรือเป็นอาสาสมัครให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ในการเผยแพร่นวัตกรรมใหม่เป็นต้น

ไม่เคย

เคย จำนวนเพื่อนบ้าน.....คนต่อปี
 จำนวนครั้ง.....ครั้งต่อปี
 จำนวนชั่วโมงที่ให้ความรู้.....ชั่วโมงต่อครั้ง

12. ท่านเห็นว่าโครงการส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของท่านดีขึ้นหรือไม่

ไม่ส่งผล (ข้ามไปตอบข้อ 10)

น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด

13. โปรดระบุ ค่าเฉลี่ยรายได้จากการดำเนินกิจการดังกล่าว

ปี พ.ศ. 2557- 2560 เฉลี่ย บาทต่อปี

ปี พ.ศ. 2561 เฉลี่ย บาทต่อปี

14. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการพัฒนาโครงการชีวิตของ กฟผ.

.....

.....

.....

15. ข้อมูลปัญหาอุปสรรค วิธีการแก้ไขปัญหา ต่อโครงการและปัจจัยความสำเร็จต่อการดำเนินงานโครงการ

15.1 ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการ

.....

.....

.....

15.2 วิธีการแก้ไขปัญหาลู่อุปสรรคหรือทิศทางการพัฒนาโครงการ

16. ปัจจัยที่ทำให้โครงการประสบผลสำเร็จและนำไปสู่ความยั่งยืน

- ภาวะผู้นำ : ผู้นำมีวิสัยทัศน์ ความเข้มแข็งและมีจริยธรรม
โปรดอธิบายเพิ่มเติม.....
- การรวมกลุ่ม : การพึ่งพา ช่วยเหลือภายในกลุ่มและความร่วมมือร่วมใจของทุกคน
โปรดอธิบายเพิ่มเติม.....
- การยอมรับและความพร้อมในการพัฒนา : มีความพร้อมและต้องการเรียนรู้เพื่อ
เพิ่มผลลัพธ์ของการดำเนินงาน
โปรดอธิบายเพิ่มเติม.....
- การกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การนำความรู้และภูมิปัญญา
ท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้และต่อยอดให้เกิดนวัตกรรมท้องถิ่น
โปรดอธิบายเพิ่มเติม.....
- การสร้างผู้สืบทอดทางด้านอาชีพต่อคนรุ่นต่อไปและการปลูกจิตสำนึกให้บุตรหลาน
โปรดอธิบายเพิ่มเติม.....
- ปัจจัยอื่นๆ
โปรดอธิบายเพิ่มเติม.....

17. ความต้องการในการรับการสนับสนุนช่วยเหลือ

ท่านมีความต้องการในการรับการสนับสนุนช่วยเหลือจากหน่วยงานไหนหรือในด้านใดบ้างในการ
ดำเนินการโครงการต่อไป เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน

ขอขอบคุณที่ท่านสละเวลาในการตอบแบบสอบถาม

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นางจันทร์ทิพย์ ไพเพอร์
เกิดเมื่อ	23 พฤศจิกายน พ.ศ. 2513
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2546 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการมนุษย์และสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2538 บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาการจัดการทั่วไป คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
ประวัติการทำงาน	วิทยากรระดับ 8 การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) (หัวหน้าศูนย์การเรียนรู้ กฟผ. แม่ฮ่องสอน)

